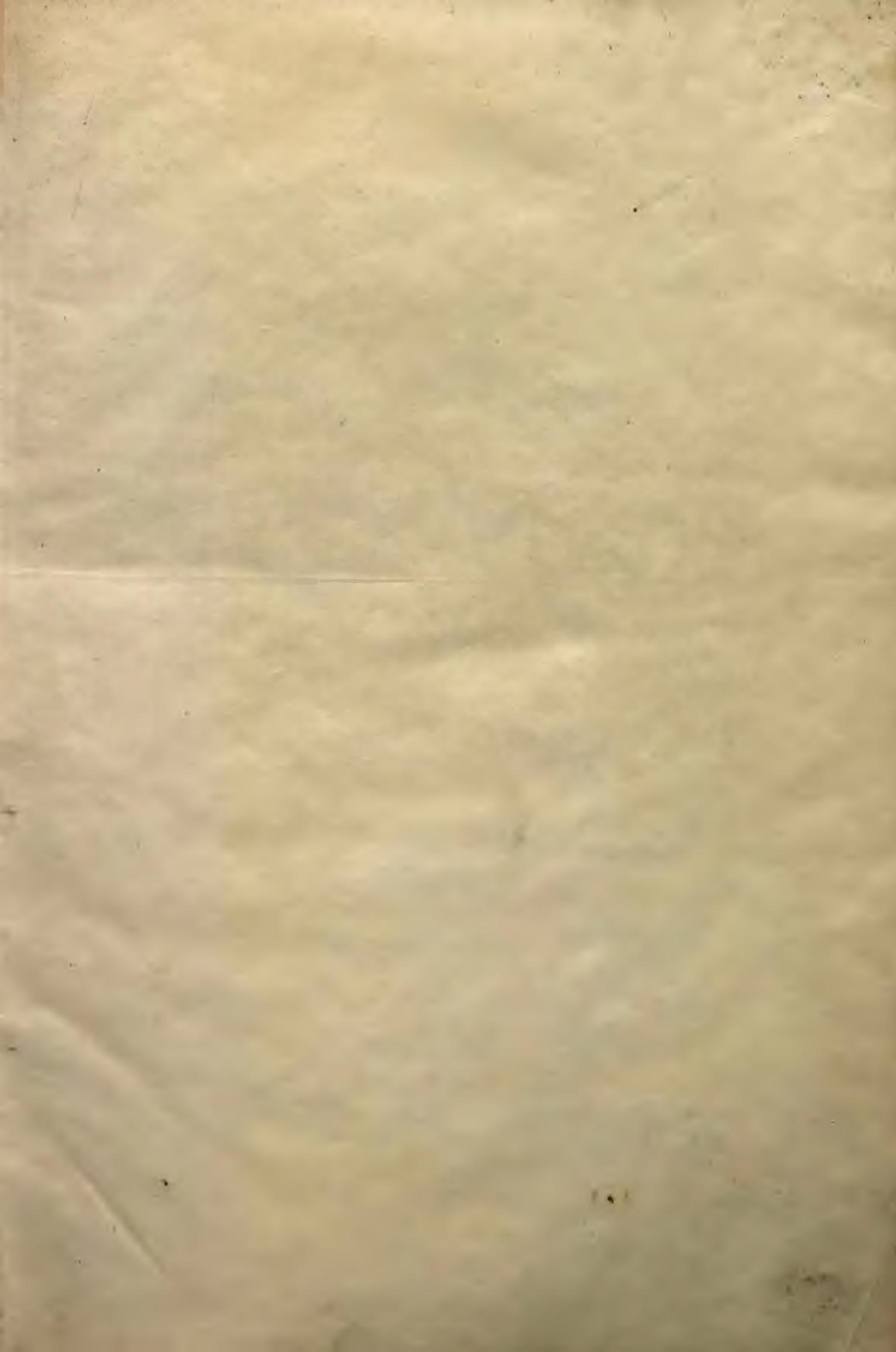

c 479

224666/m

Anno 1778 die 12^e Septembris dicitur
pia maria conthonius hora matutina
obit.

Anno 1779. die 20^e Januarij dicitur Annam Egyes
in videreturam dicit.

Anno 1780. die die 18^e febr. Josephus obit
et.

Anno 1781. die 27^e Martij in Nobilium publ.
litteris summa Testimoniales Ecclesie Altonae
et iuramentata.

Anno 1783. die 20^e Junij obit salva natura.

Anno 1788. die 17^e Martij dicitur Anna Parv
propter scandala mea conthonius
mores et.

Anno 1814. die 17^e Martij Josephus mortuus
est

Anno 1822 Dilectissimus Parentis meus
Michael Egy Die 17^e Marci hora
2° gradus pro gradu p^o 3^a promulgata
in Domino obdormivit. Regnies par in pace.
Magdalena Egy.

Pr. cxxxli.
INTROIVIMVS IN
TABERNACULVM EIVS
ADOLAVIMVS IN LOCO
VBI S' TE TERRVNT
FEDES EIVS.

JERO'SOLYMITANA
PEREGRINATIO
ILLUSTRISSIMI PRINCIPIS
NICOLAI CHRISTOPHORI
RADZIVILI
DUCIS OLICÆ ET NIE SVILII
PALATINI VILNEŃSIS
MILITIS JEROSOLYMITANI &c. &c.
Primum
A. THOMA TRE TERÒ
CUSTODE VARMIENSI
È Polonico sermone in Latinum translata,
Et Antwerpia excusa.
Nunc demum sumptibus
REVERNDIS SIMI DOMINI
DOMINI
STEPHANI KISS,
Cath. Eccl. Wespr. Archi-Diac.
Cath. & Canon. recusa.

J. AURINI,
Typis
GREGORII J. STREIBIG,
Privil. Reg. Episc. et Civil.
Typograph.
M. DCC. LIII.

224666/II

Opp. XVIII
C. 479

Estr. t 26 s. 90

JEROSOLYMITANA
PEREGRINATIO
ILLUSTRISSIMI PRINCIPIS
NICOLAI CHRISTOPHORI
RADZIVILI,
QUATUOR EPISTOLIS DESCRIPTA.
EPISTOLA PRIMA.
ARGUMENTUM.

QUATUOR *Epistolis* *Auctor* totam peregrinationem suam describit. In prima rationem suscep*i* itineris amico reddit; & quæ impedimenta voti exequendi superaverit, quámve facultatem peregrinandi ad Terram sanctam habuerit, exponit. Deinde dispositis rebus domesticis, & condito ultimæ voluntatis testamento, scribit se Venetiis soluisse: habitumque peregrini in monasterio S. Mariae della Gratia apud Fratres Hieronymianos induisse. Postea in navigatione, quas civitates, arces, insulas, portus, sepulchra antiquorum viderit, præcipue autem Thesei Labyrinthum in Creta; Gortynæ civitatis ruinas, & Salinas Cypri accuratè describit. Notabit Lector, ex omnibus Epistolis, quām cautè & religiosè peregrinationes obeundæ.

fententiat; cùm ipsa nonnullis qui peregrinari in patrio so-

OSTYLAS à me tibi perscribi, non solum i eris hujus mei, quod in DEI nomine sum sum , modum ac rationem; sed etiam caus , quæ me ad suscipiendam tam longinqua & prout multis videtur etiam periculumquam ego diversæ fui semper & sum ovidentia & prædestinatio divina, sicut versantur, vias expeditas & faciles, ita domesticam vitam ducunt, easdem perple-

xas & difficiles reddere soleat) peregrinationem impulerit: idque debili cumprimis & attrita, quod multis, maximè verò tibi obscurum non est, valetudine præpeditus.

Quamobrem ut voluntati tuæ morem geram, quantum memoria repetere possum, mitto tibi principium itineris hujus mei, illud admonitum te cupiens, ut hæc tantum soli tibi (cui pro mutuæ consuetudinis & familiaritatis nostræ jure, vel minima quæque rerum mearum, nota esse percupio) scripta esse noveris. Histo-

Auctor Historici partes sa- bi non assumit. rici partes hic mihi non assumo, nec is peregrinationis meæ scopus, sed longè diversus, prout inferius videbis: cùmque & occupationes, & vitæ meæ professio tibi non sit ignota, facile judicare potes, non eo consilio regiones has me peragrare, ut situs Provinciarum, mores nationum, & alia, quod Historici facere solent, scripto comprehendam; quarum rerum si me curiositas abriperet, possem non ita magno negotio, domi residens, à mortuis magistris (ita Alphonsus Aragoniæ Rex libros appellabat) easdem ediscere. Accipies itaque & leges animi causa, qualescumque epistolas meas; quas, ubi occasio & scribendi voluntas accesserit, ad te quandoque datus sum. Nam fatigato & male affecto corpori, quies potius quam scriptio convenit: quod ex illo ipso tempore, quo vix in Cretam appuli, in me satis superque experior.

Stepha- ni Pol. Regis, de Au- etoris pe- regrina- ratione consili- um. Non dubito quin meas illas acceperis, quas ad te Grodnâ scripsi, à Rege Stephano digressus: qui me clementer & humaniter habitum diuinit, cum quadam etiam compassionē, quod me tam longo itineri committere voluerim. Perscripsi & illud, auctorem mihi Regem fuisse, ut ad evitandas navigationis molestias, & naufragii, vel piratarum pericula, Constantinopolim; & inde Aleppum me conferrem, acceptis Czaussio & Janissaris, à Turcarum porta, qui majoris auctoritatis essent, quam ceteri omnes, qui ministris Imperatoris adhærent. Inter alias, etiam hanc optimus Princeps consilii sui rationem adferebat, quod latere, quoniam quis sim agnosceret, nulla ratione possem: unde mihi non leve periculum immineret. Longè Turcarum fieri, & iter cum patenti daturum ad eundem literas, diligenter ex aula sua Internuntium eò missurum hoc meum apud Turcam promovere as attuli Regiæ Majestati, quibus perlitera instituendam, tutius existimabam; rati haberem, qua ratione Constantini possit: contrà verò, me à multis

esse, id scitu Cæsaris teris prosequi. Se das; simul aliquem industria negotium cissim rationes mem hanc, via so quod nihil expl hoc terra perfisse, mari id com pen-

pendiosè, securè, & breviori temporis spatio absolvì solere: éaque de causa, potiorem hanc consilii mei ad effectum deducendi rationem, me judicare. Ceterùm quænam potissima fuerit profectionis hujus mæ in Palæstinam causa, jam brevibus accipe.

Non ignoras procul dubiò, cùm sis Catholicus, omnipotens Deus dñs diversis mediis uti solere, quibus homines ab æternæ damnationis statu abductos, in viam salutis reducat: idque eum non propter se agere; cùm nihil illi accedat, si rectè; nihil decedat, si turpiter & pessimè vivamus. Sed cùm nobis sanctè pollicitus sit, se nolle mortem peccatoris, sed ut magis convertatur & vivat, id nobis pro sua clementia & bonitate, subinde præstare dignatur. Præcipiuus itaque modus, quo homines à peccati turpitudine avocat, ad infinitam gratiæ & beneficiorum demonstrationem quam humano generi copiosè exhibet, referri debet. Nam cùm summè bonus, immò ipsum summum bonum sit, non potest ab eo nisi bonitas immensa profici: quam cùm in hominem plena manu effuderit, illique ad voluntatem omnia contulerit, ubi ille, quam gratitudinis loco rependere deberet, emendationem vitæ differt, & beneficiorum immemor, tamquam equus effrænis, malitia excæcatus, in omne scelus ruit præceps, licet illum in peccati sordibus jacentem, justè rejicere & in æternum damnare possit, cùm id illi sit liberum, nec cuiquam facti sui rationem reddere teneatur: infinita tamen illa bonitas ipsius, rigorem justitiæ cohibet, ne miserum in finem abjiciat & derelinquit: & paterna quadam solicitudine admonito, temporarias afflictiones & castigationes immittit; ut quem bonitas ipsius à peccato non potuit abducere, saltem doloris acerbitas, humano sensui contraria, eundem in officio contineat. Hinc est, quod variis calamitatibus, præcipue verò corporis etiam infirmitatibus interdum homines affligi permittit; ut vel hac ratione mortalis faciliùs recogitet, ad quem finem corporeus hic asinus, quem tam delicate nutrit & amat, devenire tandem debeat: & quæ tempore transit & evanescit. Sit igitur sanctissimum nomen Domini DEI nostri benedictum, qui levibus hisce admonitionibus & flagellis citò transituris nos coërcet, ne in illum ignem inextinguibilem, & vermem qui numquam moritur, incidamus. Atque ita plane mecum actum est: in quem cùm divina bonitas, innumeræ gratiæ suæ dona & beneficia contulisset, non solum me illi gratum aliqua vitæ solutoris emendatione, non exhibui; sed etiam donis illius abusus, in juvenili ætate mea, vanitatis illecebris abductus, peccata peccatis accumulavi: & quod ceteris, qui in

*Vitam
breuem
non ac-
cipimus,
sed ipsi
facimus.*

*Votum
visendi
S. Sepul-
cram.*

*Lithua-
norum
in Livo-
niam ex-
peditio.*

*Bellum
Geda-
nense.*

delictis & excessibus voluntantur, accidit, licet adversam valetudinem non à natura trahant, luxu tamen eam sibi accersunt ultrò, præfixumque vitæ terminum abbreviant, (juxta illud Sapientis dictum: Non accepimus brevem vitam, sed fecimus; non inopes ejus, sed prodigi facti sumus) idem & mihi usu evenit. Nam in gravem infirmitatem, ingentibus capitis doloribus, & diversis accidentibus auctam, incidi Anno 1575. Mense Augusto, cùm secunda ejusdem die vigesimum sextum ætatis meæ annum *Auctoris* plevisem. Et quoniam, vitio corruptæ naturæ cùm in adversam *ad Deum* valetudinem inciderit homo, frustrà de medicina corporali, si de animæ salute non cogitat, sollicitus est: ubi me tam gravi morbo, permisso divino, prægravatum sensi, in quo curando omnis Medicorum industria frustrà consumeretur; ad DEum ipsum pro utriusque hominis curatione per sacram Confessionem & divinissimi Sacramenti susceptionem supplex confugi, ab eoque humillimè petivi, ut dimissis adolescentiæ meæ delictis, id cordi meo inspiraret, quod cum majestatis suæ gloria, & peccatricis animæ meæ salute, coniunctum esset. Cùmque orationi hujusmodi sæpius ferventer insisterem, quodam tempore Mense Septembri, cùm præsens sacrosancto Missæ sacrificio adessem, votum feci (quod Confessario meo posteà revelavi) si divina bonitas pristinam mihi sanitatem restitueret, me sacrosanctum Domini sepulchrum visitaturum, tempore ad hoc peragendum non definito. Intereà, pro morbi ratione, opportuna remedia adhibere non intermis, quæ magis ac magis producebantur.

Anno Domini 1576. usus sum thermis Javoroviensibus in Polonia. Anno sequenti 1577. semper itidem cum Medicis mihi res fuit. Intereà incidit expeditio nostra Lithuanica in Livonię, cui cum aliis & ipse interfui, cùm Dux Moscoviaæ provinciam hanc depopularetur, & Rex Stephanus apud Gedanum in castris esset. Anno 1578. significavi Gregorio XIII. Pont. Max. me in Germaniam ad experienda nonnulla remedia, & thermas, proficisci: quæ ubi me vegetiorem reddiderint, vovisse me DEO, & omnino constituisse visitare sacrum Domini Jerosolymitanum sepulchrum, quid ad hæc Pontifex responderit, ex adjuncto Brevi apparent.

DILECTO FILIO NOBILI VIRO
NICOLAO CHRISTOPHORO RADZIVILO
OLICÆ DUCI

GREGORIUS P.P. XIII.

DILECTE fili, nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem.
Piè sapienterque facit nobilitas tua, cùm in valetudine curanda
ita

ita utitur humanis remediis, ut omnem spem repositam habeat in DEI benignitate. Laudamus igitur propositum tuum, balneorum adlibendorum, & votum visendi Sepulchrum illud sacrosanctum Domini nostri JESU CHRISTI. Speramus ab ejus bonitate valetudinem tibi restitutum iri. Nostram verò atque Apostolicam benedictionem, quam postulas, & his literis impertimus, & tum sanitatis recuperationem, tum lœta & felicia omnia, tibi ab ipsius Domini nostri benignitate precanur. Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die ultima April. M. D. LXXVIII. Pontificatus nostri anno septimo.

Ant. Buccapadulius.

Cæterùm valetudo, cùm licet non adeò, meliore tamen loco esse cœpisset, in patriam redire constitui, quòd in Germania nullum habebam, cum quo de itinere hoc ineundo conferre possem, quod multorum, & meo quoque judicio cumprimis arduum & periculosum videbatur. Autumno itaque insequente, reversus in patriam, constitui æstate proxima in Italiā, inde in Palæstinam proficiisci: cùmque eadem hyeme Stephanus Rex primò in Magnum Lithuaniæ Ducatum adveniens, expeditionem bellicam adversus Moscoviaæ Ducem, æstate anni 1579. suscipere decrevisset, convenire videbatur militari professioni meæ, ut & ipse Regi meo, adversus communem patriæ hostem, operam meam impenderem. Hunc itaque annum unà cum aliis Lithuanis, in Polocensi bello consumpsi: cùmque ibidem iētu bombardæ in capite lœsus ex vulnere, DEO juvante, convaluissem; ad votum illud meum adimplendum, recenti divino beneficio, non mediocriter me permotum & incitatum sensi.

Anno Domini 1580. profectus sum in Italiā, eo consilio, ut remediis & thermis, quod feci, adhibitis, destinatum iter prosequerer; cùmque ex Medicorum præscripto, has & illas obeundo, nonniſi Mense Augullo ultimas thermas absolvissem, ætas integra sic est exacta: & cùm sub ipsam hyemem Venetiis solvere constituisssem, naves è partibus illis reversæ, nuntiarunt hoc ipso Anno 1580. pestem in Græcia, Syria, Palæstina & Ægypto grasi; quæ in tertium usque annum, licet sensim decrescendo progressari consuevit. Primo etenim anno sœvit atrocissime, secundo non item, tertio minùs: qua quidem in re singularem DEI benignitatem licet admirari, quæ hac in parte, pro immensa sua misericordia minùs Christianos, quàm paganos affligi permittit. Hoc nuntio accepto, dehortabantur omnes, ne me in apertum periculum conjicerem: sed & naves, quæ futura æstate vela in

*Plescovensis ob-
sidio.*

oras illas facere debebant, remissiore studio adornabantur. Interea allatum est quoque, Regem Stephanum in sequentem annum, denuò contra Moscum exercitum ducere. Quamobrem, licet non aèò firma valetudine, Anno 1581. hyeme peracta in patriam sum profectus, & æstatem integrum cum Rege in castris ad Plescoviam transegi. Domum inde hyeme reversus, cùm propositum itineris in Palæstinam suscipiendo omnibus, me non celante, innotuisset, illique me ab eo vehementer avocarent; cœpi & ego nonnihil vacillare, & votum illud meum ita interpretari, quòd non nisi pristinæ valetudini restitutus, ad illud implendum adstrictus essem; nunc verò me experiri, quòd cum ætate languor itidem cresceret. Cogitationes ejusmodi cùm in animo sèpiùs obversarentur, & ego, more solito, in exiguis orationibus rei successum DEO commendarem, visum est per Confessionem, & sacrosanctæ Eucharistiaæ perceptionem, divinum auxilium imploare: unde statim in mentem venit; etsi non satis firma valetudo, talis tamen esset, per quam incedere, negotia tractare, in militiam proficiisci, longiora quoque itinera peragere, mihi liceret. Quamobrem, cùm hæc in gratiam terreni Regis, vel familiarium, aut necessitatis alicujus causa facere non detrectem, cur eos itineris labores suscipere non possem, quos me subitum ipsi DEO sanctè promisi; qui solus Rex regum est omnium maximus; à quo bona nobis omnia proveniunt; à cujus manu, non aliunde, quæ necessaria sunt, ad nos derivantur? Totum itaque me divinæ ipsius providentiæ permittens, firmissimè constitui, quacumque tandem valetudine prædictus essem, sacrum hoc iter ingredi, firma spe fultus, me illud, DEO auxiliante, absoluturum: etiamsi mori contigerit isthic, me non graviter laturum, ubi sacra redemptionis nostræ loca oculis corporeis intueri, & voti compotem fieri, divinitus mihi concessum fuerit.

Quamobrem Anno Domini 1582. rebus domesticis dispositis, & ultimæ voluntatis meæ testamento condito, cùm me in patriam numquam amplius redditum existimarem, Mense Augusto Grodnam ad Regem Stephanum profectus sum, ut consilium profectionis Jerosolymitanæ patefacerem, illique valedicerem. Dehortabatur quidem ille variis modis me à proposito suscepito; quoniam tamen vota Domino reddenda essent, quorum commutatio à Sede tantum Apostolica peti deberet, persuadere modis omnibus mihi conabatur, ut Romam potius me conferrem, quæ adeò affecta valetudine, tam periculoso itineri me committerem. Cæterum cùm respondissem, me omnino constituisse, iter hoc aggredi; à quo si desisterem, & iræ divinæ offensam, & hominum

vo-

voculas, & nonnullam existimationis jacturam pertimescerem; quām maximē potuit hortabatur, ut, quod superiū attigi, Constantinopolim proficiscerer; diligenter se curaturum, ut minore difficultate & periculo, metam tantopere desideratam attingerem. Obtenta à Rege discedendi venia, Nesvisum redii: cumque omnia in procinctu haberem, Sacramentis Ecclesiasticis munitus, in DEI nomine, die 16. Septembris, Anno Domini 1582. iter sum ingressus: & cùm in hunc ipsum Annū correctio Kalandrii Gre-^{Annus} goriani incidisset. Mense Novembri Italiæ fines attigi: ac, ubi in ^{Kalen-}
^{darii} quibusdam Lombardiæ locis, pro mea tenuitate, devotioni ali-^{Gregor}
^{rian.} quantisper vacassem, die octava Decembris, ipso die Conceptio-
nis beatissimæ Virginis, cùm diebus aliquot antè familiam meam Veronam præmissem, Venetias perveni, statimque Duxem Ni-^{Nicola-} colam de Ponte cum literis Regiis adii; à quo Rex diligenter ^{us de}
^{Ponte} postulabat, ut me Præfectis, quos in Græcia & locis maritimis ^{Dux Ve-} habent Veneti, diligenter commendaret: quod eò minore nego-^{nitus,}
tio obtentum, quia satis jam anteà, & ego & familia mea Vene-
tiis erat nota. Egi itidem cum Procuratore Terræ sanctæ, qui semper in Monasterio Sancti Francisci *della Vigna* residet, & erat tum in hoc ipso officio Frater Joannes de Candia. Contuli & cum F. Jeremia de Bressa loci Guardiano, qui bis fratum sui ordinis in Terra sancta prælatus, duodecim annis Jerosolymis man-
sit. Ab his quemadmodum me gerere deberem edoctus, dedi operam, ut prima navi, quæ statim post Epiphaniam, & maris pro recepto Ecclesiæ ritu benedictionem, solvit, vela facere pos-
sem; eaque de causa maximē discedere adproperabam, ut sacrum Pascha Jerosolymis peragere mihi liceret. Ex quorumdam ita-^{Benedi-}
^{cti, ma-}
^{is, men-} que consilio, oblata mihi fuit navis (Galeonem Tornelli voca-^{se Janua}
bant, à Tornello mercatore, cuius erat, denominatam) non adeò ^{10 apud}
^{Vene-} quidem magna, nempe sexcentorum tantum doliorum capax;
nec novi operis, nam ante tredecim annos erat fabricata; sed celeritate tamen, & boni eventus nomine valde commendata, quæ nauclerum peritum haberet Augustinum de Giacomo: cum quo, quandoquidem post Epiphaniam discedere debebat, tractationem de profectione inivi. Atque hac etiam in re singularem in me DEI benignantatem & clementiam agnovi, quod spe cele-
rioris discessus, cæteris navibus omissis, huic potius adhæsi. Nam cùm ingens oneraria navis, Ruggina dicta, sub finem Januarii Anni 1583. solvisset (quæ res mihi cumprimis molesta fuit) vix dum portu egressa, tempestate apud Fossam Claudiam jactata, vix periculum, ejectis omnibus anchoris & malo abscisso, evasit: ita ut ægrè admodum, ad Istriam aliquot Italicas milliaribus Venetiis di-

distantem, adpelleret; ubi integra hyeme substitit: quam qui conscenderant, Venetas redire sunt coacti. Hæc eadem navis, antequam nos Cyprum adnavigaremus, una tantum die Tripolim versus vela fecerat. Circa medium Februarii Mensis, solverunt aliæ duæ minores naves Alexandriam versus. Quamobrem longioris moræ pertæsus, licet per Ægyptum via remotior Jerosolymam esset, unam ex illis descendere deliberaveram: sed cum non adeò magnæ essent; & gubernatores, qui Patroni vulgo dicuntur, parum expertos haberent; ne tale quid facerem, aliqui disuaserunt. Et hic benignè mecum egit immensa DEI misericordia. Nam una ex illis non longè à Ragusa periit, altera prope Corsicam insulam vi tempestatis concussa, ita dissoluta est, ut inde unus tantum vix incolumis evaserit. Scripsi deinde ad Pontificem, significans illi, quod literis ejus prioribus acceptis, diversis causis impeditus, iter sacræ peregrinationis hactenus ingredi non potuerim: nunc quandoquidem in procinctu essem, facultatem adeundi sacrum Sepulchrum denuò mihi concedere dignaretur.

Jerosolymitana Peregrinatio absque Pontifice non potest. Moris enim est, ut quicumque sacram hanc peregrinationem suscipit, is facultatem in scriptis à Pontifice, aut ab iis qui sunt ad eam rem delegati, habere debeat: alioquin Camani catholici vitant ejus consortium, & se apud Religiosos illius loci succultate spectum reddit, quod non sit germanus Ecclesiæ Catholicæ filius. Communiter etiam accidit, quod ii qui videndi tantum quibus raro id feliciter cedit, quandoquidem vel in mortem inopinatam, vel in casus miserabiles incident) & non devotionis causa eò veniunt, multum negotii Catholicis faceant, propter insolentiam & incompositos mores: unde non solùm damnum, sed etiam periculum Catholicis accersunt. Nam ubi quid indignum perpetraverint, Catholici pœnam culpæ sustinere, & in pecuniæ defectu, ne in servitutem Turcicam deveniant, pauperes Religiosi eos redimere coguntur. Quamvis autem pro ea familiaritate, quæ mihi à plurimis annis cum clarissimis quibusque in Italia viris intercesserat, etiam absque ejusmodi literis me itineri committete potuisse; nec à religiosis viris, mihi jam aliqua ex parte antea notis, aliquid difficultatis pertimescendum erat: volui tamen, cautionis causa, de iis omnibus mihi providere, quæ laudabilis Ecclesiæ consuetudo postulat; maximè vero peregrini munus obeundo, peregrinorum quoque juribus uti, & summi Pontificis benedictionem obtinere, cum primis necessarium esse judicabam. Pontifex literis meis acceptis, quas illi Georgius Ticinius Scholasticus Vilnensis, Regis Poloniæ in Urbe Agens reddiderat, quæsivit ex illo, num jam omnino iter hoc tam longum,

gum, non confirmata valetudine, & eo tempore quo piratæ plerumque mare infestum redderent, ingredi constituissem: nec obscurè ferebat, si Romam venissem, quòd libenter voto in alia pietatis opera commutato, super ejusmodi profectione mecum dispensaturus erat. Quoniam tamen à tam sancto instituto dehortari minimè licitum videbatur, cùm jam de constanti mea voti explendi voluntate illi constaret, & literas patentes, quas híc subjunxi, mihi humanissimè concessit, & calculos oratorios, cum maximis adjunctis Indulgentiis seu gratiis spiritualibus misit, conditione adjecta, ut singulis diebus in meis orationibus ipsius memoriam numquam intermitterem; quandoquidem ipse quoque in orationibus suis, profectionis hujus meæ exitum felicem, assidue DEO repræsentare non cessaret.

DILECTO FILIO NOBILI VIR O
NICOLAO RADZIVIL
DUCI OLICÆ ET NESVISII
Magni Ducatus Lithuaniae supremo Marschalco.

GREGORIUS PP. XIII.

DILECTE fili, nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem. Exponi nobis nuper fecisti, quòd tu devotionis zelo & fervore ductus, cupis sepulchrum Dominicum Jerosolymitanum, ac forsan alia ultra maria Terræ sanctæ pia loca visitare, si tibi ad id nostra & Apostolicæ Sedis licentia suffragetur & facultas. Quare nobis humiliter supplicari fecisti, ut tuo pio desiderio hujusmodi in præmissis annuere, de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur te specialibus favoribus & gratiis prosequi volentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, tibi, ut sepulchrum Dominicum, & alia ultra maria Terræ sanctæ loca prædicta personaliter visitare liberè & licetè valeas, dummodù prohibita ad partes infidelium non deferas, plenam & libera ram licentiam & facultatem, auctoritate Apostolica, tenore præsentium concedimus. Datum Romæ, apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris die XXII. Januarii, M. D. LXXXIII. Pontificatus nostri anno undecimo.

Cæs. Glorierius.

GREGORIUS PP. XIII.

UNIVERSIS & singulis, Regibus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Dominiis, eorumque Magistris

stratibus, nec non Capitaneis classium & navium, cæterisque Domini temporalibus, & nostris ac sanctæ Romanae Ecclesiæ mediata vel immediate subjectis, salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm nobilis vir, Nicolaus Christophorus Dux Olice & Nesvis, Magni Ducatus Lithuaniae supremus Marschalcus, sicut nobis nuper exponi fecit, devotionis fervore accensus, sepulchrum Dominicum Jerosolymitanum, propediem concedente Domino visitare cupiat: nos pro singulari nostra erga dictum Ducem charitate, ei tutum & securum iter ubique esse exoptamus; vos omnes nobis non subditos plurimum hortamur, & requirimus, subditis verò nostris arctè præcipimus ac mandamus, ut si Ducem prædictum ad loca vestra & nostra pervenire contigerit, ipsum unà cum ejus comitibus ac familiaribus, benignè & liberaliter recipere, complecti ac tractare, cùm pro ejus dignitate, tum etiam nostro intuitu velitis: & illi si opus fuerit, & vos duxerit requirendos, de idoneo præsidio & salvo conductu, promptè providere curetis. Sicque efficiatis, ut vos de propenso erga dictum Ducem animo, meritò commendare, & in occasionibus parem vobis gratiam referre valeamus. Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die XXII. Januarii, M. D. LXXXIII. Pontificatus nostri Anno undecimo.

Cæs. Glorierius.

Interea dum iter apparamus, & in horas abitum exspectantes res etiam in navem inferri curamus, divina quadam ordinatione siebat, ne solvere per aliquas moras possemus: & apparuit posteà, præclarè actum fuisse, quod navis hæc nostra, tardius quam constituerat, mari sese commiserit. Quamobrem totam Quadragesimam, & Paschalia Festa Venetiis egimus, devotioni, quantum divina gratia largiebatur, insistentes. Tandem Sabbato ante Dominicam in Albis, Anno Domini 1583. die 16. April. hora circiter vigesima secunda, scapha consensa, Venetiis ad Monasterium S. Mariæ della Gratia Fratrum S. Hieronymi in Insula pervenimus, (quo in loco manè jam habitu peregrini indutus, sanctissimo Sacramento percepto, divinæ Majestati orationibus meis exilibus profectionem hanc meam, ut eam benedicere dignaretur, supplex commendaveram) inde in portu Malamoci, nave post occasum Solis consensa, tertia noctis hora solvimus anchoras: & in aurora insequentis diei, quæ fuit 17. Aprilis, portu egressi, hac ipsa die & nocte lucéque subsequenti, levi vento flante, sinum Tergestinum prætergressi sumus: cùmque ventus flare penitus desisset, substitit navis prope Parenium vetus Istriæ oppidum, quod non adeò magnum sed loco pera-

per amēno situm, antiquitatis cuiusdam speciem refert. Non nulli volunt illud post raptam Helenam à Paride conditum, & ab ejus nomine Paridinum anteā appellatum. Naves onerariæ ab hoc adpellere non possunt: unde & nostra quarta milliaris parte ab eo littore abfuit. Ego scapha consensa, cùm ad Ecclesiam Fratrum Conventualium Sancti Francisci, ubi Missam audivi, descendissem, oppido perlustrato, ad navem posteā redii. Circa vesperam, leni vento spirante, dicto loco movimus: & in aurora, ad portum desolatum in Dalmatia, Torreta vulgò dictum, pervenimus: ubi propter contrarium ventum, qui inter Orientalem & Meridionalem medius, Sirocco ab Italij vocatur, triduum hærere fuimus coacti. Et quoniam inde civitas Zara quinque milliaribus abest, jactis anchoris, scapha pervenimus ad Insulam Sala, pedestrique itinere, ad ejusdem nominis villam, medium milliare progressi, circa Meridiem ad hospitium divertimus: in quo rusticos potationi vacantes reperimus: qui cùm nos habitu peregrinorum indutos, & lingua Polonica uti (quam & illi intelligebant, cùm Sclavi essent) animadvertisserint, & ignorant navem nostram ad Insulam appulisse, credebant nos exploratores esse, cùm præsertim nonnullæ Turcarum arces in propinquo esissent, quarum una Bokal dicta, brevi maris interjectu, uno tantum & medio milliari ab illis distaret. Constituerant itaque nos comprehendere, & jam pro funibus, quibus nos vincirent, socios quosdam præmiserant. Quamvis autem haberem literas Venetorum patentes, quibus subditis præcipiebant, ut in ditinibus eorum omne mihi officiorum & humanitatis genus exhiberent, eas tamen illis ostendere nolui; ne ut erant ebtii, vi abruptas discerperent vel deperderent. Quamobrem ut nos ad Superiorem quem habebant, ducerent, petivi: quod etiam fecerunt: cùmque unà pergeremus, habuerunt quosdam è suis obviis, qui illis nuntiarunt plures ex nostris apud Ecclesiam adesse. Venerat autem eò Albertus Episcopus Sidoniæ, cum duobus Societatis IESU Sacerdotibus, Leonardo Siculo & Ignatio Hispano, quos Gregorius XIII. Pontifex, Catholicæ Religionis propagandæ causa, in Syriam mittebat: qui eadem nobiscum navi Tripolim Syriæ pervenerunt. Ubi igitur plures ex nostris videbant, & Notarium navis Hieronymum Varvani, anteā sibi notum, conspexerunt, nihil nobis amplius exhibebant negotii: immò cùm apud Parochum pranderemus, apud me culpam deprecati sunt, quòd subverebantur, ne apud Zaræ Magistratum Zara cit. eos deferrem. Sumpto prandio, scapha conducta, Zaram civitatem Venetorum in Dalmatia egregiè munitam, post horam vi Dalmatia. gg-

gesimam primam perveni: ubi cùm ad portum Venetorum Prætor Vincentius Morosinus deambularet, scire volebat, an ex locis infectis veniremus. Egressus scapha Notarius nostræ navi, literas patentes, quas habebam, illi ostendit: quibus lectis, in terram nos descendere jussit; & post salutationem, in civitatem introduxit, munitiones ostendit, & hospitio in palatio honorificè exceptit.

S. Marci Festum per ditiones Venetorum celebre. Postridie, quòd Festum Sancti Marci esset, in Ecclesiā ivimus; Processioni, quæ per ditiones Venetorum magna cæremonia ubique peragit, intersuimus; Ecclesias aliquot visitavimus; præcipue Sancti Simeonis illius Evangelici senis, qui Christum puerum in ulnis gestavit: cuius sacrum corpus sub altari majori ibidem planè integrum, nec putrefactum, religiosè aservatur: quod vidimus accuratè, & attrectavimus.

S. Simeonis Evangelici corporis in corruptionem. Prædicto, ex palatio ad portum descendimus, & inde navicula post solis occasum ad navem nostram reversi sumus. Cùm essemus Zaræ, fuit deposita contra milites querela, qui centum viginti in eadem nostra navi, in Cretam à Venetis mittebantur. Prætor misit statim, ut quidquid alicui illatum esset damni, subitò refunderetur.

Balona Turcarum civitas. Soluimus manè ex eo portu, & die nocteque in sequenti, vento Aquilonari, qui inter Septentrionem & Orientem est, prope Balonam Turcarum civitatem vehementissimè jactati sumus.

M A J U S.

Ex mari Adriatico in Mediterraneum delati sumus.

Corcyra. 3. Prætervecti sumus Corcyram insulam sub vesperam: *Cephalonia.* 4. nocte verò ipsa Cephaloniam.

Zacynthus. 5. Appulimus hora decima octava Zacynthum, Accessi statim ad Monasterium Fratrum Minorum de Observantia B. Mariæ: cuius loci erat tum Guardianus Frater Bonifacius de Bergamo. In hoc Monasterio visitur lapis vetustus sepulchri Ciceronis, cum inscriptione literis Græcis exarata: ibidem in urna itidem lapi-dea dicuntur ejusdem cineres esse repositi. In sequenti die, Marcus Antonius Venereus, Prætor Venetus, invitatum lautè me tra-ctavit in arce quæ in alto monte posita, antiquo opere, forma rotunda constructa est. Altera die Missam audivimus in Mo-

nasterio S. Eliæ, Fratrum Conventualium Sancti Francisci: quod in amoenissimo colle positum civitati imminet. Hortum habet non adeò magnum, sed cumprimis elegantem. Nullibi majora poma citrina, mala aurea, & limoniorum, in tota Græcia (ipso-rum Græcorum testimonio) proveniunt, quam hic & in hac to-

ta Insula: unde uvæ passæ minoris, vasorum ducenta millia annuatim, vini verò rubri & albi circiter triginta millia doliorum extrahuntur: quod & Marcus Securius Venetus, qui telonium tunc temporis ibi conduxerat, & cæteri mercatores pro certo affirmabant. Sumpto prandio, prefectus sum ad Ecclesiam Græcorum Sanctæ Mariæ de Piscopo dictam, quæ magno milliari ab ipsa civitate, in monte altissimo, unde Arcadia conspicitur, est posita. Habentur in ea Venetorum excubiae contra Turcas. Insula hæc frequentes habet terræmotus: quam etiam ob causam depressiora hic construuntur ædificia: immò me ipso præsente, noctu terra itidem concutiebatur, breviter tamen & leviter.

Hora vigesima tertia Zacintho solventes, prætervecti sumus ad lævam arcem Turcicam Tornese in Peloponneso, quæ uno & dimidio milliari à Zacintho mari interluitur.

9. Præteriimus Strophadas insulas, in quarum una est Monasterium Græcum S. Basillii, quod Monachi, Callojeri vulgo diciti, inhabitant.

10. Præteriimus Insulam Sapientiæ.

11. Transimus promontorium Matapan.

12. 13. 14. Jaëtati sumus vento validissimo.

15. Hora vigesima prima, inter Insulam Cytheream & promontorium Manlium, ingressi sumus mare Ægæum, valido, secundo tamen, vento Cauro, qui inter Occidentem & Septentrionem medius est, delati.

16. Circiter meridiem ad promontorium Cretæ Fraschiam, olim Paleo castro, anchoras jecimus: & scapha consensa circiter horam vigesimam secundam venimus Candiam, olim Candax: cùmque portum propter ventorum violentiam attingere non possemus, descendimus ad littus, ubi aliquamdiu exspectavimus, dum literæ nostræ patentes examinarentur, è quibus constaret, nos è locis pestilentia non infectis venire. Ingressus civitatem, ad Monasterium S. Francisci diverti. Postero die Dux Candæ, Nicolaus Donatus, in palatio me prandio exceptit. Prefectus sum terrestri itinere, circa radices Idæ montis, ad Labyrinthum Thesei, qui hodie quoque idem nomen retinet. Ego cum iis sentio, qui locum hunc non labyrinthum sed lapidicinam esse volunt: cujus rei argumentum esse potest, vel ingens vis lapidum, qui passim ubique jacent, tum vestigia curruum, quibus ejusmodi lapides extrahebantur. Multa habentur hic subterranea diverticula, quæ nisi accensa face adiri non possint. Tanta autem est ibi vespertilionum multitudo, ut diligens adhiberi cautio debeat, dum obvolant, ne lumen extinguant, & perpetuis tenebris homi-

Aëris
mutatio
intra
breve
spatium
locorum.

mines involuant. Illud etiam cum primis admiratione dignum est, dum à Septemtrione ad Meridiem itur, per montes, tam repentinam cœli & aëris mutationem in ea Insula reperiri; ut dum circa Gortynam, ante dies octo messis absoluta fuerit, circa Candiam adhuc omnia in campis conspiciantur: illic fructus jam planè maturi habeantur, hic ad Septemtrionem à maturitate longius absint. Porrò cùm tardior hora redditum Candiam impedivisset, noctem duxi in exiguo quodam cœnobio S. Francisci de Observantia, in quo tres tantum erant monachi: qui mihi narrarunt, tribus circiter ante meum adventum hebdomadis, accidisse; quòd cùm nonnulli videndi gratia, labyrinthum hunc ingressi essent, unus ex dicti monasterii fratribus, eosdem comitatus, per errorem ab iisdem derelictus, in caverna, quarum infinita est hic multitudo, tenebris obrutus remansit, monachis loci existimantibus, eum cum comitatu, Candiam fuisse profectum. Tertia demum die, bona sors tulit, quòd exteri quidam dictos Labyrinthi anfractus ingressi, in eundem monachum inciderunt: qui fame confectus, extra se positus ac sensibus ferè destitutus, sedens mortem opperiebatur. Hunc agnatum in monasterium reduxerunt, qui diu graviter infirmatus, ac in maniam prolapsus, diligentि cura adhibita, vix sanitati tandem fuit restitutus.

Gortynæ
civitatis
ruinas.
Taurus
Rex ra-
ptor Eu-
ropa.

Pons la-
pideus.

19. Lustravi ingentes ruinas civitatis Gortynæ; quam Taurus Rex, rapta Europa Agenoris filia, de nomine suæ matris appellatam, quondam condiderat. Fuit civitas hæc sub ipso Labyrintho, in parte inferiori sita: unde apparet, eam ex lapidibus his constructam fuisse, qui de medio montis excisi, demittebantur. Ampla & elegans urbs hæc erat, prout colligitur è multitudine pulcherrimarum columnarum, quæ densitate sua, à longè silvæ alicujus speciem repræsentant. Visuntur hic etiam vestigia dirutæ Ecclesiæ, quam elegantem & magnis sumptibus fuisse constructam apparent. Sed præcipue admirationi habetur pons integer, fluviolo ex ingentibus quadratis lapidibus impo- situs, qui nec plumbo nec cimento compacti, securum transitum etiam hodie vicinis incolis præbent. Hac eadem die vesperi Candiam rediimus.

Dux Candiæ prædictus, Franciscus Barbaricus militum Præfектus, Victorinus Buon & Joannes Marcus Molin Consiliarii, me assumpto, Missam in Ecclesia audiverunt: ubi ex alia parte altaris, quod in templi medio erectum est, Græcum itidem Sacrum celebratur. Nam veterum Pontificum indulto cautum est, ut ejus Insulæ Magistratus, nonnullis diebus solennioribus, Græcorum Sacris interesse debeant: quod ipsum & aliis Catholicis, abs-

absque scrupulo conscientiæ facere licet, & Græcas Ecclesiæ frequentare, ubi Catholici ritus templo non habentur, quorum in pagis magna est raritas. Inde itum est, cum Processione ad summum Templum S. Titi; cuius venerandum caput integrum, magna cæremonia, spectandum populo proponebatur. Sumpto prandio salutavi Archiepiscopum; qui permissu Pontificum, birrete & habitu Cardinalitio in Candia utitur, eoque modo induitus in Ecclesiam venit, & nobis Divorum reliquias, quæ plurimæ ibi asservantur, videndas exhibuit.

21. Prandio apud Barbarigum Capitaneum sumpto, ad navem profecti sumus. Interea ventus validissimus est exortus, ut projecto ex navi fune, non absque labore, nos ad illam attrahi fuerit necesse. Quamobrem in alterum usque diem navis hæc necessariò hærere debuit: cùmque rupto fune, anchora fundum petivisset, duas alias jacere fuit opus; & nisi ventus cessasset, vix navis effugisset periculum.

23. Hora secunda noctis, inter Standiam insulam, vento prospero navigavimus.

24. Præteriimus Turcicas Insulas Carpathon & Rhodum: quas, cùm nox esset, à longè videre non potuimus.

25. Ingressi sumus mare Lycium, nocte verò Pamphilium.

26. Hora decima nona vidimus Insulam Cyprum: sub ve- Cyprus.
speram autem præternavigavimus Paphum. Paphus.

27. Summo manè adnavigavimus Lemissum, cùm pridie quām eò venissemus, quatuor Ducis Florentiæ triremes ex improviso irruentes, oppidum hoc vastassent, Turcis aliquot captis, & ad triginta interfectis. In littore stat turris, cuius bona pars ante annos aliquot terræ motu collapsa, nonnullos è Turcis oppressit. Cùm situm loci consideratus, è navi egressus essem, occurrit nobis fanaticus quidam, (genus hoc hominum Maslokos appellant) in manu cultrum latiore, novaculae instar, habens: qui cùm nos peregrinos esse animadvertisset (eramus autem quatuor) ad nos accedens, percunctatus est, inquiens; Quidnam mihi dare vultis, ut me pro salute Cæsaris domini mei ferro incidam? Postulabat autem hoc nomine, nummum, quem Turcæ Maydin vocant, sibi dari. Nos ne pecuniam facile profundere videremur, finximus nos Maydinis non abundare: accipientes tamen, quasi cum difficultate, unum mutuò ab Italo quodam mercatore, qui ibidem in Cypro manebat, & nobis præsens aderat, obtulimus illi eundem, ut nos pauperes esse intelligeret; significavimusque illi per interpretem, nos non cupere, ut carnes incidat. Ille, accepto Maydino, in pectora duo vulnera fa-

tis profunda træctim sibi inflixit. Erat cum primis horridum, sanguinem copiosè manantem videre. Apparebat hominem fuisse non adeò mentis compotem, quales ferè solent esse omnes, qui Maslokum in pulveres redactum hauriunt. Medetur autem aqua fontis, cum quibusdam herbis adhibita, hujusmodi vulneribus: quæ non ita multo tempore obducuntur, prout in hoc insano videre licuit, qui pellem satis bene concisam habebat. Hinc apparet, quæ turpes, & hominibus Christianis abominabiles sint barbarorum istorum mores. Nolebamus nos initio aliquid huic bellæ conferre, incisionem ejus nihil morantes: sed mercator prædictus admonuit, dandum illi omnino nummum ejusmodi; ne, si illi negatus fuisset, aliquem cultro vulneraret: quod ejusmodi nebulones plerumque Christianis facere solent, amentiam simulantes.

28. Oppidum perlustravi, quod & valdè conquassatum.

29. Dominica Pentecostes, Episcopus Sidoniæ præfatus, Missam privatam in Ecclesia Græcorum celebravit; ex cuius manibus, omnes ferè qui eadem navi vchebamur, sacrosanctum Eucharistia Sacramentum percepimus.

30. Nocte, loco prædicto movimus.

Salin modum glaciei congelatus. 31. Delati sumus ad Salinas: ubi sicut intensem frigus glaciem, ita sol vi sua salem astringit, ut supra liceat ambulare, licet subtus aqua remaneat, quæ dulcis & boni saporis est. Primo Autumno, humiditate superveniente, sal hic statim liquefit: qua de re cùm plerique scripserint, ego plura commemorare nolo. Non procul inde est oppidum Larnica, quod ferè mille domos habet: sed proximo bello Turcico valdè nunc est devastatum. Quoniam autem captandæ quietis causa, hic aliquantum substitimus, visum fuit, principium hoc navigationis meæ tibi perscribere, plura deinceps de rebus nostris scripturus, ubi sese obtulerit occasio. Vale. Datum apud Salinas Cypri, die ultima Maji, Anno Domini M. D. LXXXIII.

EPISTOLA SECUNDA.

ARGUMENTUM.

ITER Cypro Jerosolymam, Jerosolyma Tripolim, inde in Ægyptum prosequitur. Terram Sanctam, Civitatem Jerosolymitanam, aliisque loca sacra describit. Quomo-

modo peregrini Ierosolymam, quomodo, & quoties in Basilicam S. Sepulchri intromittantur. Situm S. Sepulchri; Regum & Prophetarum Iudææ, Regum item Christianorum monumenta; militiam S. Sepulchri, & quomodo cum familiaribus ea insignitus; montes Ierosolymitanos, agri Haceldemach naturam; Basilicam S. Praepepii, loca Nativitatis & Circumcisionis Domini, specum in quo Innocentes sepulti, alium in quo B. Virgo latuit, patriam S. Joannis Baptistæ, civitatem Jerichuntinam, Elisei fontem, Cœnaculum Domini, quod Christianis ingredi nefas, & quomodo ipse illuc ingressus, pompam apostaticam Turcismi, civitatis Tripolitanæ admiranda, multaque alia planè jucunda, recenset.

J U N I U S.

DE ratione navigationis meæ, qualiter Cyprum pervenerim, inde tibi perscripsi. Post datas ad te literas insequentie die, videlicet Kalendis Junii, conduxi navem non adeò magnam, quam in partibus istis Caramusanum vocant, cuius nauclerus erat Arabs Christianus. Quod cum Turcicus loci Praefectus, quem Cadium appellant, didicisset, Græco quodam auctore (qui ante annos aliquot Mahometanam perfidiam fuit amplexus, cum esset loco cumprimis honesto in Cypro natus, & qui in oppugnatione Nicosiæ fortiter & præclarè se gesserat, multisque Turcas manu sua confecerat) vela & nauticos funes nobis statim abstulit, ne navigare possemus, antequam illi aliquid largiremur. Plerumque enim Turcæ in partibus his, rapinis & calumniis in Christianos conflictis, viettare solent. Græcus itaque hic perfidus, cum ad navem nostram venisset, comiter illum accepimus, illique nonnihil donavimus: qui obtinuit à dito Cadio, ut quæ nobis fuerant ablata, restitui mandaret.

2. Hora noctis secunda, consensa nostra Caramusano, versus Terram sanctam vela fecimus. Erat in eadem navi Arabs Maronita (sic Arabes Christiani appellantur) quia apud Lemissum unà cum Caramusano captus erat, cum oppidum à Florentini Ducis classe diriperetur. Hic nobis copiosè narrabat, quā egregiè cum Turcis dimicaverint Christiani. Cum vidissent Itali eum esse Christianum, liberè è triremibus dimiserunt: debuit

tamen ad milliare Italicum, per mare natando, ad quandam Insulam desertam pervenire, indè verò pedestri itinere, aliud etiam milliare conficere, quandoquidem triremes prope Tripolim appellere solebant. Turri, quæ portui ad Joppen imminet, conspecta, Africus, qui est inter Meridiem & Occidentem, ventusflare cœpit vehementissime: qui littus attingere non permisit, velum laceravit, funes concerpit. Cumque nauclerus inops consilii, Cyprum redire, & ad Caramaniam appellere cogitaret, unde difficilis & periculosa futura esset navigatio, quæsivit à nobis quid fieri vellemus: Tripolim quidem tali vento nos tutò pervenire posse, si nauli pretium augere non gravaremur. Cum itaque navarchum perplexum viderem, auxi pretium, ad centum usque florenos. Pactum autem hoc novum ideo fecit, quod Caramusanum hanc ab Arabe quodam conduxerat, & ubi nos in Joppe exposuisset, alium quemdam isthic debebat opperiri: compensari itaque sibi volebat, quod Tripolim versus navigandum esset. Tensis igitur velis, pleno vento ferebamur: & præternavigavimus Alepdanam, Casaturam (olim Cæsaream) Atarturam, Atelit; post promontorium verò Carmeli, à quo non procul abest Ptolemais, sed tota diruta, Sareptam Sidoniorum, de qua 3. Reg.

Mons Carmeli 17. *Luc. 14.* quæ civitas posita est ad radices montis Carmeli, in cuius summitate monstratur locus, in quo Elias altare construxerat, de quo habetur 3. *Reg. 10.* Tyrum itidem & Sidonem: quæ civitates in eleganti planicie quatuor milliaribus nostris ab invicem distant. His in monte supereminere dicitur Cæsarea *Cappadocia*, in qua S. Dorothea coronam martyrii est adepta. Sequuntur deinde decem tantum milliaribus à Tripoli, Berytum & Anefa civitates, ubi mons Libanus assurgit. Hæ urbes sitæ sunt in Syria Phœnices, quas plerumque inhabitant Christiani *Drusiani*, quos Drusianos appellant, quibus liberum est more Turcarum alii, *Cbrifiani*, *Galiorum*, *reliquiæ*, *Galiorum* capitum integumentum gestare. Sunt autem ex reliquiis Gallorum, qui Terram sanctam Saracenis eripuerant: sed adeò dissolutam, & vel ipsis etiam paganis turpiorem vitam ducunt, ut plura de illis differere, ne piæ aures offendantur, minus nefariorum videatur.

Cum sexaginta milliaria, intra spatium decem octo horarum confecissemus, vento vehementi & procelloso turbine, in portum Tripolis hora vigesima secunda delati sumus: ubi projectis anchoris, vix tamen subsistere potuissemus, nisi Turcæ de navi Alexandrina majori celoce adnavigantes, nobis opem attulissent. In littus egressi, ad medium milliare pergentes, devenimus in civitatem, & divertinus ad Fontecum, Carvaseram, seu man-

mansionem Venetorum. Situm urbis hujus multi describunt, ego prætermitto. Est loco amœno, dimidia parte ad montem porrecta, pulcherrimis hortis circumdata, fontibus irrigua; aëre tamen parum salubri, æstate præsertim. Illud subjiciam, quod nescio an aliquis attigerit. In maritimo civitatis ingressu, prope portam ad lœvam, ad lapidis jactum, est palatum triangulare, de quo narratur, quod patrum nostrorum memoria sub Solimanno Turcarum Cæsare contigit. Ariolus quidam per artem magicam didicit thesaurum alicubi in hoc loco defossum esse: quem ut sensim, idque quām secretissimè (nam quidquid auri istic reperiatur, ad Cæsarem pertinet) pervestigaret, empta area illa, domum construxit, quam muro præalto undique cinxit: cūmque abditissimas terræ partes ubique perscrutaretur, nihil reperit. Re pervulgata, Sangiacus, (nomen id Administratoris Provinciæ, quem locum apud nos obtinent Palatini) qui tunc temporis regioni præerat (nam non ita pridem, ab aliquot annis duntaxat, Bassa Tripoli residere cœpit) ariolo prædicto ad se advocato, diligenter ab eo de rei eventu percontabatur, cūmque rem celare non posset, fassus est, se vehementer deceptum, nullum, quem quærebat, thesaurum reperire in hoc loco potuisse. Sangiacus auri cupidus, convocavit & alios Necromantas, illisque injunxit, ut quantum in arte quisque polleret, eam thesauro periendo adhiberet. Convenit æqualiter omnibus, thesaurum ingentem, vel hoc ipso in loco, vel non procul inde, esse defossum. Cùm igitur Sangiacus terram diligentius circumcircà fodì præcepisset, spatio viginti cubitorum, à prædictis ædibus, sub exiguo quodam colle, cuius etiamnum medietas appareat, terra unius ulnæ altitudine effossa, fuit arca quædam reperta, in qua auri in massas conflatı, ad triginta ducatorum millia erant deposita; quæ omnia Sangiacus Constantinopolim misit.

9. 10. 11. Perlustravimus civitatem, & quæ in ea visu digna occurrabant. Manè fuimus apud Lemir, qui cùm telonio præsideat, subiectam tamen etiam militum partem habet. Veniat tum is Jerosolymâ, ubi quoque telonium habebat, à Turcarum Cæsare Tripolim evocatus, ut Provinciam in absentia Bassæ administraret; qui ad Persicam expeditionem ablegatus fuerat. Hic itaque Lemir cùm stipatores suos Janissaros Jerosolymam remitteret per Damascum, ubi fratrem Boluch habebat, transegimus cum illo, ut securitatis causa, Janissarorum pæsidiū, quod magnopere fuit necessarium, nobis adjungeret: quod, accepto honorario, non gravatim fecit. Sub vesperam itaque duobus

*Mons
Libanus.*

equitibus & peditibus totidem comitati, confecto uno & dimidiō milliari, in campo sub monte Libano noctem transegimus.

*Patriar-
cba sub
obedien-
tia Ro-
mani
Pontifi-
cis.*

12. Ante meridiem substitimus in Ehda, Arabum Maronitarum villa: deinde milliari pedibus confecto, venimus ad Monasterium B. Mariæ de Canobim, in monte Libano positum; ubi Patriarcha Ecclesiae Romanæ obedientiam agnoscit: conferebat tum Ordines infra Missarum solennia (erat autem dies Dominicus) cuidam religioso. Habitus Patriarchæ, quo ad altare utebatur, nihil differebat ab eo, quo nostriates Archi-Episcopi uti consueverunt. Habebat Pallium, Infulam, Casulam, Tunicellas, & Sandalia. Hostiæ eadem forma, quæ apud Catholicos. Missa Patriarchali ritu Maronitarum finita, Leonardus Pacificus Societatis IESU Sacerdos, quem Prepositi Generalis permissu mecum habebam, petita benedictione à Patriarcha, more Romano Sacrum privatum ibidem celebravit, Casula & Alba Patriarchæ indutus. Patriarcha sacris vestibus exutus, solitum habitum nigrum, cum violaceo capitis integumento accepit; tali namque loci illius religiosi utuntur. Prandio nos exceptit, appositis ovis, butyro, & olivarum fructibus. Carnes enim illi numquam comedunt. Vesperis peractis, ad villam Ehdam rediimus.

*Cedri
montis
Libani.
Balbeck
civitas,
Et pala-
tium Sa-
lomonis.*

13. Manè discedentes Ehдā, non procul à via vidimus arbores cedrinas viginti quatuor, quæ non succiduntur, cùm in partibus illis non amplius reperiantur. Est arbor elegans, satis procera, diductis ramis, ad ejus similitudinem, quam Modrzew Poloni vocant. Viso cacumine montis Libani, ubi nives numquam liquefunt, licet calores sint ibi longè vehementiores quàm in Italia, venimus in civitatem Balbeck, quo in loco quondam Salomon Rex magnificentissimum construxerat palatium, cùm filiam Pharaonis duceret in uxorem, de quo habetur 3. Reg. 7. Neoterici scriptores diversas habent de his ædibus opiniones. Frater Bonifacius Stephanus Ragusinus, Prædictor Apostolicus, & Stagni Episcopus, qui pluribus annis S. D. N. mandato in Terra sancta mansit, in eo libro, quem de Terræ sanctæ contemplatione scripsit, affirmit, Salomonem domum saltus Libani in Balbeck construxisse. Christianus verò Adrichomius Delphus, in sua Jerosolyma, probat illam Jerosolymis fuisse. * Utrius verior sit sententia, definire non ausim, cùm præsertim Adrichomius & Scripturæ Sacræ & Josephi Antiquitatum Judaicarum in libro 8. cap. 2. testimonio nitatur: illud tamen haud dubiè possum affirmare, quod

* Extat typus Jerosolymæ qualis fuit tempore Christi: in quo posita est domus saltus Libani, eo loco in quo mons Moriath terminatur: cui murus templi Salomonis impositus, præcipitum spectat: unde liquet, domum saltus Libani hic sublisterè non posse.

quod accuratè & diligenter observavi, ita planè in Regum libris hoc palatum describi, quemadmodum in hanc usque diem in Balbech, visitur; id eò faciliùs animadvertere licet, quòd non à fundamentis dirutum, sed vetustate consumptum sensim collabitur. In descensu montis, transivimus per fruteta collis, quem Antilibanum vocant, ubi Syria Cava vel Cœle-Syria principium ^{Syria} ^{Cava,} ^{vel Ca-} ^{le-Syria;} habet. Ex pagis circumvicinis Janissari & Turcæ, quorum ju-
mentis Jerosolymam vehebamur, nostra pecunia conduxerunt ad quadraginta Arabes Maronitas, cum bombardis & arcubus, qui nos securitatis causa deducerent: quandoquidem loca illa ex-
cursionibus Arabum & Saracenorum sunt obnoxia: qui una antequam eò perveniremus die, mercatores Turcas adorti, quindecim ex illis interfecerunt. Sciendum autem est, octo hic esse Arabum vexilla, duo rubea Christianorum, sex verò alba Sara- ^{Arabum} cenorum, quibus omnibus malè inter se convenit, & sàpiùs in- ^{inter se} ter se configunt: duobus hisce vexillis Christianoruū dumtaxat ^{dissiden-} ^{tium oclō} exceptis; qui certis quibusdam cæremoniis à nobis dissident; ^{vexilla.} quandoquidem, ut superiùs dictum est, Maronitæ Pontificis obe-
dientiam agnoscunt: cæteri habent separatim superstitiones quas-
dam suas, ab aliis sectis divisas, quorum in Syria magnus est numerus: quem tamen longo intervallo Maronitæ superant.

Arabes, qui alba vexilla pro signo gerunt, omnes plerumque latrociniis & prædatione vivunt, in sua Arabia, Terra sancta, & Ægypto. Sunt tamen in Galilæa nonnulli, qui multos ovium & camelorum greges alunt, & in Tabernaculis agunt, pascua bona & salubres aquas conquirendo. Deficientibus uno in loco pascuis, uxoribus & liberis supra camelos impositis, ovium greges ad loca magis commoda propellunt: quorum in Galilæa duas turmas apud montem Thabor obvias habuimus. Porrò ^{Arabs} Arabes Christiani in pagis degunt, agros & hortos colunt, tam ^{Christia-} ^{ni in Sy-} in monte Libano, quàm in Syria, præcipue apud Damascum: ^{ria.} in Terra quoque sancta, licet non multis adeò in locis.

Petrus Bellonius Cenomannus, civitatem hanc Balbech, ^{Petri} ^{Bellonii} ^{de Cesa-} ^{rea Phi-} vult esse Cæsaream Philippi: neque tamen id rationibus probat. Certum est, aliam esse ad mare Cæsaream, quæ tale etiam nunc nomen retinet: cuius fit in Sacris literis mentio, quòd ad mare ^{lippi er-} sit posita, unde S. Paulus Romam navigavit: *Aet, cap. 28.*

14. Ex Balbech egressi, ubi nulla habentur diversoria, no-
tem in campis ducere coacti fuimus, non absque gravioris ali-
cujus periculi metu; cui tamen Janissarorum nostrorum industria
maturè obviàm itum est. Nam cùm ii à longè Turcam quem-
dam, viginti & aliquot personis comitatum, ad bellum Persi-

cum proficiscentem, tentoria fixisse in non adeò lata planicie, (in qua nobis etiam subsistendum erat) animadvertisserunt, jusserrunt, nos intra vicinos colles abdi. Ipsì interea ad Turcam illum profecti, dixerunt se peregrinos quosdam paupe-
res è longinquò adventantes, securitatis causa, deducere: peti-
veruntque ut bona cum illius venia, in eadem illa planicie per-
noctare illis liceret. Et quoniam Turcæ moralem misericordiam
plerumque obseruant, annuit non gravatim. Itaque non procul
ab illo, impetrata licentia, constitimus, & quieviimus: alioquin,
si inopinatè supervenissimus, barbarus se contemni ratus, non
parum molestiæ nobis inferre potuisset: quandoquidem etiam anteà,
ut quisque Turcarum nobis erat obvius, illicò nos spolia-
re volebat: prout factum est, cùm in cujusdam Sangiaci milites
ab Ægypto venientes incidissemus: qui quemdam ex meis mulo
dejecerunt; & unà cum rebus, quas gerebat, vi acceperunt:
cùmque Æthiops Muchier, à quo jumenta conduxeramus, mulum
arripuisse, illum clava percutientes pessimè tractarunt, do-
nec Janissari nostri supervenientes eum eripuerunt, mulum recu-
perarunt, & donatis illis duobus taleris, ne nos infestarent, ob-
tinuerunt. Ibi tum, sicut nobis retulit interpres, sanctè more
suo jurarunt, quòd quem primum obvium haberent, sibi dein-
ceps temperare nollent, quòd minùs eum quibus adlubesceret, spo-
liarent, adferentes causam, quòd viam longam prosequerentur.

*Turca-
rum mi-
litum li-
centia.* Nam eadem, qua Czaussii libertate gaudent, quoties in expedi-
tionem à Cæsare mittuntur, ut equos quicumque adlibuerint, im-
pune cuivis tolere possint. Nocte postera venimus ad Tykyci-
jum hospitale Turicum; quod non adeò magnificè constructum,
sed copiosè à quodam Bassa, qui Damasci erat, dotatum est. Hic
obviā habuimus Caravanam Damasco Tripolim versus euntem,
quæ ducentos circiter equites habebat. In hoc hospitali vidi-
mus, cùm Turca quidam singulatim virides aviculas quinque vi-
vas liberè dimitteret, subinde aliquid submurmurando; cùmque
ejus rei causam per interpretem ab eo percontatus essem, re-
*Turca-
Purga-
torium
credunt,
aviculas
pro de-
functo-
rum ani-
mabus
liban-
zes.
Abel se-
pultura.* spondit; se id pro animabus suorum propinquorum defunctorum
facere, quòd crederet, merito hujus boni operis, illas nonni-
hil sublevari. Atque ita naturæ quodam ductu, de pœnis Purga-
torii aliquid etiam sentire videntur.

15. Cùm discessissemus manè, ad dexteram itineris, veni-
mus sub montem, in quo Cain fratrem suum Abelem dicitur oc-
cidisse. In ejus summitate duo colles eminent: in quibus Domi-
no holocausta sua obtulisse feruntur; ad radices unius horum,
locus ostenditur cædis & sepulturæ dicti Abel. Dixerunt nobis
Tur-

Turcæ (nam iter accelerantes montem non descendimus, qui altissimus est) quòd hoc in loco subterraneus quidam fremitus auditur in fratricidii illius testimonium, & memoriam innocentis Abel, ob idque plurimùm locum venerantur, & pro certo affirmarunt, si quis gravi aliqua infirmitate correptus, nudo corpore in eo jacuerit, quòd statim sanitati pristinæ restituitur. Non ita multò pòst cùm Damascum appropinquaremus, habuimus obvios Mamalucos, quorum isthic ingens est multitudo. Genus est hominum ex Æthiopibus & Arabibus permistum. Sunt fortes, micrum in modum agiles, & terribiles equorum sessores. Habitum utuntur ex tela alba, tam latè fluente & diducto, ut totum equum cooperiant, excepto capite; quod fimbriis & nolis exornant. Tegmen capitis spiris linteis contortum circumferunt, acinace accincti, clypeum & telum acuminatum longum ex arundine crassiore gerunt. In superiori veste, quam Albornos vocant, à tergo pellem alicujus animalis appendunt; interiorem verò cum latissimis manicis habent, quam Marlotta appellant. Equos habent optimos, fræna bullata, sellas cum stapedis latiores Adzanticas. Major inter eos Maurorum numerus. Ascendimus post-hac in montem altissimum, qui nunc etiam Chrizorœa vocatur: Mons habet in summitate facellum ad lævam, quod Maronitæ septem Cbrizo- Fratrum dormientium esse affirmant. Ex eo monte Damascus roa. optimè se spectandam præbet; nam ad ejus radices civitas hæc ad longum protenditur; in eleganti, amœna, & omnis generis frugum feracissima planicie. Unde multi volunt, Adamum generis humani parentem h̄ic creatum, propter terram flavam, qualis tantum apud Damascum habetur: & quòd Adam explicatur Flavus. Ex hoc monte duo fluvii oriuntur, qui Damascum irrigant, Abana & Pharpar. Sunt rapidi, non navigabiles tamen, sed valdè piscosi. Civitatem hanc exactè describere, magni esset laboris: quod cùm non pauci jam præstiterint, ego supersedeo. Cùm ad Portum civitatis pervenissimus, ex equis descendimus: neque enim Christianis in majoribus Turcarum civitatibus equitare licitum, præsertim Damasci, quòd pauci admodum Christiani ex Europa confluunt. Nos tantum duos Italos h̄ic reperimus, qui mercatorum Apamææ seu in Aleppo manentium negotia gerebant: apud quos etiam hospitium habuimus. Quamvis aurem Damascus sit valdè populosa, ampla, utpote quæ ad unum & medium milliare patet, & elegans civitas; quoniam tamen longius à mari distat, mercatores Europæi raro illicam frequentant, & vulgus Christianis est valdè infensum. Quamobrem Janissari equitantes, nos medios, à lateribus clausos, in

civitatem deducebant. Ubi tamen à populo conspecti sumus, inconditis clamoribus & sibilis, maximè pueri, nos exceperunt, ex omnibus plateis ad nos concursus fiebat: cùmque ad locum, ubi merces venales exponuntur, devenissemus; tum verò lapidibus & sputis impetebamur, & nisi nos Janissari defendissent, furentis populi impetu, discepti procul dubiò fuisset. Cùm Tripoli discessissemus, prima nocte adjunxerunt se nobis itineris comites, duo Turcæ, quorum unus senex, alter juvenis adhuc erat: qui Damascum usque nobiscum pervenerunt. Veniebant hi ex bello Persico, cùm triginta equis, & sanctè affirmabant se primos esse qui ab exercitu redirent: quòd datis duobus Cecchinorum millibus à Bassa impetrassent dimissionem, cùm ardua quædam negotia Damasci haberent. Multa nobis de bello hoc per interpretem narrabant: qualiter non minùs gladio, quam fame plurimi Turcæ indies absumentur, cùm superato Euphrate, per plures dies inter arenas perpetuas, & surdas cautes, aquam deferendo, ad exercitum sit pervenientum: peste etiam multos absumi. Narrabant pro certo, à suscepti belli initio, usque ad eorum abitum, ad trecenta Turcarum millia periisse: se amplius eò non reddituros, etiamsi illis moriendum esset; neque felicem belli exitum ominabantur. Cæsarem Turcarum intereà domi delitiis vacare; neque fidem iis adhibere, quæ istic agantur, & quam miserè multi pereant. Eorum famuli, quòd nostri comites itineris essent, cùm nos per plateas Damasci obvios haberent, aliqua etiam erga nos humanitate ducebantur, huc illuc deducendo. Et quanvis nos Janissari comitarentur, difficile tamen caveri potuit, in tanta populi frequentia, ne à pueris lapidum iectu salutaremur.

Tribus mensibus antequam Damascum pervenissemus, priusquam Bassa ad bellum Persicum proficeretur (erat hic filius Mahometis Bassæ illius, qui fuit Visir, & est à Turca miserè trucidatus: Bassa autem iste Damascenus, ducebat secum duo millia equitum, & octingentos pedites) venerat huc quædam fæmina Tartarica, quam Reginam Asiæ appellabant, habens secum quatuor millia Tartarorum. Hæc primùm Bethlehem, deinde Mecbam, sepulchro Mahometis infamem, devotionis causa fuit profecta, quòd vellet illa loca visere, in quorum uno Magnus Prophetæ ex virgine natus, in altero alias Prophetæ itidem magnus sepultus esset. Hanc Bassa per octo dies continuos, cum toto comitatu, mandato Cæsaris, lautissimè & magnificè tractavit; & Sangiacum pro duce itineris, cum aliquot militum centenis, illi adjunxit.

Turcarum in Persia clades.

Tartarorum Asiaticorum Regina Mecbam peregrinatur.

Visitavimus domum Judæ. Hic erat fons, in quo Sanctus S. Pauli Paulus est baptizatus, qui nunc publicæ plateæ est expositus: cuius etiam porticus interior apparet. Extra civitatem progressi, vidimus locum, in quem D. Paulus demissus est in sporta: & est fenestella turri adjuncta. Non procul inde spelunca subterranea visitur, in qua Apostolus idem, muro demissus, delituit; quæ persecutionum tempore multis itidem Sanctis latibulum præbuit. ^{Eiusdem} ^{baptiza-} ^{ta.} ^{locus de-} ^{missionis} ^{in spor-}
Inde ad sagittæ jactum monstratur lapis prope facellum Maronitarum, è quo D. Georgius equum ascendisse memoratur, draconem interfecturus Beryti: qui portus omnium Damasco magis est vicinus.

17. Lustravimus Xenodochium, quod magno sumptu Solimannus Turcarum Imperator à fundamentis erexit, in quo peregrini Mecham eentes & redeuntes, gratis triduo sustentantur.

18. 19. Visitavimus ea loca omnia de quibus habetur Actor. cap. 9. Domum itidem Ananiæ, in quam per gradus aliquot descenditur: & domum S. Joannis Evangelistæ. in qua eum natum Maronitæ (nescio quo fundamento) affirmant. Fui- mus in Ecclesia dictorum Maronitarum, quæ admodum parva est. Pensitant annuatim duo millia Cecchinorum Bassæ, ut devotionem suam tutò peragere illis liceat. Habent paramenta Ecclæsiastica à Gregorio XIII. Pont. Max. missa, quæ attulit P. Johannes Baptista Elianus, Societatis JESU Sacerdos. Vidimus à longè Ecclesiam, olim à Christianis D. Joanni Baptistæ dicatam. Apparet eam fuisse elegantem, & magnis impensis exstructam. Est satis magna, instar templorum Ægypti, in medio tholum habet ubique apertum. Non patet ad eam Christianis adiutus, prout & in arcem, quæ more antiquo, ex lapide quadrato constructa, turres itidem quadrangulares per circuitum habet. Re. periuntur hic nonnulli, devotionem præ se ferentes, qui planè Santones Turcici, toto corpore nudi, absque ullo tegumento incedunt tam æstate quæ hyeme, capite & barba rasa; in quorum unum cùm Damasci incidissem, credebam aliquem insanum ex ergastulo erupisse. Quærenti quis esset, dictum fuit, hominem esse sanctum, & virtutem innocentissimæ; qui mundo renuntiasset, & cura temporalium omnium abjecta, Angelicam in terris vitam duceret.

Vidi eodem tempore duos Æthiopes ex India Orientali, mercatores: quorum facies mirum in modum splendebant. Cùm proprius accedens perquirerem quinam essent; responsum est, mercatores esse qui lapides pretiosos venderent: in cujus rei signum, rubros quosdam lapillos, magnitudine nucis avellanæ, valdè coruscantes, fronti & utrisque genis insertos habebant,

ita ut personati incedere viderentur. Mirum qua ratione lapides ejusmodi in pellem faciei includantur, ut fortiter hæreant. Vidi etiam turc primùm quemdam, qui viride capitis integumentum contortum gerebat, cùm cæteri Turcæ albo utantur. Dictum fuit, eum ex prosapia Mahometis descendere, & eum tali colore signari, qui proprius Mahometis erat, nec à quovis alio præterquam à propinquis Mahometis, idque in capite geri posset. Utuntur tamen eo quoque Santones aliqui, Turcarum veluti Sacerdotes. Vester virides cuvis gestare licet; tiaram solis tantùm qui genus à Mahomete deducunt: quos frequenter posteà conspexi: sed & ibidem Damasci, unum valde lacerum, in publica culina, cibos dividentem & coquentem: unde apparet, non omnes Mahometis propinquos divitiis abundare. A prandio conduximus Bolucum, ad quem à Lemiro ejus fratre Tripoli litteras habuimus, qui nobiscum Jerosolymam proficiseretur. Adjunxit se itaque nobis cum quinque Janissaris equitibus, totidemque peditibus. De agri Damasceni fertilitate, fructuūmque diversorum abundantia, cùm multi multa prodiderint, fusiùs hic differere, minus necessarium judicavi; illud tantum inferendum arbitratus, quod ab aliis prætermisum demiror: nempe in Syria, videlicet Tripoli, in Balbech, & hic Damasci præsertim, reperi bonitate cumprimis commendatum fructuum genus, quod multis nationibus usitato vocabulo, Mauza vocatur: videtur id nostris cucumeribus non absimile, nisi quod forma longiore, crassiore, & ad curvationem modice infexa, ab illis differt. In fructicibus, in quibus species hæc provenit, instar nucis avellanæ, in uno globo, quandoque quinquaginta cucumeres ejusmodi condensantur, adeò ut propter pondus, melonum adinstar, per terram difluant, ubi si diutiùs hæreant, putrescant. Quamobrem antequam ad maturitatem plane perveniant, colliguntur; atque ita in cubiculis repositi minore negotio maturescant; sapore & odore genus pyrorum non recentium, qualia apud nostrates Uryantowki vocantur, referunt. Satietatem facile inducunt, adeò ut duo saltem cum pane vel caseo comestи, stomachum repleant. Est communis Christianorum opinio, qui in partibus hisce versantur, Adamum & Eam in Paradiso fructum hunc comedisse: quod etiam certis rationibus comprobare nituntur: quarum prima, quod poma hic non habeantur; quodque divus Hieronymus, in translatione Bibliorum, cùm vocabulum Mauza Latinè reddere non posset, fructum ligni tantum simpliciter posuerit: sit fides penes illos. Nec enim verisimile est, divum Hieronymum, qui instinctu divino sacræ legis volumina feliciter

*Mahometis
propin-
qui, vi-
ridi co-
lore di-
flingu-
untur.*

*Mauza
Dama-
scena.*

interpretatus est, quique exactam linguarum cognitionem habuit, id exprimere non potuisse. Secunda, quod Mauzæ fructu in orbiculos scisso, vena quædam appareat, quæ literam T., formam videlicet crucis, repræsentat; unde inferunt, prævaricationem protoplastorum Christi crucifixi morte fuisse diluendam, sed etiam in cucumeribus nostris simile quid intueri licet. Tertia ratio, quod fructus hic, non in arbore, sed in frutice quodam crescit, cuius caulis unius propemodum pugni crassitiem imitatur, qui tamen fructum pendentem, præ pondere sustinere non potest, sed is in terra, ut jam dictum est, jacet; ut facile à primis parentibus decerpi potuerit. Quarta, quod Mauza hæc, folia ad unius cubiti latitudinem, duorum verò longitudinem, protensa habeat: è quibus post agnatum peccatum, perizomata confici facilè poterant: sed cùm ex foliis ficus ea consuta tradat Scriptura, qualiter hæc subsistere possint, ipsi viderint. Adferunt & alias non adeò magni momenti rationes. Fructus hi Mauzæ Constantinopolim per mare deferuntur, qui tamen minus durabiles sunt. Itaque nondum maturi colliguntur; sed arena obruti conservantur; ad solem autem expositi, ibidem Constantinopoli statim maturescunt. Hæc pauca de iis, occasione Damasci, annotasse sufficiat.

20. Circa meridiem discedentes Damasco, & uno milliari *Locus* longiore confecto, devenimus ad locum Conversionis D. Pauli *conversionis S. Pauli*. Apostoli; unde elegantissimus Damascenæ urbis patet prospectus. Non longè abhinc est ingens lapis, apud quem Apostolus equo delapsus (ut communior opinio habet) in terram prostratus jacebat. S. Helena sacellum hic exædificarat, cuius vestigia vix apparent. Inde ad dimidium milliare cùm essemus progressi, in gregem ovium Arabum Maronitarum incidimus: ex iis cùm unam Bolucus accepisset, Maronitæ qui ibidem in campis erant, concurrere cœperunt, ut eam recuperarent. Turcæ qui bombardas aliquot habebant, substiterunt: in quos cùm fundas & lapides Maronitæ expedire cœpissent, bombardis repositis, profugerunt Turcæ, rapta nihilominus ove; quos consequi pedibus frustrè tentabant Maronitæ. Pro nocte devenimus ad Carvesariam Sasa, quæ quinque milliaribus Damasco distat, & fluviolo limpido & præcipiti alluitur. Cùm frequens hic Arabum mentio fiat, & necessario sit adhuc facienda: mirabitur aliquis, qui fiat, quod cùm itinera reddant infesta, à Turcis nihilominus tolerentur. Sciendum est itaque, quod sex albi coloris Arabum vexilla, quamvis in Turcarum ditionibus versentur, fixas tamen nullibi sedes habent, sed in vias publicas excurrentes, non magis *Arabes viarum depra-datores cur à Turcis exterminari non possint.*

Turcas, quām omnis generis viatores deprædantur: qui si inter se concordes essent, intolerabiles ipsis Turcis evaderent. Feruntur enim eorum esse ad ducenta millia, qui magnis inter se certant odiis, naturali quodam modo, divina permissione, insitatis. Quodlibet vexillum seu phalanx, suum habet Ducem cui paret: quos tamen omnes longè superabat potentia. quidam

*Aborys
Arabs
famosus
præda-
tor.*

Aborys famosissimus in oris illis prædator, qui quadraginta milibus Arabum præterat, & quo tempore ego de Terra sancta Tripolim redibam, Syriam universam populabatur; adeò, ut per illum, Apamæam sive Aleppum, quod magnopere cupiebam, visere tūtō non potuerim. Sub illud ipsum tempus, quo Tripoli manebam, Caravanam Turcicam, quæ Aleppo Tripolim veniebat, adortus, triginta Turcis interfectis, camelos cum mercibus omnibus abstulit: Christianis tamen non nocuit, quorum merces se liberè dimissurum pollicitus, à mercatorum Agentibus, qui Tripoli resident, vinum & commeatus sibi mitti postulabat. Quòd autem oras illas adeò infestabat, hæc causa fuit. Bassa Damascenus paulò antè quām nos eò pervenissimus, ultimo supplicio affecit nepotem ipsius, qui per loca itidem vicina prædas agebat. Finixerat Bassa quasi cum illo pacem inire vellet. Ad quam stabiliendam in quodam loco, quingenti Arabes cum júniori Aborys, & totidem Turcæ cum Capitaneo Bassæ, convenerant. Quamdiu Arabes equis incedebant, nihil attentare Turcæ audabant, quamvis in insidiis aliquot equitum centena haberent collocata: cæterùm ubi Aborys & major Arabum pars ex equis defiliit, ut munera, quæ illis à Bassa mittebantur, acciperent; illicò Turcæ impetu in illos facto, accurrentibus præsidiis clām dispositis, Ducem hunc eorum vivum cœperunt, & omnes reliquos trucidarunt. Patruus itaque Aborys hic, nepotis injuriam & cædem vindicaturus, hæc notabilia damna Turcis inferebat. Cùm adhuc essem Tripoli, ferebatur Cæsar, cum muneribus & quibusdam conditionibus, Czaussium ad Aboryssum hunc misisse, ut eum aliqua ratione mitigaret; quòd verebatur, ne Lemier Mahometi, qui potens admodum in Syria Phœnices Regulus erat, conjunctus, magis etiam Turcis esset terrori, Persico præsertim durante bello. Quid posteà fuerit actum, scire non potui: quandoquidem Arabes, ut famelici latrones, muneribus non difficulter placantur. Aboryssus hic tres adultos habebat filios: unum Mahometem ex priore, duos verò Hametum & Sephetum ex altera uxore (duas enim tantum habebat, cùm plures introducere apud Arabes sit licitum) suscepitos: qui tunc cum copiis suis omnibus patri adhærebant, cùm alioquin pro se quisque di-

versis in locis prædari soleant: quibus resistere Turcæ non possunt, etiam exercitu conscripto; quos per loca inaccessa, & rupes hinc inde dispersos, irrito conatu persequerentur. Arabes enim & ^{Arabes}
^{Turcis}
^{fortiores} equi eorum, famis & laborum sunt tolerantissimi: & adeò Turcis formidabiles, ut ubi decem, jaculis oblongis armati, & incusis tantùm tecti (ídque ad meridiem dumtaxat, nam à meridiie propter ingentem calorem, indusio caput unà cum tiara obvolventes, planè nudi equis insident) comparuerint; eos triginta Turcæ, armis & oblongis bombardis muniti, vix aggredi audent, cùm Arabes valde agiles sint & animosi. Non pauci nobis Jerosolymis pro certo narrabant, quòd Sangiacus Jerosolymitanus, paulò antequam in bellum Persicum proficiseretur, re-creationis causa cum quinquaginta equitibus ad oppidum Bethlehem excurrere volebat; cùmque in itinere octo tantùm equites Arabes obvios habuisset, tantum illi negotii exhibuerunt, ut regredi Jerosolymam necessariò debuerit: habent etenim equos ea perniciate & audacia præditos, ut in obvios impetum facere, & ubi necessitas postulat, celeritate periculo se subducere nullo negotio possint. Turcis autem adeò sunt terrori, ut circa mare sulphureum, vel lacum Asphaltitem, atque adeò in tota Terra sancta, ex villis Turcarum, annuatim illis tributa, redimendæ vexationis causa pendantur: qui tamen vel ea quoque ratione, à rapinis non abstinent. Immò quoties Caravanæ, Damasco, Alepo, & Cairo Mecham versus progrediuntur, quod annis singulis Mense Octobri fieri consuevit, Bassæ trium harum civitatum, per ^{Carava-}
^{na Me-}
^{cham.}
^{eunt.} riuntios suos munera illis mittunt, ne mercatores despolient: quamvis quælibet Caravana, suum Sangiacum habeat, cum trecentis equitibus hastatis, totidémque Janissaris, qui bombardas gerunt, immò & tormenta minora bellica circumducunt. Et Arabes quidem, donativis acceptis, servant quod promittunt: nihilominus cùm sit eorum infinita multitudo, ubi occasio adjuvat, cedunt, spoliant Turcas, & merces eorum diripiunt, ac posteà in latibula sua fugiunt; quis deinde illos investigabit & persequetur? Caravanæ prædictarum civitatum, quælibet separatim tamquam acies ordinata progreditur: donec omnes apud mare rubrum ad civitatem Thur convenient in districtu Sinai (non enim mons tantùm, sed tota regio illa hoc nomine appellatur) ubi conjunctim Mecham proficiscuntur, & transactis ibi in undinis illis viginti diebus, modo prædicto revertuntur. Solis autem Mahometanis è proficisci licitum: Christiani & Judæi non admittuntur.

Mabo. Cùm essem Damasci, diligenter sum percontatus è Turcis,
meris s. qui è Mecha veniebant, verùmne esset quod vulgò de sepulchro
pul. Mahometis fertur, illud è ferro compactum, vi lapidis Magne-
cbrum non pen- tis attractum veluti in aëre pendere. Negarunt hoc isthic esse :
sile. sed sepulchri Mausoleum altius elevatum, columnis non adeò
 crassis sustentari : cùmque conclave illud angustum & obscurum
 sit, nec aliud lumen, quàm lampadum, admittat ; iis qui à lon-
 gè prospectant, pensilis tumba videtur ; sed qui propius acce-
 serit, facile animadvertiset illam columnis impositam.

21. Circa meridiem pervenimus ad castellum Tanaitera, ubi notarium Campi Turcici reperimus, qui cum triginta equitibus Damascum revertebatur, milite ad bellum Persicum per Pa-
 læstinam & Ægyptum conscripto. Vix dum ex equis descendem-
 ramus, ecce supervenit Czaussius, pharetra præcinctus, tribus
 famulis eum comitantibus, qui ad Sangiacum Gazæ & alios in Ægypto
 mittebatur, ut, quamvis à bello dimissionem obtinuissent, in
 Persiam nihilominus reverterentur. Abstulit nobis duos equos
 ex melioribus, dicens se à Cæsare mitti, sibique liberum esse,
 non solùm à nobis, (quos canes appellabat) sed à quovis Tur-
 carum magnate equum accipere, etiamsi pedibus illi esset ince-
 dendum. Est autem in ditionibus Turcarum planè lex hujus-
 modi passim promulgata. Cæterum cùm Mukyerus locator no-
 ster, illi sex taleros obtulisset, & Janissari itidem apud illum
 partes suas interponerent, restituit quidem nobis equos, sed ali-
 os tamen duos Turcis mercatoribus ademit.

Accidit & alias, sed lepidus, in hoc loco nobis casus. Unus ex meis comitibus, decoris causa, ut fit, mystaces sibi tor-
 quendo erigebat: hoc advertit quidam apostata probè Turcismo
 imbutus, & subito contra nos linguam stringit, verbera mina-
 tur, non secùs ac si grandem à nobis injuriam accepisset. Mira-
 mur unde homini tantus tam repente contra nos furor: sermone
 Italico modestè eum compellamus: audire non vult, sed oculis
 atque ore fulminat. Accito interprete, quærimus causam tantæ
 iracundiæ: interpres re intellecta respondet, turbari hominem
 quod unus ex vobis mystaces sibi torqueat atque erigat, quod
 maximam indicat arrogantiam. Noster hoc auditio, statim my-
 staces digitis iterum iterumque depresso: & sic barbaricus conse-
 dit furor.

22. Manè pervenimus ad pontem, quem ipsimet Turcæ
Jacobi Patriarchæ vocant. Est satis latus, & solidè constructus,
Patriar. ac Jordani superimpositus: qui fluvius ad dexteram duos habet
cbae pons. alveos, quorum unus Jor, alter Dan appellatur: simul supra pon-
 tem,

tem, satis tamen longo intervallo conjuncti, velut unum efficiunt amnem, ita nomen unum retinent; & vocatur Jordanis, qui non procul inde ex montibus oritur. Ad lœvam, prope fluminis ripam, conspicitur domuncula, quam idem Jacob inhabitat: parietes adhuc habet integros: apparet valde fuisse humilem. Non procul inde conspicitur lacus Tiberiadis sive Generzareth; cuius longitudo, meo judicio, ad nostra decem millaria protenditur; latitudo, non ubique æqualis, vix duo tantum complectitur. Ultra lacum apparent montium cacumina, & vastæ solitudines deserti: in quo Christus septem panibus & pisciculis, saturavit quatuor hominum millia: *Marci cap. 8.* Ponte superato, ad dexteram ostenditur locus, in planicie modica, sub rupe, ad ripam fluminis, ubi Jacob cum Angelo luctabatur, de quo *Genes. 32.* Ad sinistram supra lacum prædictum, ad duos sagittæ jactus erat civitas Corozaim, cuius frequens est in Evangelio mentio: nunc planè desolata, vix quinquaginta domunculas habet. Ab hoc ponte jam Galilæa incipit. Terra hic initio saxosa, & rupibus, ut Syria cava, abundans: sed duobus milliabus peractis, tanta est in hac regione situs amœnitatis, ut difficulter describi & verbis explicari possit. Soli fertilitas insignis hinc apparet, quod licet propter incursionses Arabum, agri non excolantur, optimarum tamen herbarum vim maximam producat, rosmarini præsertim, cuius fruteta ubique latè condensata virent. Inhabitatur pluribus in locis ab Arabibus, qui propter pascua in quibus ovium & camelorum greges alunt, ad aquarum fluenta, tuguriola figunt; & pro ratione pascuorum de loco in locum migrant, prout superius est enarratum. Rosmarini itidem herba, propter amaritudinem quam habet, grata est ovibus, & gregem à morbis plurimum præservat. Arabes nullam terræ ceconomiam exercent: lacticiniis tantum pecorum vicitant. Multa de Galilææ fertilitate variisque regionis hujus commoditatibus es- sent scribenda: & ex frequentibus civitatum oppidorumque ruinis, apparet eam fuisse populosissimam. Quamobrem non gravatim subscribo Josepho, qui *libro 3. cap. 2.* de bello Judaico, Galilæam describens, affirmat, eam non modò frugum, sed urbium & vicorum adeò fuisse abundantem, ut vel minimus quisque pagus, ad quindecim colonorum millia habuerit, præcipue circa montem Thabor: sub quo vallis amplissima & amœnissima interjacet, in qua nonnulli volunt Melchisedechum Abrahamo à cæde Regum revertenti occurrisse, & benedicendo ei, panem & vinum Deo in gratiarum actionem pro victoria obtulisse, de quo *Genes. 14.* Alii in monte Calvariaz id factum affirmant, ubi Christus

Puteus
Joseph
seu ci-
sterna.

Bethsai-
da.

MONS
THA-
BOR.

Civitas
Sepher.

Mache-
ronium
castrum.

itus Dominus est crucifixus: quod Theologis disputandum relinquo. Circa meridiem pervenimus ad Carvaseriam, ad quam est cisterna vetus, in quam à fratribus missus fuit Joseph, *Genes.* 37. Hanc Turcæ, puteum Josephi nominant, Arabes Eibir Joseph: nunc tamen habet aquam. Habent hic Turcæ suam Moschæam: ante cujus portam puteus hic positus est, ex quo Christianis etiam haurire licet. Habet aquam valde bonam & frigidam. Pro nocte venimus Bethsaidam, divi Petri patriam: ubi domus ipsius erat: exstant ingentes ruinæ templi, quod S. Helena magnificientissimum exstruxerat. Nunc est vicus, quindecim casas habens, quas Turcæ inhabitant: & est in ipso littore lacus Tiberiadis, qui in Evangelio, mare Galilææ dicitur. Habet aquam dulcem, quam bibimus, in eadémque lavimus. Pisces valde bonos producit, ejusdem ferè speciei, qui Prasini, vulgo Leszeze apud nos vocantur, nisi quòd minores sunt.

Manè devenimus ad radices montis Thabor, quem Josephus Antiquitatum *Lib. 5. cap. 1.* & *Lib. 4. cap. 2.* de bello Judaico, Itabirium vel Itabircum appellat. Est mons altissimus, mira elegantia in rotundam formam concentratus, ut ab arte magis, quā à natura factus videatur. Nam per gyrum, in parte inferiori, rupium cinericii coloris circumferentia cingitur: quam deinde viridum frutetorum ordo ita intersecat, ut ab imo usque ad summum, rupes rotunda, virenti frondium corona, artificiosè circumdata videatur. In ejus summitate est Ecclesia non adeò magna, inter duo facella à diva Helena eo loco fabricata, in quo Christus Dominus transfiguratus est. Relicto monte Thabor, vidimus à longè ad dexteram civitatem Sephet, (*Tob. cap. 1.*) in altissimo monte positam, in qua Regina Hester est nata. Inhabitatur à Judæis, quorum infinita isthinc esse multitudine fertur. Progrediendo paululum ultrà, videtur in alio monte dirutum castrum Macherontum, Græci Sebaste vocant, in quo S. Joannes Baptista est decollatus: sub monte civitas erat satis ampla, quæ tota est desolata. Ostenditur à tergo castri parva quædam porta, per quam D. Joannes ad martyrium eductus dicitur. Inde venimus pernoctaturi ad castellum Zynin satis ampliū, quod proprium habet Sangiacum, qui profecitionem in bellum Persicum apparabat. Non procul à castello est campus, in quo decem viri leprosi Christo ex Galilæa Jerosolymam eunti occurrerunt, salutem ab eo continentи voce postulantes: *Iesu præceptor miserere nostri*, *Luc. 17.* Leprosi enim extra oppida habitabant, nec ad conversationem hominum admittebantur, lege divina prohibente, *Num. 5.* Sub ipso Castello est oppidum quod

inhabitant Judæi. Quamvis Turcis religio præscribat, ne vinum *Turca* bibant, tam diu scilicet hanc legem observant, quām diu ipsis *vino se ingurgi-* occasio potus istius non offertur: quod in hoc ipso Castello ma-*tant.* nifestè sumus experti, cùm ad nos quidam, non postremus San-
giaci familiaris, cui cum nostris Janissaris notitia intercesserat,
venisset. Diverteramus, prout moris est, ad stabulum quoddam
valdè fœtidum: quamobrem de alio loco eramus solliciti, qui no-
bis, Turca prædicto procurante, concessus est. Itaque pro la-
bore, vinum Creticum (cujus unum & alterum barile, pro usu
Janissarorum nostrorum in promptu semper habebam) egregiè po-
tabat, manibus complicatis, oculis in cœlum erectis, ut magis
devotè orare nunquam potuerit: cùmque totus jam esset ebrius,
admonuerunt nos Janissari ne illum egredi stabulo permitteremus,
ne ebrietas ejus innotesceret. Nam cùm ejusmodi potus isthic
venalis non reperiatur, facile vestigari poterat, ubi sese ingur-
gitârit. Unde nobis pecunia & carcere, culpa illius repræsen-
tanda veniebat. Quamobrem licet poteramus in aliam domum
seu supra tabulatum illius (ædifica enim regionis hujus tecto ca-
rent, & hospitibus locus tantum is conceditur) commigrare, qua-
tuor tamen horis exspectandum nobis erat, dum ille crapulam
edormiret: quem etiam pannis nostris texeramus, ne à Turcis
prætereuntibus ebrietas illius agnosceretur. Experrectus tandem
surrexit, & Muscatellæ ardorem lympha extinguebat, capite, ut
apparebat, satis gravi.

Manè circa ortum Solis, apud Sichar obvium habuimus *SAMA-*
RIA. Sangiacum in ipsis Samariæ finibus, qui cum trecentis equitibus
in Persiam proficiscebatur. Insidebat equo fusco, serico rubro
Damasceno indutus, in capitis tegumento pennam struthionis
grisei coloris gerebat, in libro quodam legebat. Habebat etiam
centum equites Mauros Mamalucos, viros militares & bellicosos.
Nos peregrinorum more, ab equis descendentes, prætereuntem
illum, capite profundè inclinato, salutavimus. Ipsimet Turcæ
nobiscum præclarè actum dicebant, quod eum in Sichar non of-
fendimus, cùm vir sit in perigrinos valdè rigorosus, qui non ita
pridem peregrinos aliquot, plures hebdomadas in carcere deti-
nuit, donec à mercatoribus Apamææ & Tripolitanis trecentorum
Cecchinorum pretio eliberarentur. Vix nos præterierat, misit
illicò, ut ei vectigal persolveremus. Singuli binos Cecchinos il-
li numeravimus, Janissaris opera sua nos egregiè juvantibus, ne
plura solvere fuerit necesse. Vectigal hujusmodi in Campo exi-
gebant à nobis duo Samaritani, qui tiaris rubeis utuntur, & li-
cet circumcidantur, diversam tamen à Judæis habent religionem.

Sicbar.

Sichar est primaria Samariæ civitas, de qua *Joan. cap. 4.* inter Garizim & Hebal montes posita: à Turcis Neapolis vocatur, protenditur in longum sub monte, & est satis populosa: fructibus plurimis abundat. Nullus illic Judæorum habitat, nec subsistere in transitu potest; adeò illis inter se non convenit.

Puteus
Samari-
tanæ.

25. Manè medio milliarj confecto, deflectentes ad lœvam ab itinere, ad jactum sagittæ, vidimus puteum, apud quem Christus cum muliere Samaritanæ colloquebatur. Puteus hic est obrutus lapidibus, apparet tamen notabiliter: & ipsis Turcis est venerationi, quod Magnus Propheta (ut illi Christum nominant) ex illo aquam hauserit. Christiani, ut moris est, recitata una oratione Dominica, in genua procumbentes terram exosculantur. Ab hoc puteo descendantes, profecti sumus per convallem cumprimis elegantem & fertilem, quam Jacob, ultra sortem, Iosepho filio dederat, *Genes. cap. 48.* Ad dexteram posita est villa satis frequens, quæ nunc etiam Iosephi vocatur. Tribus milliaribus decursis, circa meridiem ad Carvaseriam, quandam divertimus, ubi jam Iudæa incipit.

JUDÆA

Etsi in omnibus divinis promissionibus firma & stabilis certitudo, cui nulla dubitatio subesse potest, manifestè appareat; id tamen evidentiùs in hac terra videre licuit, quam omni fertilitate & bonorum copia abundantem, populo Israëlitico se daturum DEUS promiserat. Galilæa frumentorum & omnium fructuum ferax est, & elegantem planiciem habet, quam tamen montes interfecant. Samaria rupes, quamvis non adeò altas, habet; hortis tamen consitis abundant, & convalles valdè frugiferas continent: vineis præterea frequentioribus, quæ à bonitate commendantur, humum lætificat: cùmque tria hæc simul juncta possideat, ideo majorem incolarum frequentiam habet, qui pagos propter fructuum copiam inhabitant, quibus tantum laboris, quantum in arando & serendo insumi consuevit, impendere necesse non est. Cæterùm Judæa non adeò quidem frumentis abundant, cùm sit petrosa, & rupibus immensæ magnitudinis scateat; sed olei, fructuum, vini præsertim, ingentem copiam præbet. Nam à primis Judææ confiniis inchoando, usque dum Jerosolymam veniatur, quod spatium septem milliaribus comprehenditur, ab ipsis radicibus usque ad summitatem montium muri, quibus vineæ cingebantur, ita substructi conspicuntur, ut graduum theatri speciem quandam repræsentent, unde facilè apparet, incredibilem illic vinearum multitudinem, & vini copiam fuisse. Circa Jerichum item itidem, omnis annonæ, fructuum (dactylorum præsertim & sunnilium; medicinalium quoque rerum, quibus calida cœli tem-

Judæa
fertili-
tas.

pe-

peries amica est) & vini maxima ubertas proveniebat. Non im-
meritò itaque DEus ipse terram hanc , lacte & melle manantem ,
appellare consuevit. Tribus ab ingressu finium Judææ milliaribus
confectis , vidimus aquæ vivæ fontem , ad quam Beatissima Vir-
go , Ierosolymis reversa , considens , animadvertisit puerum IESUM
in comitatu non fuisse , *Luc. 2.* Supra montem apparent ruinæ
templi & monasterii Virginum , quod olim D. Helena construxe-
rat.

Hinc ad duo milliaria progressi , post horam vigesimam
primam , civitatem sanctam Ierusalem à longè conspicimus , Deo-
que gratias egimus , quod nobis gratiam fecerit urbis hujus vi-
dendæ . Recitavit quilibet orationem Dominicam , & salutatio-
nem Angelicam , animo consequenda Indulgenciarum plenariæ , quam
Pontifices , civitatem primò aspicientibns concesserunt. Uno mil-
liari à civitate ad lœvam , non procul à via publica , est castrum
Saulis Gabaa , de quo *i. Reg. 10.* totum planè dirutum & desola-
tum , cuius una tantum turris ferè integra superest. Dimidio mil-
liari confecto , habuimus obvios equites viginti quinque præ-
dones Arabes : quibus visis , unus è nostris Ianissaris itidem eques ,
propius accedens eos est allocutus : cùmque ab invicem discede-
rent , per interpres nobis nuntiarunt , ut gratias illi Ianissaro
ageremus , ad cujus petitionem vita nos donassent. Idem & ipse-
met Ianissarus paulò pòst affirmavit , quod illos optimè noverat ,
& longo tempore prædatoriam cum illis exercuerat. Narrabat
homines esse prædatorum omnium ferocissimos. Animadvertis-
mus tum in Boluco nostro non dubia signa trepidationis , quæ pal-
lor in vultu & tremor ita prodebat , ut ne loqui quidem posset.
Arabes enim , ut antè dictum est , nec ipsis Turcis parcunt ; &
facilius quandoque Christianos , qnàm ipsos , illæsos dimittunt.

Una & dimidia ante occasum Solis hora , tandem Ierosoly- JERU-
mam pervenimus , & juxta receptum morem ad portam Piscium SALEM
substitimus. Intereà quidam ex nostris hastatis per portam Da-
masci ingressi , significarunt peregrinos advenisse. Nos quoque
peditem Ianissarum præmisimus , adventum nostrum indicantes:
quod ut Fratres Ordinis S. Francisci de Observantia intellexerunt ,
venerunt ad illam , apud quam exspectabamus , civitatis portam ,
Frater Christophorus de Tridento Vicarius (nam Pater loci Guar-
dianus Frater Angelus Stella , negotiorum monasterii causa Con-
stantinopolim profectus , in reditu diem extremum clauserat in
Armenia) & Frater Ioannes de Florentia: qui cùm nos consa-
lutassent , exspectarunt dum Turcæ venientes , sarcinulas nostras
excuterent , & perlustrarent num aliquid mercium apud nos esset:

ubi nobis arma sunt adempta (ea namque in itinere deferre licetum est, & ipsi Turcæ libenter hoc patiuntur propter Arabes) deduxerunt nos iidem Turcæ usque ad monasterium S. Salvatoris, & portam ejus. Ingressi Ecclesiam, in genua procumbentes, unà cum religiosis decantavimus canticum Te DEum laudamus, DEO gratias agentes pro tam singulari beneficio, quod nos ad hæc loca sacratissima, in quibus steterunt pedes ejus, operando salutem nostram, perducere incolumes dignatus fuerit. Assignata nobis sunt deinde cubicula, ubi peregrinis diverteremus: deinde cœna est apposita.

26. Manè Missam in monasterio audivimus: à prandio prout moris est, adivimus domum Cadii, ubi nomina nostra & Patris, excipiente Notario, professi sumus. Deinde Fratres Religi in ingressu memorati, numerarunt ibidem à quolibet nostrum gressu undecim Cecchinos, qui constituunt florenos viginti duos. Duo Ecclesie sacri Se. Cecchini in capita singula, penduntur pro ingressu civitatis, non pulchri vœm verò pro facultate adeundi sacrum Sepulchrum. Aurei du-tributum pen-dunt. duci ad pondus ibidem examinabantur: simplex autem moneta, quam Sayn appellant, ab iis qui aurum non habebant, absque pondere, quod notabilis sit, accipiebatur. Cocus meus pro monacho habitus, quinque tantum Cecchinos persolvit. Sacerdotes religiosi nihil pendunt: sed qui laici sunt, quinque Cecchinos numerant. Quamobrem cùm is pro laico religioso ratione habitus indicaretur, volebant Turcæ ut juraret, quod religiosus esset, ille verò cùm juramento, id quod non erat, affirmare non posset, sublata in cœlum manu, dixit se non esse religiosum. Turcæ autem existimantes eum bona fide jurasse, abire permiserunt Hac arte Turcas elusit, reliquum pecuniæ quæ illis pendenda erat, sibi reservans. Interpretes habebam duos, unum Iacobum senem, quem mecum Cypro acceperam, ex Salinis, Famaugusta accersitum; alterum juvenem Gorgi Syrum Tripolitanum. Utique absque tributi solutione, juxta receptam consuetudinem, ingredi permissus. Redeentes à domo Cadii, cùm prope Ecclesiam transiremus, ante portam ejus adoravimus: deinde monasterium ingressi, acceptis iis quæ pro nocte necessaria erant, intravimus in Ecclesiam ad audiendas Vesperas. In ipso introitu, denuò iis qui nobis templum aperiebant, decem & aliquot Maydinos, quarum singuli grosso nostro computantur, persolvere coacti sumus ab ingressu Ecclesie, in Capellam sacri Sepulchri intravimus, ad S. Se. & recitata Oratione Dominica, Salutatione Angelica cum Col-pul-cbr um. lecta, loco hoc sacro exosculato, ivimus ad Sacellum, in quo Fratres officia divina peragunt; quod Apparitionis vocatur, quod

quod in eo loco, Christus Dominus post gloriosam Resurrectionem suam, Virgini Matri Mariæ primū apparuerit. Hic inchoatus à Fratribus, qui nobiscum unā sunt ingressi (erant autem sex Sacerdotes, & alii octo) Vesperis & absolutis, Processio cum vexillis est instituta, quam nos Peregrini accensis cereis bipinni & bini sequebamur. Ventum est primò ad altare minus ad dexteram portæ: in quo posita est pars columnæ, ad quam Christus fuit flagellatus. Est autem ex lapide rubeo Porphyrite, prout ex particula apparet, quam inde ad Ecclesiam Nesvesiensem mecum attuli. Hic prima supplicatio est habita: initio decanatur sacer Hymnus ejus loci proprius, cum Antiphona & Oratione. Religiosus deinde facit exhortationem ad Peregrinos, myteria quæ in eo loco facta sunt enarrans, & ad præstandam pro divino hoc beneficio gratitudinem, & animi devoti fervorem incitans, Hic ordo apud cætera omnia sanctuaria servatur. Frater Joannes de Florentia, vir eloquens & doctus, has tum exhortationes faciebat. Dum ejusmodi orationes peraguntur à Sacerdote, peregrini in genua provoluti recitant Orationem Dominicam cum Salutatione Angelica, & terram devotè exosculantur. Et quoniam quælibet natio in hac Basilica suas habet Capellas seu Oratoria, prout inferiùs dicetur: hæc capella Apparitionis ad Catholicos pertinet, & habet Indulgentiam plenariam, prout & ejus altare, in quo columna illa Christi flagellati est posita. Inde proceditur ad Capellam carceris, in quo Christus Dominus, dum Crux pararetur, positus fuit. Locus est parvus, angustus, & tenebricosus, nullibi lumen admittens, in rupe excisus. Apparet certè fuisse vel carcerem, quandoquidem in hoc ipso Calvaria loco malefactores supplicio afficiebantur; vel custodis horti receptaculum, qui non procul inde aberat, ad Josephum de Arimathea pertinens, ut in Evangelio habetur. Oratorium hoc carceris, est nationis Græcorum, & habet septem annos Indulgentiarum, cum totidem quadragenis: quæ quadragenæ pro septies quadraginta diebus numerantur. Sequitur deinde altare S. Longini, qui lancea Christi latus perforavit: sed hic Processio non subsistit; nulli enim nationi est assignatum. Itur hinc ad altare eo loco positum, in quo milites supra vestem Christi miserunt sortes: & quoniam inter sanctuaria numeratur, Orationes solitæ peragebantur. Est Armenorum: habet septem annos & totidem quadragenas de Indulgentiis. Proceditur deinde ad Capellam loci, in quo S. Helena Crucem sanctam invenit. Descenditur eò per plures quam triginta gradus, in quorum medio ad manum sinistram relinquitur ipsius sanctæ Helenæ Oratorium. In Capella

*Capella
Appari-
tionis.*

*Processio
peregri-
ni & bini.*

*Columna
Flagel-
lationis.*

*Capella
carceris.*

*S. Lon-
ginus.*

*Crucis
inventa
locus:*

Inventionis, altare majus est Catholicorum, habens Indu'gentiam plenariam, ad cuius dexteram est aliud parvum, quod ad Græcos pertinet. In reditu ad dexteram deflectitur ad S. Helenæ Oratorium: quam illa Ecclesia propter insignia pietatis & religiosi merita, eo prosequitur honore, ut in hoc ejus Sacello & supplicationes fiant, & Indulgentia plenaria sit attributa. Et certè quicumque Terræ sanctæ loca perlustravit, fatebitur sanctam hanc Reginam omni veneratione dignam: quandoquidem in ipsa Pa-

S. Hele- lœstina ferè trecentas Ecclesiæ, quarum nunc partim ingentes
na 300. ruinæ supersunt, partim adhuc integræ conspiciuntur, magnis
Ecclesi- arum in sumptibus erexit, & liberalissimè dotavit. Cùmque sancta Cru-
Palesti- ce reperta & sublata, in reditu loca maritima attingeret, nec à
na fun- datrix: civitate in civitatem littori adjacentem aspectus pateret, in locis
alii editioribus & promontoriis turres altas ex muro solido ædificari
quingen- curabat, in quibus ignes in lœtitiae signum ubique accenderentur,
sas eam constru. quarum in Syria Phœnices per montes frequens est numerus.
xisse vo- Tanta animi jucunditate hæc sancta fœmina perfundebatur, ob
Turres inventionem tam pretiosi thesauri, quo à tetricis inferni carceri-
S. Hele- bus, Christi benignitate, redempti & liberati sumus. Oratorium
na. hoc sanctæ Helenæ, possident Armeni. Ascendendo deinde ubi
perventum est in Ecclesiam, substituit Processio ad altare, sub quo

Columna sita est Columna improperii: quæ est è marmore griseo, crassa
improper- & depressa; in qua Salvator noster in Prætorio Pilati collocatus,
rii. spinis coronatus, & illusus fuit. Eam huc inde S. Helena trans-
Abyssi- stulit. Habet Indulgentiam septem annorum, totidemque qua-
norum dragenarum. Eam Capellam habent Abyssini, seu Æthiopes,
devorio. qui Joanni Presbytero subsunt: quibus hic datur eleemosyna, propter extremam eorum paupertatem. Induti tela simplici incedunt: corpus mirum in modum affligunt: semper in genna provoluti, & orant, & Sacram Scripturam, ob majorem veneracionem, legunt. Carnes nunquam comedunt; pisces raro, quod hic non habeantur; cùm vero habentur, illis die Dominica, feria tertia & quinta utuntur, idque si jejunium non sit. Absque pileo naturali consuetudine incedunt: capit is comam crispatam usque in humeros defluentem gestant: statura sunt procera & gracili, capita habent instar puerorum exigua. Faciei physiognomia eos esse bonos & sinceros indicat.

Inde per decem & aliquot gradus ad ipsum Calvariæ montem ascendendo, præteritur locus, ubi Christi Crux steterat, & pervenitur primò ad eum locum, in quo Christus redemptor noster Crucis affigebatur. Habet altaria duo, majus, & ad levam minus, utraque sunt Catholicorum. Inter hæc est tabula mar-

morea diversicolor, quæ ipsum affixionis locum indicat. Habetur hic Indulgentia plenaria. Passibus aliquot interjectis, redditur ad locum, in quo Salvator elevatus, & Crux in rupem immissa fuit. Locus hic altitudine unius cum semisse cubiti eminet: in cuius summitate, in petra excisum est foramen, habens in profunditate per diametrum palmum unum cum dimidio. Margines foraminis per circuitum obducti sunt ærea lamina, cui literæ quædam Græcæ sunt insculptæ, quæ præ vetustate legi commodè non possunt. Ab utroque latere foraminis Dominicæ Crucis extant alia duo, in quibus cruces latronum stabant: quas minores, & minus altas fuisse verisimile est, cùm foramina itidem minus profunda sint: quibus nunc ligna simplicia sunt imposita. Crucis latronum, interstitio quatuor cubitorum distabant à Cruce Christi, nisi quòd illa, quæ ad levam, nunc fermè cubito longius, quam dextera, dimovetur: idque propterea evenit, quòd cùm petra scissa esset, ut habetur in Evangelio, crux quoque remotor facta est. Profunditas fissuræ in illa petra vestigari non potest; latitudo tres cubiti quadrantes comprehendit. Sanctuarium hoc est Georgianorum, qui sedes ad mare Nigrum habent. Nonnulli eos Pyeczyhorienses esse affirmant: quod cùm ex historicis non constet, omitto. Indulgentia hic plenaria. In pariete pender aulæum antiqui operis ex lana, cui Crucifixi imago est intexta. Post cruces, paries Ecclesiæ consurgit, in cuius tergo est alia Capella Abyssinorum: quo loco Abraham Isaacum filium immolasse memoratur. Locus genuflexionis Isaaci, marmore diversi coloris est constratus, unoque & dimidio cubito in longum & latum protenditur, inter sanctuaria tamen non connatur. Habent hic fixam mansionem suam Abyssini, quandoquidem triennio elapso decedentibus, successores ad S. Sepulchrum alii submittuntur: quod tum fit, quando nullum illis cum Turcis est bellum, quòd raro tamen evenit. Est hic Indulgentia annorum septem, & quadragenarum totidem. Ad illam Capellam extra Ecclesiam Processio non fit: quam nos post triduum visitavimus.

*Locus
immola-
tionis
Isaac.*

*Locus
Unctio-
nis.*

Ex monte Calvariae descendendo, itur ad Lapidem Uncti, qui è regione Portæ majoris, qua ingressus ad Ecclesiam patet, est positus. In eo Christus Dominus, è Cruce depositus, à Josepho & Nicodemo, conditus aromatibus esse perhibetur. Est quatuor cubitos longus, latus unum cum semisse. Catholorum est hic locus, & habet Indulgentiam plenariam.

Hinc tandem pervenitur ad Capellam sacri Sepulchri: quam Processio ter circumit, & ubi ante ostium devenitur, omnes in

*Sacri
Sepul-
chri af-
figuratio*

*Locus,
Non me
tangere.*

*Affidui.
tas divi-
norum
officio.
rum in
Basilica
Jero-
lymata.*

*Pro de-
functis
suffra-
gia.*

genua procumbunt: cùmque propter loci angustiam omnes simul ingredi non possint, præcedit Sacerdos religiosus qui facit exhortationem: quem peregrini per ordinem singuli sequuntur, in sacratissimum Domini Sepulchrum introeuntes per humile & depresso ostiolum, ad cujus partem dexteram intrinsecus, altitudine unius cubiti cum dimidio, est locus in planum extensus, instar scamni: in quo sanctissimum Christi corpus positum fuit. Sepulchrum hoc sanctum, est Catholicorum, habetque plenariam Indulgentiam. In ejus anteriori parte est Capella rotunda, ubi est lapis depressior, in quo sedebat Angelus, nuntians mulieribus gloriosam Christi resurrectionem. Retro Sepulchrum Domini, est parvum Sacellum Cophtorum sive Chaldæorum, absque sanctuario. Oratione in sacro Sepulchro finita, & sanctissimo loco humiliter exosculato, Processio versus Capellam Apparitionis continuatur: in transitu duo sunt rotundi lapides, ultimam cum dimidia latitudinis in circumferentia habentes, sex cubitorum spatio ab invicem distantes: in quorum uno, qui Sepulchro proximus, stabat Christus; in altero Maria Magdalena cum Christo, quem hortulanum putabat, colloquens. Non procul inde est altare dedicatum eidem Sanctæ ad Catholicos pertinens, Indulgentiam septem annorum & totidem quadragenarum habens. Hinc jam Processio completa, ad Capellam Apparitionis reddit: ubi à Fratribus Completorium decantatur: peregrini autem devotioni vacant, per sacram Confessionem, ad crastinam divinisimi Sacramenti perceptionem sese præparantes.

Noctem insequentem peregrini in devotione particulari transigunt, prout divina bonitas cuilibet eam inspiraverit. Si quis tamen somno prægravatur, potest in aliquo sanctuario, vel

ad Sepulchrum Dominicum, vel in monte Calvariæ, vel alibi modicum quiescere: quod in longum produci non potest, quandoquidem ante medianam noctem, quælibet natio ritu suo, in deputatis Oratoriis. divina celebrat officia, Catholici verò in Capella Apparitionis matutinas preces decantant: quibus finitis Sacerdotes sua privata sacra peragunt. Matura Missa plerumque ad Sepulchrum Dominicum, à peregrinis, quod & nos faciebamus, frequentatur: deinde concedit quisque, ubi magis adlibuerit. Et quoniam in sacris his locis, etiam oratio fit pro defunctis parentibus & propinquis, nonnulli impetrant à Sacerdotibus, ut Sacra in præsentia illorum in monte Calvariæ pro defunctis celebrent, vel quocumque alio in loco, ut id fiat, Dominus alicui inspiraverit. Cùm tempus inchoandi summi Sacri advenerit, quod Pater Vicarius tunc peragebat, Sacerdotes, ut in celebri festo,

so-

solemniter induti, ad Sepulchrum Dominicum procedunt. Celebrans accedit ad altare solus, cæteri verò Sacerdotes, qui sacram decantant, in Ecclesia extra Capellam remanent: nam exterior hæc S. Sepulchri Capella minùs capax est, & peregrini tantum, ibidem genu flectentes, per ostiolum inferius introspiciunt in sacrum Sepulchrum, & apud Missæ sacrificium devotionem suam peragunt: quemadmodum & nos fecimus, ibidemque sacrosanctam Eucharistiam suscepimus. Sacerdos propriè in hoc ipso loco, in quo Salvatoris Corpus jacuit, (qui quasi scanno in rupe exciso assimilatur) commodè stans divina tractat mysteria: quandoquidem locus hic à terra, ultra sesquicubitum est elevatus, latitudo verò quæ Corpus Christi admittebat, unius itidem est cubiti. Ad parietem, est antiquissima tabula, in qua Christi resurgentis imago, inter duos Angelos genuflexos, est depicta. Finito Sacro, Fratres religiosi, Horas Canonicas in Apparitionis Capella perficiebant, nos quoque Orationes nostras continuabamus. Deinde exspectantes dum Turcæ Ecclesiam referarent, perlustrabamus alia loca, utpote sepulchra familiæ Josephi ab Arimathia: qui locus est Syrianorum vel Jacobitarum, ^{Josephi} ab Ari-
sed non numeratur inter sanctuaria, Sepulchra hæc sunt retro ^{marthia} familiæ ^{sepul.} sacrum Sepulchrum sub Ecclesiæ porticu superiore, cuius parieti ^{familia} cùm sint contigua, amplum spatium peragendæ Processiōni præ-
bent. Vidimus etiam sepulchra Balduvini Regis & Godefridi ^{Baldus}
Bullonii fratris ejus, qui Terram sanctam è manibus infidelium & Go-
defridi recuperarunt, & ipsam civitatem Jerosolymitanam trigesimo no-
no obsidionis die, Anno 1098. (alii tamen 1099. die quinta de-
cima Julii id factum volunt) in potestatem suam redegerunt. ^{Regum} ^{sepul.}
Sunt etiam & alia quinque vel sex sepulchra uno eodemque mo-
do & forma constituta, quorum inscriptiones ob vetustatem dif-
ficerunt leguntur. Apparet Græcæ gentis hominum ea fuisse. Non
habentur pro sanctuariis. Quoniam verò Capella (ubi tria tan-
tum sunt monumenta, cùm alia non procul tamen ab illa sint in
Ecclesia posita) est sub ipso Calvariæ monte constructa, fissura il-
la quæ inter Crucem Christi & lævi latronis facta erat, optimè
inferius in rupe appetit quam latè diducta fuerit. Græci lampadem in ea accendunt, quam tamen perpetuò non ardet.

Epitaphium unum commodè legi potest, quod Christianus Adrichom. in libro suo posuit, & ego ex sepultura ipsa descripsi:

Rex Balduinus, Judas alter Machabæus,
Spes patriæ, vigor Ecclesiæ, virtus utriusque,
Quem formidabant, quicumque tributa ferebant,

*Cedar, Aegyptus, Dan, ac homicida Damascus,
Prob dolor in modico clauditur hoc tumulo.*

Epitaphium aliud, non omnes dictiones habet quæ legi possint.

HIC JACET INCLYTUS DUX GODOFRIDUS
DE BULLON, QUI TOTAM ISTAM TERRAM
ACQUISIVIT, CUI .. TU .. CHRISTIANO
... CUJUS ANIMA REGNET CUM CHRISTO,
AMEN.

Sepulturas alias, P. Stephanus Ragusinus scribit esse Regum conjugum & liberorum: Adrichomius autem sex Regum, qui Terræ sanctæ dominabantur; quod verisimilius videtur. Nec enim probabile est Reges illos, per itinera tam longinqua & periculosa, uxores & liberos circumduxisse. Ego quamvis diligenter inscriptiones ejusmodi contemplatus fuissüm, præter superiùs posita, plura describere non potui. Nam character est antiquus, abrassus; & sepulchra ipsa rupta & mutilata. Circa meridiem Turcæ advenientes referarunt Ecclesiam. Quāmobrem quemadmodum intraveramus, ita inde egressi sumus, cum religiosis, & non nullis aliis. Hi autem fuerunt diversarum nationum, Christiani Jerosolymis residentes, qui, quoties adveniunt peregrini, facultatem cum illis Ecclesiam ingrediendi, aliqua ratione impetrant. Nec enim aliás intromitti solent, nisi in majoribus solemnitatibus in eorum gratiam Basilica aperta. Ingrediuntur autem, cùm peregrini adsunt, absque aliqua vestigialis solutione. Quo nomine magnas peregrinis agunt gratias, prout & nobis egerunt, quòd propter eorum adventum, sacra loca visere concessum illis fuerit. Admittuntur tamen etiam illi Jerosolymitani incolæ, qui res ad devotionem pertinentes divendunt: ut sunt calculi precatori, ex arbore olivarum & terra confecti, ex qua primus parens Adamus dicitur plasmatus, quæ Damasco advehitur: lapides itidem varii in formam calculatorum similium concinnati: cruces cum reliquiis locorum Terræ sanctæ: mensuræ itidem Sepulchri Dominici, cum aliis nonnullis rebus ejusmodi. Sumus igitur egressi omnes, nullo intus relicto. Nam egredientes singulos Turcæ numerant, ut constet tot egressos, quot fuerunt in Templum admissi. Erat tunc temporis ibidem fœmina quædam Polona, Dorothea Siekierzecka, quæ ab annis aliquot Jerosolymis morabatur, annum agens ætatis circiter quinquagesimum. Hanc nonnulli mente captam arbitrabantur: Deo tamen id soli notum. Nam magna & admirabili devotione prædita videbatur, nullamque occasionem Basilikam Salvatoris ingrediendi prætermittebat.

Hæc

Hæc cùm esset Catholica, locum non habebat Jerosolymis ubi caput reclinaret. Nec enim in Conventu Fratrum habitare licitum illi erat, quò nonnisi confessionis causa accedebat. Itaque cùm hinc inde per civitatem vagaretur, sæpiùs siebat, quòd à Turcis miserè vexabatur, & quandoque etiam verberibus adeò excipiebatur, ut mirum fuerit, quomodo vivere potuerit. Nam costas ferè omnes, in tenero corpusculo, verberibus confractas habebat; dùmque tertia vice Dominicum Sepulchrum ingredemur, vix eam à rabie Turcicorum puerorum defendere & eripere potuimus. Quamobrem propter scandala, quæ sacris illis in locis ejus occasione committebantur, Gregorius XIII. Pont. Max. sub excommunicationis pœna interdixit, ne mulieres amplius Jerosolymam proficiscerentur. Procuravi itaque apud Ca-
dium, ut, quod absque ejus permisso fieri non poterat, cùm illa spontè nollet, per vim isthinc abduceretur. Dixi eam popula-
rem meam fuisse, & è capite laborare. Concessit ille non gra-
vatim. Relicta igitur illi pecunia qua Tripolim adnavigare pos-
set, prior è sancta civitate discessi.

Templo egressi, venimus ad nostrum monasterium, ubi in communi Frat. Refectorio prandio ab illis excepti humanissimè fuimus; cùm anteà in peregrinorum diversorio cibum capere soliti essemus. Posteà ad visenda quoque alia sacra loca deduceti fuimus. Inprimis vidimus magnam Armenorum Ecclesiam, eo in loco fabricatam, in quo Herodes decollare jussit S. Jacobi Majorem, *Act. 12.* In ingressu templi ad lævam, circa meedium ipsius, prope murum est altare martyrii hujus gloriosi Christi discipuli. Habet septem annos de Indulgentiis & totidem quadragesas. Vidimus & domum Annæ Pontificis, ad quam primò Christus ductus fuerat: ubi nunc est parva Ecclesia eorumdem Armenorum. Habet & ipsa septem annos Indulgientiarum cum totidem quadragenis. Posteà sumus egressi per portam, quæ nunc etiam vocatur Porta David, vel Porta Sion. Nam extra illam inchoatur mons Sion, qui nunc muro civitatis non comprehenditur. Non procul ab ea domus est Caiphæ, Ecclesia satis ampla Armenorum: in qua ad dextram altaris majoris, est carcer, in quo Christus Dominus noctem egit, multa ignominiosa à Judæis perpessus, ut in Evangelio legitur. Locus est tenebriscosus: protenditur ad longum circiter ad ulnas octo, in latitudine angustior. In altari majori jacet lapis, qui positus erat ad ostium Sepulchri Dominici, magnus valde, habens in longum ferè quatuor, in latum duos ferè cubitos, crassitatem verò dimidiū & paulò plus cubiti: ut mulieres meritò loqui inter se de-
*Mulieri-
bus Je-
rosoly-
mitana
peregri-
natio
probibi-
ra.*
*Jacobi
Majoris
decolla-
tioni lo-
cus.*
*Anna
Pont.
domus.*
*Caiphæ
domus.*
*Carcer
Christi.*
*Lapis
Dominici
Sepul-
chri.*

buerint; Quis revolvet nobis lapidem? considerato ejus pondere, cui sublevando, vix decem homines sufficerent. Eodem in loco, ante conspectum Caiphæ, ab ejusdem scelerato ministro data est alapa JESU. Est hic Indulgentia plenaria. Ante Ecclesiam in medio areæ plantata est oleæ Arbor: quo in loco,

Petri negationis locus. ut creditur, ad ignem accentum D. Petrus Christum negavit: ad cuius latus est malus aurea arbor, cui insidens gallus cantavit.

Cœnaculum Domini cum. Inde ad jaustum lapidis est sacrum Cœnaculum, in quo Christus Cœnam ultimam cum discipulis peregit. Huc ingredi Christianis & Judæis non permittitur, cùm Turcæ Moschæam suam intus habeant.

Quamobrem peregrini ad locum hunc conversi, unum Pater noster & Ave Maria genu flexi recitant, & Indulgentiam plenariam, ac si ingressi essent, assequuntur. Ego tamen, ut inferius dicetur, cum duobus aliis, sacrum hoc Cœnaculum postea sum ingressus: quod cùm me posse ingredi diffiderem, tunc cum aliis devotionem, ut licuit, hoc loco absolvi. Hæc tria loca, ut jam dictum est, ad Armenos pertinent, ubi habent sua monasteria, ibique habitant. Inde paululum ad lœvam ultra montem progressi, parvam specum intravimus, in qua Petrus negationem suam deflevit amarè. Locus nulli nationi deputatus. Habet septem annorum & totidem quadragenarum Indulgentiam.

Ad dextram domus Caiphæ, est Cœmeterium Catholicon, locus sepulturæ illorum ab antiquo deputatus. Nullus enim in civitate sepeliri potest; immò & ipsi Turcæ in suburbio humantur, nisi sint aliqui ex nobilioribus, qui Moschæas ad eum usum sibi construunt. Reversi deinde sumus per eandem illam portam in civitatem, & ad lœvam per aliam plateam versus monasterium procedendo, fuimus apud portam Ferream, per quam Petrus ex carcere eductus est ab Angelo, *Act. 12.* Fores hic nullæ, & locus planè desolatus.

Porta Ferrea. 28. Manè ex monasterio egressi, per civitatem euntes, prope portam ad lœvam, defleximus ad domum Joachimi: in cuius parte inferiori sunt habitationes aliquot, in quibus ostenditur conclave Beatissimæ Virginis, & locus Nativitatis ejus: cùm nonnulli velint eam ibidem Jerosolymis natam. Indulgentia hic annorum & quadragenarum septem.

Porta S. Stephani. In monte est Ecclesia S. Annæ dicata, cum monasterio Virginum, à S. Helena constructo. Turcarum ea domus & Templum, quod tamen Christianis adire licet: cùm minus frequenter Turcæ cæremonias suas in eo peragant. Deinde exivimus è civitate per portam S. Stephani, sic nominatam, quòd per eam

divus hic Protomartyr eductus ad lapidandum fuerat. Descendendo, in medio montis, est diverticulum in rupe plana; & hic lapidationis locus, ubi antiquitus erat Oratorium, cuius nunc non exstat vestigium. Paulò inferius, hortum versus, in quo Christus captus est, ostenditur locus, in quo beata Virgo Maria itabat, orans pro Stephano, cùm à Judæis lapidaretur; quæ rupis planities hinc optimè conspicitur. Habetur hīc Indulgentia septem annorum cum totidem quadragenis.

Descendimus deinde in vallem Josaphat: in cuius imo, Vallis rupes excisa, & muro per gyrum cincta, quadraginta gradus habet: per quos descenditur ad parvam Capellam, in qua erat monumentum beatissimæ Virginis Mariæ. Est ibi altare, in quo nobis præsentibus Missam celebravit Frater Joannes de Florentia. Catholicorum hic locus, habet Indulgentiam plenariam. Lampades hīc duodecim pendent, quæ non accenduntur, nisi cùm Sacrum fit. Ad latera Capellæ, sunt alia duo altaria; & in medio scalarum, ab utraque parte Sacella, in quibus erant sepulturæ familiæ Joachimicæ: nunc ea loca diversæ nationes obtinent. Ascendendo inde ad dexteram est Capella S. Joseph sponsi beatissimæ Virginis; è regione ad lævam, parentum ipsius, S. Joachimi & Annæ. Utrobiique Indulgentiæ septem annorum & totidem quadragenarum sunt attributæ. Inde versus montem Oliveti procedendo, ad dextram relinquitur in loco valde depresso villa Gethsemani, cuius ruinæ non exstant: planities tamen superest, in qua quercus aliquot, rusticorum fortasse olim, residiuit, & conspiciuntur. Linquitur & hortus ibidem statim ad dextram, ubi Christus fuit captus; & rectâ devenitur ad lapidem, qui Apostolorum nominatur, ubi Apostoli somno gravati, ad vigilantium Christi verbis admonebantur. Ad jactum lapidis, locus Orationis Christi reperitur. Est antrum subterraneum, ingressum habens angustum, & foramen in parte superiori, loco fenestræ: per quod lapides isthic excisi commodè extrahebantur. Locus est quietus, & planè devius, ad quem nulla semita dicit. In ejus ingressu est altare, ubi Christus in oratione prostratus jacuit; à quo cubitorum quatuor distantia, est columna in rupe excisa, cui superior antri pars innititur, in qua Angelus eum confortans apparuit. Antrum hoc est lucidum, & non inelegans, nullique nationi appropriatum, Indulgentiam obtinet plenariam. In reditu ad jactum lapidis, quæ versus hortum itur, per quatuor gradus descensus patet, quasi ad viculum quemdam, in eum locum, ubi Judas Christo obvius, illum osculatus, signum dedit Judæis ut comprehenderetur; ut habetur in Evangelio.

Locus nulli nationum adscriptus, plures arbores olivarum continet, & habet Indulgentiam plenariam. Inde ad levam relinquuntur sepulchrum Absalonis, 2. Reg. 18. quod è saxo vivo, forma pyramidis (non columnæ, ut aliqui volunt) decem cubitorum altitudine consurgit. Aliud etiam ibidem est sepulchrum Zachariæ, filii Barachiæ, de quo Matth. 23. cui pyramis quoque est imposita, sed minor & depressior. Non longè ab iis monumentis, sunt foramina rupium seu antra, in quibus, capto Christo, latitabant Apostoli: locus itidem in rupe, in forma Capellæ S. Jacobi. S. Jacobi Apostoli, de quo divus Hieronymus scribit, quod panem sumere noluerit, quoad Christum à mortuis resuscitatum viseret. Apparuit ei igitur ibidem Christus panem porrigens, & dixit: Sume Jacob: Filius enim hominis à mortuis resurrexit. In quolibet locorum prædictorum habetur Indulgentia septem annorum & totidem quadragenarum.

Per vallem Josaphat, quæ inchoatur à monumento Beatis Torrens simæ Virginis, labitur torrens Cedron: qui à prædicto sepulchro Cedron. itidem originem sumit. Crescit autem ex aquis pluviarum, quæ primo vere proveniunt; aut è civitate ipsa (quæ in monte sita est, & montem Olivarum oppositum habet) concepto meatu deflunt. Æstate planè desiccatur: propter aquas tamen ingruentes, non procul ab antris prædictis, pontem parvum ex latere cocto impositum habet: ad cujus dextram locus est, in petræ superficie plana, satis latus; in quo vestigia manuum, utriusque genu, & extremitates digitorum pedum Salvatoris nostri sunt expressæ, cùm à Judæis ponticulo dejectus, ibidem concidisset. Locum hunc peregrini deosculantur, & habet septem annos & totidem quadragenas de Indulgentiis.

Vestigia cadentis Christi in Torrente Cedron. hæc, cùm in aperto sint aëre, pluvias & tempestates excipiant, & quotidiano usu & deosculazione attrahentur; tamen integra semper permanent: quod procul dubio non fieret, si, prout hæretici volunt, arte facta & incisa lapidi essent: quod vel ex Mediolanensi petra, quæ retro majus altare in Ecclesia Cathedrali muro est inserta, facile comprobatur. In qua cùm vestigii pedis Christi mensura, sit humana arte insculpta, nec pluvio cœlo aut aëris injuriis exposita, attractatione tamen & osculationibus ita consumitur, ut vix jam, quidnam sit, appareat, licet non adeò sit à multo tempore ibidem posita. In Jerosolymitana autem hac rupe, sacra hæc vestigia, à mille quingentis & amplius annis, planè integra, & velut recenter expressa apparent. Si quis ea scalpello renovari dicat, id fieri nulla ratione potest. Nam cùm petra hæc in via publica sit, si quis Christianorum id attentaret, prohiberetur illicò; quando-

doquidem ne minimum quid Christianis restaurare isthic licet, nisi Sangiacus, expressum ea de re, Cæsaris sui mandatum acceperit. Prætereà cùm Turcæ Jerusalem, civitatem Sanctam appellare consueverint, diligentissimè carent, ut ne quid antiquatum depereat. Adhæc sculptura renovata, vel ex ipsa petræ profunditate & concavitate, facilè innotesceret: & cùm signa hæc, in rupe lata & plana sint impressa, ut aptè renovata vestigia apparerent, deberet & ipsa dedolari: unde superficies planities, frequentiori renovatione, tanto temporum intervallo, ad notabilem profunditatem dederetur: quæ nunc ita eminet, ac si quis in argillam udam pèdibus & manibus prolapsus conspiciatur. Hæc qui diligenter consideraverit, facilè videbit, rem miraculo, non manu, quod non difficulter appareret, factam. Pon-te hoc superato, per triginta circiter gradus descenditur ad locum profundum, qui fons Draconis appellatur, in quo Beatissima Virgo aquas hausisse, & panniculos suos fertur abluisse. Nam licet clarissima stirpe edita, spiritu tamen humilis fuit, prout sacra Scriptura testatur. Ad lævam deinde inter oliveta locus ostenditur, in quo Regis Manassis jussu, Isaias Propheta, per medium ferra dissectus est. Ad latus Martyrii Isaiæ, sub monte, est natatoria Siloë, de qua *Ioan.* 9. unde horti omnes, qui sunt in valle Josaphat, abundè irrigantur. Non procul inde apparent ruinæ turris, quæ tempore Christi collapsa, homines decem octo oppressit, *Luc.* 13. Habentur hic septem anni & totidem quadragenanæ de Indulgentia. Aquam hanc Siloë, Turcæ pro sacrata & Nataroia Siloë à Turcis frequen-
benedicta reputant; & plurimi ad lavandum in ea, singulis ferre diebus accedunt. Quamvis enim per cuiusvis aquæ ablutionem se à peccatis mundatos existiment, de hac tamen singulari-
quodam modo sibi pollicentur, quòd corporibus etiam curandis plurimum conferat. Quamobrem dum eò pervenissemus, in parte superiori (nam per gradus aliquot in rupe excisos istuc descenditur) expectare aliquamdiu necesse habuimus, dum Turcæ, qui ibidem lavabant, & vestimenta abluebant (hoc autem liberter faciunt, melioris, ut putant, ominis causa) discederent.

Circumeundo civitatem ad dextram versus montem Sion, ad partem sinistram est in rupe Ager Haceldemach, qui pretio Christi à Juda venditi, fuit triginta argenteis emptus. Nunc est Armenorum, qui ibidem sepeliuntur. Terra loci illius talis est, ut cadavere imposito, nec cooperto, (quod vidimus) caro, infra viginti quatuor horarum spatum, tota defluat & absumentur, nec aliud quàm nuda ossa integra relinquuntur. Locus hic muro est cinctus, ne Christianorum ossa à Turcis infestentur.

*Porta
Sterqui-
linii.*

Permittunt Armeni, & aliarum nationum hominibus in hoc agro sepulturam, aliqua oblata eleemosyna. Post angulum templi Salomonis, est porta parva Sterquelinii, per quam sordes civitatis ejicebantur. Per eam Christus comprehensus, ad Annam ductus est à Judæis, populi tumultum metuentibus. Venimus deinde sub montem Sion, in cuius summitate olim fuit arx David, cujus extant ruinæ: & transeundo prope piscinam Bethsabeæ (de qua dicetur inferiùs) per Portam piscium rediimus ad monasterium.

*Secun-
dus in-
gressus
ad S. Se-
pul-
chrum.*

*Militia
S. Sepul-
chri.*

Peracto prandio, ingressi denuò sumus Basilicam S. Sepulchri, & Processionem, ut suprà memoratum est, absolvimus. Finitis Vesperis, per exomologesin ad perceptionem sacrosanctæ Eucharistiae nos præparabamus. Erat tum Vigilia SS. Petri & Pauli Apostolorum. Nox ibidem in devotione, prout Deus inspiravit, transacta. Post medium noctem, Matutinæ preces decantatæ: Missa matura ad S. Sepulchrum, alia itidem Summa per P. Vicarium in monte Calvariae, ad altare Catholicorum decantata, in eo loco, in quo Christus Dominus Crucis affigebatur. Ibidemque sanctissimo Sacramento suscepto, processionaliter ad sacrum Sepulchrum deducti sumus: ubi intus Insignia militiae sancti Sepulchri, pro more Christianis antiquitus recepto, suscipiebamus. Peragitur hæc cærimonia à loci Guardiano pro tempore existente, ex privilegio antiquitus à summis Pontificibus concesso: qui, quandoquidem, ut superiùs dictum est, Constantinopolim prefectus erat, ejus loco, munus hoc idem ille P. Vicarius absolvit. Qui ritus autem & cærimoniae in actu hoc adhibeantur, libello particulari copiosius explicatur: cuius exemplar ad calcem apponitur, ut inde quilibet petere possit.

Nomina eorum qui mecum Jerosolymis fuerunt, & sacræ militiae hujus Ordinem suscepserunt, sunt hæc: Abrahamus, Baro de Dona, Silesius; Georgius Cos, & Michael Konarski, Prutheni; Andreas Skorulski, Lithuanus; Petrus Bylina, Polonus. Aderant & alii quoque, utpote P. Leonardus Pacificus, Sacerdos Societatis JESU cum socio Cypriota; Joannes Scholtz Chirurgus, Vratislaviensis; & Jeremias Giermek cocus, Lithuanus.

*Tresau-
rus Ba-
silicae
S. Sepul-
chri.*

Dum expectaremus Turcas, qui nobis Ecclesiam aperirent, injecta fuit à nonnullis thesauri Basilicæ S. Sepulchri mentio: quem, liberalitate Christianorum Principum, non mediocriter auëtum fuisse probabile est. Sed Jerosolyma in potestatem infidelium redacta, nihil ex eo reliquum videtur. Selimus Primus, cùm Ægyptum depopularetur, thesauro quoque manus injicere volebat, quem Religiosi fratres in terram defoderant: cùmque re-

reperiri nullibi posset, omnes quotquot erant, in teturum carcerem in arce Jerosolymitana (de qua inferius) conjecti, per septem & viginti menses, pane dumtaxat & aqua sustentati, misere detinebantur. Tanta tamen eorum fuit fortitudo & constantia, ut nulla flagrorum & tormentorum vi, ut eum proderent, adigi potuerint. Multi ex illis mortui; reliquos Tyrannus, Aegypto occupata, & bello finito, dimitti jussit. Circa meridiem dimisi ex Ecclesia, venimus ad monasterium, ubi peracto prandio, diplomata sacrae Militiae in pergamo conscripta, nobis exhibebantur. Secretarius Monasterii qui meo tempore ea scripsit, erat F. Deodatus Neapolitanus. Exemplar literarum mihi concessarum tale est.

UNIVERSIS & singulis, praesentes literas inspecturis, salutem in Domino sempiternam. In nomine clementissimi Domini nostri IESU CHRISTI, Amen. Notum sit, quod nuper ad sacratissima Terrae sanctae loca visitanda, ex sincero cordis affectu, peregrinè se contulit Illustris. Nicolaus Christophorus Radzivil, Dux Olicæ & Nefvisch, Comes in Schidlowiec ac Mibr, Sacri Romani Imperii Princeps, Archimarschalcus Magni Ducatus Lithuaniae: & sacratissimum Domini nostri IESU CHRISTI Sepulchrum, à quo die tertia gloriosus resurrexit, praemissa Confessione, ac sacra percepta Communione, cum magna devotione visitavit, & reverenter amplexus & deosculatus est: sancti mque Calvariae locum, in quo pro humani generis redemptione, in Cruce mortem subiit amarissimam. Sion etiam montem, ubi cœnam illam mirificam cum discipulis fecit, eorumque pedes humiliiter lavit, ejusdemque Spiritus super discipulos in linguis igneis descendit. Bethlehem quoque David civitatem, ubi pro nobis de Virgine Maria nasci, inter animalia reclinari, octava die circumcidi, & deinde à Magis adorari dignatus est. Montana etiam Judææ, ubi sancta Dei Genitrix Virgo beatam visitavit Elizabeth, & Praecursor Joannes natus est, ejusque desertum, in quo pœnitentiam egit. Beathaniam similiter, ubi Lazarus quatriduanus mortuus, à Domino est resuscitatus: atque Oliveti montem, in cuius pede die passionis suæ ter oravit, & à cohorte Pilati captus & ligatus fuit: de cuius etiam summitate mirabiliter propria virtute cœlos ascendit. Intemerata

N

quo-

* Quamvis F. Angelus Stella Constantinopolim, ut ante dictum, discesserat; sub ejus tamen nomine diplomata scribebantur. Moris est enim, ut Commissarius tantum subscribat, (quod & discedens in membrana nuda fecit) in cuius absentia, Vice-Commissarius literas expediat. Nam militibus S. Sepulchri, dum Ordinem militie ineunt, propter ceremoniam dantur literæ, in quibus notatur hoc solùm, quod per illud tempus aliquis vidit. Auctor verò quoniam postea in multis aliis locis fuit, idecirco jam diploma in illis membranis subscriptis accepit, ubi refertur, quæ loca quis perlustraverit. Non enim omnes peregrini, omnia loca sacra adeunt, sed tantum, quæ cui adlibuerint.

In eo non
revelan-
do Fa-
trum Mi-
norum
constan-
tia.

quoque Virginis Mariæ Mausoleum in Josaphat vallis medio situm, à quo gloria in stellatum solium ab Angelis cum corpore & anima assumpta est; multaque alia pia loca, tam in Jerosalem civitate sancta, quam extra, vicina, in quibus Dominus noster JESUS CHRISTUS pro sua ineffabili clementia nostram salutem operari dignatus est; labribus periculis, expensisque plurimis, pro Christi amore viri iter perpessis, personaliter visitavit, & pio affectu veneratus est. Idcirco nos Frater Angelus Stella Venetus, Ordinis Minorum Regularis Observantiae, Provincie Sancti Antonii Sacri Conventus Sancti Salvatoris Guardianus & Commissarius, & aliorum locorum Terræ sanctæ, Apostolica auctoritate, generalis Gubernator & Rector, ob dicti Illustris Nicolai Christophori devotionem, ad hæc sacratissima loca, & singularem affectum zelumque in totius Christianæ religionis augmentum, illum militari dignitate duximus insigniendum. Ideoque auctoritate qua fungimur Apostolica, super glorioso Domini nostri JESU CHRISTI Sepulchro, ipsum Illustris Nicolaum Christophorum militari dignitate insignimus & decoramus, ac hujusmodi ornamento, quibuscumque praesentes literas nostras inspecturis, insignitum declaramus & denuntiamus; decernentes insuper, eundem Illustris. Nicolaum Christophorum, tanquam verum & legitimum Militem, talique dignitate non immeritum, de cætero posse deferre Sanctæ Crucis, sanctissimi Sepulchri, ac S. Georgii insignia, secretè aut publicè, prout sibi videbitur: & frui valere & debere omnibus ac singulis immunitatibus, prerogativis, praeminentiis, & privilegiis, quibus cæteri Milites ipsius sanctissimi Sepulchri, uti ac frui consuevere. Item declaramus & constituimus praesentem Illustris. Nicolaum Christophorum, propter singularem ejus in religione hic Sancti Francisci conservanda affectum, dictorum locorum Terræ sanctæ Procuratorem Generalem. In quorum omnium fidem, robur, & testimonium praesentes fieri curavimus, & Sigillo prefati sanctissimi Sepulchri, nostrisque Chirographo communiri. Jerosolymis in praedicto nostro Conventu S. Salvatoris, anno Domini M. D. LXXXIII. die XXIX. Mensis Junii.

Frater Angelus Stella
qui suprà manu propria.

Quoniam autem ad hæc loca sacra veniens, aliquam mei peccatoris memoriam relinquere in iis constitueram, religiosis Fratribus Dominici Sepulchri, literas vicissim ejusmodi tradidi.

IN NOMINE
SANCTISSIMÆ ET INDIVIDUÆ
TRINITATIS
PATRIS, ET FILII, ET SPIRITUS SANCTI,
AMEN.

NICOLAUS Christophorus Radzivil, Olicæ & in Nesvisch Dux, in Schidlowiec ac Mibr Comes, S. Sepulchri Eques. Non alia, quām uberrima in interiori homine nostro divina permoti gratia, prīmō quidem ex voto, à nobis ob adversam valetudinem, ad præsens aggrediendum iter Deo factō, tum etiam pietatis ergō, & in expiationem universæ vitæ nostræ peractæ cunctorum peccatorum, propositum invisendi Domini nostri JESU CHRISTI Servatoris nostri Sepulchrum, aliisque pietatis Terræ sanctæ vestigia, concepimus. Quod cùm in executionem, divino semper potius, quām propriis meritis, favore adjuti mississimus, pervenimus tandem voti nostri compotes facti, Virginei partus Anno M.D.LXXXIII. die XXV. Mensis Junii feliciter, per Provincias Galilæam Samariamque, Jerosolymam: in cuius felioris adventus nostri, & omnium cæterorum beneficiorum (quæ innumera sunt) summa cum largitate & infinita benignitate à Deo Optimo semper & ubique in nos exhibitorum, gratiarum actionem; statuimus jam & ordinamus in perpetuum (majorem gloriam DEI semper in omnibus intuendo) & offerimus non illo quo debemus, sed quo possumus animo prompto & hilari, donamusque primò Sepulchro sancto Domini JESU CHRISTI calicem totum aureum cum patena aurea, in utrisque cum nomine & insignibus nostris. Item aliud calicem argenteum inauratum cum patena argentea inaurata, cum nomine & insignibus nostris in utrisque, offerimus & donamus, corde supplici, Bethlehem loco sancto Nativitatis Domini nostri JESU CHRISTI Servatoris nostri. Item relinquimus & ordinamus, ut quotannis in perpetuum, Sepulchro sancto tanquam sibi jure, ex vigore hujus donationis nostræ, in posterum debiti, centum viginti quinque aurei (ducentos quinquaginta florenos monetæ Lithuanicæ confidentes) deviant ex Ducatu nostro Nesvisensi, in perpetua tempora obligando, Census nos & successores nostros, secundum jura & consuetudines nostras. emptus est jam Quos quidem centum aureos esse volumus pro necessitatibus pro tempore existentibus, ad beneplacitum S. Salvatoris Conventus Fratrum Minorum Observantium Ordinis S. Francisci. Viginti verò quinque alios dictos aureos, donatos & ordinatos esse volumus in quot annos tres ad S. Fran. pro lampade ardente perpetuò habenda in sancto Sepulchro Domini no- ciscum della Vi- gna te- nentur

singulis annis persol. vere illum Jerosolymis. stri JESU CHRISTI. Prædictos autem centum viginti quinque aures Patres Jerosolymitani, quotannis in Feste divisorum Petri & Pauli à Procuratore Terræ sanctæ Venetiis pro tempore existente, exquirunt. Nósque bis per paucis animo & corpore, primò universo Beatorum cœtui, vestris deinde, Patres Reverendi, quoque orationibus, supplices, vivos & mortuos commendatos esse volumus. Datum Jerosolymis anno Deiparæ millesimo quingentesimo octuagesimo tertio, die sacro divis Petro & Paulo Apostolorum Principibus, quo ibidem in Equitem Auratum creati sumus.

Et quoniam Fratres prædicti Conventus Jerosolymitani, multa mecum de sacri loci necessitatibus contulerunt: ipsem etiam manifestè conspexi, angustias & rerum inopiam: quam inter barbaros crudelissimos, in singulas horas, cum vita periculo, verberibus & assiduis vexationibus exagitati, patientissimè tolerant: nihilominus singulari divina providentia, ad paganorum & hæreticorum confusionem, loca illa Sacra, quæ visibilem immensæ DEI bonitatis & misericordiæ memoriam nobis in terris repræsentant, integra conservant; ibidemque sacrosanctum altaris Sacrificium quotidie offerentes, DEum pro universis Christianæ professionis Ordinibus exorant: quæ oratio cœlos penetrans id efficit, ut illis Turcæ non gravatim ea permittant omnia, quæ ad cultum divinum peragendum, & fidei Catholicæ confirmationem pertinent, unde Christiani meritò DEum collaudare, illique debitam gratiarum actionem persolvere debent. Sustentantur autem, ut vivere tamen possint, Regum, Principum, & piorum tam Ecclesiasticorum quam sacerdotalium hominum eleemosynis. Quoniam etiam optimè consideravi, sacra Basilicæ fabricam, quibusdam in locis ruinæ obnoxiam, præcipue tholum, qui supra Capellam sancti Sepulchri eminet (unde quidam Turcæ cùm non ita pridem, aliquot plumbei tecti laminas detraxissent, suppicio affecti fuerunt) quæ templi pars, trabibus consumptis, si corrueret, incredibili sumptu ad reparationem indigeret. Cæteræ autem nationes minùs de fabrica conservanda sollicitæ sunt, quod templum ipsum Catholicorum sit proprium. His itaque rationibus permotus, suscepi in me, quod piorum hominum, in partibus nostris, opem & auxilium, ad subveniendum sacro huic loco, imploratus essem: cuius Fratrum supplicationis testimonium, quod scripto comprehendere illis visum est, hîc inserendum existimavi.

FRATER ANGELUS STELLA *Guardianus & Commissarius Apostolicus, locorum Terræ sanctæ Servitor, omnibus totius Regni Polonie, Magnique Ducatus Lithuaniae, Reverendissimis in Christo Patribus, & Illustrissimis Ducibus, ac magnificis Comitibus, & nobilibus Dominis, in quorum manus bæ literæ pervenerint, benedictionem nostram, & salutem in Domino sempiternam.* Cùm necessitates nostras singulas vobis singulis scribere, per difficile visum esset, in tantula maximè temporis periodo, & ob id quasi hoc negotio supersedissemus: cognita tamen Illustrissimi Domini Nicolai Christophori Radzivil, Equitis aurati ac Procuratoris S. Sepulchri generalis, fide dignissima relatione, de haud impari cæteris nationibus hisce temporibus in Christi Sepulchrum pietate vestra, & Christiana observantia, singulari in Christi pauperes affectu, animoque in omnibus verè nobili; quibus & pluribus nobis abundè à dicto Illustriss. viro, in vestram omnium laudem sincerè intellectis, excitati sumus, his literis patientibus, ob loci huius qui ruinas minatur, nostramque pergrandem hic pauperiem & pericula, quibus in hoc totius Christianitatis nostræ Sanctuario indies quasi ad succumbendum premimur, per hunc dictum Illustriss. Nicolaum Christophorum (licet tanta ejus in nos humanitate immeriti) ad vestras Dominationes, ut ad refugium nobis singulare hisce in partibus omni Christiana pietate destitutis commorantibus, pro liberali eleemosyna animo supplici recurrere; sic piè præsumentes, ob fidem de vobis relationem factam ab Illustrissimo dicto Nicolao Christophoro, ad quem nos per omnia remittimus. Pro his verò propter Christum JESUM in hoc Christi Sepulchrum in ejusque vigiles futuris vestris expensis, Christum ipsum optimum, ut nostis, remuneratorem vobis proponimus; & deinde, si quid nostra potuerimus oratione, non defuturos in perpetua tempora, in nobis & posteris nostris promittimus. In quorum omnium fidem has literas nostra manu subscripsimus, ac Sigillo Conventus nostri sancti Salvatoris Ierosolymis muniri fecimus. Anno Salutis M. D. LXXXIII. die V. Iulii.

Manè exeentes è monasterio, ivimus ad portam Sion, unde acceptis nobiscum duobus Janissaris equitibus, & asinis consensis, demisimus nos in vallem Josaphat; & ad radicem montis Oliveti, in parte dextera, prope ipsam viam locum vidi-^{Juda} mus, in quo Judas proditor laqueo se suspendit. Extat modicus ^{Iscario-}ruinosus fornix, à Judæis constructus, ubi etiam nunc ipsi sepe-^{tis su-}_{spensi loc-}^{cus.} huntur.

Confecto dimidio milliari, pervenimus Bethaniam; in ingressu ad lævam, est domus Simonis leprosi, de quo Matthæi 26.^{monis} ^{leprosi} O ^{Betha-}_{nia Si-}_{monis} _{leprosi} _{totæ domus.}

tota planè integra. Habet angustum porticum; inferius atrium in longum & latum cubitorum octo, satis obscurum: inde per gradus ascenditur ad impluvium; nam ædificia in partibus illis tecta non habent. Domus hæc nulli nationi attributa, habet septem annos & totidem quadragenias de Indulgentia. Inde ad

Lazari resuscitati monumentum. jaçtum sagittæ, est integrum Lazari monumeutum in petra excisum, in quod gradibus octo descenditur. Est ibidem altare parvum, cui * lapis est superimpositus, quo sepulchrum erat clausum, quem Christus Lazarum suscitaturus tolli præceperat,

Ioan. 11. Celebratur in eo Sacrum singulis annis. Ex hoc antro per quatuor gradus descenditur in locum, in quo Lazarus mortuus jacuit. Habet in latitudine duos, in longitudine quatuor cubitos. Pertinet ad Catholicos, septem annos totidemque quadragenias habens de Indulgentia. Prope monumentum, habent Turcæ suam Moschæam, qui credunt etiam, Lazarum fuisse à Christo resuscitatum. Vicus hic Bethaniæ habet triginta circiter domos,

Magdalena & Martha domus. quas Turcæ inhabitant. Visuntur ibidem duas ædes, non procul ab invicem dissitæ, quarum una Mariæ Magdalenæ, altera Marthæ fuisse memoratur. Sunt plane dirutæ, præsertim illæ Marthæ, cujus vix apparent fundamenta. In utraque domo, habetur Indulgentia septem annorum totidemque quadragenarum. Dum itur ad domos prædictas, prope viam publicam, est magnus lapis,

Lapis Dialogi. qui antiquitus Lapis Colloquii seu Dialogi appellatur: in quo Christus sedens, cum Maria de morte Lazarī colloquebatur. Habetur non minùs à Turcis, quam Catholicis in magna venerazione: quem etiam Mahometani exosculantur, & pro certo affirmant, se ex majorum traditione accepisse, quod licet peregrini eò accedentes, non exiguae ab illo particulas avellere soleant, quod etiam à nobis est factum, lapis nihilominus integer est, & nulla ex parte minuitur. Nec id à vero alienum, nam cùm ejus sit altitudinis, ut in eo quis commodè sedere possit; si altior fuisse, procul dubio in eo Christus non sedisset: unde sequitur, cùm in ea altitudine nunc, ut tempore Christi, perseveret, illum avulsionibus non minui. Aderant ibi tum præsentes aliquot à Turcis valde senes, qui à sexaginta annis, semper illum in eodem statu manere affirmabant, & patres itidem suos dicere solitos; etiamsi mille homines inde frusta accipiant, lapidem hunc nulla ratione minui posse. Propter miraculi venerationem, concessa est hic Indulgentia septem annorum totidemque quadragenarum.

Ex

* Lapis hic superioribus annis in templum S. Sepulchri illatus est, ne à Turcis auferretur: unde apparet, locum hunc ab illis in veneratione haberi. Credunt enim Lazarum à Christo esse resuscitatum.

Ex Bethania profecti sumus ad dextram versus montem MONS Oliveti. Est is cumprimis altus: in cuius medio apparent vestigia villa Bethphage, quam exiguum fuisse liquet. Relictis hic asinis, ascendimus summitatem montis, è quo Christus ad cœlos ascendit. Erat antea hoc ipso in loco Ecclesia per divam Helenam fabricata, quæ planè est diruta. Nunc habent hic Turcæ Moschæam parvam, rotunda forma constructam, in cuius medio in saxo est sacrum vestigium pedis Christi Salvatoris, quod in cœlos ascendens reliquit. Hoc Turcæ plurimùm venerantur & exosculantur. Aliud pedis alterius vestigium divisa petra, Turcæ ad templum Salomonis transtulisse dicuntur. Nobis in porta hujus Moschæ stantibus, fuit concessum sacrum hoc signum intueri, quod ab ipsa porta quatuor circiter cubitis est remotum.
 * Anteà licebat Christianis intus ingredi, & locum sacrum exosculari. Sed qui tum officium Cadii administrabat, cùm suæ religionis observantissimus esset, nec peregrinos in parietibus loci hujus Cruces depingentes tolerare posset, ante duos annos, sub pena capitis edixit, ne quis Christianorum amplius eo ingrediatur. Itaque in foribus Sacelli orantes, plenam Indulgentiam consequuntur. Sæpiùs idem Cadius ad locum hunc sacrum accedebat, eumque singulari quodam modo venerabatur. Habent enim Turcæ in honore loca hæc sancta, nempe Bethlehem, ubi Christum de Virgine natum credunt: hunc etiam Oliveti montem, unde eum in cœlos ascendisse fatentur. Cæterùm illis, in quibus passus est, omnem detrahunt venerationem, & Christianos ea venerantes irrident, asserentes Christum tanquam DEI spiritum in cœlos quidem ascendisse, Judæis verò qui illum oderant, statim phantasma quoddam corporeum objecisse: quod illi, Christum existimantes, comprehendenterunt, ligarunt, & crucifixerunt: quod deinde quasi ex mortuis resurrexisse, visum fuit. Errorem autem hunc suum, ridiculo cumprimis comprobant argumento. Nos, ajunt, ubi adlibuerit; Judæum indignissimè verbis afficimus, cùm gens sit nullius pretii & reputationis: Prophetæ verò tantus, imò DEI spiritus, nónne potuisset manus nihil hominum evadere? Ad dextram in eodem monte, extant ruris diruti templi, in quo nonnulli volunt, duos viros post Ascensionem Domini Apostolis apparuisse, & dixisse, *Viri Gaiilæi quid*

O. 2

ad-

* An. 1596. permisum jam fuit intrus ingredi Christianis: quorum unus Sacerdos pius, testis oculatus, affirmat, vestigium sinistri pedis, in ipso petræ cacumine, quod acuminatum nec dividi, nec alcerius pedis capax esse potuit, optimè conspici. Probabile etiam est, ascendentem Dominum, sinistri canum pedis vestigium pro signo in terris reliquisse, dextro jam elevato ad ascendendum.

admiramini? Actor. i. Sed cùm S. Lucas manifestè scribat, in eodem loco visos fuisse, in quo Christus mox in cœlum ascensurus cum Apostolis loquebatur, non video, quo fundamento in alium magis remotum id rejici debeat. Descendendo ex monte, devenimus ad locum, in quo Christus flevit supra civitatem, *Luc. 19.* Habetur hic Indulgentia septem annorum & totidem quadragenarum. Videtur hinc optimè Civitatis situs; & habent Turcæ parvam suam Moschæam absque tecto: Salomonis quoque templum appareat egregiè; quod nomen quidem ejusmodi retinet, sed fanum potius amplum octangulare videtur (meo judicio majus quàm S. Maria Rotunda seu Pantheon Romanum) plumbo tectum; in medio areæ, quæ magis in longum quàm in latum protenditur, situm: caprificis & oleastris frequentibus convestitum. Fertur hoc à diva Helena fabricatum. In ejusdem areæ parte læva, ad murum est & alia Ecclesia non inelegans & longa, plumbo itidem tecta; quo loco beatissima Virgo Christum in templo obtulisse memoratur. Apparet hinc quoque Porta aurea, per quam patebat ingressus ad aream templi Salomonis: qua Christus asino insidens, Jerosolymam est ingressus, *Matth. 21.* Nunc ea, occulto quodam DEI judicio, muro est obstruta: quam Turcæ ipsimet aperire nefas judicant, affirmantes, eam ultrò apertum iri magno cuiquam & potentissimo Regi, qui per eam in Civitatem sanctam ingredietur, & erit universi Orbis dominus. Interrogabamus Turcas, cur eorum Imperator per hanc portam non ingrediatur, ut minore negotio totius mundi dominium obtineat? obticuerunt. Urgere verò responsum non expediebat. Nam qui de Domino vel de Fide disputare vult, mandato Mahometis, verbera pro verbis reportare solet. In descensu montis ad lævam, locus ostenditur, in quo Christus Orationem Dominicam Apostolis dictavit, *Matth. 6.* Antiquitus habebat Sacellum: nunc planè dirutum; columnæ tantum integra superest. Septem annorum totidemque quadragenarum Indulgentiam obtinet.

Inde digressi ad inferiora, visitavimus denuò loca, in quibus Christus Dominus oravit, & à Judæis captus fuit: postea ascendendo, per locum lapidationis Sancti Stephani Protomartyris, portâ eâdem seu Ephraim, civitatem ingressi ad lævam, vidimus Probaticam piscinam, quæ prope aream templi Salomonis fuit, & erat ampla satis & profunda. Piscina hæc dicitur fuisse facta, non propter pisces, qui nunquam in eam mittebantur, sed ut pluviae hybernæ ex tectis templi in eam defluerent, vel potius ut aquæ ex ipso templo, in quibus innumeræ purifi-

Templum Salomonis.

Porta aurea.

Oratio dominica locus.

Porta Ephraim.

Probatisca piscina.

ca-

cationes siebant, per fistulas subterraneas ab ea reciperen-
tur. Cùm autem DEus in piscina miracula facere, & unum aliquem
morbosum, qui primus in aquam ab Angelo motam descendisset,
sanare cœpisset (quod aliquoties quotannis, in certis tamen tem-
poribus faciebat) Judæi locum muro, ne pecora accedere, &
aquam sanctam profanare possent, circumdederant. Quinque
etiam porticus circumcircà fecerant, in quibus ægroti sedentes,
divinum aquæ motum expectabant. Sunt ex illis nonnullæ etiam
nuuc integræ. In fundo piscinæ est quoddam arundinetum, un-
de appareat nunc quoque locum esse humidum. Indulgentia hic
septem annorum, todidémque quadragenaruī, est concessa. Mi-
racula illa piscinæ fieri cœpta, aut tempore Christi, aut non mul-
tò antè; Christo verò mortuo fieri desierunt, ut probabiliter Scri-
ptores sentiunt.

Inde eadem platea, versus portam S. Stephani redeuntes,
attigimus aliam plateam, qua ad vallem Josaphat perrexeramus,
qua ab ipsamē porta dicit ad Pilati palatum: quod ad manū
dextram habet partem porticus seu propylæi, nunc etiam Pilati
appellatam: qua nunc ipsi plateæ supereminet, cùm anteā in ipso
palatio, quod per amplum fuisse liquet, comprehendenderetur; unde
in impluvium & vicum antiquitus patebat prospectus. Supra por-
ticum eminet paries integer, habens duas fenestras columella
marmorea distinctas; in quarum una Pilatus, in altera Christus
Dominus spinis coronatus stabat, cùm Præses Judæis eum osten-
dens dixisset; ECCE HOMO. Quoniam autem locus hic nunc *Ecce Ho.*
in publica & ampla platea positus est, in qua frequentes Turcæ *mo.*
hinc inde commeant, peregrini Christiani genua flectere non
valentes, transeundo Dominicam Orationem & Angelicam Sa-
lutationem recitantes, Indulgentiam plenariam consequuntur.
Scribit Adrichomius, porticum hanc ad Arcem Antoniam, à
Præsidis palatio directam fuisse, è qua JESUM Judæis spectan-
dum Pilatus exhibuit: quod eò verisimilius videtur, quia in vi-
am publicam inde poterat commodè prospici. Addit insuper in-
scriptionem ibi positam, *Tolle, tolle, Crucifige.* Sed propter ve-
tustatem, nihil tale videre à longè potui: crediderim, si liceret
propriùs accedere, characteres ejusmodi faciliùs internosci posse.

Antequam ad palatum Pilati perveniremus, cùm frequen-
tes Turcæ, ut in media urbe fit, vagarentur; ardente sole, ut
peregrini solent, incedebamus ipsa via media, relinquentes Tur-
cis liberum & umbratilem sub ædibus gressum: ubi viæ trium vel
quatuor ulnarum latitudine, à terra aliquantulùm prominentes,
minùs radiis solaribus obnoxiam ambulationem præbent. Inte-
reà

reà Michael Konarski familiaris meus, cùm corpore aliquantulum obesior esset, à longè nos comitabatur, & vitandi æstus causa, semita illa altiore ædificiis proxima incedebat; cui cùm tres Turcæ obviām facti essent, ille, in viam publicam se non demittens, unius latus leviter tetigit: qui statim pugno collum ejus invadens, lapides vibrare cœpit: idipsum alii quoque Turcæ, pueri præsertim, facere adorti, magnum nobis malum præparabant: & nisi nostri Janissari, quorum duo equites, duo itidem pedites erant, Turcas mitigassent, quorum ingens è diversis plateis multitudo confluebat, interfecissent nos procul dubio: quemadmodum ante annos aliquot accidisse, religiosi Fratres nobis narrabant; quo tempore, simili planè de causa, quòd via cedere Turcis nollent, aliquot peregrini statim ab illis interempti fuerunt. A palatio Pilati, de cuius fabrica dicitur inferiùs, incipit via Dolorosa, per quam Christus Crucem bajulans, ad mortem ducebatur. Exeuntibus portâ ad dextram, ostert sese exiguus collis saxeus, in quo beatissima Virgo Maria stabat, anxie, quid cùm dilectissimo filio ageretur, exspectans: quem, cùm spinis coronatum, sanguine fœdatum, facie liventi & planè immutata, ingentem Crucis trabem humeris deferre, & sceleratissimi latronis instar ad supplicium rapi conspexisset, ut ex antiqua majorum traditione Doctores Catholici piè affirmant, vi doloris acerbissimi intrinsecus oppressa, in terram exanimis ferè corruit: quod etiam valde verisimile videtur. Quomodo enim tenerrimum illud Virginis matris pectus, ad tantos dilectissimi filii cruciatus, & miserabile, ac nunquam anteà visum illud spectaculum, non colliqueceret? Locus hic, in hodiernam usque diem, Spasmus B. Virginis vocatur.

*Spasmus
B. Ma-
ria.*

Inde ad quinquaginta passus progressi, devenimus in plateam longam, quæ ad portam Damascenam dicit: ubi cùm ad lævam deflectitur, fit præceps in rupem descensus. Nam civitas Jerosolymitana, tota est in rupibus posita, plurésque colles non exiguos habet, montibus majoribus exceptis, qui sunt nunc in civitate quatuor: ante excidium autem, cùm urbs in ipso flore esset, tres celeberrimos montes habuit, de quibus inferiùs magis copiosè tractabimus, ubi de palatio Herodis, & eleganti ac magnifica platearum civitatis dimensione nobis erit agendum. In memorato igitur præcipiti viæ flexu, Christus Dominus, gravi pondere Crucis oppressus corruit, petræ allisus: cùmque præ debilitate sub onere progredi non posset, Judæi Simonem Cyrenæum angariaverunt, ut Crucem JESU tolleret. Promerentur hoc loco peregrini, septem annos & totidem quadragenas de

*Simon
Cyrenæ-
us.*

In-

Indulgentia. In eadem civitatis platea ad lœvam, est domus am-
pla divitis illius epulonis, qui misericordia erga Lazarum pau-
perem non movebatur. In quam ingredi non potuimus, quod
eam Turca valde Christianis infensus inhabitaret. Sed quia por-
ta patebat, ex areæ magnitudine apparebat, eam magnificam fu-
isse. Inde ad triginta passus deflectendo ad dexteram, fit ingres-
sus in aliam longam plateam, quæ rectâ ad montem Calvariaæ
ducit. Ad lœvam, ferè in medietate ipsius plateæ montem ascen-
dendo (nam tota hæc platea ascensum montis habet) sunt ædes
S. Veronicæ, è quibus egressa, venerandam Christi faciem san-
guine fœdatam, linteo abstersit. Non procul inde est exiguis
collis, in quo mulieres stabant flentes, quas alloquebatur Chri-
stus, dicens: *Filie Ierusalem nolite flere super me*, &c. Hinc ad
unum & medium teli jactum, sunt magnæ & altæ duæ lapideæ
columnæ, inter quas erat porta Judiciaria, qua damnati rei ad
supplicium in Golgotha ducebantur. In ea porta, ut piè Catho-
lici credunt, denuò sub Cruce corrut JESUS: in cuius rei me-
moriā, plurimi, cùm quascumque civitatis portas ingrediu-
ntur, signum S. Crucis formant. Habetur hic Indulgentia septem
annorum & quadragenarum.

Ab hac porta Judiciaria egressis, ad jactum lapidis & pau-
lò ampliùs, ostert sese Basilica Dominici Sepulchri, quæ mon-
tem Calvariaæ complectitur. Non procul à porta, qua itur in
Ecclesiam, in cœmeterio, est lapis prægrandis positus: quo in
loco jam sub ipso monte, tertium Salvator noster cum Cruce in
terram corrut. Est ibi Indulgentia septem annorum & totidem
quadragenarum. Hinc jam in montem, pro nobis mortem subi-
turus, ascendit.

Prætergressi Ecclesiam, Oratione Dominica, & Salutatio-
ne Angelica recitata, rediimus in Conventum: à prandio ve-
cturas, ituri Bethlehem, conduxi mus.

J U L I U S.

Ut profectionem Bethleemiticam tutiùs absolvere nobis
liceret; duos equites, & duos Janissaros pedites nobis adjunxi-
mus.

i. Manè discedentes ex Fratrum Conventu, per Portam Piscium è civitate sumus egressi, relinquentes ad lœvam castrum,
quod etiam nunc Pisanum appellatur. De quo cùm sæpiùs hic
fiat mentio, sciendum est varias de eo multorum esse opiniones.
Arbitrantur enim nonnulli, arcem hanc Davidis fuisse, quam ipse-
met

*Domus
epulonis.
Luc. 16.*

*S. Veron-
icae do-
mus.*

*Porta
Judicia-
ria.*

*Porta
Piscium.
Castrum
Pisanum*

met inhabitaret. Alii hanc ipsam in summitate montis Sion ponunt; ubi ingentes ruinæ ædificiorum vetustorum apparent: idque magis esse probabile, Bethsabeæ piscina comprobat, quæ monte Sion ita adjacet, ut commodè ex solario domus Regiæ mulier ex adverso lavans videri potuerit: *Reg. 2. cap. 11.* Licet autem & Castro Pisano piscina hæc immineat, remotior tamen est, quām ut mulier internosci facilè ex illo ædificio possit. Quamobrem rectius colligunt alii, idque non obscuris argumentis, quod nunc Castrum Pisanum vocatur, id antiquitus à Machabæis constructum fuisse: de quo in Machabæorum libris, & apud Josephum legitur. Sed cujuscunque tandem sit, quamvis antiquas habeat substructiones, liquet illud cum primis benè munitum esse. Formam habet quadrangularem: turres itidem altas & munitas ex lapide quadrato in quadrum positas. Fossam valdè profundam, secto lapide utriusque munitam. Christiani in illam arcem non admittuntur. Cùm è monasterio versus portam Sion progrederemur, Castrum hoc ad dextram nobis fuit, cuius quòd porta esset aperta, obliquè flectentes oculos (nam apertè introspicere pericolo non caret) animadvertisimus, aream non adeò intus esse magnam, ut nec arx ipsa magna est. In terra jacebant neglectim aliquot mediocria bellica tormenta, suis sedibus non imposita. Ad portæ custodiam Janissari pauci sedebant.

*Bethsa.
beæ pi.
scina.*

Civitate egressi, consensis asinis, in descensu montis habuimus ad lævam ruinas palatii Davidis, de quo paulò antè dictum est; ad dextram verò, piscinam Bethsabeæ, hac enim ad Bethlehem iter est. Piscina in longitudinem ad centum cubitos protenditur, non usque adeò lata, per gyrum lapide quadrato strata, habens undique gradus, per quos, juxta quantitatem ipsius, ad aquam descendebatur. Profunditas ejus, cùm aquis implebatur, octo circiter ulnas capiebat. Supra illam non procul à porta, modicus aquæ rivus defluit, quæ civitatis usibus deservit; piscina verò ipsa caret aquis: qua relicta, modico colle consenso, ad dextram, ad jactum sagittæ, à via publica defleßendo, eit palatum ruinosum, in quo principes Sacerdotum & Seniores populi de comprehendingendo & occidendo Christo consultabant; unde etiam Domus mali consilii appellatur. Retro hanc, paulò remotius ad dextram, est alia desolata domus, quam *Simeonis* ex parietinis duabus altam fuisse liquet. Hæc fuit Simeonis ilius senis, qui inde in templum veniens in Spiritu, puerum JE-*Evang.* SUM in ulnas suas accepit, & benedixit DEum. Inde ulterius *domus.* progrediendo prope viam ad lævam, est arbor terebinthi satis *Loc. 2.* Terebinthus B. magna, sub qua beatissima Virgo quievisse memoratur, cùm ob-
Virg. la-

latura puerum JESUM in templo, è Bethlehem Jerosolymam pergeret. Est ibi Indulgentia septem annorum & totidem quadragenarum attributa. Non adeò magno intervallo, est puteus murro eleganti obductus, sed aquam turbidam habet, & nullius usus. Dicitur Magorum puteus, quòd eo in loco stella denuò Magis ^{Puteus} apparuisse dicitur, cùm Bethlehem proficiserentur. Nam quamdiu Jerosolymis cum Herode colloquebantur, disparuerat. In ^{Mago-}
^{rum.} medio itineris est collis non adeò elevatus, ex quo Jerosolyma & Bethlehem conspicitur: quandoquidem uno tantùm & dimidiо milliari distant ab invicem. Habentur hìc complures juniperi arbores: & ad dextram secus viam est petra, in qua Elias Propheta quievit; 3. Reg. 19. cui statura corporis ejus adeò est ^{Elias flaa-} impressa, ac si recenti argillæ superimponeretur. Remanserunt ^{tura pe-}
^{tra im-} enim capit is, lateris, manus & pedis dextri aperta vestigia san- ^{pressa.} Eti Prophetæ illius: quod divino miraculo attribui meritò debet. Ad lèvam est parvum monasterium Græcorum, quod S. Eliæ vocatur. Ad dextrum latus petræ, tergo versus Jerosolymam converso, est domus diruta, unum tantùm parietem integrum habens, quæ Abacuc Prophetæ fuisse perhibetur; qui cùm è domo ^{Abacuc} ^{domus.} hac prodiens, messoribus cibum deferret, ab Angelo raptus, Danieli Prophetæ inter leones constituto, prandium divinitus præparatum detulit. Quarta milliaris parte, à petra prædicta Eliæ, ^{Dan. c.} in parte dextra, est domuncula satis integra, in qua Rachel, fi- ^{14.} lium Benjamin enixa dicitur: unde non procul, in ipsa prope- modum via publica, extat ejusdem Rachaelis monumentum pro- ^{Rachael:} ^{lis sepul-} ^{cbrum.} pé integrum, forma pyramidis è vivo saxo excisum, de quo fit mentio Genes. 35. Non procul à Bethlehem ad lèvam, prope vi- am publicam, ad sagittæ jactum, est cisterna vivæ & recentis aquæ, ad quam hauriendam non solùm ex Bethlehem, sed ex circumvicinis etiam pagis frequens fit concursus. Vocatur in hunc usque diem Cisterna David, de qua 2. Reg. 2. ^{Davidis} ^{cisterna.}

Inde per extrema villæ, quæ circiter quinquaginta casas habet, proceditur versus Bethlehem; & ad lèvam fit reflexus ^{BETH.} versus Basilicam, quæ à villa ad unicam arcus ejaculationem est ^{LEHEM} remota. Cùm eò pervenissemus, reperimus ibi Bolucum cum Janissaris aliquot, qui nos Damasco deduxerant, & sedebant tum in Ecclesia frigidorem auram captantes. Habebant autem ibidem & equos. Nam cùm Ecclesia semper sit aperta, Turcæ, cùm libuerit, etiam cum jumentis eam ingrediuntur. Quanta sit autem hujus nobilissimæ Basilicæ elegantia & magnitudo, ^{S. Prae-} ^{sepii Ba-} verbis facile non potest explicari. Tota enim è pulcherrimo ^{silica.} marmore fabricata, dupli ingentium columnarum ordine distin-

guitur. Intus musivo opere ubique decorata: tectum plumbeis laminis habet coopertum. Eam D. Helena Augusta construxit: postea monachi, regulæ S. Hieronymi obtinebant. Nunc ibi religiosi S. Francisci de Observantia Conventum habent, quos P. Guardianus Jerosolymis submittit, mutans eosdem sexto quolibet mense, propter persecutiones, quas à Turcis maximas patiuntur. Erant ibi tum octo: quatuor sacerdotes, laici itidem quatuor. Ingressi igitur in Ecclesiam quæ Catholicorum est, ad lœvam deflectentes, venimus ad Fratrum Conventum, & inde statim ad Capellam Divæ Catharinæ, in qua divina officia monachi peragunt. Capella hæc Indulgentiam plenariam habet; quam Peregrini eo modo consequuntur, ac si ipsimet personaliter Ecclesiam S. Catharinæ in monte Sinai visitarent, quò non omnes propter loci distantiam & pericula pervenire possunt. In suprà dicta igitur Capella ordinatur Processio: quam Peregrini, more Jerosolymis observato, bini & bini sequuntur, dum perveniantur ad locum Nativitatis JESU Christi Salvatoris nostri.

Nativitatis Dominicæ locus. Postquam egressi fuerint è Capella prædicta, statim ad lœvam descenditur, in locum subterraneum, & prætermissis tunc cæteris, de quibus inferiùs dicetur, pervenitur in Capellam, quæ in longitudine decem octo, in latitudine novem aut decem tantùm cubitos habet. Ibi è regione portæ est altare; sub quo locus, marmorea tabula signatus ostenditur, in quo Christus est natus. In lapide verò qui altari est superpositus, hæc inscriptio Latinè insculpta est; HIC DE VIRGINE MARIA JESUS CHRISTUS NASCI DIGNATUS EST. Supra altare ipsum, ad parietem est vetus Tabula, cum imagine Nativitatis Domini nostri. Audivimus hic sub ipsum meridiem sacrum, quod P. Johannes de Florentia, qui tanquam Superior nobiscum Jerosolymâ venerat, celebravit. Antequam ad altare hoc perveniantur, in parte dextera, sex ulnarum distantia, est præsepe in rupe excisum, in quo Christus natus fuit positus: quod cùm sit valdè capax & vastum, constat aliud minus ligneum illi fuisse insertum, juxta morem in partibus illis observatum. È regione illius ad tres circiter cubitos, est aliud altare, ubi tres Magi procidentes Christum adoraverunt, muneraque illi obtulerunt. In prædictis locis omnibus conceditur Indulgentia plenaria. Capella hæc sacri Præsepii tota est Catholicorum: lampades tamen in ea à diversarum gentium hominibus accenduntur, perinde ut in Dominico Sepulchro (qua de re postea copiosius) nisi quòd Nationes prædictæ sua luminaria pro Festo Nativitatis Domini accendunt, quo tempore illis tantùm cum Processionibus locum hunc sacrum ingredi licet. Capella hæc sacri Præsepii est valdè obscura, cùm

Præsepe in rupe excisum. parte dextera, sex ulnarum distantia, est præsepe in rupe excisum, in quo Christus natus fuit positus: quod cùm sit valdè capax & vastum, constat aliud minus ligneum illi fuisse insertum, juxta morem in partibus illis observatum. È regione illius ad tres circiter cubitos, est aliud altare, ubi tres Magi procidentes Christum adoraverunt, muneraque illi obtulerunt. In prædictis locis omnibus conceditur Indulgentia plenaria. Capella hæc sacri Præsepii tota est Catholicorum: lampades tamen in ea à diversarum gentium hominibus accenduntur, perinde ut in Dominico Sepulchro (qua de re postea copiosius) nisi quòd Nationes prædictæ sua luminaria pro Festo Nativitatis Domini accendunt, quo tempore illis tantùm cum Processionibus locum hunc sacrum ingredi licet. Capella hæc sacri Præsepii est valdè obscura, cùm

sub altari majori, de quo superius, Basiliæ sit posita; nec aliunde lumen admittat, quam per cancellos portarum collateralium, quæ gradus adjunctos habent, quibus in Ecclesiam ascenditur, & Processiones commeant. Ascendentibus in templum per sinistræ partis gradus, offert sese statim altare, eo in loco positum, ubi venientes ad Christum Magi, ab equis descenderunt. Qui verò per gradus partis dextræ Ecclesiam ingrediuntur, deveniunt ad altare paulò remotius, eo loco ædificatum, ubi parva quondam Synagoga fuit, in qua Christus octavo Nativitatis die, Circumcisionis signaculum accepit. Altare hoc obtinent Catholici: sed cum sit in Ecclesia, quam Turcæ liberè accedunt, nullum cultum & ornamentum habet. Ibidem chorum seu apsidem Græca natio possidet. Sed quia locus hic passim omnibus patet, quoties sacris operari volunt, à Sangiaco Janissaros accipiunt, qui à Turcis eos turbari prohibeant. Nam, ut dictum est, Ecclesia propter Turcas nunquam clauditur. Capella tamen Nativitatis Dominicæ Catholicorum opera, clausa manet; nec in illam patet aditus aliunde, quam quæ ex monasterio per fornicem subterraneum ad illam devenitur. Sacro peracto, Antiphona & Oratione præmissa, dictus Pater exhortationem brevem ad nos habuit. E Capella Præsepii eadem via, per quam intraveramus, egressis, ad dextram sex cubitorum distantia, ostensum est antrum in rupe excisum, habens in longitudine sex ulnas, non adeò latum, sed profundum, in quo Innocentes ab Herode occisi, fuerunt sepulti: habet Indulgentiam septem annorum & totidem quadragenarum. Ad lævam est aliud itidem antrum, in quo tria sunt monumenta: primum statim ab ingressu ad dextram, sancti Eusebii; secundum ad sinistram, Sanctæ Paulæ Romanæ matronæ (cujus etiam monasterium in quo habitabat, quod ipsamet amplum & elegans exædificarat, dimidio & amplius à Bethlehem milliari, totum dirutum & desolatum conspicitur;) tertium Sancti Hieronymi. Inde via subterranea, pervenitur in cubiculum ejusdem Sancti, ubi translationem Bibliorum absolvit. Est autem valde obscurum, utpote sub Ecclesia itidem situm, ad quam per gradus, qui nunc etiam extant, oratus idem vir sanctus ascendebat per portam, quæ nunc muro est obstructa. Lumen modicum per fenestram ex parte monasterii admittit. Sepulchrorum quodlibet habet septem annos & totidem quadragesimas de Indulgentia. Inde rediimus ad monasterium, ubi prandio sumpto, Vespertas in Capella Sanctæ Catharinæ decantatas audiimus: quibus finitis, è Conventu egressi, consensis asinis, profecti sumus ad Turrim gregis, dimidio bono milliari à Bethlehem gregis.

hem distantem : ubi Jacob Patriarcha pascebatur gregem suum. Turri collapsa, ingens acervus lapidum remansit eo loco , in quo Angelus pastoribus magnum gaudium annuntiavit de Christo Salvatore nato. Erat turris hæc in fertili & peramœna convalle posita. Inde redeuntes alia via ad sinistram , vidimus Sacellum à diva Helena Augusta exædificatum eo in loco , in quo Angelus in somnis admonuit Joseph, ut tolleret puerum & matrem ejus, secederetque in Ægyptum. Domunculæ istius apparent adhuc parietinæ, cui Sacellum conjungebatur. Est ibi Indulgentia septem annorum & quadragenatum totidem. Ad dextram paulò

S. Paula monasterium. remotiùs relinquuntur ruinæ diruti monasterii S. Paulæ, & ad sinistram pervenitur in parvam villulam, quæ Pastorum appellatur, in qua est puto altus aquæ frigidæ & optimæ, ad quam hauriendam beatissima Virgo sæpiùs accedere solebat. Habet Indulgentiam septem annorum & totidem quadragenarum. Hunc putum ipsimet Mahometani plurimùm venerantur, & sanctum appellant: quem etiam, quod aliàs non faciunt, lapidea tabula (non enim latus est) cooperiunt, ut tectus semper maneat. Ab hac villula reditur ad Bethlehem, ubi non procul ab Ecclesia ad

Antrum latibuli B. Virginis. manum sinistram , est antrum subterraneum, aliquot ulnas latum & longum, habens ingressum haud facilè pervium, in quo beatissima Virgo cum infante JESU delituit, dum pueri Innocentes iussu Herodis in Bethlehem interficerentur: in quo divini miraculi etiam nunc apparent indicia. Nam terra inde accepta, & in potu mulieribus , quibus lac deperit, porrecta, copiam lactis illis reducit. Septem anni & quadragenæ de Indulgentiis hic concessæ. Sub vesperam rediimns ad monasterium: & aditu reserato, in summitatem ac fastigium templi ascendentes, vidimus

Engad. di mons. indè à longè ad sinistram, montem Engaddi , de quo frequens in Sacris Scripturis fit mentio, & non procul à Bethlehem abest.

Quoniam autem Loth Sodomis fugiens, montem Engaddi pertransibat, nonnulli volunt specum isthic esse, in qua cum filiabus conversationem habuit. Locus tamen certus non monstratur. Ad manum dextram conspicitur hortus; in quo , tempore Salomonis, ingentem balsami arborum fuisse numerum, nonnulli Historicorum testantur. Conspiciuntur hic etiam montes, qui valli Hebron adjacent: quò excurrere animus erat, cùm quinque tantum à Bethlehem milliaribus distent, ut & sepulchra Patriarcharum , & loca in quibus tres Angelos Abraham vidiit, & Isaac circumcisus est, perlustrarem; sed cùm ab Arabibus periculum immineret, quorum duobus antè diebus agmina inter se concurrebant, abstinentem necessariò fuit ab hac profectione. Qui tam

men religiosi loca illa viderunt, narrarunt, Hebron exiguum est. ^{Hebron}
se oppidum, quod à Judæis tantum inhabitatur. Cùm itaque ^{oppidum}
ad Hebron accedere non potuissem, constitui die in sequenti mon-
tana Judææ consondere, præcipue quòd Ecclesia hoc die festo
(festum Visitationis B. Virginis Mariæ intelligo) de illis memo-
riam faciat. Audito Completorio, præparabamus nos per sa-
cram Confessionem, ad perceptionem divini Sacramenti in cra-
stinum: & devotioni, prout cuique Dominus largiebatur, insi-
stentes, noctem ibidem transegimus, in Capella sacri Præsepii
modicūm quiescentes.

2. Summo manè Missam lectam audivimus Patris Joannis
de Florentia; & sanctissimo Sacramento refecti, patribus valedi-
ximus, asinisque consensis, villam Bethlehem prætervecti, post
quartam partem milliaris, ad villam aliam majorem Maronitarum
pervenimus, quæ vocatur Bethagil, & est in eo loco sita, in quo
^{Berba-}
Angelus Domini Regis Assyriorum Sennacherib castra percussit. ^{gti locus}
Ubi in hanc usque diem, illud cum primis admirationi habetur,
quòd nullus ex circumcisis, hic in tertiam diem supervivere po-
test, sed tertia nocte procul dubiò moritur. Id ex Arabibus
duo, qui nobis vecturas locaverant, se per experientiam com-
probasse, sanctè affirmabant. Prima enim nocte, ingens eos ca-
pitis dolor invasit; secunda, corpus illorum adeò totum intu-
muit, ut mortis instantis metu, necessariò isthinc abduci debue-
rint: quorum unus post sex demum menses pristinam sanitatem
recuperavit. Cùmque partem villæ istius propter compendium
itineris attingeremus, nullus circumcisorum nobiscum eò voluit
ascendere, sed circuitu periculum declinare maluit. Tribus à
Damasco passuum millibus, ad lævam in præalto monte, videra-
mus quoque anteà quiddam simile: nempe monasterium Sancti-
monialium Maronitarum: in quo nullus itidem circumcisorum ad
diem tertium pertingere posset. Id DEum particulari gratia be-
neficium loco illi concessisse, multi affirmant, ut castitas Virgi-
num illarum, à paganorum libidine, tutior redderetur. Confe-
ctis à prædicta villa duobus circiter milliaribus, pervenimus ad
parvum fontem, prope viam ad manum dextram, modice sca-
turientem: in quo Sanctus Philippus Eunuchum Candacis Regi-
na baptizavit, *Aetor. 8.* Solent Anabaptistæ suum errorem hinc
confirmare, quòd Philippus & Eunuchus in aquam uterque de-
scendisse scribitur. Sed qui locum hunc oculis subjectum habue-
rit, facilè animadvertiset, adeò modicam scaturiginem ex angu-
sta rupis fauce hic prosilire, ut utriusque pedis plantæ simul per-
fundì non possint. Unde probabilior conjectura sumi potest,
<sup>Fons S.
Philippi</sup>

Philippum, Eunuchi caput dumtaxat, aqua sumpta perfudisse, illūmque sic baptizasse. Est hīc annorum & quadragenarum septem attributa Indulgentia.

DESER. Inde post duo magna millaria confecta, itinere valdē difficulti pervenimus in desertum, in quo Sanctus Joannes Baptista habitabat, prout in fine 1. cap. apud Lucam habetur. Est antrum non adeò magnum in monte à natura formatum, cui S. Helena parietem è cocto latere adjunxit. Accessus huc valdē periculosus. Nam & subitus præcipitium est aspectu formidabile; & antri semita angusta, declivis & lubrica. Montes ipsi, ut & vallis, cum primis horridi, & surdæ cautes. Ad fores antri surgit aquæ vivæ rivulus, digiti unius latitudine, unde Præcursor bibebat, nec alia ibi reperitur. Qualis cibus ejus fuerit, diversæ sunt multorum opiniones. Nonnulli volunt eum victitasse herba, quæ nunc etiam nostrate lingua Panis S. Joannis, à Plinio verò lib. 13. cap. 8. Ceraunia, ab aliis Ceratia, & siliquæ dulces, vocatur; cuius circa civitatem Judæ, Præcursoris patriam, quæ duobus inde milliaribus abest, ingens copia proveniebat: ut nunc in insula Cypro; unde ad varias & nostras etiam partes, submittitur. Circa antrum, nudæ tantùm sunt rupes; fruteta rarissima & exigua. Sumpsimus ad hunc fontem refectionem, allatis ex Bethlehem nobiscum necessariis. Est autem hīc Indulgentia plenaria.

**Monta-
na Ju-
dæa.** Duobus deinde magnis milliaribus confectis per asperima montium juga, pervenimus in civitatem Juda, quæ nunc domunculas vix habet viginti, quam tamen è situ cumprimis amplam fuisse apparet. In ingressu ad dextram, sunt ruinæ templi, eo loco in quo beatissima Virgo visitavit Elisabeth, & Canticum Magnificat deprompsit. Exstat & vestigium Ecclesiae, in domo Zachariæ exædificatae, in qua Canticum Benedictus decantavit, de quo Luce 1. Turcæ iis in locis privatas domos habent, qui ut nos ad areas hujusmodi templorum admitterent, pecuniæ non-nihil à nobis extorserunt. Inde ad duos sagittæ jactus ad manum sinistram, est Ecclesia integra Sancto Joanni Baptistæ dicata. Ubi ad sinistrum cornu altaris majoris est Sacellum, in quo Præcursor natus est. Nec enim in lucem editus erat eo in loco, ubi Zacharias habitabat; quandoquidem factus mutus, aliò concesserat, relicta in partu uxore domi: quæ postmodum in Ecclesiam præsentem conversa fuit, quæ est Catholicorum: ubi etiam annuatim in S. Joannis Nativitate Sacrum celebratur: habetque Indulgentiam plenariam. Reperimus non procul ab Ecclesia Locumtenentem Sangiaci Jerosolymitani, qui recreationis causa huc manè excurrerat, & fixo tentorio, dum Solis ardor declinaret,

ret, exspectabat. Inde uno & medio milliari, via itidem asper-
rima, pervenimus ad monasterium Sanctæ Crucis, in sinistra viæ
parte situm: quod Græci S. Archangeli nominant: & est Geor-
gianorum, ejusdem, prout S. Sabæ, de quo inferius, instituti,
quorum Episcopus hic residet. Traditio habet, eo in loco con-
structum, ex quo arbor olivæ pro Cruce Christi paranda fuit
deprompta; & ostenditur sub altari majori fovea in rupe, unde
fuit eruta. Locum hunc Catholici & omnes Orientales in ma-
gna habent veneratione, septem annorum & quadragenarum
habet Indulgentiam. Ad manum dextram aræ majoris, est alta-
re parvum Catholicorum, in quo singulis annis Sacrum peragi-
tur. Episcopus loci, olivarum baccas, & panem siccum nobis
apposuit. Carnes euim hic non comeduntur. Inde per altissi-
mum & asperrium montem profecti, uno ab Jerusalem millia-
ri, in parte sinistra montem oblongum, & non adeò altum, vi-
dimus, qui Gion appellatur: in quo elegantes ex lapide secto
ruinæ conspiciuntur palatii Salomonis, quod tredecim annorum
spatio fuit ædificatum; 3. Reg. 7. Eodem etiam in monte, Davi-
de adhuc vivente, idem Salomon in Regem fuit unctus à Sadoch
Sacerdote, 3. Reg. 1. Ad dextram relictæ piscina Bethsabeæ, ex
jumentis desilientes, venimus ad Portam piscium, & inde una
ab occasu Solis hora, ad monasterium: ubi P. Vicarius mihi nar-
ravit, se, prout illi injunxeram, apud Locumtenentem (quem
in Montanis Judææ vidimus) obtinuisse, ut nobis Arabem con-
cederet, qui nos ad Marc mortuum & Jordanem duderet. Id
crastina die à prandio futurum.

3. Circa meridiem accessimus ad Locumtenentem Sangia-
ci, qui manebat in domo Pilati, ubi etiam exstat impluvium ta-
bulis marmoreis eleganter constratum, quod in Evangelio Litho-
strotos dicitur. Habet utrinque porticum, in qua p: o Tribuna-
li Pilatus sedebat, porphyreticis columnis innixam: ad quarum
unam in angulo positam Christus Dominus fuit flagellatus; cuius
pars habetur in Capella Apparitionis, prout dictum est superius.
Sub hac porticu, quæ per fenestras prospectus ad aream templi
Salomonis patet, sedebat Locumtenens, substrato tapete, pul-
villóque pretioso supposito in terra, prout Turcarum mos. Ad
latus dextrum, assidebat quidam alias Turca: aderat & Arabs,
qui securitatis causa pro nobis conducebatur. Pauci enim pere-
grini propter expensas & Arabum pericula ad Jordanem profi-
ciscuntur: nisi cum frequentiores circa Festa Paschatis conve-
niunt: quo tempore collato symbolo, & Sangiaco aliquo hono-
rario dato, ducem ex Arabibus aliquem conducunt, qui aliqua
R 2

Mona-
sterium
S. Cru-
cis, seu
S. Ar-
changeli

Mons
Gion,
Palati-
um Salo-
monis.

Palati-
um Pila-
ti.

Ad Jor-
danem
profectio
pericu-
losa.

bombardiorum Turcarum manu stipatus, illos comitetur. Ego quòd eò proficisci omnino decreveram, cum Locumtenente de ratione securi itineris tractabam: qui acceptis à me centum aureis, Arabem nobis locavit, datis illi tantùm quinque Cecchinis, qui decem florenos constituunt, & lanea interula; reliquum pecuniæ ipse accepit, cùm absque ejus permisso, cum Arabe de pretio pacisci minimè sit licitum. Quamobrem per interpretem nobis præsentibus Arabem sic allocutus est; Isti, inquit, peregrini proficisci volunt ad mare mortuum (sic enim appellatur, quòd sit innavigabile, propter sulphuris nimiam crassitiem, in qua ne projectus quidem homo submergi possit) ad Jordanis fluenter, & Jerichuntem: promittisne illos incolumes hoc reducturum? Promitto, respondit Arabs, quòd salvos illos reducam, quandoquidem habiturus sum quindecim Comites Arabes sagittarios præstantes. Arabes præterea qui in partibus illis prædantur, sunt mihi noti, & præcipua familiaritate amicitiaque conjuncti. Quòd si in phalangem incognitam incidere contigerit, primus in hostes impetum faciam, & me maestari potius, quam fidem falli, patiar. Interea peregrini, sibi ut poterunt, consulant. Victimatum tamen mihi præbere debebunt; quem quamdiu mihi præbebunt, tamdiu illos, quocumque voluerint comitabor & deducam. Ex his dictis appareat, Arabes non semper esse saturos. Juramentum deinde more suo præstitit, dextra manu frontem attingens, & in cælum oculos attollens. Discessimus deinde à Locumtenente, qui nobis etiam tres è Janissaris bombardarios adjunxit. Arabs prædictus nos ad Conventum est comitatus, ubi pro confirmatione juramenti, panem cum sale oblatum alacriter comedebat.

Jurato. Arabes etenim, licet latrociniis assueti, simplicitatem tamen hanc, *ri Ara-* ordinatione quadam divina, paganis inspiratam retinent: ut, *bes, pa-* quando aliquod jufurandum ratum & firmum esse volunt, panis *nem cum* cum sale comeditione id comprobent. Quòd ubi hilariter fece- *sale co-* meduntur, tutò illis credi potest; sin fronte corrugata, & minus avi- *meduns,* de oblate degustent, certum est illos animo nil sinceri concipere. Id quod rei eventus in Arabe nostro comprobavit, qui nobis fi- dem datam, cùm in magnis angustiis versaremur, servavit, prout fusiùs inferiùs explicabitur.

Egressi ex Conventu extra Portam piscium, consensis ju-
mentis nos in viam dedimus. Erant in comitatu sex Fratres re-
ligiosi. Emensis tribus magnis milliaribus, via difficulti & saxo-
sa, pervenimus paulò ante occasum Solis ad monasterium S. Sa-
bae, quod Græcorum est; non adeò multæ quidem substructio-
nis, sed per gyrum, tot in rupe mansiunculas habet excisas, ut
lo-

locus hic antiquitus quinque millium monachorum capax fuerit. Monachi humaniter nos exceperunt, cœnámque in refectorio suo apposuerunt: ubi dum cum familiaribus meis, idiomate nostro colloquerer, Dionysius Damascenus monachus, natione Macedo, lingua intellecta, cœpit mecum Sclavonicè loqui, narravitque se in Lithuania fuisse, feréque omnes è primoribus nosse: & me de memetipso interrogavit, nomine proprio verè expresso, memoria repetens, quomodo Sigismundo Augusto Regem mortuo, cùm Vilnæ unà cum sanctæ memoriarum Episcopo Valeriano, à Senatu, tuendæ publicæ quietis causa, delegatus essem, literas fidei à me habuerit, cùm in Moscoviam propter eleemosynam conquirendam proficiseretur. Deo rectè omnia disponente, factum est, ne ab eo agnoscerer *. Nam ut plerumque Græci sunt iniquiore erga Catholicos animo, si nomen meum suæ gentis hominibus edidisset, poteram in alias difficultates incurrire: maximè cùm nondum patentes literas Turcarum Cæsaris ad manus habuerim. Nec enim Turcæ solent occasionem prætermittere, quando sese lucelli alicujus offert commoditas. Ut non paucis accidit, de quibus innotuit, quòd modum sese ex illorum manibus redimendi aliquem haberent. Narrarunt nobis ibidem monachi (quod ipsum Jerosolymis quoque audieramus antea, cùm res sit omnibus decantata) quòd etiam tempore Selimi Secundi Turcarum Imperatoris, erant in hoc ipso monasterio mille monachi: qui omnes miserabili quodam casu sunt trucidati. Nam cùm Sangiacus quidam novus officium administrationis Jerosolymis adiret, monachi hujus loci, ut eum salutarent, sibi que propitium redderent, viritim gallum gallinaceum pro xenio deferentes, illum accesserunt. Cui cùm tantum hominum numerum (erant autem mille) in uno eodemque habitu, quæ res aspectu fuit perjucunda, vidisset, quæsivit per interpretem, quinam essent. Responderunt se Anachoritas S. Sabæ esse; & salutatum novum suum Præsidem venisse, fausta illi precantes omnia: cui cùm propter paupertatem, quam profitebantur, ampla munera deferre non possent, hæc exigua ut animo grato susciperet, illisque se clementem & benignum præstaret, orabant. Respondit barbarus, se grato quidem animo munus acceptare; sed tan-

S

tam

* Fuit is apud me monachus postea, die 19. Martii, Anno 1598. in Czarnajoczyce, cum aliis sociis, Harmone Cœcyrensi, Erasmo Thessalonicensi, Joachimo Chio, cum ex Moseovia in Palæstinam reverterentur. Narravit eadem omnia, quæ antea in monasterio S. Sabæ mecum loquebatur: dixitque Arabem illum, qui me ad Jordanem deducebat, in tantam potentiam exrevisse, ut cum quatuor milibus equitum prædas agat. Arabes, duos jam Sangiacos Jerosolymitanos post meum dilcessum interfecisse. Habant literas fidei, quod ex Monasterio Sancti Archangeli essent Anachoritæ, à Guardiano nostro Terræ sanctæ, qui Frater Acurius Quintianus Brixensis vocabatur.

tam Gaurorum (sic enim homines Christianos Turcæ canes appellant) multitudinem in uno cumulo congregatam, æquis oculis aspicere non posse, vereri se dicebat, ne sub ejus administratio-
ne, Christiani, qui tam numerosi essent, aliquid seditionis molirentur, mature obviā discrimini eundem, & Gaurorum multi-
tudinem minuendam esse. Delectis igitur ex omni numero vi-
ginti quos volebat, reliquos omnes, in oculis suis per Janissaros
in frusta concidi crudelissimè jussit: cùmque de tam ingenti ma-
cello ad Selimum perscripsisset, ab eo collaudatus est, quòd in
officio suo diligentem & vigilantem se comprobaverit. Meo tem-
pore in prædicto monasterio, triginta tantum circiter erant mo-
nachi. A cœna, nos ad modicam quietem composuimus; cùm-
que circa medium noctem, monachi ad preces Matutinas tabula
*Capana-
rum usus
à Turcis
interdi-
ctus.*
signum darent (campanarum enim usus ubique sub Turca prohibi-
tus) è monasterio egressi, viam montosam, inter horridas rupes,
& saxos anfractus habuimus: quam prosequi, nisi nobis Luna
illuxisset, nulla ratione potuissimus. Confecimus tamen hoc iti-
nere nocturno, tria passuum millia: & in aurora mare Asphalti-
cum conspeximus, ad cuius demum littus hora diei secunda per-
venimus.

*MARE
AS.
PHAL-
TICUM*
Gen. 19.
*Lib. 5.
c. 5.*
*Statua
salis
uxoris
Lothi.*

Mare hoc vel potius lacus (nam viginti tantum milliaribus in longum, in latum verò ubi magis extensus est, sex vel septem tantum protenditur) in eo loco est, ubi in cœlestis justitiæ testimoniū propter peccati turpitudinem, quinque civitates immisso cœlitus igne conflagrарunt, quarum nomina sunt hæc, Sodo-
ma, Gomorrha, Sochor, Amona, & Sebion. Sunt qui scribant, quinque has urbes subversas, præsertim Georgius Cedrenus in Historia: qui tres postremas ita nominat, Segor, Adama, & Seboim. Lacus iste totus est sulphureus, habens saxa in littore, quæ accensa, instar ligni ardēt: quorum aliqua, rei experiundiæ causa, mecum attuli. Josephus de bello Judaico, lacum hunc non minùs exactè quàm verè descripsit: illud præcipue, quòd in die ter mutet colorem; quod & ipse evidenter vidi. Nam manè habebat aquam nigricantem: meridie sole intenso, (sunt enim calores hīc immensi) instar panni fit cœrulea: ante occasum, ubi vis caloris remittit, tanquam limo permista, modicè rubet, vel potius tñvescit. Cœterū fructus, quos arbores ad mare hoc, ut scribit Josephus lib. eod. 5. producunt (qui in specie poma vi-
dentur, decerpta verò intus cinere & favilla plena in fumum dis-
solvuntur) nullos hīc vidi: neque enim sunt ampliùs; ut nec sta-
tua salis uxoris Lothi, quæ convulsa nunquam minuitur, usquam hoc tempore appetet. Nam diligenter ex Arabe nostro, cœte-
ris-

risque qui loca illa habent explorata, quæsivi: qui constanter affirmabant, nihil simile hic reperiri. Sed & Frater Angelus laicus monachus, qui in Jerosolymitano Conventu quinquaginta annos exegit, narravit, multos Europæos Christianos, suo tempore statuam hanc perquisivisse, nec tamen inventisse. Lacus hic aspectu ipso horrendus appetet. Nam montibus undique præruptis, & cautibus surdis cingitur: & aquam colores variantem, valde spissam & fœtentem habet; quæ guttatum degustata, prout à nobis factum, linguam atrociter mordet, & caput gravi pestiferoque odore vehementer inficit. Reperimus ad littus Æthiopem nigerum, nudum, sal colligentem (nam lacus hic sal producit, sed amarum veluti felle mistum) vultu terribilem, corpore & saltu valde agilem, pharetram & arcum habentem: quem dux noster noverat prædonem esse famosum; nunc solum, socios latrones ultra Jordanem versari.

Jordanis fluvius in mare hoc exoneratur, ea parte, quæ ex monasterio S. Sabæ venientibus occurrit. Inde ad unum & medium milliare, per altas & steriles arenas, ad locum Christi baptismatis pervenitur. Ad dextram fluminis, quod valde sinuosus flexibus se videndum sæpius exhibet, eo ipso in loco, ubi à Joanne Christus est baptizatus, lucus est umbrosus, ad dimidium milliare in longitudinem, & ad jactum sagittæ in latitudinem, prope fluvii ripas se extendens. Habet arbores, quarum folia saïces imitantur, non tamen ejus sunt generis, prout ex virgis, quas mecum attuli, videre licet: Atque hoc illud desertum est, cuius Evangelistæ Matth. 3. & Mar. 1. meminerunt, in quo Joannes baptizabat, & pœnitentiam prædicabat. Ea porrò quibus Præcursor sanctus vicitabat, nempe locustæ & mel silvestre, in locis hisce jam non reperiuntur. Sed verisimile est, fluvium, qui non limosum, sed arenosum etiam fundum habet, & inter rupes labitur, conchylia quædam absque decoctione comedibilia (quorum nonnullas species mare etiam producere alicubi sollet) in ripas ejecisse. Hæc vel horum similia num Sanctus comedet, incertum. Mel silvestre etiam lucus hic olim producere potuit, quo, attestante Scriptura, vesceretur. Nunc nihil tale hic invenitur, cum sit solitudo, nullam culturam admittens. Aquam valde turbidam Jordanis habet, sed salubrem, quæ in vase asservata, nunquam corrumpitur: prout in ea, quam attuli mecum, indubitanter sum expertus. Aliqui ex nostris ibidem corpus abluebant, cum in ripa refectionem sumeremus. Vix in latitudinem triginta cubitis excrescit, nisi ubi in Mare mortuum influit: quo loco latius etiam diffunditur. Videntur hic ruinæ

pontis in ulteriore ripa, quem lapideum diva Helena olim construxerat. Ultra flumen ad dextram versus lacum Asphaltitem, incipit jam Arabia, quæ est & vocatur meritò Deserta, nihil enim præter rupes & arenam producit; prout ex ipso primo aspectu manifestè videre est. Superiùs ad dimidium milliaris procedendo, locus est ubi Hebræi Jordanem sicco vestigio transierunt, *Iosue* 3. A Jordane versus Jericho procedendo (quod inde uno & dimidio millari, vel paulò plus, abest) prope viam publicam, est Ecclesia propemodum *integra*, à diva Helena in honorem Sancti Joannis Baptistæ fabricata, prout & illa, quæ in loco baptizati Salvatoris visitur. Habent Indulgentiam plenariam. Ad manum sinistram est locus Galgalæ, de quo *Iosue* 4. Sed lapides Galgalæ quos de alveo Jordanis translatos ibi statuerant Israëlitæ, nulli apparent. Inde ex arenoso & sterili solo, devenitur in elegantem & à fertilitate celebratam convallem: in qua civitas Jerichuntina erat posita. Dimidio ab urbe millari ad dextram est collis, in quo Josue vidit virum stantem contra se, evaginatum tenentem gladium, *Ios. 5.* Ex colle hoc patebat amplissimus prospectus Ierichuntis; unde Josue, tanquam Dux belli peritus, poterat locum oppugnandæ civitati percommode contemplari, & diligere. Pervenimus postea Ierichuntem, quæ civitas in amœna & omnium fructuum feraci planicie sita erat: & circa tempus illud, propter intensum calorem, dactylos jam maturos illa regio habebat. Ex ambitu apparet, urbem ingentem, forma circulari constructam fuisse. Ubi erant muri, quasi agger quidam congestus videtur: in turrium autem loco, quas non paucas fuisse liquet, tumuli majores quasi colles quidam rotundi, consurgunt. Habuit hic effectum procul dubiò illa Josue imprecatio, qua, ut in *cap. 6.* habetur, urbem gravissimè perculit. Nullus enim hic habitat, præter Arabes deprædatores, qui in tuguriis arundineis degunt. Turris unica tantùm dimidiata parte *integra*, quadrangularis, in civitatis extremitate superest: quam nonnulli domum meretricis Rahab, quandoquidem ad murum civitatis posita erat, esse volunt: quæ signo funiculi coccinei ad fenestram ligati, ne ab Hæbreis diriperetur, obtinuerat, *Ios. cap. 2.* Alii etiam Zachæi fuisse arbitrantur, quam Christus ingressus erat. Quamobrem ob memoriam sive Rahab, sive Zachæi, divinitus partem ejus majorem reservatam existimant: quandoquidem in toto illo civitatis situ, vix unius cubiti altitudine, integer murus inveniri potest.

In descriptione Insulæ Cretæ brevibus attigi, quanta sit ibi cœli diversitas, montibus à Septentrione versus Meridiem super-

ARA-
BIA DE-

SERTA

Ecclæsa

S. Joan.

Bapt.

Galgalæ

JERI-
CHO.

civitas.

Rabab
meretri-
cis do-
mus.Zachæi
domus.

Luc. 19.

atis: idem & hic videre licet, quando aliquis Jerosolyma Jeri-
huntem proficiscitur. Nam licet sex tantum milliaribus per di-
ectum hinc distet Jerosolyma, quæ multas dactylorum arbores
ircumcircà habet: fructus tamen ejusmodi isthic non matures-
unt, hic autem ad plenam maturitatem perveniunt. Habetur ^{Spalati}
^{arbor.} ïc arbor Spalati, quæ maximo pretio æstimatur, & calidissima
eris temperie opus habet: ut & rosæ Jerichuntinæ, quarum usus ^{Jer-.}
mulieribus ad faciliorem partum mirificè confert. Fructus omnes ^{cbunia-}
^{næ rosæ} segetes, duabus hic antè hebdomadis quam Jerosolymis citi-^{partum}
s proveniunt. Nec mirum, sunt enim hic adeò immensi ca-^{facili-}
ores, ut hinc potentibus Jerosolymam, cœlum longè frigidius ^{tant.}
ideatur: ubi aër itidem salubrior, & noctes nimii caloris ex-
ertes.

Ex Jericho discedentes, uno dimidio & paulò amplius mil- ^{FONS}
ari, devenimus ad fontem aquarum, quas Eliseus immisso ^{ELISEI.}
ale sanavit, & ex pessimis optimas effecit. Fons hic totam val-
em illam irrigat, & per fossas antiquitus ductas, in hortos deri-
atur: est copiosus, profunditate hominis humeros attingens;
isciculos parvos habet multos. Videntur hic ingentes aqua-
luctus, qui ad erenum & monasterium S. Hieronymi aquas pro-
ellebant. Nunc vix monasterii illius vestigia apparent. Cibo
pud fontem refecti, post emensam quartam milliaris partem,
levenimus ad radices montis, qui Quadrantana dicitur: ubi ^{Qua-}
Christus à diabolo tentabatur. Relictis jumentis, ad medium ^{dianta.}
milliare progressi, per adeò arctam & lubricam semitam, quæ ^{na mons}
ubtus ingens præcipitum habet, ut multi propter vertiginem ^{jejunan-}
apitis & lapsus periculum eò noluerint accedere, pervenimus ^{ris Cria-}
d medietatem montis (nec enim ulteriùs patet accessus) ubi ^{fati.}
lanicies ad sex ulnas protendit in longum, latitudine valde
ngusta. Hic Christus Dominus quadraginta diebus & noctibus
ejunavit, Matthæi 4. & Sancta Helena unum parietem è latere
octo erexit, cui altare exiguum est adjunctum, quod habet In-
lulgentiam plenariam. Lapidès ibi plurimi, quos Satanás osten-
lens, Dic, ajebat, ut lapides isti panes fiant. Qui locum hunc,
lesertum silvæ appellant, errare videntur: cùm arboribus planè
areat, rupésque tantum & asperrima saxa in altum porrigat.
Videtur hinc lacus seu mare mortuum, & ut sub vesperam solet,
quas nobis rubentes, veluti limo permistas, ut antè dictum est,
epræsentabat. Jordanis quoque & Jericho, quod uno tantum,
i rectâ eatur, abest milliari. In summo ejusdem montis jugo (ab
a tamen parte, qua rectâ Jerosolymis itur) est aliud Sacellum
n eo loco, in quo Christum Satan assumens, mundi regna illi

ostendit, prout in eodem habetur Evangelio. Totus hic mons, multas specus habet, in quibus olim Anachoritæ habitabant. Nunc propter barbarorum sævitiam nullus inhabitat. Inde reversi denuò sumus ad fontem Elisei, è cujus regione, modico admodum intervallo, est condensum fruticetum, in quo noctem duce-re constitueramus, quandoquidem occasus Solis post horam im-minebat. Cùmque cœnam appararemus, supervenerunt triginta ferè Arabes, ductori nostro parum noti; qui statim panes, gal-linas, anseres, quos decoctos habebamus, diripere cœperunt. Cæterū Arabs ductor noster, cùm ab illis periculum creari no-bis animadvertisset, arte usus, persuadere illis cœpit, ut tan-quam ex itinere lassos, quiescere nos permitterent, quandoqui-dem eodem illo in loco pernoctaturi essemus. Id autem eo con-silio fecit, ne subitò irruentes, nos opprimerent. Acquieve-runt illi persuadenti non gravatim, noctem magis commodam designato in nos facinori judicantes: itaque aliquanto modestius se gerebant. Interea ductor Arabs, me ad partem vocato, cùm absque interprete, qui cum aliis seorsim agebat, loqui mecum non posset, manu gutturi suo admota, signis annuebat, nos ab illis interfectum iri, si pro nocte hìc maneremus. Interpres ac-cersitus, idem mihi renuntiavit. Significavi itaque meis ut abi-tionem pararent. Arabs verò noster, apud latrones illos tantum perfecit, ut abscederent. Monachi, qui noctis præteritæ itine-re, & æstu diurno valdè fatigati erant, volebant omnino hìc re-manere. Quamvis autem ego libenter idem fecisset, quoniam tamen ductor protectionem urgebat, dixi me quidem illis non difficulter morem gerere velle; sed cùm Arabs noster, in tales nos prædatores incidisse, quibus ipse resistere non possit, certò affirmet, me unà cum meis profecturum; manerent illi si vellent, sed magno se periculo expositos considerarent; quandoquidem, non expectatis illis, ductor Arabs & Janissari me essent comita-turi. Cùm itaque Arabem nostrum, suis rebus diffidentem, & valdè sollicitum esse animadvertissent, sarcinulas colligere cœpe-runt; idque eò etiam alacrius, quoniam dicebatur, eosdem la-trones ante triduum interfecisse unum ex Locumtenentis Officia-libus, & sex illi Turcas adjunctos, qui tributum in pagis, ad Jor-danis amnem jacentibus, exigebant. Itaque prima noctis ho-ra, per silentium ductore sic monente, loco movimus, & monte Quadrantenæ ad dexteram relicto, rupem altam concendi-mus, cùmque tria magna millaria confecisset, in cacumine montis, Arabs ductor, ut unam ad minus & dimidiā horam quiesceremus, permisit: ipséque interim cum suis excubias egit.

Postea cùm ex suo, quem isthic reliquerat, exploratore didicisset, Arabes latrones nocte ad fontem Elisei, ubi quiescere debbamus, accurrisse; excitatis nobis, jumenta concidere jussit. Perrexi mus itaque gradum accelerantes, quòd via melior esset: & duobus ab Jerolyma milliaribus, cùm jam illucesceret, substitimus, monte Oliveti conspecto (valdè enim eminens & latus est, protenditúrque in longum, versus viam qua ab Iericho proficiscebamus, ad duo millaria, in circuitu multò plura habens; prospectum tamen magis amœnum habet versus Jerosolymam, oleis & ficalneis undique convestitus) ubi denuò cùm nos somnus vehementer infestaret, ut quiesceremus ductor permisit: ipse tamen cum suis advigilabat. Post duarum horarum quietem, jam alto sole, nos excitavit.

Inde jumentis consensis, per Bethaniam, & loca superiùs nominata, reversi sumus Jerosolymam, ad Portam piscium, ubi relictis jumentis, ante meridiem venimus ad Conventum. Hic Arabem ductorem dimisimus, donatis illi florenis aliquot, pane itidem, vino, & carnibus: quæ grato cumprimis animo accepit, offerens nobis operam suam, si fortè profici adhuc aliquò vellemus. Famulis itidem ejus donativum dedi, quo erant contenti. Totam diem reliquam, quieti attribuimus, via molestissima fatigati.

Advenerat jam Jerosolymam ipsemet Sabadinus Maurus, qui cum caramusano sive comitatu suo Joppen appulerat, ut Tripoli discedentes, cum eo conveneramus. Interea P. Vicarius, qui in conventu remanserat, procurabat ut sacrum Cœnaculum ingredi nobis liceret. Quamvis enim apud Turcas pecunia plurimum possit; multum tamen, ad rem ex animi sententia confiendam, momenti attulit occasio, quòd qui in dicto Cœnaculo manebat, unus ex numero Santorum dignitate eminentior, infirmitate detinebatur. Quoniam autem in dicto Cœnaculo Turcæ Moschæam habent, quam Christianis ingredi non licet, nisi quis ingressus, vel in verba Mahometis juret, vel sex millia Cecchinorum pro mulcta persolvat; ideo dictus Santonus à superioribus facultatem impetravit, ut monachos nostrates intus admittere posset, qui pharmacopolam laicum habebant, cuius opera in valetudine curanda utebatur. Peregrinorum tamen nullus intromittitur. Ego cum duobus familiaribus meis, Georgio Cos & Andrea Skorulski, ac duobus religiosis, intromislus sum.

Die igitur sexta Julii, pileolis duntaxat monachorum as-
sumptis, habitu peregrinorum retento, qui monastico persimilis
est, per portam Sion è civitate egressi, posteaquam in cœmete.
COE-
NACU-
LUM
DOMI-
NI,
rio

rio Catholicorum, pro animabus quorum corpora ibi quiescunt, ad DEum preces effudimus, ad prædictum sacrum Cœnaculum devenimus, & à Turcis qui nos omnes pro monachis habebant, absque difficultate aliqua, intromissi sumus. Est elegans atrium intus, triginta circiter cubitos in longitudine & latitudine habens. In parte sinistra est Moschæa: quo loco nonnulli (inter quos Pater Stephanus Ragusinus) Christum Dominum Apostolis pedes lavisse arbitrantur. In ingressu statim calceos abjicere coacti sumus: qua etiam cæremonia, Turcæ Moschæas ingredientes, ut consueverunt. Admoniti quoque fuimus, ne in terram despue-remus. Nam Turcæ locum hunc in maxima habent veneratione, afferentes Christum in hoc Cœnaculo magnam quandam cum Apostolis cæremoniam peregrisse: qui posteà singulari quodam miraculo, linguas igneas super capita accensas portabant, credunt que ibidem Spiritum Sanctum cælitus in discipulos missum, ut *Act. 2.* Ex hac Moschæa inferiore patet aditus ad Sacellum satis amplum, in quo est monumentum Davidis, ex marmore candido, venis cæruleis distincto: quod adamasco rubeo, fimbriis flavis sericeis cincto, tegitur: ad latus hujus, est & aliud quod Salomonis esse dicitur, sed nullum habet integumentum. Lampades hic multæ sunt appensaæ. Supra hanc Moschæam, fit ad aliam superiorem ascensus; & hoc est illud sacrum Cœnaculum, in quo Christus Dpmminus ultimam Cœnam discipulis exhibuit. Est longum, ad viginti cubitos plus minus, elegans, lucidum, concameratum: ex una parte, quæ in aream prospicitur, tres amplas fenestras habet: in medio, sunt tres elegantes marmoreæ columnæ, per ordinem dispositæ, quibus testudo innititur. Hic in genua procumbentes, DEO preces pro gratiarum actione obtulimus; & P. Joannes brevem exhortatiunculam ad nos fecit. Est hic Indulgentia plenaria. Inde ingredientibus ad dexteram patet ingressus ad impluvium, quod dicit ad cubiculum quoddam subobscurum Cœnaculo ipsi contiguum, in quo super discipulos congregatos Spiritus Sanctus descendit. Huic aliud subest simile cubiculum, ad quod Christus post resurrectionem, januis clausis ingressus, Apostolis apparuit, *Ioan. 20.* Est ibi Indulgentia septem annorum & totidem quadragenarum. Mysteria quæ hoc in loco sunt peracta, describuntur in Actis Apostolorum fusiùs, primo & secundo capite. Cœnaculum hoc sacrum distat ad sagittæ jaclum ab eo loco, in quo palatium Davidis erat situm, in ipso vertice montis Sion. Reversi deinde sumus ad monasterium: ubi prandio sumpto per Portam Pisicum exeentes, ad dextram, circumivimus medium ferè civitatis partem, usque ad se-

*Turca
sacrum
Cœnacu-
lum ve-
neran-
tur.*

*Davidis
monu-
mentum.*

*Salomo-
nis mo-
numen-
tum.*

pul.

sepulchra Regum Juda: quæ anteà muro civitatis comprehendente-
 bantur, nunc verò longè distant à porta civitatis, qua itur Da-
 mascum. Mirum est quanto sumptu & artificio monumenta hæc ^{Sepul-}
^{cbra Re-}
^{gum Ju-}
^{da.}
 fuere constructa. Sunt enim in ipso saxo vivo, quasi quædam
 cameræ arcuatæ, in quadrangulum excisæ: quarum pars quælibet
 duas habet portas; portæ verò singulæ aditum præbent ad
 unicum Sacellum, in quo duo corpora reponebantur. Ad Sacel-
 la sive Capellas prædictas, valvæ sunt ex eadem petra excisæ:
 quæ in angulis prominentes rotundas extremitates utriusque posti
 ita insertas habent, ut quasi cardinibus suspensæ, commodè clau-
 di & referari valeant. Mirum profectò, quomodo ex uno eo-
 démque saxo id exsculpi potuerit. In Cathedrali Torcellensi Ec-
 clesia, non procul à Venetiis, sunt etiam magnæ lapideæ tabulæ,
 quibus fenestræ clauduntur, sed in postes alterius lapidis inserun-
 tur. Hic autem ex uno eodémque vivo saxe parata sunt omnia,
 & postes qui valvas excipiunt, & valvæ quæ postibus insertæ, fa-
 cili ductu circumferuntur. Illud etiam cumprimis est admiran-
 dum, quòd in ejusmodi Capellis sunt tumbæ lapideæ multò majo-
 res, quām ut per portas introduci potuerint. Apparet omnino,
 non eas arte humana aliqua importatas; sed intus ex eadem ru-
 pe excisas, & sculptorum opera ibidem formatas esse. Operis
 quoque elegantia, tam in portis, quām in sarcophagis prædi-
 ctis, mira florum & foliorum varietate distincta & elaborata ad-
 miratione non caret. Poterant iis in locis quadraginta & aliquot
 personæ recondi. Nam quælibet concameratio Sacella octo, Sa-
 cellum verò quodlibet duo corporum repositoria continebat: in
 quorum nonnullis ossa etiam visuntur; sed ad quos pertinent, ne-
 scitur. Loca hæc, ut in specubus, sunt obscura, quæ non nisi
 luminibus illatis visitari possunt. In ingressu, qui valde humili-
 est, depresso, ac ruderibus oppletus, custodes reliquimus, ne
 Turcæ lapidibus exitum obstruerent; quod non illibenter faci-
 unt, ut Christianos enecent. Inde rediimus in Civitatem per
 Damasci portam, & ad dexteram divertimus ad Herodis palati-
 um, quod Turca quidam civis inhabitat, & oblata pecunia fa-
 cilè intus admittit. In parte inferiori est antiquum ædificium
 quoddam, in quo Salvatorem nostrum alba feste ferunt indutum,
 & ab Herode spretum. Palatium hoc fuit in monte positum. Tra-
 dunt enim Historici, intra murorum an-
 itum, tres conspicuos
 & insigniores montes Jerosolymis fuisse, qui etiam nunc appa-
 rent. Primus inter hos, mons erat Sion, major & longè cete-
 ris eminentior, in quo palatium Davidis erat; cuius nunc major
 pars (ut & sacrum Cœnaculum) extra Civitatem est. Conveni-
^{Monses}
^{Jero-fo-}
^{lymis}
^{præcipui}
^{Mons}
^{sion.}

Jeroſo. lymitanae urbis maijeflui unt enim scriptores in hoc omnes, modernam Jerusalem vetusta illa longè nunc esse minorem: quæ non Judææ modò, sed omnium Orientis urbium longè maxima & clarissima olim fuit, ut Plinius libro quinto, & Tacitus in Augustalibus refert. Habuit enim viginti quatuor fora: in quorum singula viginti quatuor plateæ exonerabantur: quamlibet verò plateam viginti quatuor viculi seu angiportus intersecabant. Menathon præterea quidam Hebræorum Rabinus memoriæ prodidit, fuisse in ea Civitate Synagogas, quæ statis temporibus frequentabantur, circiter quadringentas octuaginta. Apparet etiam nunc ex ruinis, urbem hanc ingentis fuisse magnitudinis; quandoquidem, ut dictum est, in ea Regum Juda monumenta comprehendebantur, quæ nunc extra muros conspicuntur. Ad hæc palatia Davidis, Salomonis, Herodis Regum, & Reginarum, hortos spatiuosos, immò & ferarum vivaria habebant adjuncta: quæ omnia, post bellorum tempestates, magno murorum ambitu, ex lapidibus sectis, ut apparet, constructo cingebantur. Secundus mons Regius vocabatur, & ipse non valdè quidem eminens, sed vastus cumprimis & spatiuosus, in quo amplissimum & celeberrimum illud palatium ab Herode Ascalonita Judæorum Rege, Innocentium occisore, constructum fuit: in cuius medio aula erat Regia inenarrabili magnificentia eminens: ubi Christus Herodi Antipæ Tetrarchæ Galilææ Joannis Baptistæ interfectori præsentatus fuit. Tertius mons Moriath appellatur, in quo templum erat Salomonis: ubi nunc Moschæa Turcarum, & ingens est area. Mons hic depresso ac humilior est duobus cæteris, qua civitatem versus protenditur; sed à parte vallis Josaphat, quæ hunc, & Civitatem ipsam, à monte Oliveti dividit, longè altior & diductior est, in quo etiam moderna Civitas in longum tota porrigitur. Quartus mons Calvariæ dictus, olim extra Civitatem, nunc intra comprehensus (in quo Christus Salvator salutem nostram operatus est) amplissimis Basilicæ celeberrimæ ædificiis occupatur: cuius altitudo quod minor appareat e Civitate versus illum pergentibus, substructio-nes id faciunt; cùm alioquin semper ascendendum sit, & ex alia parte magnum præcipitum immineat, in quo Crux vivifica fuit reperta. Hæc pauca, de quatuor montibus, qui nunc etiam Jerosolymis visuntur, dicta sufficiant. Est & quintus Gion, de quo superius: sed ut appareat, extra Civitatem fuit.

Tertius ingressus ad S. Sepulchrum. Quod Jerosolymis jam discessuri essemus, sumpto prandio: tertia vice juvimus ad audiendas Vesperas in sacro Sepulchro: ubi & Processionem more consueto peragebamus, & ad percepcionem sacræ Communionis per exomologesin nos præparabamus.

mus. Sequenti igitur die manè P. Joannes de Florentia Missam in sacro Sepulchro decantavit (nam P. Vicarius res itineri necessarias præparaturus è templo discesserat) & nobis sacram Eucharistiam ministravit. Die octava Julii circa meridiem discessimus ex Ecclesia. Erat autem dies SS. Apostolorum Petri & Pauli, secundùm Kalendarium vetus: itaque vidimus, qualiter per integrum noctem præcedentem, diversæ nationes, in locis cuique assignatis suæ devotionis cæremonias peragebant. Cùm abiremus, gratiæ nobis actæ ab omnibus, quòd occasione ingressus nostri, ipsis quoque hoc die sacro Basilicam ingredi licuerit, quam ipsorum causa Turcæ non erant alioquin aperturi. Adsuere hac ipsa nocte in Ecclesia, diversarum gentium circiter homines ducenti: qui verò tardiùs venerant, expectabant ad portam, ut dum ea nobis reseratur, clām intus ingredi, & sacrum Sepulchrum exosculari obiter possent. Quibus autem ea sors non obtigit, ii egredientibus nobis vestes nostras attrectabant, & exosculabuntur, quæ sacra illa loca tetigisset. Idem anteà quoque faciebant, *Christians*. quoties emittebamur ex Ecclesia. Tantus devotionis fervor est ^{norum} *Schismatis* in Christianis illis; qui etiamsi sint Schismatici, loca tamen sacra non aversantur (quod Hæretici faciunt) sed honore potius ^{rūm f} condigno venerantur. Quoniam autem dictum est superiùs, nos ^{rofoly-} ter in Ecclesiam sancti Sepulchri ingressos, operæ pretium est ^{misde-} ^{votio.} ostendere, qua ratione id fiat. Peregrinus qui novem Cecchinos numeravit, ter illi debet Ecclesia aperiri. Id eo modo est intel- ^{Peregrini-} ligendum: ut cùm aperta illi semel fuerit, & ille ingressus, post ^{norum} *ad S. Se-* dimidiam vel unam horam (quam, si dixerit se egressurum, Tur- ^{pul-} *cbrum* cæ integrum expectabunt) inde exierit, vel integrum ibidem ^{intro-} annum morari voluerit; ingressus ejusmodi, pro una tantùm vi- ^{mitten-} ce computetur: sic & alter, & tertius: quandoquidem clausa Ec- ^{dorum} *ratio.* clesia, pro unica vice sigillatim admissi introitus numeratur: exceptis solennioribus festivitatibus, quibus Monachi intromittuntur, quoties opus habuerint: qui etiam nihil pensitant; sed ubi Primum advenerint, xeniolum aliquod Sangiaco & Cadio offerrunt. Peregrino cuilibet, qui voluerit, ter aperitur Ecclesia: & quoniam pro reseratione Turcis semper aliiquid est numerandum; tenuiores peregrini, semel ingressi, manent intus quamdiu volunt: cibus vero illis è suæ gentis monasterio (in monasteriis enim peregrini habitant) per rotundam portæ templi fenestram suppeditatur. Et jam antiquitate mos hic exoleverat de tria apertione: nos tamen è consilio Patrum obtinuimus iapud Cadum, ut consuetudine antiqua revocata, ter nobis Basilica aperiretur; & eadem hora, qua pridie ingrediebamur, die insequenti foras di-

mitteremur. Pro celebrioribus festis, è totius ferè mundi partibus frequentiores peregrini concurrere solent, qui semel admissi, quoad celebritas duraverit, in Ecclesia manent. Non æquali-
ter tamen omnes pecuniam admissionis exsolvunt. Nam qui pro-
pe Jerosolymam manent, minus; qui remotius agunt, plus con-
tribuunt. Qui Damasco & Cœlesyria veniunt, tres Cecchinos;
qui è Syria Phœnices ultra Libanum, quatuor; qui Apamæa &
vicinioribus Europæ locis, quinque; qui ex Asia, sex; qui ex
ulterioribus provinciis, septem vel octo; Europæi verò omnes
Vestigia
S. Sepul-
cbri Cæ-
Turca-
rum. novem Cecchinos viritim pendunt. Affirmatur pro certo, quod
ad triginta millia Cecchinorum, qui sexaginta millia florenorum
constituunt annuatim, ex hoc peregrinorum vestigali in ærarium
Turcarum Cæsaris importantur. Quo ordine, quibusve cære-
moniis in divino cultu peragendo, tam nos Catholici, quam
cæteræ nationes hic utantur, P. Stephanus Ragusinus, de quo
superius, in suo, quem De jugi Terræ sanctæ devotione con-
scripsit. libello copiosius explicat: illud unum addendum puto,
quod ingenti Catholici hominis animus voluptate & consolatione
perfruitur, dum considerat loca hæc, in quibus nostræ salutis
monumenta peracta sunt, Christianis nota & explorata esse: im-
mò integra adhuc conservari, ea præsertim quæ lapidibus & pe-
tris insunt. Multa etiam alia piè creduntur ex antiqua traditione,
vera & genuina permanere; quæ nihil impediunt, quo minùs
Christi Salvatoris prædictio locum habeat, qui dixit, lapidem
supra lapidem hic non remansurum: neque tamen omnipotentia
suæ modum præscripsit, ea integra aliqua ex parte relinquendo,
quæ pii homines ex remotissimis orbis regionibus venientes, nul-
la sumptuum & valetudinis habita ratione (res admiratione di-
gna) singulari cultu & observatione venerarentur. Illud etiam
Sacella
natio-
num in
templo
Jero-
lymita-
no. notandum, quod non solum Catholici, sed cæteræ quoque na-
tiones baptismi Sacramento initiatæ, hic particularia Sacella ha-
bent assignata, in quibus Divinum numen, die nocteque invo-
cant, & honore debito prosequuntur. In sacrosancto Missæ sa-
crificio celebrando, Maronytæ, Abyssini, & Georgiani, quam
proximè ad Catholicorum ritum accedunt; alias nationes panis
etiam & vini oblationem retinent. Cæterum nulli sunt hic Hære-
tici, nisi fortè qui videndi causa eò veniunt, ut è Gallis & Ger-
manis aliqui. Ministrorum tamen novi Evangelii nullus omnino
apparet. Cùm tertio in Ecclesiam cum Religiosis ingressus essem,
Mis
Maroni-
tarum,
Abyssi-
norum,
Geor-
giano-
rum. sedens cum filio cuiusdam Episcopi Armeni, per interpretem col-
loquium habui: qui nos è remotis partibus venientes agnoscens,
Ministri
novi
Evange-
lii Jero-
solymis
nulli. multa mecum de ratione devotionis, quæ à diversarum gentium ho-

hominibus in hac sacra Basilica frequentaretur, contulit; & quod
 modo mihi ea probaretur, quæsivit. Respondi, mihi placere
 omnia. Quamvis enim diversis linguis & cæremoniis natio quæ-
 que DEum laudaret, in essentialibus tamen eos cum nobis Catho-
 licis convenire: unde appareret, unam semper fuisse & esse Ec-
 clesiam: quæ eadem Catholica & Romana vocaretur. In ipso
 sermonis progressu, quæsivi ex illo, num aliquid etiam inaudi-
 verit de Hæreticis; quos DEO propter peccata nostra permitten-
 te, in partibus nostris haberemus, quorum etiam nomina recen-
 sūi, nempe Lutheranos, Zwingianos, Arianos, Anapaptistas,
 & reliquam Hæreticorum colluviem. Interrogavit, num Chri-
 stiani essent. Dixi eos esse baptizatos, & Christianos velle vo-
 cari. Respondit, nulla ratione se credere posse, quod sint
 Christiani; quandoquidem ad eum locum, in quo DEUS mor-
 tali carne assumpta salutem nostram operatus est, non accede-
 rent; nullos Sacerdotes, altare nullum, ad offerendum DEO
 sacrificium, hic haberent. Nam licet loca hæc sacra in Pagano-
 rum manus devenerint; ad eorum tamen confusionem, Christianos,
 cujuscumque tandem sectæ vel professionis fuerint, ad ea
 accedere, illaque venerari convenit. Hæc ille cum tanta simpli-
 citate & mentis affectu proferebat, ut facile appareret, non fi-
 ete sed ex abundantia cordis illa fuisse loquutum. Supervenit
 interea Græcus ille Anachoreta, quem apud S. Sabam vidimus:
 qui, ut suprà dictum est, in partibus nostris aliquamdiu versatus
 fuit. Is ubi intellexit, de quibus inter nos colloquebamur; nar-
 rare cœpit, se sapientius in Polonia Hæreticos vidisse, eorumque
 mores perspectos habere: eos esse multò Judæis deteriores. Nam
 illos quidem Christum crucifixisse, quem DEum non credebant
 nec agnoscebant: Hæretici verò cum eum agnoscant, & verbis
 confiteantur, denuò tamen illum crucifigunt, omnipotentiam
 ejus negantes, & honore divinitatis illum spoliantes. Magna
 hæc consolatio, quod de peste hærescon nihil in sanctis hisce lo-
 cis audiatur. Inter hæc colloquia quæ in Refectorio misceba-
 mus, ubi diversarum nationum homines aderant, præcipue Coph-
 ti & Maronitæ, scribere nos quædam contigit. Mirabantur illi,
 quod tam citò & expedite characteres formaremus; nec crede-
 bant illa facile posse legi: quandoquidem ipsi lentè admodum,
 & contrario modo, à dextra versus sinistram procedendo, literas
 pingunt: & antequam unum characterem effingant, sapientius char-
 tam hinc inde vertunt & elevant, ut dispiant rectè an secùs
 collocaverint. Habent autem hoc, quod in unius characteris
 ductu, syllabas aliquot complectuntur, quas nos vix aliquot ver-
Hæretici
non sunt
Christiani, quia
agnosco.
scunt Sa-
cerdos-
rem &
Sacrifica-
cium.
Hæretici
Judaicis
deterio-
res Ori-
entalium
iudicio.
Maroni-
tarum
scriben-
diratio
minus
expedi-
ta.

bis exprimere possemus. Quamobrem ubi viderunt, sua verba & dictiones, nostris litteris expressas, celeriter & exactè nos pronuntiare, laudabant nostram scribendi rationem, quòd & celerior, & leđu facilius esset.

*Officio.
rum di-
vinorum
ad S. Se-
pul-
cbrum
ordo.*

*Lampa-
des S.
Sepul-
cbri.*

Illud etiam hìc necessariò adjungendum est, quem ordinem in obeunda devotione sua quælibet natio soleat observare. Quæ Sacella sive Sanctuaria cuilibet nationi sint attributa, suis locis diximus superiùs. Potest quivis alterius nationis Oratoria ingredi, & devotionem suam prosequi: ita tamen, ut ne ritus & cæremonias eorum, quorum locus est proprius, sacrorum tempore aliqua ratione impeditat. Itaque tunc primùm Supplicationes sive Processiones peraguntur, cùm Officium divinum natio quælibet suis in locis absolverit. Missas verò seu liturgias, in alterius nationis Sanctuario, præterquam in proprio, nullus celebrare potest, sub mulcta mille aureorum, toties quoties contraventum fuerit, deponenda. Lampades potest una natio in alterius Sanctuario appendere: sed cùm earum tantus jam sit ubique numerus, ut locus illis collocandis desit; difficulter earum auctio admittitur, in facro maximè monumento, ubi meo tempore quadraginta duæ erant appensæ: quarum una tantùm & viginti accendebantur: ex his Catholicorum erant quindecim. Neque enim omnes ardent, quandoquidem à fundatoribus oleum non suppeditatur. Una semper accensa est Pontificis Maximi; altera Collegii Cardinalium, tertia Romanorum Imperatoris, quatuor Regis Hispaniarum, duæ Regni Hispaniarum, duæ Regni Portugalliarum, Regis Galliarum duæ, quæ oblivione quadam, propter Bella & hæreses exortas, non accenduntur. Monachi tamen, propter insignia Regum Galliarum in illis apposita, unam pro paupertate sua perpetuò illuminant. Respublica Veneta habet unam; Duces & Principes, alii itidem homines pii, suas lampades procurant. Quælibet lampas annuatim oleum viginti quinque Cecchinis, qui florenos Polonicos quinquaginta constituunt, absimit. Si qui eleemosynam pro sua lampade accendenda non mitunt, pendet ea nihilominus non accensa; cùm semel illatam nefas sit amovere. Ante Sepulchrum Dominicum in Capella rotunda, sunt lampades quatuordecim, quarum duodecim semper ardent, Catholicorum sunt novem. In foribus dictæ Capellæ una, exterius per circuitum sacri Sepulchri sex lucent perpetuò. In monte Calvariae cùm locus sit capacior, Catholicorum Ducum & Principum, triginta tres, omnes ardentes, sunt appensæ. Georgiani habent triginta duas, ante locum ubi crux Dominica stebat, ex quibus quinque tantùm accensæ. Ante lapidem unctio-

nis, octo accensæ Catholicorum pendent: ad altare Beatæ Mariæ Magdalenæ, Catholicorum tres ardent: in carcere, Græcorum duæ: ad altare Divisionis vestium, una: in Capella Inventionis sanctæ Crucis, una Catholicorum accensa, Græcorum duæ ad parvum altare illorum, quod ibidem in parte dextera habent: in Capella divæ Helenæ, duæ: in Capella Abyssinorum, ubi columna supra quam Christus Dominus illusus & spinis coronatus fuit, asservatur, una. Cæterùm lampades istarum nationum, diebus tantùm festivis, aut cùm peregrini processionaliter obambulant, accenduntur: posteà statim extinguntur. Semper etiam in hac Ecclesia fuit & hoc observatum, & adhuc observatur, ut diversarum gentium Sacerdotes, ad aliquot menses, juxta superiorum præscriptum, intus recludantur. Ex nostris monachis duo semper sunt Sacerdotes, & laici duo (meo tempore horum senior fuit Fr. Nicolaus Nani de Drusi) qui intra duos vel tres menses mutantur, nisi fortè quis infirmetur; quo in Conventum recepto, aliis substituitur. Idem cæteræ quoque nationes facere solent. Ordo autem divini cultùs peragendi, talis est inter illos: Quilibet alternatim per hebdomadam munus suum peragit, die Dominico in S. Sepulchro; Feria sexta in monte Calvariæ; Sabato in Capella apparitionis B. Virginis, Missam privatam, cum thurificatione tamen, celebrat: reliquis diebus, nempe Feria secunda, tertia, quarta, & quinta, in sancto itidem Sepulchro, absque thurificatione, Sacrum absolvit. Sacerdos autem non Hebdomadarius, celebrat ubi vult.

Sacerdo-
tes in-
clusi in
Ecclesia
S. Sepul-
chri.

Quamvis plures fuere, qui rationem ædificii Basilicæ sancti Sepulchri, diutiis in ea commorantes, exactè copiosèque descripsérunt: quæ tamen, & ipse quantum per temporis brevitatem licuit, observare potui, hic succinctè addenda existimavi, licet jam nonnulla superius attigerim. Ut prætermittamus igitur, quanta amplitudine & sumptibus templum hoc cum cæteris ædificiis sit constructum: in quo non solum ingens Sacerdotum numerus, sed integri propemodum militum Templariorum, cùm in manibus Christianorum Jerosolyma esset, exercitus receptaculum habebant; sciendum est, totam machinam ex eleganti & magno lapide quadrato, unâ cum turri campanaria, in altum consurge-re; templum verò ipsum ad formam crucis esse compositum, lapide secto concameratum: parietes in quadrangulum coëunt, nisi quod ad Ortum & Occasum semicirculum insertum habent. Columnas quadrilateras undique per gyrum habet, (secundum quas Processiones peraguntur) qua ambulationem, versus Occasum tantum, superimpositam sustinent. Supra ipsum Dominicum Se-

Breviss.
ma de-
scriptio
templo S.
Sepul-
chri.

pulchrum, tholus circularis, dimidia tantum parte testudinatus, consurgit; cuius reliquum trabium contignationes perficiunt, & fenestram unam circularem, quæ lumen copiosum præbet, instar illius, quæ Romæ apud S. Mariam Rotundam conspicitur. Pluvia in partibus illis rarer; unde minus ædificiis periculi: maximè quod sacri Sepulchri Capella, superius undique sit marmore constrata, parietes quoque exteriores cinerei marmoris itidem tabulis, quæ columnis Porphyreticis distinguuntur, convestiti. Tholus, ut Ecclesia tota, habet tectum plumbeis laminis obductum.

Ingressus in Ecclesiam est in medio, Meridiem versus. Ad dextram sunt sepulturæ Regum Galliæ in Capella Græcorum. E regione portæ est positus lapis, in quo Christus è cruce depositus, fuit aromatibus inunctus. Paulò ulterius ad duas columnas, sunt duæ sepulturæ aliæ, prope parietem Sanctuarii Ruthenorum (de quo inferius) filiorum vel propinquorum aliquorum, prædictorum Regum. Nam Epitaphia vetustate consumpta legi non possunt. Ad lævam, in ingressu sub curritorio inter duas columnas habent Abyssini parvum Oratorium, tabulis ab Ecclesia distinctum. Nam quælibet natio, ultra Sanctuarium, locum videlicet in quo Christus aliquid est passus, Oratorium etiam particulare habet, in quo devotionem ritu suo peragere consuevit.

*Maroni.
ta qui.* Prope Abyssinos ibidem inferius locum habent Syriani sive Maronitæ, qui sunt Arabes baptizati, in quo sunt sepulturæ familiæ Josephi ab Arimathæa. Reliqua pars inferior est Catholicorum, qui etiam curritorium superius olim totum possidebant. Sed cum Georgiani totum Calvariæ montem pro Sanctuario obtinerent, nec locum tamen Oratorii in templo haberent, Armeni itidem, Sanctuarium possidentes, de quo superius dictum, orationis locum in templo non facilè reperirent; Armeni cum Georgianis, pecunia numerata, Georgiani vicissim cum Catholicis ita convenierunt, ut dimidiam montis Calvariæ partem, in qua Christus cruci affigebatur, illis cederent, Catholici verò ad tertiam curritorii superioris partem, quæ supra Abyssinos & Syrianos est, Georgianos admitterent. In hoc itaque curritorio Georgiani & Armeni sua Oratoria habent, ad quæ per gradus ligneos, separatis è templo fit ascensus. Catholicis verò bene successit commutatio. Nam dimidium Calvariæ montem, & duas curritorii superioris partes obtinent, quod satis amplum & spatiolum est: & licet illis minùs necessarium sit, retinetur tamen ab illis. Hæc permutatio jam pridem facta est, quo tempore Jerosolyma in potestate Sultanorum Ægyptiorum fuit.

Cophti, quos etiam Chaldæos vocant, cùm nullum Sanctuarium habeant, & Oratorio quoque destituantur, retro Capellam sancti Sepulchri, è regione Syrianorum, qui sunt sub curitorio, fabricarunt sibi exiguum Sacellum, sacro Sepulchro contiguum, ubi devotionem suam peragunt. A quo tempore, & qua ratione locum hunc obtinuerint, nihil certi intelligere potui. Ad Septemtrionem ejusdem partis, est nostra Catholicorum Capella, de Apparitione denominata, in qua divina faciunt officia: cui antiquitus mansiones nonnullæ, prope ipsam Ecclesiam, sunt adjunctæ. Habentur hic non pauca cubicula, & habitations non incommodæ. Est quoque culina mediocris, Refectorium adjunctum habens, ubi comedebamus. Est & impluvium parvum. Non procul à Refectorio sunt scalæ, quibus ad curitorium templi superius ascenditur. Exeuntibus è Capella prædicta Apparitionis, prope portam occurrit altare, ut antè dictum est, S. Mariæ Magdalenæ. Inde per ordinem devenitur ad Sanctaria, de quibus anteà quoque dictum, & ad scalam, quæ descenditur ad Capellam S. Helenæ, ultra quam ad locum Inventionis S. Crucis. Postea sequitur Abyssinorum Sanctuarium, in quo truncus lapideus Christi spinis coronati asservatur. Hinc per scalam, ut retuli superiùs, ascenditur ad Calvariæ montem, qui meridianum quadranguli parietem attingit. Græci habent suum Oratorium in medio templi, inter columnas muro depresso cinctum; quod magnitudine nationum aliarum Oratoria superat. Ad Orientem, portam principalem; ad Occidentem, sanctum Sepulchrum prospicit, unde aditum habet: cui altare parvum, quod etiam illorum est, non tamen ornatum, adhæret. Fenestræ in templo nullæ, præter unicam illam rotundam, in tholo, supra Capellam sancti Sepulchri, apertam: quæ sufficiens lumen admittit, quod etiam ad Oratoria derivatur; quamvis ejus usus perexiguus, quod luminaribus undique illustrentur. Est tamen in monte Calvariæ, versus Meridiem oblonga fenestra, plateam respiciens, clathris ferreis benè munita. In nostra quoque Catholicorum Capella, ad Orientem fenestra patet, clathris itidem obducta, quæ lumen illi copiosum præbet. Pavimentum templi lapide quadrato eleganti & magno est stratū. Ex quibus omnibus facile appareat, quanta diligentia & sumptu, ad perpetuitatem, sancta illa Helena Augusta, hæc sacrorum locorum ædificia perducere voluerit. Si quis igitur hæc legendo, aliquid à me prætermissum animadverterit, ignoscere & emendare debet. Nec enim Architecturæ membra ad amissim observare; nec nationum omnium, quæ in templo versantur, exactè meminisse potui,

tui, cùm ter tantùm, ut dixi, Basilicam fuerim ingressus, ab hora Vesperarum ad sequentis diei meridiem tantùm ibidem commoratus: ut mirum videri non debeat, si propter brevitatem temporis, singula diligentius vestigare non licuit; præcipue cùm sacratissimus hic locus illud proprium habeat, ut maximum quemque peccatorem, qualem me esse profiteor, singulari quodam modo, sensibus in stuporem versis, ad gratias DEO persolvendas excitet, pro collatis innumerabilibus in genus humanum beneficiis; simul etiam ad contemplandum, qua ratione hoc in loco, per acerbissimos cruciatus & mortis dolores, Christus Salvator nostram salutem operari dignatus fuerit, vehementer inducat & inflammet.

Cùm itaque die octava Julii è templo egressi, in monasterio prandium sumpsissimus; quòd postridie nobis erat abeundum, ad Cadium perrexiimus. Vidimus in platea ultra viginti Turcas, post meridiem in ardenti sole sedentes: quibus unus, ad eum planè modum, quo apud nos equis emitti solet, sanguinem minuebat. Nam ferro venæ apposito, idem non levi, bacilli crassioris, iectu percutiebat, atque ita non absque aliquo doloris, ut apparebat, sensu, sanguis in terram defluebat. Nonnulli vulnus panniculo obligabant; quidam, digito tantùm vulneri apposito, discedebant. Postquam ad Cadium accessimus illi valedicturi, ut nobis Janissarum adjungeret, petivimus. Obtulimus illi duos Cecchinos monetæ, ex quibus duos tantùm Saynos accepit, reliquum nobis restituit. Nam Cadius hic quamvis Turca, vir tamén bonus, & ab avaritiæ vitio, quod Turcis innatum est, longè remotus fuit. Attribuit ille nobis Janissarum, cum quo statim ivimus ad Portam speciosam, de qua *Autor. 3.* Est magna & cumprimis alta, ad quam per gradus aliquot ascenditur: quos nobis quoque concendere permisum, sed limen transcendere vetitum fuit, eò quòd area templi Salomonis immineat. Quod cùm propius intueri magnopere cupivissem, ingressi sumus Portam minorem, ad dextram in viculum, qui proximè ad templum dicit, & aream angustiorem, vix quadraginta ulnarum interiectu, oppositam habet. Hinc, quòd è regione porta sit, patet optimè prospectus in ipsum templum: quod elegans & cumprimis lucidum esse appetet. Lampades plurimas intus accensas habet.

*Porta
speciosa.*

*Temi-
plum Sa-
lomonis
Chris-
tianis in-
gredi ne-
fas.*

Cùm ad portam prædictam stantes introspiceremus, Turcæ subridentes, per interpretem nobis renuntiari jussérunt, ut aream ingredieremur, quasi innuentes, quòd statim ad effectum legis contra Christianos latæ pœnam essent deducturi. Nam cùm omnes Turcarum Moschæas Christianis ingredi sit prohibitum, ut superius

rius attigimus, hic ne in aream quidem descendere permittuntur. Et in alias quidem Moschæas, si Christianum ingredi contigerit, ubi Mahometismum suscipere detrectaverit, sex millibus Cecchinorum vitam redimere potest. Hic verò, qui in aream tantum pedem intulerit, aut circumcidì, aut mori necessariò debet. Ita enim Turcæ persuasum habent, quòd non solùm templum, sed area quoque templi, privilegio Salomoni divinitus concessò gaudeat, quo DEUS se omnem, qui in loco hoc, pro quacumque re supplicaverit, exauditum promisit. Posset, inquiunt Turcæ, Christianus huc ingrediens DEUM orare, ut Turcis exturbatis, iterum Christiani loca hæc obtineant: quem sic orantem, DEUS exaudiaret procul dubio. In tanta isti miseri cæcitate versantur! Quibus cùm à nostris objicitur, cur illi cùm in loco privilegiato orent, à DEO non impetrarent, ut Christiani penitus intereant; statim obmutescunt, vel caput concutiunt. Alii, talia postulari non debere, respondent. Qui memoria repetunt quibus laboribus, & quanta solicitudine Christus Dominus, Juçorum salutem, eos in templo Salomonis instruendo, procuraverit: ii recitando in hoc loco Orationem Dominicam cum Salutatione Angelica, lucrantur Indulgentiam plenariam. Inde procedentes versus palatium Pilati, per Viam dolorosam, reversi sumus ad monasterium in ipso Solis occasu.

Interea mulis & jumentis conductis, ad crastinam profecitionem necessaria præparabamus. Et quoniam duabus hebdomadis Jerosolymis mansi, diebus etiam iis computatis, quibus in Bethlehem & apud Jordanem fui, mansioque hæc mea in tempus illud inciderat, quo longissimi solent esse dies, quærebam, num tam hyeme quām æstate semper Jerosolymis sint æquales duodecim horarum dies ac noctes, prout Christus Dominus, *Joan. 11. cap.* attestatur. Cūmque nullum hic, ne in monasterio quidem habeatur horologium, difficilè potui rem hanc observare. Quantum tamen ex horologio solari, & clepsydra monasterii colligere licuit, constat noctem non fuisse breviorem, ab occasu ad ortum Solis computando, decem horis cum dimidia: quod itidem & monachi affirmabant. Unde certum est, Jerosolymis esse variationem dierum atque noctium, propter varium motum Solis, qui supra Horizontem modò longius, modò brevius curriculum facit. Sed quod Veritas dicit in Evangelio: *Nónne duodecim sunt horæ diei?* hoc fortasse usu antiquorum dicit. Antiquitus enim Judæi, Romani, Ægyptii (ut ex Plinio & Macrobio patet) singulos dies noctesque in horas duodecim distribuebant, quæ modò essent longiores, modò breviores, modò æquales pro varietate

tate dierum atque noctium: qua de re Theologi rectius judicabunt.

Chamaeleonem naturam. Hic de Chamæleonte, animali observatione dignissimo, aliquid dicamus, occasio facit. Tres enim ibidem in monasterio vidimus, qui in oleæ arboribus, quæ ibi sunt aliquot, afferabantur. Figuram & magnitudinem habet lacertæ, non mordet tamen, cùm nec os habeat, nec cibo vel potu, sed aëris tantum alimento sustentetur. Foramen tamen exiguum, magnitudine parvi piperis habet, quo aërem admittit. Caret omni veneno. Motus illi tardior, adeò, ut totius diei decursu, vix unius cubiti spatium reptando emetiatur: & manui impositus (nec enim in attractando horrore est) vix sese moveat, donec deponatur. Ex arbore nunquam desilit. Maculæ per corpus rariores nigrificant. Colorem subinde mutat, redditque eum, quem proximè attingit, præter rubrum & flavum: quod sapienter placuit. Maculæ tamen nigræ non mutantur, nisi pellis ipsa. Oculos prominentes, rotundos & hilares habet: quorum altero sursum, altero deorsum, non minùs antè quam retrò, uno eodemque momento, simul intueri potest. Colori alicui superimpositus, quando diversus aliis color illi ex parte superiori opponitur, utrumque simul aspicit: & in quem intuitum firmius defixerit, eum assumere incipit, mora quasi unius Orationis Dominicæ interposita, totusque in eum jam notabiliter mutatur. Collocavi illum supra colorem album, viridem, cæruleum, nigrum; omnes recipit. Supra rubrum collocatus, mansit immutabilis. Flavum ad manus non habebam, sed nec hunc assumere dicitur. Alulum nunquam purgat, cùm sit clausus undique, nec cibo potuē utatur.

Samuelis Sepsis pulchrum. 9. Die nona Mensis Julii, Missa manè audita, & prandio sumpto, monachis valediximus, & per portam Piscium egressi, arma nobis adferri curavimus, quæ apud Cadium deposueramus. Et restituta sunt quidem nobis, sed malè tractata, & acie diminuta. Quarta igitur ante Solis occasum hora, discessimus Jerosolymis, & confecta quarta milliaris parte, habuimus ad sinistram montem, in quo templi ruinæ extant, ubi Samuelis Prophetæ sepulchrum fuisse dicebatur, cuius nomen etiam hactenus retinet. Emenso deinde magno milliari per ascensum montis, ad dextrum latus, dimidio circiter milliari ostendebatur nobis alias mons, ad cuius radices castellum Emaus erat positum: quò nulla ratione pervenire potuimus propter Arabes, quorum quingenti equites eò aquatum venerant, quibus loca propter aquas & pascua mutare perfamiliare est. Qui Emaunta viderunt, dicunt, ab annis

nis aliquot propter Arabum incursiones, planè desolatum esse. Vix decem ædiculæ à longè conspiuntur. Fuerunt nobis obvii aliquot equites Æthiopes, ut apparebat, prædones qui cùm Janissarum nostrum agnovissent, liberos nos abire permiserunt: quorum unus cùm sacculum sellæ mei equi alligatum attrectasset, & intus aliquot indusia reposita vidisset, nihil amplius attentans discessit.

Mille aliis passibus confectis, pervenimus ad vallem Terebinthi, in qua David Goliath interfecit. Ea longa satis est, sed angusta. Pontem habet parvum propter aquarum decursus, quæ nullæ tunc ibi aderant. Solent tamen, ubi pluviae, quæ ibi sunt rariores, deciderint, aliquantulum exundare. Post transitum pontis ad dextram, est quædam Turcarum villa, dimidio ab hoc ponte milliari. Sole jam ad occasum vergente, pervenimus ad Ecclesiam S. Jeremiæ, quæ adjunctum quondam habebat monasterium: quod totum ferè dirutum est, ipsa alioquin satis integra. Ad jactum lapidis sub monte, est fons gelidus & copiosus: quem Christiani Arabes à beato Job ferunt primùm adinventum, cuius etiam ædes dirutas ad manum sinistram ostendunt: qua de re judicent Theologi, quorum nonnulli Jobum Terram sanctam negant inhabitasse. Reperimus hic ducentos equites Arabes, qui ab illis, qui erant in Emaus, secesserant, quòd illis male cum Turcis, villas illas incolentibus, conveniebat: quia tributum, quod Arabes, ut anteà dictum est, è villis Turcarum exigunt, dependere solebant. Hac ipsa die interemerunt aliquot rusticos Turcas. Cùm nox immineret, coacti sumus ibidem in templo desolato quiescere. Noster Sabadinus Æthiops (qui, ut dictum est, cum Caramusano sua, ad nos deducendos advenerat) cùm parùm fideret Arabib[us], cum quodam illorum antesignano, homine corporis proceritate & elegantia conspicuo, convenit, ut circa nos per noctem esset in excubiis. Longos hi & mirabiles inter se tractatus habebant. Nam cùm Sabadinus aliquot ei Maydinos dedisset, ille acceptos in terram projiciebat: quòd cùm è terra sublatos, iterùm Sabadinus illi ingereret, & ille plusquam decies excuteret, tandem Sabadinus unum panem, duo ova cocta, & assatam gallinam illi adjecit: in quibus acquievit, nisi quòd vinum quoque mirum in modum appetebat; à quo etiamsi moriendum illis sit, barbari abstinere non possunt. Sed eo tunc nos ipsi non abundabamus. Sic demum ille cum viginti sociis in statione circa nos, noctem insomnem fideliter duxit.

10. Manè in ipso diluculo inde discedentes, die decima Julii, cùm ad unum & dimidium milliare progressi essemus, in-

*Vallis
Terebina
tbi.
1. Reg. 7*

*Ecclesia
& Mo-
nasteri.
um S.
Jere-
mia.*

*Jobi
fons &
domus.*

cidimus in Arabes qui camelorum multitudinem propellebant. Inter hos erat unus, cum quo noster Aethiops ex Rama, qui nobis mulos locaverat, inimicitias apertas gerebat. Itaque se invicem adorti, sagittas hinc inde jaciebant: unde aliquot vulnerati remanserunt: ipse quoque noster in manu sinistra vulnus retulit. Ex adversariis unus per ventrem dissectus, procul dubio non supervixit. Cum interrogarem, num percussor penas daturus esset, responsum fuit, nihil referre, si vulneratus moreretur. Nam occisorem, quicumque voluerit, poterit impunè è medio vicissim tollere.

Castrum boni latronis. Montium altitudine superata, excepit nos per ampla planities, in qua ad duorum milliarium distantiam Rama sese nobis ostentabat. Ad sinistram in monte exstant ruinæ castrorum, quod Castrum boni latronis vocatur: & erat patria illius latronis, qui ad dextram Christi in Cruce pendentis fuit crucifixus. In ipsa verò planicie ad partem dextram prope viam publicam, est Ecclesia propemodum integra, quæ Machabæorum dicitur, quos eo loco ferunt sepultos.

RAMA. Pervenimus deinde circa meridiem Ramam; quam Stephanus Ragusinus vult esse Arimathiam, illius Josephi patriam, qui Salvatorem de Cruce depositum sepelivit. Apparet fuisse quondam magnam & elegantem civitatem: nunc tota est diruta. Incolas habet pessimos Aethiopes, Christianorum hostes infensissimos. Divertimus ad monasterium dirutum, in quo solent hospitium habere peregrini. Sunt hic quatuor Capellæ, quarum una Nicodemi, qui ad Christum noctu accedebat, & eundem cum Josepho aromatibus conditum sepulturæ tradidit. Hic cum postea factus esset Christi discipulus, eo in loco habitasse, & imaginem Christi crucifixi è ligno sculpsisse (quæ nunc religiosè assertatur in Luca Italæ civitate, in Ecclesia Cathedrali) memoratur: qua de re Stephanus Ragusinus in suo libro pluribus tractat. Noctu volebant nos Aethiopes adoriri, sed ubi nos vigilare animadverterunt, re intentata discesserunt. Periculosus hic peregrinis transitus.

Reperimus ibidem Janissaros aliquot: inter quos Mahometes quidam, qui nobiscum Tripoli venerat, homo nequam & sceleratus, Praefectum accessit, illique persuadere cœpit, ut nos detineret, quandoquidem non adeò pauperes essemus, ut videbamur, sed pecunia cumpriñis abundaremus. Et nisi Sabadinus Aethiops noster impedivisset, in magnas procul dubio difficultates incidißemus. Dedimus tamen Praefecto decem Cecchinos: qui ad priorem, quem Jerosolymis acceperamus, alterum nobis Janissarum, securitatis causa adjunxit.

*Castrum
boni la-
tronis.*

*Macba-
bæorum
sepulta-
ra.*

RAMA.

*Nicode-
mi man-
sio.*

*Crucifi-
xi Imago
Lucensis*

11. Manè cùm discessuri in procinctu essemus, Janissarus noster Jerosolymitanus, comitari nos ulterius renuebat, volens ut illi plus aliquid numeraremus. Nam licet in præsentia Cadii cum eo convenissemus, ut numeratis illi quatuor Cecchinis usque ad Joppen nos deduceret; tamen ut moris est Turcarum in partis auctionem semper facere (quod in omnibus aliis itidem sumus experti) progreedi nulla ratione voluit, nisi illi pro duobus hisce milliaribus, quæ Ramam ab Joppe dividunt, duos Cecchinos superadderemus. Janissarus quoque in Rama nobis additus, nisi prior ille nobiscum veniret, nos comitari omnino solebat. Novum itaque cum illis pactum nos inire oportebat: ea n' eximè de causa, quòd Janissarus ille Mahometes nequam cum aliis complicibus, nobis in itinere manus injicere constituerat; de quo nos Sabadinus noster præmonuit. Post multas igitur concertationes, deditus tandem illis pecuniam: quam facile profundere in partibus illis, cum primis periculoso est. Nam qui liberalius nummos erogat, illi Turcæ spe lucri magis insidiantur.

Pervenimus tandem Joppen manè, itinere satis commodo. Civitas ea in Actibus Apostolorum celebrata. Nam hic di-^{Joppe;}
vus Petrus discipulam Tabitham mortuam suscitavit; & huc, pro illo accersendo, Cornelius centurio, Cæsareâ viros domesticos ^{Actor.}
^{9. & 10.} suos misit. Fuit urbs hæc olim in monte posita; nunc tota diruta, excepta turri unica, quam vigiles obtinent. Ad littus maris sunt aliquot vetusti fornices, in quos divertimus. Reperimus hic Sabadini nostri Caramusanum in portu, qui angustus est, nec nisi minorum navigiorum capax. Quamvis ventus secundus esset, non potuimus tamen hoc ipso die solvere, quòd Lyddæ (de qua Cap. 9.
in Actis, quam Rama discedentes ad dextram conspiciebamus) illi Turcæ essent, qui res peregrinorum excutiunt, & an merces aliquas abducere velint, explorant. In crastinum itaque navigationem distulimus. Interea manè duo minora navigia appulerunt: quæ Cairo per Nilum Damiatam, Damiata verò huc mari delata fuerunt. In eorum altero tres erant Itali, unus videlicet Episcopus cum duabus famulis, & duo Monachi Franciscani, qui Jerosolymam tendebant. Episcopus hic dignitatis nomen coram nobis celabat, quòd verebatur, ne palam fieret, cum Jerosolymis anteà fuisse, & inde Ægyptum, & montem Sinai peragrassæ. Ramam is mullos conducebat; ubi Caravanam expectare debebat, quæ Gaza Damascum veniebat; ut Damasco Aleppum sive Apamæam, inde verò Constantinopolim terrestri itinere perveniret. Dum res suas è navi exponeret, supervenerunt Lyddâ Turcæ regulas nostras in-

inspecturi. Quoniam autem ille Ramam discedere festinabat, primum sarcinas Episcopi aperuerunt, in quibus res pulcherrimæ, quas Ægypto asportarat, repertæ: inter quas arcula scriptoria ex concha gemmarum artificiosè laborata, habens repositoria eburnea, vascula è diversis lapidum generibus, eleganter concinnata. Hæc omnia illi Turcæ inspectores ademerunt: cùmque nullum haberet, qui illum aliqua ex parte tueretur ac defendeteret, in maximo dolore rerum ablatarum versabatur: quem cùm omni auxilio destitutum in barbarorum regione vidisse, effeci apud Janissaros meos, ut ejus defensionem susciperent: unde factum est, ut quasi pro me, res illas à Turcis redimere mihi permisum fuerit: quas ego posteà illi clàm restitui: quo nomine magnas mihi egit gratias: & anatem Ægyptiam vivam, viridibus & cœruleis pennis eleganter relucentem, pedibus longioribus insistentem, mihi donavit, quam mècum Tripolim asportavi. Narravit is mihi plurima de insignioribus Ægypti rebus, & animum ad eas lustrandas vehementer inflammavit. Perlustrabant deinde Turcæ aliam nostram supellestilem: sed cùm præter Cruces arboris Oleorum, & calculos precarios Jerosolymis abductos, nihil reperirent, permiserunt nobis ut nostra in navim imponeremus: in quam, absque eorum permisso, aliquid inferre Christianis non licet.

In Joppe peregrinis Indulgencia attributa.

Illud hìc etiam prætermittendum non est, Pontifices Maximos huic loco Joppe singulare quoddam Indulgenciarum privilegium concessisse. Nam qui peregrinus huc appulerit, (prout rectà Cypro, & ex aliis Christianorum locis, multi adnavigant, sicut & nos, ut antè dictum, facere constitueramus) etiamsi ultiora Terræ sanctæ loca non visitaverit, littus attingens, easdem Indulgencias consequitur, quas eadem personaliter accedentes adipisci solent. Id autem ea de causa concessum est, quòd propter bella, Arabum latrocinia, pestem, morbos, paupertatem, multi ex peregrinis inde ulterius progredi non possunt.

Rebus in Caramusanum illatis, ventus validissimus consurrexit, medius inter Occidentem, Septentrionem tamen propior, quem Itali *Macstro Tramontana* appellant. Expectavimus igitur, ne portu egressos, ad promontorium impelleret, Joppe vicinum, ultra quod Cæsarea posita est, de qua sèpiùs in Actis Apostolorum fit mentio: ubi Cornelius centurio à S. Petro fuit baptizatus, & quò sanctus Paulus sèpiùs accedebat, ibique in carcerem conjectus erat, unde etiam ad martyrium Romam prefecturus, navem concendit. Sub vesperam ventus subsedit: & nos in littore genuflexi, Oratione Dominica, & Salutatione.

An-

Angelica recitata, DEO gratias egimus, quod pro immensa sua misericordia, nobis illa sancta loca videre concederit, quæ sanctissimi pedes illius calcaverunt, quando salutem nostram operabatur; quodque in omnibus periculis, ita nobis præsens adstiterit, & ut pupillam oculi sui custodiverit, ut ne capillus quidem capitum nobis deperiret. Post oscula igitur Terræ sanctæ data, post occasum Solis Caramusanum conscendimus, qua duobus naviis minoribus è portu extracta, anchoræ jactæ sunt, propter ventum (qui crepusculo noctis, diebus hisce flare solebat) nos ad angulum scopuli, qui longius in mare excurrit, allideret. Jactati sumus in anchoris hinc inde ad duas horas. Afflavit postea prosperior ventus; quo annuente vela dedimus, & ante mediam noctem promontorium illud prætervecti sumus. Huic Caurus, qui *Maestro Italicè* appellatur, ventus nobis percommodus, successit; quo spirante, Cæfaream noctu præteriimus. Diluculo *Cæsarea*, autem promontorium Carmeli, quod à Joppe viginti circiter milliaribus distat, conspeximus. Postea vento quidem minus vehementi, secundo tamen, interdiu ferebamur. Sub vesperam *Sidon & Tyrus.* Sidon & Tyrus. donem civitatem in longum extensam, ipso verò crepusculo præterivimus Tyrum: quæ civitas quasi in insula circulari forma sita videtur, & erat antea, Plinio teste, præalto mari septingentis passibus divisa: sed Alexander magnus cum eam oppugnaret, lapidibus injectis, ut continentii jungeretur effecit: qua de re Josephus scribit. Nocte insequente vento quoque favoribili usi, ultra Berytum, quod decimo à Tripoli milliario distat, delati; cum ventus etiam intensior aspiraret, spatio trium horarum, manè Tripolim Syriæ secundò pervenimus, easdem illas oras sub monte Carmelo & Libano positas prætervecti, quas antea ex Joppe tempestate jactati legebamus: quo tempore intra decem octo horas sexaginta millaria confeceramus; nunc idem spatium vento prospero per duas noctes, & sesquidiem, vix emensi sumus. Reperimus Tripoli nostram illam Venetam navem, quam in Cyprus reliqueramus, cum aliis pluribus, quæ nuper appulerant Venetiis, & ex Lithuania mihi literas attulerant: qua re factum est, quandoquidem antea Tripoli cum essem, plures notos habebam, ut post tot pericula & labores superatos, quasi domesticam quandam quietem mihi viderer assecutus. Nam cum undecima Junii Tripoli discessissemus, usque ad quartam decimam Julii diem, invi tantum sago, quod etiam pallioli usum peregrinis præbet, cubare nos fuit necesse, præterquam quod Jerosolymis crassiores culcitrae monachi nobis suppeditabant. Erant & dura peregrinorum lectisternia, quibus utcunque usi sumus.

Lib. 5.
cap. 19.Antiq.
lib. 12.
cap. 8.

Tripolim secunda vice.

Cùm iñ littus descendentes , versus civitatē ad lèvam pergeremus , vidimus in campo * Dzaffer Bassam tentoria fixisse , cui ad tempus gubernacula Syriæ fuerunt commissa : qui ideò sub tabernaculis agebat , juxta consuetudinem receptam , quòd nondum confirmationem administrationis hujus acceperat : quem etiam in Ægyptum proficisciens ibidem hærentem reliqui . Habebat aliquot equitum centena , è quibus major pars , pantherarum exuvias brachiis appensas gerebat . Ingressi deinde civitatem , ad Carvaseriam seu contubernium Venetorum divertimus , ubi à notis humanissimè salutati & excepti sumus .

Casus hic miserabilis accidit , quem referre operæ pretium Antoni. duxi . Presbyter quidam , Antonius Siculus de Panormo , qui us Pa- oppidi cuiusdam in diœcesi Mediolanensi parochus fuisse diceba- normita- tur , navi Veneta , quam Faleram vocabant , Tripolim pervenit: nus Pres. byster Si- qui cùm ad monachos Franciscanos , quod & alii peregrini faci- cutus fit Turca. unt , divertisset ; manè die Sabbati Missam celebravit , qua finita statim Guardianum loci adiit , eidēmque aperuit , quòd dum Mi- ssam de Sancto Spiritu celebraret , inspirationem habuit , ut reje- cta fide Christiana Mahometismum amplectetur . Guardianus cùm hæc audiens obstupuisset , adhortari eum cœpit , ut DEUM præ oculis haberet , cuius Sacerdos & Minister esset . Ille verò egressus , reperit apud portam interpretem ; quem , antequam ad altare accederet , per famulum accersiverat . Ex eadem illa domo (prout nobis famulus idem retulit , qui interpretem , cau- sam ignorans cur vocaretur , adduxerat) ad Cadium se contulit , ubi mercatores aliquot Italos negotia sua tractantes reperit . Huic renuntiari per interpretem fecit , quòd Sacerdos Christianus es- set , cùmque hodie Missam de Spiritu Sancto perageret , ab illo inspiratus esset , ut religionem Turcicam susciperet . Cadius quæ- sivit ab eo , num ebrius esset , & an benè quid aëturus esset , de- liberaverit . Respondit , se non comedisse quidem ; & benè de- liberatum , negotium hoc aggredi . Jussit igitur Cadius cidarim Turcicam adferri , quam capiti illius imposuit : quod cùm fieret , apostata flere cœpit , & quid in corde tunc habuerit , DEUS no- vit . Manè die Dominico decima septima Julii , cum pompa & triumpho (ut moris est , cùm Christianus Turca fit) per civita- tem circumducebatur . Præferebantur illi duo viridia Mahome- tis vexilla ; in quorum summitate , loco cuspidum , caudæ equo- rum marinorum dependebant . Centum Janissari sipaytores latus

utrum-

* Dzaffer hic Bassa , ille est , cui Osmannus Bassa , cum ann. 1585. in Perside ci- vitatem Tauris , olim Ecbatanis , occupasset , gubernationem Arcis quam in praesidium ex- ædificarat , concrederat , justo exercitu attributo . Ipse verò deinde discedens paulò post dysenteriæ morbo correptus interiit .

utrumque cludebant, bombardis, buccinis, & tympanis concrepantes. Ducebatur autem per plateam nostram, ut infelicis illius triumphum hunc miserabilem spectaremus. Sed nos ex industria fenestrarum clausimus, per tabularum tamen rimas, omnia quæ fiebant, facilè observabamus. Homo erat juvenis, tringita circiter annos ætatis habens, pilo nigro. Fusci coloris equo, sessor ineptus, vehebatur; non frēnum, sed caput sellæ manu læva apprehendens. Duo Janissari equum ducebant. Veste talarī Turcica, ex rubeo Damasceno serico, amictus, jaculum inversum dextra manu gerebat. Sic plateas civitatis, more triumphantis, obequitabat. Ad extremum inter macella, in quodam ergastulo circumcisionem suscepit. Neque enim Turcæ tanta solennitate, quemadmodum Judæi, in actu circumcisionis utuntur: sed plerumque in macellis hanc peragunt cæremoniam, quæ miserum illum adeò male tractavit, ut jam mortuus renuntiatur. Compertum fuit, hominem hunc, ob facinus quoddam in Parochia perpetratum, à Carolo Cardinali Borromæo, castigari debuisse: quod ut ne fieret, Venetas primū, deinde consensa navi in Syriam profugisse. Narravit postea nobis Judæus interpres noster, se eum in stabulo Cadii vidisse. Nam statim, peracta cæremonia, vestibus pretiosis exiit neophytus: deinde contribuitur ei aliquid à Turcis (prout huic quadraginta Cecchini tantum dati fuerunt) cuius dimidiam partem Janissaris & Musis, qui eum comitati sunt, dare tenetur. Deinde in stabulum mittitur. Postremò stipendum aliquod illi attribuitur. Quæribat is ex Judæo, Quid, inquit, de me Christiani loquuntur. Respondit is, mirari eos vehementer. Ad hæc ille: Magis, inquit, ego miror quid mecum agatur (nondum enim ex vulnera convaluerat:) sed me tamen illud consolatur, quod fratrem Constantinopoli, itidem Turcam factum, habeam: ad hunc me conferam, cum quo bona & mala perferre mihi est constitutum.

18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. Totis diebus his quibus Tripoli mansi, quæ intra & extra civitatem digna visu occurrabant, diligenter perlustrabam. Civitas domos elegantes habet & balnea. Suburbia fontibus, hortis, & pomariis, omni genere frumentum plenis, abundant: moris itidem arboribus, in quibus vermiculi sericum emittentes nutriuntur: unde Æthiopes & Syri mercatores ingentes acquirunt divitias, magnam serici copiam per Europam universam spargendo. In pomariis ejusmodi, ingens est glirium multitudo, quos Pharaonis appellant, præsertim in villis, qui maximum damnum, gallos gallinaceos & anseres poli. subinde consumendo, colonis inferunt. Ad unum & dimidium mil-

Turcæ
in ma-
cello cir-
cumci-
duntur.

Glires
Pharaon-
nis Tri-
poli.

*Pisces
sanctifi-
cati non
comestibi-
bles.*

milliare à civitate profectus ad ortum Solis, inspexi Moschæam quandam ad littus maris positam, quæ dulcis aquæ piscinam ingentem, è muro constructam, habet adjunctam, in qua maxima vis diversi generis piscium asservatur. Hic superstitione invaluit, eos pisces esse sanctificatos, ob idque capi eos, sub pœna capitatis, interdictum: nisi quod (si recte memini) semel vel bis in anno Turcarum sacrificuli, paucos aliquos capere, illisque vesci possunt. Præbetur illis alimentum semper; & quædam superstitionum nugæ per vanos homines exercentur.

Est ibidem juxta mare turris ex lapide quadrato altissima, cum insignibus Nobilis cujusdam Veneti, qui, quod cum muliere Æthiopissa concubuisse (quod facinus Christianis ibi capitale est) non absque maxima difficultate, vitam ejusmodi substructione redemit. Intercà navis Caramusana appulit, & cum ea Polona mulier Siekierzecka, cui apud quendam mercatorem uxoratum, hospitium conduci jussi: quæ cùm domo in publicum prodire non permitteretur, è fenestra in Turcas prætereuntes, quorum etiam nonnullos tetigit, lapides jacere cœpit. Unde parùm absfuit, quin hospes in magnas difficultates incideret, quod ex ejus ædibus Turcæ lapidibus fuissent impediti. Quamobrem petivit eam inde amoveri: & quoniam extra custodiæ erat, domo statim profugit, nec nisi post triduum, non absque labore, reperta fuit apud Ecclesiam Sancti Iacobi; quæ licet Græcorum sit propria, Catholici tamen in ea quoque devotionem peragere solent. Distat uno & dimidio milliari à civitate Tripolitana. Curavi deinde locum in navi pro ea conduci, in qua res meæ Venetas deportabantur. Ubi valde anxia, quod Terram sanctam visura non amplius esset, ter è navi in mare prosliliit, unde vix, ne præfocaretur, est erepta. Custodia deinde diligenter illi adhibita fuit.

*Emir
Maho-
metes
Syria
Pœni-
ces Re-
galus.*

25. Venit Tripolim cum quingentis equitibus, totidemque peditibus bombardariis, Emir Mahomet, potentissimus Syriæ Phœnices Regulus, Æthiops albus, filius Menzur Condæ Emir, qui erat Sangiacus Lystris & in Derben, quarum civitatum fit mentio in Actis cap. 16. Emir hic quamvis Mahometanus, corporis tamen stipatores habuit Christianos (nempe Gallos illos, quorum superiùs meminimus, qui Drusiani appellantur, & sunt reliquiæ illorum, qui Terram sanctam è manibus infidelium recuperaverant: sed longè à majorum suorum virtute declinaverunt) annos viginti habens, vultu præpingui, & aspectu terribilis. Est autem is idem, cuius antè mentionem fecimus, à quo sibi Turcæ valde metuebant, ne cum Aborys famosissimo Arابوم

bum prædone vires suas conjungeret. Hunc Turcarum Cæsar maximo odio prosequebatur, hanc potissimum ob causam. Quidam Sangiacus literas ab Imperatore obtinuerat, ut pater hujus Emiri, administratione dictarum civitatum, & portorio Tripolis illi cederet: quod summa cum Emiri injuria coniunctum videbatur; quandoquidem ille, ratione officii & vestigialis hujusmodi, ingentem pecuniæ summam Cæsari numeraverat, ut quasi jure acquisito, dignitates prædictæ, penes familiam & heredes illius perpetuò remanerent. His non obstantibus, quod Emirus senio confectus esset, officiis & dignitate per Sangiacum novum exutus est, ac paulò post mortuus. Filius rei indignitate permotus, juvenis ferox, decem octo annos vixdum natus, collectis octo millibus sagittariorum, venit Lystram, & Sangiacum patris expulforem, cum magno Turcarum numero interfecit: Lystram, Derben, & portorium Tripolis occupavit. Hoc nomine cum dies ei à Cæsare fuisset dicta, non comparuit. Jussus ad expeditionem Persicam proficisci, neglexit, & collecta duodecim millium manu, rei exitum sic expectabat. Et mille quidem milites Tripolim secum adduxit; tria millia in arce sua, duobus à Tripoli miliaribus, collocavit; in alio verò munitissimo præsidio, Gazir dicto, quod navigantes in altissimo monte positum, non procul à Beryto, à longè conspeximus, quatuor vel quinque millia in promptu habuit. Hæc autem omnia ideo comparaverat, quod sibi à Dzaffer Bassa, qui erat Tripoli, non mediocriter metueret. Insequenti tamen die, matutino tempore, mille præsidiariis stipatus, venit salutatum eundem Bassam, qui tum recreationis causa extra castra processerat. Eorum congressum ut viderem, in campum excurri. Cum Bassa cum quadringentis equitibus reverteretur, serico rubeo auro intertexto indutus, equo fusco aliquantum albicanti insidens, Emir cum suorum ala ad partem consistens, mutuam capitis inclinatione salutem dedit & recepit. Deinde Bassa ad tentorium perveniens, equo descendit, militibus sus. ad unam tentorii partem consistentibus. Emir verò, violaceo serico Damasceno amictus, ex equo fusci coloris, prope ipsum tabernaculum descendit, equitibus ex adversa parte in longum exorrectis. Pedites plures & expeditiores quam ipse Bassa habuit. Colloquium ad unam horam inter eos habitum. Bassa percunctante cur aduersaretur Imperatori, rationem innocentiaz suæ reddere pluribus verbis conabatur. Sic discessum est posteà. Emiro Czaussius Turcicus semper latus dextrum claudebat, quod partibus in illis pro loco inferiori habet. Czaussius autem hic vestigialis Tripolitani exigendi curam habebat, cuius pars Cæsari

ri debebatur. Emirus duas uxores habuit, cum neutra benē conveniens, homo planè barbarus & vitæ profligatissimæ. A Bassa digressus, certamen suorum, Mauris usitatum, jaculis hinc inde jaciendis habuit, in quo agilis & optimi sessoris officio, ut apparebat, perfungebatur. Familiares ejus magnam consuetudinem habebant cum Francisco Testarossa, qui Venetorum Agentis, ut vocant, munus ibidem sustinebat: & quoniam mercium curam gerebat, Emiro vestigal obtinente, inde satis arcta illis familiaritas inerat. Ego quòd in contubernio Venetorum, cui dictus Franciscus præterat, hospitium habebam, ubi frequenter Emiri familiares accedebant, inde didici, quæ & qualia cum Bassa colloquia habuerit; Christianis enim ad tabernaculum Bassæ propius accedere nefas. In campo redeuntem Emirum præstolabamur: cujus domestici quodam tempore nos in ædes ejus intruxerunt, ubi in ejus præsentia, ad luminaria Mauri, turpes & inconditos quosdam saltus nudato ferè corpore edebant, quos nostri circulatores longè decentiùs peragere solent. Aderat ibidem & Turca quidam schœnobates, qui per funem extentum incedebat, (quod apud Turcas non inusitatum) & hæc similiaque spectacula per triduum proponebat in domo Emiri; qui lauta convivia non solum Mauritanorum primoribus, sed Turcis etiam ipsis maximo sumptu & splendore exhibebat: quæ res Bassam male cumprimis habuit: & vulgò Tripoli ferebatur, Bassam Imbraimurum Ægypti Proregem, mandata à Turcarum Cæsare habuisse, ut inde discedens, Tripolim ad opprimendum Emirum copias converteret, ob ejus potentiam valdè Turcis suspectam. Illud quoque passim nuntiabatur, Emirum, si causam suam jure tueri non posset, vel interitum, vel armis assumptis, ultima quæque tentandi necessitate adactum, quòd non obscurè præ se ferre videbatur, sese ab oppressione vindicaturum: quandoquidem & munitiones egregias haberet, & à patre patrimonium amplissimum relictum possideret. Persis quidem cladem Turcis inferentibus, mirificè favebat: vix tamen ludos cum Cæsare Turcarum inchoatos felicem catastrophen habituros multi augurabantur. Ipse dubiam belli aleam perpendens, amplissimis donariis præparatis, Imbraimi Bassæ animum modis omnibus sibi conciliare contendebat.

*Nundi-
na Tri-
politanæ*

Erant eodem tempore Tripoli nundinæ quædam, Turcarum & Mauritanorum frequentia celebratæ: in quibus partim exercitationes saltuum, nullius ferè momenti, promiscue siebant; partim etiam fructus varii, quorum ibi ingens copia, pretio distrahebantur.

* Cùm non infrequens hìc mentio fiat Drusianorum , de *Drusia-*
norum religio.
 quibus plura tradunt Historici, illud nihilominùs adjiciendum pu-
 tavi; etiamsi Christiani sint, dissolutam tamen & paganis magis
 convenientem vitam ducunt: quorum religio fere non alia re dif-
 fert à Turcica, nisi quòd circumcisienem non adhibent. Ha-
 bent suum particularem Prophetam, Ismam dictum, qui dempta
 circumcisione, aliam, quod etiam Mahometes fecit, magis li-
 centiosam & turpem superstitionem condidit, & pro religione
 servandam introduxit. Multi ex iis Tripolim & Damascum sæpi-
 us accurrebant, qui Scotorum nostratum more, in vimineis ci-
 stellis regulas venales exponentium, pervicos oberrabant, coria-
 ceam quandam cistam collo appensam deferentes: in qua unum
 aut alterum stanneum scyphum, lagunculas coriaceas aqua frigi-
 da plenas, duos vel tres pectines, setaceam scopam purgandis
 vestibus aptam, & speculum depositum habent. Horum aliqui
 in Galilæa, ubi nos obvios habebant, potum nobis subitò mi-
 nistrabant. Et quoniam Turcæ caput radunt, & barbam nutri-
 ünt, hanc illi pectere solent; nobis verò qui capit is & barbae pi-
 los depresso habebamus, pectinem non offerebant, nisi si for-
 tè quis caput pectere vellet; sed oblato speculo, ut in id diligen-
 tiis introsiperemus efflagitabant. Hanc potus, pectinis, & spe- *Eleëmo-*
culi exhibitionem, pro largitione eleëmosynæ reputant: quam *syna*
promiscue, non minùs Turcis quàm Christianis, etiam non po- *Drusia-*
stulantibus, ultrò obtrudunt. Quarebam ex illis: cùm aquæ po- *norum.*
tus sitim extinguat, eleëmosynæ loco præberi possit; speculi ex-
hibitio, quanam ratione eleëmosynæ conveniat? Non habebant
 ad hæc quid responderent. Unus tamen, cùm Tripolim Jeroso-
 lymis rediissemus, qui Mithridaticum apud Ægyptium quendam
 Cairi conficiebat, nobis retulit, quòd hunc exhibendi speculi
 morem ab Ægyptiis acceperunt: qui in conviviis, symposiis, re-
 creationibus, cæterisque occasionibus, quibus vixius opulentia,
 cultus corporis, & formæ elegantia maximè procurabatur, ex-
 hortationes ad extremum faciebant, ut homines, se mortales
 esse, vellent recordari. Nunc etiam antiquiores & prudentio- *Egy.*
res Ægyptii, sceleta, seu ossium humanorum compagines, na- *priorum*
turaliter, aut etiam arte ex ligno vel ebore paratas, unius & me- *sceleta*
dii cubiti longitudine circumferunt, mutuóque ostendentes, ulti- *in sym-*
mi finis invicem admonent, qui morte superveniente, formæ *poscis*
elegantiam in horrorem convertit. Cùm siti, inquiunt, laboras, *exhibita*

B b 2

hau-

* Jo. Thomas in Historia Belli Persici lib. 7. narrat, Imbraimum Bassam, cùm Cairo è gubernatione sua reverteretur, mirabili arte quosdam è primoribus è medio su-
 stulisse, nonnullos captivos abduxisse, regionem illorum devastasse, & ingentem Drusia-
 norum numerum per fraudem trucidasse.

stu aquæ refocillaris: cùm barbam pectine demulces, ornaris: (quanquam apud Turcas rarior pectinis usus) cùm speculum inspicis, formam tuam contemplaris, tibique ipsi fortasse complacebis. Intereà statim in mentem tibi veniet, morte hæc omnia commutatum iri, quæ res te humiliorem reddet. Bona satis consideratio, apud barbaros præsertim, & digna, quam & Christiani nostrates præ oculis semper habeant. Sed ad nostra redeamus.

Navigatio auctoris in Aegyptum. Cùm Apamæam, vulgò Aleppum, propter Aborys, qui Caravanas, ut jam dictum est, infestabat, proficisci non possem; nec etiam inde propter exercitus Turcicos, ex Europa in Persiam commeantes, iter tutum Constantinopolim esset; naves præterea Venetæ, & quæ ad oras Christianorum dirigebantur, nondum essent oneratae; cùmque diligenter de me, quis essem, inquiretur (quam rem nonnulli ex Judæis divulgaverant) quod maxime cupiebam, Ægyptum perlustrare constitui. Quamobrem navigium, Dzerma dictum, mihi conduxi. Id ad navigationis celeritatem plurimum confert, sed tempestate superveniente, facile fluctibus obruitur: quandoquidem tabulatum, ut naves onerariae vel Caramusani, non habet; sed apertum undique, injuriis cœli & maris est expositum. Die itaque 26. Julii prandio sumpto, accessi ad Cadium, oblatoque honorario, petivi ab illo, ut mihi Janissarum securitatis causa adjungeret; quod etiam fecit, deditque mihi egregium quandam, Achmeten nomine, qui linguam Sclavonicam callebat, & fideliter se mihi servitum promisit. Postea navigationem apparabamus: & rebus meis dispositis, & in navim Venetam, quæ nos advexerat, illatis, cubiculo in ea conducto, unum famulum ibidem reliqui, qui eas custodiret, & in Italiam deportaret: cui etiam P. Laurentium Pacificum cum socio adjunxi: reliquos qui Jerosolymis unâ fuerant, mecum adduxi.

Dederam ad te priores ex Salinis literas, nunc alteras, & quidem satis prolixas, ad te mitto. Neque enim ut facilè potes animadvertere, tempus & occasionem scribendi habere potui, præterquam híc Tripoli, unde jam in Ægyptum propero.

Vale. Datum Tripoli Syriæ XXIX. Julii, Anno Domini M.D.LXXXIII.

EPISTOLA TERTIA.

ARGUMENTUM.

NUNTIAT se venisse in Aegyptum, & prolixè de illa tractat. Quæ Nili natura, ortus, aquatilia, pescandi ratio; quomodo, & quo anni tempore Aegyptum irriget, qua solennitate inundatio fluvii accipiatur, narrat. De incolis docet sub aquis eos diu latere, Dzermas (ita vocatur navigium quoddam velocissimum) sapè evertere, mercatores vita & rebus spoliare. De Cairo antiqua & nova multa: quæ illarum amplitudo, qui numerus domorum, Moschæarum, platearum, culinarum publicarum: cives ut vivant, quam opulenti, quanta inter illos Iudæorum multitudo, aquæ quo pretio venales, quæ hortorum fertilitas, cœli temperies, consemminationis & messis tempora. Hinc de structura & numero Pyramidum, villarum Aegypti copia, arce Cairi, palatio Josephi Patriarchæ, putoque ejusdem magnifico, Santonum turpitudine, fæminarum amictu, antiquorum Aegyptiorum sepulbris, deque cadaverum arte medicamentorum incorruptione, ex quibus Mumia fit, & aliis rebus variis à se cognitis, differit. Præterea Alexandriam à situ, ædificiis, mercatura, portu singulari, carcere & martyrio S. Catharinæ commendat. Adjicit nonnulla de Dromedariis, & Arabia deserta. Tandem concludit Epistolam narratione gravissimi periculi in mari Mediterraneo, dum Alexandria rediret in Cretam: ubi apparitiones varias, Mumiae projectionem in mare, prorsusque stupendam erga se DEI gratiam commemorat. Habet hæc Epistola quo recreet atque erudiat Lectorem.

POST literas superiores ad te datas, die 30. Julii, hora 23. discessi Tripoli, scapha ad naves onerarias, longius à civitate distantes, vectus, ut nonnullas res quæ usui pro Aegyptio itinere futuræ erant, inde asportarem: quò cùm per-

venissemus, adeò validus insurrexit ventus, ut scapha ad Dzermam progredi non valente, ibidem noctem ducere coactus fuerim. Cessante deinde Septentrionali vento, & rebus necessariis assumptis, ad Dzermam perveni, quam in ipso diluculo descendimus: & quoniam multos in ea reperi, qui descendere non debebant, quandoquidem pro me tantum navigium hoc conduxeram, quod propter ventorum periculum onerari multum non potuit, nauclerus Arabs eos abegit; atque ita jam lucescente die, Dzermam in altum mare perticis longioribus protrusit: quo tempore à latere ventus validior inter Occidentalem & Septemtrionalem medius, Italicè *Ponente Maestro*, consurrexit: cùmque aliter non possemus, cursum versus Cyprum direximus; & intra sex horarum spatiū, nullam amplius continentem vidimus. Acciperam mecum Tripoli Maurum, Fajetan nomine, pro interprete: & Janissarum quoque unum conduxeram. Eramus in navi circiter quadraginta. Dies hæc gravis nobis in primis fuit, & propter ventum validiorem, & propter rudentes, qui ex cortice arboris dactylorum contorti, & aqua marina aspersi, fætorem reddebat intolerabilem: unde hac & in sequenti die, quilibet nostrum, strophiolum aceto madefactum naribus perpetuò, etiam inter dormiendum, admovere necesse habuit. Ventus hic tota nocte, & manè supervenientis diei perseveravit.

A U G U S T U S.

*Cyprum
secunda
vice.*

Die prima Augusti, manè conspeximus Cyprum, circa meridiem verò præternavigavimus Famaugustam: quam tamen propter majorem distantiam, exactè non potuimus contemplari. Ad vesperam, cessante vento, prope littus constitimus, ubi paululum evagati, navim repetivimus. 2. Quoniam autem in hac insula, æstate & hyeme, noctu semper à terra ventus navigia propellit, hac ipsa nocte navigando longè progressi sumus, & Larnicam appulimus; quo in loco sal, ut anteà dictum est, colligitur. Sed quoniam in terram descendere minùs tutum videbatur, propter Cadium, qui Massochus erat, & propter Græcos Mahometismum professos, qui priùs etiam dum eò venissemus, nobis negotium faciebant, mansimus in nostra navi Dzermam, & nocte, vento leni flante, sensim navigationem continuabamus. 3. Manè verò circa meridiem substitutus in littore ad quandam Græcorum Ecclesiam, planè desolatam; ubi ad noctem usque mansimus, cœnámque ibidem sumpsimus. Nocte deinde Dzermam consensa, vento propitio ferebamur, & manè circa

Solis ortum Lemissum pervenimus; ubi quòd locus securior esset, *Lemissum*
 & multos mercatores Italos notos haberemus, in terram descen-
 dentes, diem integrum ibidem posuimus, quandoquidem nullus
 nobis aspiraret ventus. Interea manè, antequam nos eò adna-
 vigasssemus, appulit navis Caramusana, cum viginti peregrinis
 Jerosolymam contendentibus, qui triduò ante Tripoli discesse-
 rant: quorum nonnulli cùm ad nos descendissent, cibum unà
 sumpsimus. Aderat ibi quoque & Simon Albimontanus Sacer- *Simon*
 dos Polonus, de quo suo loco dicetur inferiùs. Post occasum *Albi-*
montanus Pres.
 navem consensuri perreximus. Et quoniam id in Cypro maxi-
 mè cavetur, ne quis incolarum ab insula discedat, ea de causa *byre. Po-*
tonus.
 ipsem Vicebassā in littore præsens aderat. Inde Caramusanus
 cum peregrinis versus Joppen solvit; nos verò littus legebamus,
 usque ad Felis promontorium, quod Itali *Capo delle Gatte* appell-
 lant. Illud hìc non prætermittendum: cùm Caramusanus, circa
 noctis horam primam loco movisset, & nos eodem vento, no-
 stra Dzerma littus raderemus, noster nauclerus cum quodam so-
 cio suo in contentionem deveniens, ulteriùs progreedi noluit.
 Itaque Janissaro meo injunxi, moneret navarchum, ne tempus
 frustrà tereret: quod cùm ille faceret, & nauta nihilominùs na-
 vem propellere recusaret, ad verba deventum est, in quibus Ja-
 nissarus pugnum illi in caput tam fortiter impegit, ut tiara illius
 in terram delaberetur, inde securi arrepta, vix certantes ab in-
 vicem avellere potuimus. Nauta se videns inferiorem (magna
 enim isthic Janissari gaudent libertate) vela fecit. Sed cùm ani-
 madvertissem, utrinque illos hostilia meditari, ne contentio re-
 crudesceret, pacem inter eos conciliare sum aggressus: à qua
 cùm uterque initò vehementer abhorret, tandem circa noctis
 medium vix invicem sunt reconciliati. Res erat visu perjucunda,
 cùm uterque more suo imprecations faceret, quòd ex toto cor-
 de, offensas alteri condonarit. Mira fuit vultus & frontis mu-
 tatio, antequam in gratiam redirent.

Antequam Cypro discessissem, illud observavi, magnam *Cyprus*
 hic vim lini gossipini vel xylini (vulgò bombycem vocant) pa- *lini gos-*
sipini fe-
 sim conseminali: unde ingentes annui redditus proveniunt. Si- *rax.*
 quidem naves nullas alias merces, præter sal, de quo anteà men-
 tionem fecimus, & gossipium hinc avehunt: ut & illa Tornel-
 liana, qua primò huc delatus appuleram, arena ejecta, per to-
 tum fundum gossipio onerata fuit: atque ita Tripolim profecta,
 partim panno purpureo (scarlatum vocant) divendito, partim
 allata pecunia, sericeas, aliásque ultra marinas merces coëm-
 ptas, avexit. De ratione porrò conseminali & colligendi gos-
 D d *sippii,*

sippi, quandoquidem nonnulli scripsere, ego supersedeo: illud tamen adjungo, cum semel seminatum fuerit, in tertium usque annum fructus producit; in quorum collectione, ubi sementis grana, quae sunt gravia, in terram deciderint, absque alia cultura fructus emittunt, minore tamen & sensim decrecente, per annos sequentes, abundantia: donec quarto demum anno semi-natio nova redintegretur. Annotandum & hoc obiter, quod Cyprus alba vina non producit; ut modo contrario, nec Jerosolyma fert rubra. Quod si quando in Cypro alba, Jerosolymis verò rubra provenient, id perquam exiguum est: & uvae ad comedendum duntaxat, non autem ad exprimentum sunt aptæ. Rubea tamen Cypria, & alba vina Jerosolymitana bona sunt, nisi quod adeò styptica, ut etiamsi aqua diluantur, propter astrin-gendi vim, gutturi minus gratam præstent potionem: rubra dul-ciora, sed vehementiora sunt. Et quoniam in Cypro cellaria non habentur, adservari ad futuram usque vindemiam non pos-sent (alba, præ rubeis, naturâ suâ facilius & diutiùs conservan-tur) nisi arte subveniatur. Quamobrem vasa, antequam mustum infundatur, gummi cujusdam specie, quae picem redolet, suffu-ingantur: unde fit, ut odorem picis ingratum vina ejusmodi perpetuò retineant: quem tamen incolæ multum capiti prodesse affirmant, quod eo vini gravitatem retundi, illudque in suo vi-gore extra mutationem conservari, persuasum habeant. Mihi quidem & meis, vina hæc graveolentia videbantur: odorēmque illum tam acutum, magis obesse quam prodesse capiti, credide-rim. Uvae Rhodiæ, quod anteà innui, majores & sapidiores sunt. An autem vina eosdem suffitus gummatis habeant, igno-ro: cum ea non degustaverim. Fructum omnis generis Cyprus habet copiam. Melones nullibi majores me vidisse recordor: ut in longum, ad tres ferè cubiti quadrantes excrevisse videan-tur. Sunt autem optimi & delicati saporis.

Vino-
rum in
Cypro
condito-
rum ra-
tio.

5. Diem totam consumpsimus navigantes versus dictum Promontorium *Capo delle Gatte*; ventum hinc inde captando, quod navgio huic Dzermæ perquam familiare est, & celeritati ejus ita percommode, ut vel adverso vento, non plane dire-ctè tamen, uti possit, nisi quod turbine ingruente, eversionis pe-riculo valde sit obnoxium. Circa Solis occasum, Promontorium hoc præterivimus; hora verò noctis secunda, recta in Ægyptum, Damiatam versus vela direximus, quæ ab inde octuaginta circi-ter milliaribus distat.

Dzermæ
navigii
commo-
ditas.

6. Manè vix Cyprum videre, meridie verò ne vix quidem licuit intueri. Die hac & nocte ventum habuimus propitium.

7. Po-

7. Postridie post exortum Solis, supervenit malacia, sive omnimoda venti cessatio, ita ut necessariò navis consistere debuerit. A meridie ventus inter Occasum & Septemtrionem flare cœpit, qui diem & noctem insequentem duravit.

8. Die octava Augusti, circa meridiem credebamus nos Aegyptum aspecturos, sed longior tamen fuit à continente distantia. Duabus deinde horis post, ventus vehementior, nobis percommodus consurrexit: itaque hora circiter decima nona terram à longè vidimus: aqua etiam marina turbida videbatur, ex Nili influxu; quem fluvium turbidum, qui irrigat Aegyptum, divina Scriptura appellat.

Hora circiter vigesima secunda ingressi sumus Ostia Nili (id extremum est fluvii ab ortu Solis brachium) ad sinistram maris & fluminis habentes insigne quadrilaterum propugnaculum *Damiatae, turribus excelsis, & muro ex lapide quadrato egregie munitum: quod ducentorum militum præsidio anteā tenebatur, tunc verò propter bellum Persicum, vix viginti præsidiarios habebat. In ingressu Nili, ad dextram vidimus in mari aliquot naves non adeo magnas. Nec enim majores huc appellere possunt, cùm nullus sit portus, sed statio quædam ad tempus, dum exoneratis illis, in fluvium securitatis causa attrahantur. Erant sub ipsa civitate tres naves Caramusanæ, id est minores, prout re vera sunt dictæ.

In Nilo navigantes, ad ripas ingentem vim ciconiarum *Ciconia* vidimus, quæ ex nostris partibus eò convolant, sub hoc ipsum *Nil.* tempus anni, nempe Mense Augusto; quo Nilus exundat, & recedens, passim per campos, ex putrefactione maximam serpentum copiam ad earum vietum relinquit. Anatum viridium & punicearum, pedibus oblongis insistentium, quarum unam Episcopus ille in Joppe, ut diximus, mihi donaverat, maximus itidem ad ripas numerus. Ad levam, horti plurimi, fructuum feracissimi, præsertim Orizæ, cuius isthic maxima seritur copia *Anates* *virides.* ad margines amnis, ubi per brachia sese in mare exonerat. Propugnaculum uno à civitate distat milliari, cuius quarta parte perfecta, vidimus equos marinos quatuor in flumine, uris nostræ formæ, pilo, & magnitudine persimiles, nisi quod cornibus carent: Orizæ magna inferunt damna; unde fossis altioribus horti præcinguntur; nam cùm pedes depressoress habeant animalia, aggeres ascendere non possunt. Hominem in hortis repertum, facile mortu conficiunt. Explosimus in eos aliquot *Oriza.*

D d 2

lon.

* Damiatam olim Captor dictam tradit Benjamin; sed quæ etymologia, non explicat.

*Odonto-
tyranni,
quos
Graci
vocant
Ampbi-
bia.*

longiores bombardas; sed an aliquem interfecerimus incertum; cùm animalia sint magna & robusta, quæ nonnisi valido majoris alicujus tormenti iectu confici possint. Nonnulli equos hosce marinos, dici volunt Odontotyrannos, quasi dente sævientes, Græci Amphibia vocant, nempe animalia, quæ partim in aquis, partim in terra vivunt. Scribit Cedrenus, animal hoc tantæ magnitudinis esse, ut elephantem devorare possit. Sed id parum verisimile videtur. Nam licet unius præ reliquis magnitudinem admirarentur incolæ, qui nobiscum eadem Dzerma vehebantur, major tamen elephante non fuit, nisi quòd longitudine illi adæquatur. Cairi cùm essem, allatum fuit unius equi marini, non procul inde imperfecti, ingens & visu cumprimis horridum caput; cuius faucibus diductis, hiatus ad unius & dimidii cubiti magnitudinem patebat. Unde dentes notabili itidem magnitudine prominebant.

*Damia.
sa.*

Hora vigesima tertia pervenimus Damiatam, olim Pelusium, ab aliis Heliopolim dictam. Nominatur & Ostium Pelusiæ. Civitas est hæc Ægypti prima, supra Nilum situ eleganti posita, ad dimidium milliare in longitudinem exorreæta. Quoniam hora tardior erat, constitimus ubi vœtigal deponitur, cuius Judæi curam gerunt: statimque telonarius ad nos accurrit, & cùm nos mercatores existimaret (pro quibus etiam nos gerebamus propter majorem securitatem, cùm negotiatores à quibus ampla vœtigalia Turcarum Cæsari dependuntur, tutiores in Ægypto esse soleant) nobiscum in eadem Dzerma noctem duxit.

Manè sarcinæ nostræ excutiebantur, in quibus cùm nihil mercium esset, diximus eas nos in Cairo habere, quò contendemus. Sic dimissi, in terram descendimus, & ad Vice-Consulē Venetum, qui erat Thomas Candiota Græcus, accessimus. Diem totam in perlustranda civitate consumpsimus: sed ex antiquitatibus nihil visu dignum occurrebat. Conduximus deinde minorem alias navem Dzermam, Cairum usque: in quam etiam, paulò ante vesperam, res nostras intulimus, ibidemque dormivimus; & propter majorem in Nilo securitatem, duos Janissaros nobis adjunximus.

Sole jam exorto, adverso flumine navigare cœpimus. Quoniam autem circa hoc tempus, Caurus, Italicè *Maestro*, flare plerumque solet, & Nilus à meridiie labitur, velo expanso prosperè navigabamus, nisi quòd in reflexu fluminis in terram exponebamur, ubi nautæ funibus navem aliquamdiu trahebant. Ante meridiem præteriimus ad lœvam, Ferchin civitatem cumprimis amplam: pro nocte verò venimus ad oppidum quoddam, (re-

relicta ad dextram magna civitate Serbin) ibidemque, quod jam Sol ad occasum vergeret, quievimus: ubi diligenter inspeximus fornaces seu cibanos, in quibus artificiose pulli gallinacei exclu-
 duntur. Sunt autem ex stramine forma rotunda contexti, & ar-pullos
 gilla undique obliti, in superiore parte fenestram parvam rotun-gallina.
 dam habentes, ne Solis radii per directum, ova intus posita of-
 fendere possint, quae facile cocta redderentur: quandoquidem
 à sole tantum caloris terra concipit, ut in meridie vix aliquis,
 unius Orationis Dominicæ recitatæ intervallo, calceis licet indu-
 tus, terræ ardorem sustinere, illi insistendo, valeat. Incolæ ta-
 men nudis pedibus incedunt, & à teneris assueti, ita plantas cal-
 lo obductas habent, ut, quod experti sumus, ictum mallei non
 magis sentiant, quam equi, cum illis soleæ applicantur: adeò vi
 Solis plantam habent induratam. Fornaces istæ ostiolum habent
 à Meridie, à Septemtrione foramen, per quod fimo boum vel
 bubalorum, fornax pro nocte calefit, ne ova lœdantur à frigore.
 Interdiu Sol per limum temperatum calorem cibano suppeditat,
 in cuius pavimento ova distinctè collocantur, ne unum aliud at-
 tingat: atque ita facili negotio, absque gallinarum incubatione,
 pulli celerius excluduntur. In omnibus oppidis & pagis, ejus-
 modi fornaces colonorum ædibus sunt adjunctæ, quarum non-
 nullæ ea sunt magnitudine, ut tria millia ovorum commodè ca-
 pere possint. Et quoniam de æstu Ægypti mentio incidit, quam
 intensus ille sit, vel hinc non obscurè potest intelligi, quod cum
 Damiata solvissemus, & studiosè contemplaremur loca arenosa,
 (nam ultra decem & amplius à mari millaria, & per totam fe-
 ré Ægyptum, inter villas & hortos, & in ipsis pagis, fundus
 totus arenosus est, qualem dactyliferæ arbores plurimùm amant)
 videbantur nobis aquæ cujusdam ardentis speciem præbere, &
 adeò resplendere, ut materia vitri in fornace accensa, oculorum
 aciem perstringere solet. Credebamus initiò lacus aliquos arde-
 re: cumque arena solibus excocta valde sit levis & fluida, ad
 quemcumque levioris venti afflatum ita commovetur, ut quasi flu-
 entus quidam ardentiū undarum, à longè intuentibus, exsurge-
 re videantur.

Ad oppidum igitur prædictum consistentes, ut Damiata, & ab ipso navarcho præmoniti fuimus, tota nocte excubias age-re coacti sumus. Ægyptii namque non tantum in terris furantur, sed cum sint urinatores perfectissimi, etiam sub aquis latitantes, & ad Dzermam pervenientes, quidquid arripuerint, in aquam pertrahunt, & auferunt. Non infrequenter accidit, quod homines in sponda navis cubantem arripuerunt, & demersum vi-
 gantes depra-dantur, ta

ta simul & vestibus spoliarunt. Quòd si plures latrones uniti fuerint, in Dzermas insiliunt, & dormientes interimunt, quòd paulò ante nostrum adventum evenit, cùm quatuor Galli negotatores eo modo interierunt, qui Cairo Alexandriam navigabant. Quamobrem ne quid simile nobis quoque accideret, tota nocte vigilantes, & bombardas in promptu habentes, in fluvium prospectabamus: quod & ipse navarchus diligenter præstitit. Post noctem medium loco movimus; circa meridiem verò, præterivimus ad lèvam oppidum Talcha, quod inter fossas variè deducetas collocatum, à latronibus tantùm & deprædatoribus incolitur, qui nocte per flumen, & quocumque in loco possunt, exercent latrocinia: cùmque assidue hinc inde mercatores commentent, in tanta hominum multitudine, quanta per totam Ægyptum latissimè diffunditur, difficile periculum potest evitari. Nam per omnia Nili brachia, ab utraque ripa, per campos ingens hominum, gregum, bubalorum, boum, ovium, caprarum, & vaccarum multitudo ubique conspicitur, quo sit ut prætereuntes in laqueos facile incurvant. Hac eadem die vidimus ad centum piscatores de- scatores, qui in aquam demersi, (quæ turbida est) manu pisces merisi manu pi- capiebant: quorum aliqui tres simul extrahebant, duos manibus, sces ca- tertium ore retinentes. Pisces erant unius cubiti longitudine, pientes. alosis seu barbochis nostris, vulgò Mientus, non absimiles. Alii salmonibus seu esocibus nostris poterant comparari. Erat &

Pisces Nilotici quoddam genus albi piscis magni. Pisces Nilotici sunt pingues sapidi, & optimi saporis, minùs tamen salubres, eò quòd Nilus funditus limosum non saxosum habeat; cuius nihilominùs aqua salubres.

Aqua Nilotica salubris. bris est, quòd longo anfractu volvatur, nempe à montibus Lunæ, ubi sumit exordium, usque dum in mare influit, trecentis septuaginta duobus milliaribus, insuper per utrumque Tropicum:

quo sit ut immensitate caloris, humiditas noxia in ea absumatur. Est autem turbida, ut suprà dictum est; sed in vase posita, per duas horas purgatur: & si per noctem steterit, fit instar crystalli limpida, & potui gratissima. Nili naturam, & ejus admiranda, quandoquidem Scriptores multi persequuntur, ad eos Letorem remitto, attingens ea tantùm obiter, quæ ipsem vidi.

Piscatores quoties respirare volunt, caput ex aquis non proferrunt; sed ore diducto halitum emittunt. Certum est, illos per totam diem in aquis posse delitescere, & ubi ad summitatem aquæ enataverint, capite non prolato, respirare: quos cùm sub aquis natantes conspexissemus, jussit navarchus bombardas explodi,

ne Dzermam subnatando everterent. Circa Solis occasum, præterivimus ad dextram civitatem Abuzyr elegantem, & situ longio-

Abuzyr
Ægy-
pri ci-
vitas.

giore conspicuam. Jactis anchoris, nocte in medio fluminis constitimus. Nam ad ripas accedere minus est tutum: immo & urinatores jam ad nos collimabant; sed ut nos vigilare animadverterunt, nihil attentarunt.

12. Die tota, prospera sumus usi navigatione: post occiduum Solis, piratae scapha in nos incursionem fecerunt, & jaculum intorserunt, quod prope Janissarum concidit. Sed cum bombardas aliquot explossemus, profugerunt. Nocte in sequenti conabantur nos urinatores adoriri, sed ubi nos bombardis oblongis, quas maximè timent, armatos vigilare compererunt, ab incepto destiterunt.

13. Quoniam secundus ventus afflabat, hora vigesima conspeximus Pyramides Cairi: quæ licet ultra civitatem sint positæ, propter montes tamen & operis sublimitatem, prius quam urbs ipsa aspectui occurrunt. Apparebat & arx ipsa, in monte quoque posita. Jamque è brachiis, in ipsum fluvium Nilum ingressi sumus, qui tanta est latitudine, quantam apud Linczium Austritudo. Africæ civitatem, si duplicaretur, Danubius efficeret. Quatuor autem circiter milliaribus à Cairo, Nilus unico alveo præterlatitur, posteà verò bifariam dividitur, & famosum illud Δ efficit: Nilus Deltæ quinque deinde milliaribus inferius, ipsius Deltæ pars una in ^{ta.} quatuor, altera in tria brachia dividitur, quibus deinde in mare sese exonerat. Hora vigesima tertia tandem pervenimus ad Bulbach, octuaginta à Damiate milliaribus, ubi è Dzerma inter-Bulbach ram jam descenditur. Quoniam autem urbs hæc ipsi Cairo ad-civitas jacet, operæ pretium est, quanta sit ejus amplitudo, breviter attingere. Affirmatur non solùm à Turcis, sed ab ipsis quoque Europæis negotiatoribus qui hic commorantur, quod singulis diebus, intra viginti quatuor horas, in portu hoc, ultra decem & aliquot hominum millia hinc inde commeent: quorum nonnulli intrant, nonnulli egrediuntur: quodque per dies singulos tria millia Dzermarum præternavigant: quarum plurimæ sexcentorum doliorum sunt capaces. Ex antiqua quoque Cairo, superiùs posita (de qua paulò post) superveniunt ejusdem generis plurima navigia, quæ ex regionibus Sait, & per amplis Presbyteri Joannis ditionibus, triticum, cynocephalos, simias, psittacos, diversa avium, cæterorumque animalium genera, & merces varias deferunt. Nam quæ Mauros vendibiles portant, è Barbaria Rossettum, inde per Nilum Cairum devehuntur: & posteà ad Bulbach exponuntur: quod cum tardius pervenissemus, in Dzerma noctem duximus, vidimusque vix completo diuidæ horæ spatio, ultra decem naves adventantes, & recedentes.

14. Manè cùm è navi in terram cum duobus meis descendissem, (reliquos enim in Dzerma dum hospitium inveniremus, manere jussi) statim duo Turcæ unumquemque nostrum arripuerunt, ut nobis vincula injicerent: diligentérque scrutabantur, num aliquid reconditarum mercium in sinu vel alibi haberemus, existimantes nos Gallos esse negotiatores, à quibus, ut nobis Turcæ ipsimet referebant, sèpenumérò decipiuntur. Cùmque nihil nos habere ejusmodi comperissent, liberè nos abire permiserunt. Interea dum nobiscum Polonicè colloqueremur, Judæus telonii præfectus (cujus jussu nos Turcæ corripuerant) cùm idioma nostrum intellexisset, ut longius etiam à nobis Turcæ recederent, injunxit, dicens se quoque popularem nostrum esse, ex Chelmensi Russiæ civitate oriundum. Oravit sibi ignosci, quòd nos parum civiliter salutasset. Officia sua prolixè nobis detulit, & sèpiùs nos, quamdiu in Cairo versabamur, humaniter visitavit. Conscensis deinde asinis, inter hortos profecti sumus in Civitatem ad domum Consulis Veneti Georgii Emo, cui indicavimus, nos peregrè venisse, petivimusque ut in hospitio conducendo, nos opera sua vellet adjutos. Obtulit se nobis humaniter, & Missæ Sacrificium unà cum eo audivimus: & quoniam non ita pridem eò advenerat, nondùmque loci rationes planè exploratas habebat, consuluit, ut Galliæ Consulem Paulum Marianum, qui itidem Venetus erat, adiremus. Hic quoniam viginti & aliquot annos in ea urbe posuerat, magnum rerum, & Turcicæ Arabicæque linguæ usum fuit assèquutus. Reperimus ibidem in ejus domo duos Societatis JEsu Patres, Joannem Baptistam Elianum, qui (ut anteà meminimus) sacras vestes attulerat Maronitis Damascum, & Patriarchæ in monte Libano, à Gregorio XIII. Pont. Max. transmissas; & Franciscum Sassum, qui quo tempore nos Venetiis solvebamus, Alexandriam navigatus, ab eodem Gregorio Pontifice mittebatur. Aderant etiam & tres monachi instituti S. Francisci, quòd in ædibus Consulis hujus Capella Catholicorum haberetur. Marianus igitur prædictus, in altera domo sua, quàm è regione dicti Veneti Consulis habuit, nobis habitationem concessit, in quam divertimus, unà cum aliis nostris è Dzerma evocatis. Aggressi deinde sumus perlustrare civitatem, quæ quàm sit ampla & populosa, ille tantùm poterit judicare, qui suis oculis inspexerit. Meo *Cairus*, sanè judicio, triplo magnitudinem Lutetiæ Parisiorum in Galliis olim *Ba-bylon*, excedit: non eam tamen elegantiam in ordine & ædificiis habet, maxima Nam nova tantùm *Cairus* muro præcingitur, urbs autem vetus *Ægypti* & Bulhach ambitu murorum caret. Nova civitas habet multa & civitas.

magnis sumptibus erēcta antiquitus palatia, recentiora verò moderni quoque mercatores Æthiopes non minore sumptu & elegantia ædificant: quorum unum insigne vidimus, quod licet non-dum sit absolutum, trecentis tamen ducatorum millibus consta-re perhibetur. Mercator ejus Dominus bombycina tantùm inter-vites. rula indutus, tiara tectus, incedebat, vix calceos habens: quo habitu similiter & alii divites Æthiopum mercatores utuntur. In Ægypto, Turcæ vel Magistratu perfunguntur, vel milites sunt. Ægyptii incolæ, vel agros colunt, vel œconomiam domesticam exercent: Arabes ex latrociniis vivunt. Æthiopes ferè mercatores sunt, ut & reliquum in Civitate vulgus.

Multi Europæi negotiatores Itali & Galli, qui à viginti & amplius annis hanc urbem incolunt, pro certo affirmant, quod nos numerare non potuimus, novæ Civitatis ambitu, triginta privatarum ædium millia contineri. Adjunctis verò suburbis, veteri Civitate & Bulhach, minoribus etiam ædiculis, quarum magnus est numerus, ad summam ducentorum millium ascende-re. Platearum sunt millia sedecim. Fana, seu elegantiores Mo-schæ, quæ turres habent adjunctas, absque iis quæ turribus & tectis carent, quarum non parvus etiam est numerus) sunt sex millia octingentæ. In uno suburbio, quod sub arce ad Orientem positum est, sunt Moschæ mille & ducentæ. In alio Meridiem versus, septingentæ. Inter eas major earum numerus recensetur, quas in usum sepulturæ, principes ejus regionis viri, fabricaverant: quarum tamen præcipua à Christianis constructæ memoran-tur, antequam regnum hoc in impias Saracenorum manus deve-nisset.

De vitæ suæ ratione mercator, cuius tam sumptuosum palatium mirabamur, nobis per interpretem retulit, quod uxores albas habeat duodecim, Æthiopissas verò decem octo, qua-rum unamquamque in separato cubiculo asservat, ipsem claves ab eisdem retinens. Nam si eas congredi contingéret, invicem sese suffocarent. Cibus illis per fenestram submittitur. Cùm ad aliquam ingreditur, diligenter post se ostium claudit, ne cæteræ intus penetrare possint, quæ eum procul dubio opprimerent, ma-nusque sibi mutuas inferrent. Inde facilè colligere licet, quæ misera sit paganorum istorum conditio, quos DEUS ob pecca-tum tanta cæcitate percussit, ut non minùs sibi à semetipsis, quæ à brutis animalibus metuant. Cùm diceremus eum hac ratione in maximo periculo perpetuò versari, respondit, ita quidem esse; proptereaque illas in diligenti custodia se asservare: quas tamen omnes si vellet, interficere posset; cùm ejus sint propriæ, nempe

ipsius pecunia coëmpta: licitum autem esse cuilibet, re pretio comparata uti prout voluerit. Multa sunt alia turpia & enormia, quemadmodum emptis hinc mancipiis abutuntur, quæ, piis auribus parcendo, reticere præstat.

Illud quoque mirabile nec prætermittendum, quanta sit inter ipsos consanguineos dissidentia. Cùm mercator prædictus palatum suum ostendendo nobiscum esset, servus ejus Æthiops nuntiavit filium ejus natu majorem advenisse. Egressus itaque nobiscum ad propylæum, filio in impluvio stante, sic unà colloquebantur. Dixítque nobis, filium ad se nunquam intromittere, sed eo modo cum illo colloqui solitum. Quærebamus quānam id de causa faceret; Non fido, inquit, illi: posset enim me interficere. Sed & ipse mecum ita agit. Cum alio quoque eundem modum colloquendi servo. Nam cùm uterque uxores & liberos habeat, non me illis committo. Tertius minor natu filius ad eum ingrediendi facultatem habebat: neque tamen in iisdem secum ædibus habitabat. Filius hic senior, qui ad eum venerat, triginta circiter annos habebat. Illud passim apud Æthiopes observatur, ut etiamsi maximè invicem sanguine sint conjuncti, alter tanq[ue] ab altero sibi caveat. Quamobrem in plateis plerumque unà colloquuntur: raroque ad ædes alter alterum admittit, nisi diligenti adhibita custodia. Mercator hic tres tantum servos domi habebat, qui ibidem dormiebant noctu: quos nihilominus in conclavi dormitus priùs occludebat, timens ab eis interfici. Manè verò tres artifices veniebant, qui operas in palatio ædificando illi præstabant.

Bassa
Ægyptii
Inhabitan-
tus.

Bassa toti Regno Ægypti præst. Meo tempore fuit Imbraim: quem Turcarum Imperator ad triennium eò miserat, ut dotem pro filia, quam eidem despousaverat, colligeret, ac undecunque posset corraderet, demptis redditibus officio annexis, qui victimum illi, ex ordinariis hortorum obventionibus, potissimum suppeditabant. Habebat tum is equites mille, pedites itidem mille. Quandoque maximâ pompa, cum copiosissimo comitatu, per civitatem proficiscens, se spectandum exhibebat. Czaussios trecentos, propter negotia & missiones necessarias, sibi habuit adjuctos, Sangiacos verò viginti quatuor, qui administrandæ civitati præfiebantur, quæ in viginti quatuor itidem regiones est distributa.

Arabum
in Cat-
rum in-
cursiones

Quoniam autem nocte diéque circa civitatem custodia est undique posita propter incursiones Arabum, qui etiam me præsente quater ad ipsam civitatis portam penetrarunt (unde magna fuit in urbe trepidatio) & pluribus Turcarum casis incolumes recesserunt.

cesserunt: ideo ad repellendos eorum conatus, anteà sex millia equitum totidémque peditum continuò alebantur. Sed propter *Custodiam* expeditionem Persicam tria ex equitatu, totidémque ex peditatu *militarum* millia fuerunt adempta. Equites habent tres Capitaneos, quorum unus mille præst̄ hastatis: alter totidem sibi subjectos habet Cerkassios (quos reliquias Christianorum, qui quondam *Ægyptum* incolebant, fuisse memorant, nunc omnes sunt Mahometani: tertius mille itidem Turcas, levioris tamen armaturæ, in sua habet potestate. Ad eundem modum ordines suos habet compositos peditatus quoque: qui totus è Janissaris constat. Singularis diebus Veneris aliquot Turcarum centena in campum prope Nilum prodeunt: ubi exercitia militaria faciunt, arundines breviores in se mutuò projicientes; adeò tamen temerè & confusè, ut semper in ejusmodi certaminibus, unus aut alter, vel ex militibus, vel ex spectatoribus ipsis intereat. Equis enim ad cursum ita frænos relaxant, ut eos deinceps retinere non valeant, atque ita collapsi miserè colliduntur.

Judæorum ingens est hic numerus, à quibus in capita singularia census dependitur. Dicebatur meo tempore, mulieribus & pueris quoque recensitis, eorum ad unum millionem, & sex-centa insuper millia, numerum ascendisse: quod idem ille Judæus telonio præsidens nobis retulit. Ex vulgo ad septem milliones recensiti feruntur Assan Bassæ tempore, qui certum incolarum numerum nosse cupiebat. Sed is, propter assiduas mutationes, vix iniri potuit.

In tanta hominum multitudine, vix tertia pars est reliqua, quæ visum integrum habeat. Omnes ex oculis passim laborant, propter esum fructuum, quibus vulgus promiscuè vivit, aquæ potu superaddito. Ad hæc cum regio sit calidissima, cidarim nihilominus in capite deferunt, quod integumentum grave satis est: unde è sudore, oculorum inflammatio provenit: quam platearum pulvis, quæ lapidibus stratæ non sunt, vehementer adauget. Octo millia camelorum, aquam è Nilo ostiatim deferunt, duabus utribus coriaceis, quorum quilibet dolium nostrum communice capit, ad utrumque latus appensis. Hæc aqua dividitur à portitoribus, qui eo nomine Bassæ vectigal pendunt: quidquid superfuerit, per plateas ob sedandum pulverem spargunt. Sunt & plures alii cameli, utpote Sangiacorum, Czaussiorum, & mercatorum, à quibus nihil dependitur, quorum numerus ad octo millia ascendiit. Præterea sunt & bajuli, qui in pellibus hircinis aquam venalem in dorso deferunt, aliquid etiam Bassæ contribuentes. Horum ad triginta millia esse perhibentur. Illud quoque

cumprimis est admirandum (unde magnitudo urbis perpendi potest) quod cum Nilus exundat, & quatuor vel quinque canaliculis per civitatem fertur, ac cisternas omnes copiosè implet, camelorum nihilominus & hominum aquam deferentium non minuitur numerus: dicuntque, ea ratione licet aliquantum ex redditibus Bassæ imminuatur, vix tamen damnum ad dimidiam vel etiam tertiam partem ascendere. Culinarum publicarum sunt ad viginti millia. Nam locupletiores tantum & digniores domi cibum procurant: vulgus è culinis vivit, in quibus maxima copia carnis, agninae præsertim, pullorum, anserum, maximè verò orizæ & pastillorum in oleo fricorum, venalis exponitur.

*Vetus
Cauri
abun-
dantie.*

Rerum ad viatum pertinentium, magna est abundantia. Bubulæ grati saporis, copia. Agninae ingens vis. Anserum itidem & pullorum gallinaceorum infinitus numerus, qui arte, prout dictum est superius, in fornaculis exclusi proveniunt. Vinum Ægyptus non habet, in cuius planicie, propter exundationem Nili, vineæ plantari non possunt. Colles autem vel montes nulli sunt. Unam tantum vineam cujusdam Christiani, Nataream (de qua inferius) proficisciens, vidi. Quamobrem Christiani ut plurimum vino Cretico utuntur. Consules tamen Europæi, ex Italia vinum sibi adferri curant. Quoniam autem nonnulli tradunt (quod etiam ad frequentiam civitatis pertinet) tempore pestis intra viginti quatuor horas, hic viginti hominum milia occubuisse, narravit nobis mercator Venetus Joannes Leonardus, qui jam vigesimum quintum annum hic agebat, quod ipsius tempore tanta pestis per duas hebdomadas hic grassabatur, ut non modò hunc prædictum, sed majorem etiam in dies singulos, viginti quatuor horarum spatio, hominum numerum absumperit. Neque id adeò mirum, quandoquidem Turcæ à pestifera contagione sibi præcavere non solent, afferentes, id necessariò fieri, divinæque vindictæ morem gerendum, quæ cuicunque destinato eveniat necesse est. Itaque Christianos irrident, qui tanquam divinæ ordinationi resistentes, luem pestiferam fugiendo declinare nituntur irrito saepius conatu. Defunctos, non ut Christiani pe-

*Turca
pestilen-
tiam non
fugiunt.*

*Pestis in
Ægyptio
septimo
quoque
anno
grassa-
tur.*

dibus, sed capite obversos ex ædibus efferunt. Illud etiam notandum, ferè septenis quibusque annis in Ægypto pestem variare, quæ in tertium annum plerumque durat, hoc modo: Primo anno leviter inchoatur, cum Sol Libram ingreditur. Maxime autem sicut in Mense Decembri, Januario, Februario, & Martio, quo tempore calores sunt remissiores: ubi verò invaluerint, cum Sol anno insequenti in Leonem ingreditur, statim cessat pestis, & quidem ita, ut si quis apostema pestiferum intus habuerit,

rit, & ad horam prædictam ingressus præfati Signi cœlestis supervixerit, omne periculum evadat: quæ res magnam sanè habet admirationem. Quamobrem sub illud ipsum tempus mercatores nostri è secessu redeunt, & ædes apertas habent. Quem-
admodum enim apud nos frigora, ita hic calores pestem pro-
fligant: duobusque mensibus securè vivitur. Posteaquam verò
Sol Libram fuerit ingressus, rursus sensim pestis inchoatur, & du-
rat, prout superiùs dictum est, ad Solis in Leonem ingressum;
non tamen adeò violenter sœvit. Tertiò eandem rationem ser-
vat, nisi quod de acerbitate magis etiam ac magis remittit. Po-
steà si contagio non fuerit aliunde illata, quatuor anni subsequen-
tes à peste sunt immunes: quandoque itamen longiores fiunt in-
duciæ: sed plerumque septen-^{in Ägypt.} aio malum recurrit. Qua quidem
in re singularem etiam DÉI benignitatem intueri & celebrare li-
cet, qui longè minoribus flagellis Christianos, quàm paganos,
castigare & affligere solet.

Quoniam autem multi multa de Regno hoc, & exunda-
tione Nili, memoriarum prodiderunt; visum est & mihi, qui sub
illud ipsum tempus ibidem præsens interfui, nonnulla breviter
attingere, quæ ipsemet vidi, & quæ à Christianis isthic commo-
rantibus accepi.

16. Conducto minore navigio in Bulhach, adverso flumi-
ne ad unum milliare, cum mercatoribus locorum peritis nava-
gimus versus urbem antiquam. Inter quam & Insulam Mulchias,
ubi Bassa ipsemet, de quo paulò post, habitat, nobiliora solent
edi spectacula. Civitas hæc vetus ripæ Nili adjacet, quando is
exundat; cæterum cùm proprio continetur alveo, ad jactum uni-
us sagittarum ab amne distat. Nilus itaque non casu & fortuitò, ^{Nilus}
quod multi opinantur, per campos exundat; sed per fossas arti-
ficiosè deductas, intra aggeres industria paratos diffunditur, & ^{non casu}
arva humectat: quod hoc ipso tempore maximè videre licuit, ^{exundat.}
sed & ex ipso villarum situ, quarum in territorio Delta, demptis
oppidis, ad viginti millia esse feruntur, non difficulter intelligi
potest.

Delta autem vocatur locus, ubi primùm bifariam Nilus fin-
ditur, quatuor infra Cairum milliaribus: deinde, cuius memini-
mus superiùs, una ejus pars in quatuor, altera in tria brachia di-
viditur, & ita septem ostiis in mare influit: cuius ultima pars ab
ortu Solis, prope Damiatam exoneratur, per quam naviga-
mus; altera ad occasum sub Rossetto, quod antiqui Canopicum
ostium appellant, & viginti quinque milliaribus à Damata dista-
re volunt. Damata vero à Cairo octoaginta, Cairus à Rossetto
<sup>Canopi-
cum Nilis
ostium.</sup>

sexaginta & aliquot abest milliaribus. Omnem hunc tractum Delta nominant. Circa duo brachia hæc, per quorum unum adverso flumine Damiatam, per alterum secundo amne Rossettum versus navigabam, tanta est ab utraque parte villarum multitudo, ut earum numerus iniri nulla ratione potuerit. A pago verò ad pagum agger protenditur, qui tempore inundationis, viam trans-euntibus præbet. Porrò aggeres hi, diuturnitate temporis veluti colles quidam à natura facti videntur, sed qui diligentius consideraverit, arte paratos facile animadvertiset. Nam & à pago ad pagum ducunt: & pagi ipsi tumulis editioribus, ceu collibus quibusdam in gyrum formati, incubant. Prætereà prædicti aggeres ordine certo sunt dispositi. Nam cùm aqua per emissaria (multi namque aggeres hæc habent; plures tamen cùm tempus adest, perfodiuntur) dimittitur, fluvius eam partem agrorum & camporum occupat, qui ad Cæsarem vel Bassam pertinent. Quibus adaquatis, aliis agger perforatur: & sic deinceps per ordinem agri aquas excipiunt. Diligens autem in aggeribus hisce adhibetur custodia, ne quis eos noctu, ubi minime deberent, aperiat. Sed & post aquæ emissionem, terrâ obstructis custodes apponuntur, ne furtivè quis eosdem perfodiat: unde in aquæ impetu cohibendo, magna futura sit difficultas. Cùm igitur Nilus exundat, è regione urbis antiquæ fit Insula, quam Mulchias, vel ut alii, Mechias appellant; quæ dictiones mensuram significant, quòd eo in loco, stagnante Nilo, mensura aquæ observatur. Cæterùm cùm Nilus suo alveo continetur, ad eam insulam sicco pede perveniri potest, cùm nulla sit hic aqua, prout suprà meminimus. In ipsa quoque civitate, per Nili canales, cùm aqua non exundat, equites & pedites hinc inde commeant, non minùs quàm per plateas, quæ per civitatem in longum protenduntur, nisi quòd profundiores sunt his, quæ aquis non alluntur. In extremitate dictæ Insulæ parte superiori, est amplum & elegans palatium, quod Bassa tunc temporis inhabitabat: ubi etiam est Moschæa, in qua est columna seu pyramis erecta, quam aqua per subterraneos conductus alluit, in qua notatur, quàm celeriter aqua crescat & decrescat. Verùm qua ratione id fiat, haud facile penetrari potest: cùm Christianis eò non pateat aditus. Sed nec ipsis sacerdaribus Turcis, præterquam eorum sacrificulis Santonibus, Bassæ, & nonnullis superioribus ad id delectis. Volunt enim hunc locum esse sacratum, quem ingredi nemini liceat, quandoquidem inde exundat aqua, cuius beneficio in universa Provincia fertilitas obvenit, cùm præsertim nullæ sint hic pluviæ, nisi Mense Decembri: quo tempore ter quatérve una vel

*Mulchias
as vel
Mechias
locus,
mensura
Nili.*

*Palati-
um Bas-
ja Curi.*

*Ad py-
rami-
dem
mensura
Nili
Christia-
ni non
admit-
iuntur.
In Agy-
ptoplu-
via mul-
ta.*

vel altera hora modicè pluit, idque nullo terræ beneficio, prout inferius explicabitur. Versus mare, ubi fluvius prope Damiam vel Rosettum, aut ubi quinque aliis ostiis in pelagum sese exonerat, fit tamen pluvia, prout cùm essem Alexandriæ, vigesima septima Septembbris decidit mediocris: quæ fuit cumprimis expedita; quandoquidem, ut posteà dicemus, aërem noxiū purgat & propellit. Cùm igitur in prædicta Insula Mulchias, fluvius incipit crescere, statim aliquot centena puerorum in urbem mittuntur, qui per plateas proclaimant, quantum aquæ, & quām celeriter accrescat. Nam si augetur incunctanter, bonam spem Progno-
concipiunt incolæ, brevi aggeres apertum iri, unde anni inse-
quentis ubertas colligitur: sì parciùs exuberat, sterilitas expe-
ctatur, unde caritas annonæ & famæ præ foribus adesse digno-
scitur; cùm paucitas aquæ agros omnes irrigare, & quidem co-
piosè, quæ res ibi maximè necessaria, non possit. Quòd si ul-
tra modum aquæ copia provenerit, ex nimia agrorum humecta-
tione, dum seminatur granum frumenti, in terram altius demer-
gitur: neque enim multum, nec in omnibus passim locis hìc ara-
tur: sed ubi copiosè Nilus aquam suppeditavit, ibi levi vomere,
vix ad trium digitorum profunditatem terra proscinditur. In lo-
cis editioribus, aratio perinde ac in hortis adhibetur. Horti
enim arantur, & irrigantur assiduè: quam ad rem boves aquam
pertrahunt. Unde bis in anno fructus proveniunt. Nam in lo-
cis tantùm montosis, ubi Nilus non penetrat, horti conseruntur. Hortic.
Unde autem boves aquam extrahunt, sunt altiores putei, è qui-
bus aqua, rotarum ministerio tubulos habentium educita, in li-
gneos canales effunditur, unde horti commodè satis adaquantur. Rum fru.
Rotas autem ipsas boves circumagunt, quibus oculi pannis velan-
tut, ut etiam nemine præsente, & stimulos addente, assiduè ro-
tationis opus exerceant. Stercorationis in agris usus hìc nullus.
Nam & natura sua terræ gleba pinguis est, & messe finita, in-
gens jumentorum multitudo per campos oberrat, eösque fecun-
dos reddit. Messis porrò sub finem Martii inchoatur, & ante Messis in
extremos Aprilis dies perficitur. Nam per Majum venti Meri-
dionales spirant, qui fruges in campis repertas excoquerent, & Martio.
planè ad nihilum redigerent. Cùm isthīc essem, ex indicio men-
suræ in Mulchias, dicebatur Nilum viginti unius cubitorum alti-
tudine exundasse: ob idque annum insequentem fertilem futu-
rum: nam amne ad viginti quatuor, quinque, aut sex cubitos
ex crescente, nimiū agros madefieri; rursus verò ad cubitos de-
cem novem non ascidente, aquæ paucitatem accusari. Nun-
quam tamen minùs quām ad sedecim ulnas ex crescere, quo casu
cer-

certissima fames expectanda. Exundat autem semper in Mense Augusto. Dies certa præscribi non potest: sed plerumque circa medium mensis præfati solet id fieri. Unde autem tanta aquæ copia proveniat, compertum jam est, eam à pluviis oriri, quæ à primis Maji diebus, ad finem usque Mensis Augusti ultra Tropicum Capricorni perseverant. Nilus autem à montibus Lunæ ultra Äquatorem principium dicit: qui à pluviis hujusmodi, non à spirantibus Etesiis (qui venti, maris undas fluvio sese exoneranti objicere deberent, cundémque regredi & intumescere faciant: quæ omnia esse fabulosa, & contra rationem conficta facile judicabit, qui rem subjectam oculis habuerit) inundationis suæ incrementa sumit. Qua de re, locorum illorum Cosmographi, copiosius tractant; præsertim cùm veluti apud nos hyeme, ita in partibus illis per quatuor menses prædictos, propter pluvias continuas, & ventos vehementiores, omnis navigatio conquiescat. Dicunt etiam, & omnino ita se res habet, quòd ci-
tiùs aquarum hoc profluvium in Ägyptum descenderet, ni mag-
nus Joannes Presbyter, per ditiones suas, quas ex hac Äqua-
toris parte possidet, illas averteret: quas tamen nisi prædictus
Abyssinorum Rex per agros suorum irrigandos deduceret, im-
mensa earum vi, universa Ägypti regio tantam humiditatem
contraheret, quòd terra nullas amplius fruges productura censem-
retur.

Dai prævidentia circa fertilitatem pro vinearum. Atque hinc singularem DEI providentiam & ordinatio-
nem considerare licet, qui ineffabili sua sapientia universas mun-
di partes ita regit & distinguit, ut quælibet earum rebus ad vitam
necessariis abundè sit instructa. Conseminatio fit plerumque cir-
ca Festum S. Andreæ, cùm mediocriter Nilus exundat: sed ubi
minor est aquæ alluvio, maturior fit seminatio, ex qua tamen sa-
tis ampla provenit ubertas, propter calorem Solis adeò inten-
sum, ut vel circa finem Februarii messis institui possit: quo tem-
pore jam prima vice, ex hortis fructus & olera colliguntur. Cùm
minùs copiosè Nilus exundat, non omnes campi adaquantur,
nec terra, quod satis sit, madefieri potest, quæ per æstatem adeò
induratur, ut speciem petræ durissimæ repræsentet: cùm verò
aqua superabundat, tardiùs terræ semina committuntur, ne gra-
num profundiùs demergatur, atque ita Messis ad Majum Meniem
protrahatur, & omnia ventis Meridionalibus, ut suprà memo-
ratum est, exsiccantur. Illud valde mirum, quòd licet Nilus in
magnum altitudinem apud Cairum excrescat, ubi tamen ejus bra-
chia in mare influunt, ferè suis alveis solitis continetur: & si quid
accrescit, id ultra unius cubiti altitudinem non consurgit: quod
tamen non nisi raro fit, quandoquidem aqua quæ ripas super-
gre-

greditur, per campos diffunditur; & in terram incumbit: unde nulla ejus, dum in mare illabitur, accessio deprehendi potest. Ad hæc, ut antè dictum est, imber hic provenire solet, qui agros, ubi Nilus non ascendit, competenter irrigat. Ita hic undique divinæ providentia dispensatio mirabilis elucet.

Totam itaque noctem per flumen navigando duximus, res visu dignas annotando: ubi etiam ingens hominum multitudo, diu nocteque in scaphis vagabatur. Nam hoc tempore, in publica omnium lætitia, veluti quædam Liberalia aut Nundinæ apud illos celebrantur, ubi & viliori pretio omnia distrahuntur, & victus abundantia per naviculas circumfertur.

17. Manè, tertia ab ortu Solis hora, denuò ad Bulhach pervenimus, & scapha egressi, consensis asinis civitatem ingressi sumus.

18. Summo manè, una ante diem hora, ex hospitio egredi, ad civitatem veterem venimus, quæ à nova, quarta milliaris parte, inter hortos semper eundo, distat. Duabus verò horis post exortum Solis, trajecto Nilo, quinta milliaris parte peracta, rectâ ad Pyramides pervenimus: de quibus qnoniam ab auctori-
bus multa produntur, ego quæ ipsem coram vidi, breviter hic
annotabo. Constat omnium testimonio, Memphis civitatem
sacris & prophanis literis celebratam, hic olim fuisse: nunc præ-
ter exiguae quasdam versus Meridiem ruinas, ejus nulla apparent
vestigia. Steriles arenæ omnia cooperiunt. Pyramides tamen
decem septem adhuc integræ conspiciuntur: quarum duæ sunt
majores, & tertia à Rhodope meretrice constructa. *Plinius lib.*
36. cap. 12. formam & architecturam ejus describit. Est in primis
elegans, vix tamen sexaginta vel septuaginta cubitorum habet al-
titudinem. Hæ tres Pyramides sunt planè integræ, & inter mi-
racula mundi connumerantur. Duæ majores stupenda & incredi-
bili sunt magnitudine; altera tamen excellit, quæ tam in altitu-
dine quam in latitudine & longitudine, trecentos habere cubitos
dicitur. Intrinsecus habet artificiosos & peramplos gradus; qui-
bus æquè ut extrinsecus, ad ipsam usque summitatem ascendi-
tur. Habet & concamerationes, quarum duæ majores, una su-
per alteram erecta, quæ sepulchra Regum Ægypti continebant.
In inferiore extat etiam hodie sepulchrum satis magnum, in quo
corpus aliquod fuit repositum. Porro à quibus Regibus, quanto
sumptu, quóve modo vel artificio, & num à Judæis in Ægyptia-
ca servitute constitutis, (quod omnibus ferè auctoribus placet) Pyramide
hæ moles fuerint excitatae; vel num iidem Hebræi
aggeres & fossas; quibus Nilus deducitur (apparet enim non na-
tu-

tura, sed arte facta esse omnia) perfecerint, Historicis, qui plenius hæc pertractant, judicandum relinquimus. Illud mirari magnopere convenit, cùm dictæ Pyramides, in sublimi monte, qui totus è vivo saxo constat, sint erectæ, quantum tamen è lapidum genere colligitur, apparet eas non ex ejusdem rupis lapidibus esse concinnatas: nec facilè vestigari potest, unde aut qua ratione tanta lapidum congeries eò comportari potuerit; quandoquidem etiam Nilus exundans, tribus milliaris partibus, à fabrica remota procurrit. Sed nec illud penetrari potest, cùm quilibet lapidum tres cubitos longus & latus, altus verò plus quam uno sit & semisse, quo labore & artificio, in tam altum montem pertrahi, & in summitate collocari potuerit. Maxima omnium Pyramis ex lapidibus ejusmodi sectis & quadratis, in formam montis cuiusdam naturalis, singulari quodam artificio est fabricata: & licet quadrangulari figura ab ima parte sensim in cacumen consurgat, tamen lapides isti quadrati, ita inæquali ordine compositi arte mirabili videntur, ut moles tota montis à natura formati speciem repræsentet. Ascensus propter lapidum crassitiem gravis & laboriosus, securus tamen est: & licet passu convenientius usus fuerim, vix tamen intra unam & dimidiā horam, Pyramidis summitatē ascendi, ubi planities est quadrata, spatium decem cubitorum in qualibet parte complectens. Ab hac maxima Pyramide ad sequentem procedendo, in dextra parte sunt habitationes in saxo vivo eleganter excise, quarum superior pars, instar tabulati, quod apud nos trabibus transversim appositis sufflentatur, est formata; nisi quod trabes prædictæ non quadrata, sed semicirculari forma effinguntur. Parietes eadem quoque similitudine exsculpti. Volunt nonnulli, Regum hæc conclavia fuisse, aut Sacerdotum Ægyptiorum: quandoquidem, ut dicetur inferius, Pyramides istæ vel familiarum vel Parochiarum receptabula fuisse existimantur.

Secunda Pyramis paulò priore minor, ad geminum sagittæ jaclum, ab illa distat. Ingressus interior in illam non patet, quem tamen occultum esse volunt. Exterius ad medium usque potest ad illam concendi, cùm ad eundem modum, ut prior illa, lapides habeat compositos; nisi quod paulò planiores & minores sunt. A medio verò lapides ita complanati sursum ascendunt, ut ultrà progredi sit impossibile: quod eo consilio maximè factum appareret.

Inde verò tertia ejusdem Pyramidis pars, usque ad summitatē lapides habet, quasi neglectim & inordinate collocatos, ut in parte inferiori; ita ut nisi series illa saxonum plana, quæ ad ali-

aliquot denos cubitos elevatur, impediret, conscendi ejus summitas, quemadmodum prioris, facile posset.

Tertia Pyramis, ad latus secundæ versus civitatem, est Rhodopeps illius, cuius jam meminimus, tota ex lapide dolato, ut ^{pes Pyramis.} conscendi non possit, fabricata: à qua ad ternum arcus jactum magis etiam versus civitatem, est caput collo & brachiis prominens, ejusdem meretricis, septem cubitorum altitudine, habitu mirabili ex uno vivoque saxe exsculptum. Volunt nonnulli, quod ex illa majore Pyramide, quam introgressi sumus, * per cavernam subterraneam in rupe excisam, quam lapidibus obrutam vidimus, angustus & occultus in caput hoc patebat aditus: atque ita inde oracula edita, vulgo gentilium existimante, per ipsum capitum os illa proferri. Circa caput lapides aliquot sunt erecti, in quibus sacrificia quædam apponebantur. Nunc, quid fuerit, discerni non potest.

Audivi à quibusdam in Cairo, qui se vidisse id affirmabant, ego tamen non vidi, quod ad Meridiem, ubi extrema pars urbis Mempheos fuisse prohibetur, sunt duæ statuæ, seu colossi, ^{Colossi} Pharaonis, ^{Pharao.} viginti cubitorum altitudine; utraque ex uno ac integro lapide, pulcherrimo artificio sculptæ: quarum una est cujusdam Pharaonis; altera Reginæ, uxoris fortassis ejus. Utraque collapsa, integra tamen manet. A dictis colossis Pyramides hæc quinque milliaribus nostris distant. Unde quanta fuerit urbis ejus amplitudo, colligi potest: quandoquidem & ipsæ Pyramides, prout ex ruinis appetet, ultra quatuor millaria protenduntur. Quam obrem si ab hac parte Nili tanta fuit civitatis magnitudo, & ipsa ^{Mem.} ^{pbeos ur.} ^{bis pri.} ^{sca ma.} Cairus, ut nunc est, ex alia parte illi fuit conjuncta; cum à magnis Pyramidibus, quæ propius imminent civitati, usque ad no-^{gnitudo.} ^{Cap. 30.} vam Cairum magnum unum & dimidium milliare numeretur) se-quitur necessariò, urbem hanc aliquot millaria in circuitu habuisse, quam medius Nilus intersecabat. Ac veterum quidem omnium auctoritate constat, hic omnino Memphis fuisse: sed, ut jam dictum est, utramque civitatem simul junctam, quod ex ruinis non obscurè liquet. Postea tamen Sultani Ægyptii, demolita Memphi, juxta divinas Prophetarum prædictiones, Ezechielis præsertim, in Cairo juxta hortos palatia exædificare cæperunt, & sensim civitatem frequentem reddiderunt.

Miror vehementer, Hebræum Benjamin, qui ante quadrin-^{Benja-} gentos annos multas Orbis regiones peragravit, & quæ vidit di-^{min He.} ligenter annotavit, (quamvis interdum in iis, quæ auditione ac-^{bræus} cepit, à veritate aberret) nullam Pyramidum hujusmodi in suo ^{in suo} ^{Itiner.}

* Bellonius Sphinga caput hoc appellat; sit pro arbitrio Lectoris.

mentio-
 nem non
 faciat.
 De bac-
 civitate
 Balbecb
 dictum
 is super-
 rius sol.
 27.

Itinerario fecisse mentionem, cùm tamen Cairum adierit; quam ut antiqui modernique Judæi solent, Misraim appellat. Adhæret is eorum opinioni, qui civitatem Balbech ab Asmodæo Dæmonie constructam affirmant, quòd propter lapidum magnitudinem, tantas ab hominibus substructiones fieri potuisse non credebant. Sed probabilius longè de magica fabricatione fabulam Pyramidibus hisce attribuere potuisset, quæ magnitudine lapidum, streturæ difficultate, & sumptuum impensa, Balbechana ædifica longè superant. Quamvis enim illa sint admiranda; Pyramides tamen in omnibus magis admiratione dignæ, quæ non minùs in latitudinem & longitudinem, quàm in altitudinem, etiam æquali dimensione, summo artificio sunt erectæ. Ego quidem existimo, Benjaminum hunc ex industria Pyramidum mentionem prætermissee, quòd, ut antè dictum est, per Judæorum in servitute constitutorum operas, fuisse suscitatas intellexisset. Hanc itaque suæ gentis ignominiam reticere maluit, quàm Pyramidum mentione injecta, per quosnam fuerint erectæ, ponere: quandoquidem ab Asmodæo Balbechi fabricatam civitatem affirmavit. Et reverà in tanta mole suscitanda apparet, incredibili servitute Judæos fuisse oppressos. Facit hoc Benjaminus frequenter, ut gentis suæ, ubi sese occasio dederit, honorem impensiū tueatur. Quam etiam ob causam in hoc suo Itinerario maximè gloriari videret, quoties in aliqua civitate aliquem Judæorum numerum reperit, quos etiam nominatim recenset.

Inde ad dextram deflectentes, per quandam villam redimus Cairum, tribus ante vesperam horis, & trajicientes ad veterem civitatem, denuò cum Consule Mariano in ejus scapha per fluvium navigavimus. Interea Sangiacorum scaphæ frequentiores undique confluabant, quòd in sequenti die Bassa aggerem aperturnus, & aquæ partem per civitatis canales emissurus esset. Quamobrem & nos cœnam in civitate veteri sumpsimus, ibidémque pro nocte mansimus: quamvis nihil ferè quieti datum, quòd tympana & litui ubiqüi perstrepere. Hoc etenim tempore, quilibet sibi Musicos concentus aggregare studet, maximè virginati quatuor Sangiaci: qui adhuc interdiu in suis celocibus hinc inde vagabantur, quas duobus majoribus vexillis adornarant, quæ unusquisque eorum habere debet: unum Ottomanicæ familie rubei & albi coloris; alterum ad libitum. Per spondam verò naviculæ decem & aliquot minora vexilla collocant; & totam tela eleganti acu picta, prout tentoria variis coloribus distincta Turcæ habere solent, cooperiunt. Ab utraque parte navis, pueri decem & aliquot adstant, quos militari suo cultu & armis quisque

Sangia-
 corum
 in aper-
 tione Ni-
 ti pom-
 pa.

que eleganter exornat, ipse verò Sangiacus in medio residet, ense falcato super caput appenso. Navem plures quam decem remiges impellunt, quam altera minor, longiori fune adligata sequitur, Musicam deferens, duo videlicet tympana, cum tribus vel quatuor lituis, quos Æthiopes servi plerumque inflant. Priores itidem Turcæ habent suas similiter scaphas, & pueros eleganter vestitos; nonnulli quoque Musicam. Vexilla tamen expondere nulli licitum, præter Sangiacos, qui omnes tunc praesentes aderant, unico excepto, qui propter morbum interesse solennitati non poterat, filium tamen minorem sui loco misit, qui in medio sedens, librum in manibus tenebat, quod armis defensis nondum idoneus haberetur. Ejus navis omnium elegantiissima habebatur. Sangiacis & Turcis aliis, ab utroque latere assident amici vel propinqui, quos in navim advocant. Nam qui majore suorum turba stipatur, honoratior appetet: adeò ut aliquæ naves, unà cum remigibus, centum personas circumvehant.

19. Tertia post ortum Solis hora, ipse Imbraim Bassa in ^{Baffa}
publicum processit, ex palatio Insulæ Mulchias eleganti triremi
vectus, quam per gyrum plurima vexilla minora cingebant; duo
verò magna, ubi sedebat, ad latus erant posita, unum viride
^{Imbraim in aperto-}
Mahometis, alterum rubeum dimidia alba luna insignitum fami-
liæ Ottomanicæ. Extremitas hastarum, apud vexilla, loco cu-
spidum caudas equi marini habebat appensa. In eadem triremi
erant trecenti Janissari bombardarii: quorum qui rubeis vestibus
induti, capitis integumenta cristis pennatis condecorata gesta-
bant, ii proprius Bassam stipabant: cæteri remotiores erant albis
induti, contis itidem albis insigniti. Czaussii & reliqui primarii
Turcæ illi assistebant, ipse solus sedebat, puer propter æstum
flabello illi ventum excitante. In prora sex erant majora tormen-
ta, quæ aliquoties sunt exonerata. Quoniam secundo flumine
triremis vehebatur, obversa fuit puppis, ut temone cursus ce-
leritas cohiberetur. Circa triremem, erant viginti quatuor San-
giacorum Dzermæ, & alia minora navigia circiter mille. A pa-
latio Mulchias, agger qui perforatur (est autem is sub turri aquæ
ductus, qua ad arcem inferiorem itur) distat ad tres sagittæ ja-
ctus, triginta & amplius cubitos longus, latus tamen, canalem
habens subjectum valde profundum, licet non magnopere latum.
Cùm eò adnavigasset, puppi, ut dictum est, obversa prope ipsum
aggerem triremis substitit: ubi ingens hominum multitudo jam
undique confluxerat, adeò ut terra illa nive cooperta videretur,
propter albicantia capitum integumenta, quæ latissimam aream,

quæ ibi est, densissimè complebant. Ego, quamvis anteà Romam, Parisios, & plures populosas civitates videram, nunquam tamen in omni vita mea majorem hominum multitudinem, uno in loco congregatam, me vidisse recordor. Et quoniam annuatim hæc cæremonia peragi solet, qui rem exactius judicabant, ex areæ illius capacitate, duos hominum milliones præsentes isthic adfuisse asseverabant. Bassa signum manu dante, statim universa hominum multitudo, quibus quisque potest instrumentis, aggerem perrumpit, unde sensim aqua in canalem influit, & postea toto impetu aggerem lambit. Bassa verò domum revertitur. Et quoniam adverlo flumine remigatur, antequam ad palatum, unde discesserat, perveniat, ad eam partem fluminis, quæ civitatem veterem respicit, & à scaphis libera est, ex hac ipsa Bassa tiremi, ingens vis confectionum saccharo conditarum, imo & saccharum ipsum rotundis ligneis vasculis inclusum, passim per aquas dispergitur; quas confectiones vulgi multitudo, circa tremem natando excipit, invicemque etiam pugnis concertando, sibi præripit. Itaque totum planè flumen cooperitur, ex parte quidem insulæ navibus, ex parte verò civitatis natatoribus istis, quorum ultra decem & aliquot procul dubio fuere millia. Finito spectaculo, scapha nostra delati sumus versus novam civitatem, inde pedibus reliquum itineris ad hospitium confecimus: quod quandoquidem ad ipsum majorem canalem positum erat, inspiciebam qualiter sensim aqua accedebat: quam juxta morem paganis receptum, veluti salutando, quod fertilitatis auctor sit, magna hominum copia deducebat, unâ per profluentem gradiendo, & in lætitiae signum, clamoribus civitatem complendo: cui vicissim ex ædibus promiscua multitudo gratulabunda occurrebat. Ubi verò ad mensuram hominis aqua excrevit, quidam egrediuntur indusiis amicti, qui illorum proprius est vestitus, quidam supernatant. Deinde nocte diéque scaphæ commeant, venalia multa, præsertim verò vietiui necessaria deferendo. Alii recreationis causa navigia descendunt, personati incedentes, & Musicam exercentes. Vulgus pro Musico concentu, complosione manuum plerumque utitur: alii testam testæ collidentes, ad numeros quosdam sonitus harmonicos edunt. Passim tamen ubique homines natant: quidam etiam è tectis ædium, quæ altissimas habent substructiones, in aquas magno impetu desiliunt; mihi rum quomodo non collidantur. Habent autem hoc Ægyptii, natatores egredi, quod ad miraculum usque, egregiè & longo temporis intervallo natare possunt: cui rei à teneris assuescunt, non solùm per canales urbis, sed per Nilum ipsum natantes. Sæpius videre est, ali-

aliquem puero unius anni brachiis imposito, & manibus collum amplexante, fluvium tranare. Quòd si puer aliquantum succrevit, huic manum supponens, & aliquando subtrahens, eum natare docet, ipse altera manu aquas sulcare contentus. In profluentibus ergo istis per urbem, magna semper hominum conspicitur multitudo. Nonnulli ex ædium fenestrīs, à præternavigantibus necessaria coëmunt, belleria præsertim, saccharum, & variis arborum fructus, pretio per funem demisso, & merce retracta. Ex ædium itidem fenestrīs, urnis alligatis, aqua sursum fune attrahitur, quæ res vulgo magnam oblectationem præbet, cùm aquam non emptam pro domestico usu habere quisque possit. Dum itaque aquæ fluxus per urbem continuatur, quod ad dimidium usque Novembrem durat, naviculis omnia complentur. Cæterū aqua canalium prædictorum, urbem præterlapsa, in Deltam non influit; sed ad partem dextram Orientem versus, magnum terræ træctuīn inundat, in quo præcipuæ Cæsarīs & Bassæ villæ continentur, quarum aliquot millia esse perhibentur. Nam ^{Delta} Nil. ultra Deltam, quæ regio viginti millia villarum complectitur, sunt plurimæ in Ægypto infra & supra Cairum villæ, quarum campos ^{Villa-} ^{rum in} & agros Nilus inundat. Earum ad quadraginta millia esse, affir. træctu. ^{Cairi} multitu. mant pro certo incolæ. Volunt nonnulli, totum hunc circuitum ^{do.} esse terram Gessen, quam Pharao Patriarchæ Jacob attribuerat. Tanta autem rerum omnium hic provenit ubertas, cùm annus ^{Terra} est fertilis; ut incolæ tributo, quod magnum est, persoluto, & ^{Gessen.} annona pro victu reposita, (nulla autem pars orbis, præter Chi- ^{Gen. 17} nām, quæ à frequentia commendatur, Ægypto est magis popu- ^{Ægypti} losa: quod nemo facile crediderit, nisi qui rem oculis habuerit ^{ubertas.} subjectam) magnam insuper partem extra Ægyptum divendant tritici, orizæ, sacchari, dactylorum, cassiæ, & reliquarum frugum: quarum pretium duobus millionibus æstimatur. Ea nobis ipsimet Christiani negotiatores Europæi retulerunt, qui certam rei notitiam habent, quandoquidem non solum merces diversas, sed res etiam ad victum pertinentes, assidue pertractant.

22. Obambulabam perlustrando civitatem, quòd dies Lunæ esset, quâ & die Jovis mercatus publici esse conserverunt. Plurimæ & diversæ merces hic venum exponuntur, animalia quoque omnimoda. Hominum ex omni nationum genere ingens undique concursus. Non vana de civitate hac circumferuntur, quòd propter hominum promiscuam multitudinem, difficilis sit per plateas transitus, quas pedites, equites & jumenta passim complent, meretrices præsertim, cultu elegantiore, facie tamen tecta mulis insidentes. Earum (nam, ut ferè ubique, ab eis ve-

Etigal exigitur) numerus ad centum millia pertingit. Mulieres cæteræ, quæ viris sunt nuptæ, in publicum prodire non possunt, ne ad Moschæas quidem. Nec è fenestra illis in plateam prospetare liberum, nisi per craticulas ligneas. Sunt fora publica, in quibus Æthiopes mares & feminæ, juvenes, mediocres, & senes, prostant venales. Erant ibi tunc viri septingenti, mulieres sexcentæ; omnes nudis corporibus, præterquam quod adultores, idque fœminæ tantum, vili aliquo panno pudenda cooperiunt. Omnes aures perforatas habent, quidam & nares, à quibus globulus vitreus dependet. Inter fœminas plurimæ sunt, quæ labium inferius perforatum gerunt, cui circulus inseritur, cum annexo globulo, qui se ponderosior est, os adeò diducit, ut dentes appareant: res visui permolesta. Valdè vili pretio mancipia hæc veneunt. Nam decem ducatis aureis, puer vel puella, quæ cuncte emptori placuerit, comparatur. Christianis tamen, sub poena capitis, servos educere prohibitum. Mauri vel Æthiopes ejusmodi ex Barbaria advehuntur: & Algieri vel Tripoli Barbaræ primum venales exponuntur. Inde mari Alexandriam, vel Rosettum, posteà per Nilum Cairum deferuntur. Uno eodemque in mercatu, ad aliquot centena prostant; illicò tamen distrahuntur. Quamobrem sæpius etiam advehuntur. Qui mancipium marem fœminamve emerit, liberum est illi, quidquid cum eo adlibuerit, agere, (Hunc, inquit Turcæ, ego pecunia mea propria emi) vel servare vel mactare hominem possunt, prout multi iracundi & furibundi, multos interficiunt. Puniuntur tamen propter facinus. Omnia quæ quis concupiverit, tam diebus mercatus, quam extra, venalia in magna copia reperiet.

Maslok cidi tunc temporis in unum, qui *Maslok* comedebat, sedens ad *porus* & *propolium*, in quo pulvis prædictus, qui est subviridis, vendebatur: cuius etiam partem, si uti vellemus, nobis propola offerebat. Is qui pulverem hunc hauserat, manibus circa caput *Masloko* aliquid quasi prendre velle videbatur, oculis contortis, & ho-*usumur* in qua mini furioso similibus prospectans, nihil loquebatur. Quærebam*dura ve-* quidnam hoc esset. Respondit propola, hominem capitum dololus*pbræne-* rem maximum habuisse, & sumpto pulvere jam convaluisse: vi-*sim inci-* deri quandoque illi, quasi sub arboribus constitutus, fructus de-*derunt,* cerpat; unde apparet, cum illo jam melius agi. Mirum certè.*præser-* Videbamus omnino, miserum illum furrore corruptum, iste verò *tim si* vinum convalescere illum asseverabat.

Magnam civitatis partem obequitavi; relicta arce ad lœvam, *Cumq[ue]* extra portam, ad unam Moschæam pervenimus, quæ Magara *vina sint* vocatur: in quam Christianis ingredi licet, dato aliquo honori-*bic val-* *de po-* *tio,*

rio, & calceis detractis. Sunt enim hic veterum Aegyptiorum ^{tentia} sepulchra. Tota haec Moschæa in rupe est excisa, antra & cry-
^{& fu-}
^{ptas plurimas, quæ longissimè extenduntur, habens. Inde pro-}
^{mosa,}
^{feci, concendimus præaltum montem è regione arcis; è quo}
^{etiam ex}
^{major pars urbis, & suburbia, in quibus tot Moschæas esse di-}
^{racemo-}
^{ximus, optimè conspicuntur. Res est oculis perjucunda, præ-}
^{rumeſu,}
^{sertim quòd per omnes urbis partes, & extrà, quām latissimè}
^{Turca}
^{prospectus patet, ingens arborum dactyliferarum copia, ædifi-}
^{quæ ca-}
^{ciorum culmina dividit, nova civitate duntaxat excepta, quæ}
^{pite tur-}
^{non adeò frequentes ejusmodi habet arbores, quæ proceritate}
^{bato in}
^{etiam turrium altitudinem superant. Quanta sit palmæ arboris}
^{Mugara}
^{elegantia, nullus ignorat. Attollitur enim recta in altum, co-}
^{Mo.}
^{mam in cacumine habet: dactylorum autem fructus, non inter}
^{scibæa,}
^{folia, sed suis inter ramos palmitibus ad ipsam arborem, tan-}
^{sepul-}
^{quam viscus apud nos, innascitur. In hortos etiam prospectus}
^{coris}
^{per amœnum patet, quorum circa civitatem ipsam infinitus est nu-}
^{Egy-}
^{merus: in quibus saccharum seminatur, & crescit ut arundo, ni-}
^{pitorum}
^{si quòd canna media, cui succus inest, crassitiem unius brachii}
^{clara.}
^{obtinet. Sunt tamen & graciliores. Horti assidue boum opera,}
^{Saccha-}
^{ut superiùs dictum est, irrigantur. Saccharum ad maturitatem}
^{rum.}
^{perducitur sub finem Octobris, ut & dactyli: quamvis ii maturiùs}
^{etiam in Septembre colliguntur: neque pinguiori terra vel riga-}
^{tione, ut saccharum, indigent; cùm in arenoso solo proveni-}
^{ant, & ardore Solis gaudeant, qui radices fabali calore foveat ac}
^{planè decoquit. Quamobrem in Syria & circa Alexandriam da-}
^{ctyli non adeò præstantes obveniunt, quòd minus Solis habeant.}
^{Hic verò Cari sunt planè maturi. Recentes sunt valde dulces,}
^{habentes modicam nihilominùs acredinem adjunctam, saporis}
^{non ingratam. Ex una arbore tantum fructuum provenit, quan-}
^{tum implendo uno cerevisario nostro dolio sufficeret. Quòd}
^{verò nonnulli asserunt, palmam non nisi centesimo ab insitione}
^{anno dactylos producere, mera est fabula. Nam ut & cæteræ}
^{arbores, in tertio vel quarto anno fructificant, præsertim si sint}
^{depressiores. Tria siquidem sunt earum arborum genera. Unum}
^{humile, quod dactylos communes profert: alterum productius,}
^{ut nostra pyrus, quod dactylos flavescentes & rotundos gignit,}
^{optimi saporis, sed non ita multùm durabiles, cùm facile mar-}
^{cescant. Tertium genus in magnam proceritatem excrescit, ob-}
^{longos, & sapidos habens fructus: quales ad nostras regiones}
^{non deferuntur: sed ex primo genere tantùm. Arbores proce-}
^{ræ, in centum usque annos fructificant, posteà sterilescunt; un-}
^{de apparent centum jam annos complevisse, quando fructibus ca-}
^{rent.}

rent. In bonitate arborum, & cura adhibenda, ut & in cæteris, permultum est positum. In eodem monte est parva Moschæa, quam Sexain vocant: hic cum prospectu civitatis oblectaremur, misit ad nos Santon, ut illi aliquid contribueremus. Erat tunc ibi mecum Christianus quidam, morum regionis peritus, hic ve-tuit illi dari aliquid initiō, ut nos recrearemus, & videremus quām libenter Turcæ pecunia causa faciant omnia. Cum itaque nihil illi dedissemus, misit ad nos, quod vellet nos ad Bassam deferre, tanquam exploratores, qui civitatem ex insolito loco circumspiceremus. Permisimus ut faceret. Conscenso igitur asino homuncio senex, in viam se subito dedit. Nos vicissim civitatem versus ad dextram progrediebamur, quā ad mare rubrum iter est: cumque aliquantulum promovisset, subsistebat, & respectabat, si forte illi aliquid mitteremus. Nos per intervalla denarios illi aliquot submittebamus, qui cum pauci illi viderentur, subinde asinum propellebat, & nos ad portam usque civitatis eum venire permisimus. Tandem aliquot ei grossis numeratis, gratias nobis egit, & contentus, Bassam non conveniens, reversus est, succussione senex, satis, ut apparebat, fatigatus.

*Santo-nes nudi
incedunt*

Santones ejusmodi, qui nudi incedunt, quos anteā quo-que Damasci me vidisse scripsi, in Cairo sunt quām plurimi: sunt & alii diversi; sed ii cæteris turpiores, qui pudendis planè detestis obambulant. Manè quodam tempore cum extra civitatem essemus, incidimus in quendam ex iis juvenem, qui devotionem suam turpiter & mirabili ratione peragebat. Nam quandoque versus Solem stando, eum inspiciebat, expansis brachiis: interdum sese inclinabat, & motus quosdam, ut mente captus, edebat. Vidimus deinde & alium paulò post: cumque hominis insaniam (quod isthic non satis tutum) rideremus, quod circa ventrem & femora turpiter manibus complosis luderet, ipse quoque nos intuitus cachinnum sustulit, & nos præteriit. Hi more peccatum per civitatem ubique oberrant, & quidquid illis placuerit, pro victu quotidiano liberè auferunt, utpote panem & frumentus ubi venduntur. Aquam etiam obviis eripiunt, si longius absit. A quo verò victualia ejusmodi rapiunt, is factum pro singulari gratia & felicitate reputat, quod vir sanctus tale quid ab eo postulaverit. Et quoniam per Cairum, in lagenis coriacéis, aqua venalis circumfertur, videre mihi contigit, Santonem ejusmodi nudum, à quodam lagena accepta, aquam bibisse (quod & alibi vidi;) venditor verò aquæ caput inclinabat, manus complicatas attolebat, quod illi tanta felicitas oblata esset, exultabat. Narrarunt nobis Christiani, qui à multo tempore in partibus illis de-

degent, idipsum & Turcæ affirmabant, quod hic apponere libuit, nempe Santones istos nudivagos in propatulo cum mulieribus coire, adhibitis quibusdam turpissimis superstitionibus; quas, ne honestæ aures offendantur, prætermittere satius fuerit.

Incipiens à suburbio, quod versus mare rubrum porrigitur, totam civitatem in longum pertransivi: & quamvis asino calcaria superadderem, qui gradarii in morem passu laxiore ferebatur, vix tamen duabus horis finem novæ civitatis attigi; inde per urbem veterem, & postremum suburbium usque ad sepulchra Judæorum, integra hora equitando consuopta. Quater longitudinem utriusque civitatis, & suburbiorum, emensus sum trium horarum spatio, idque adproperando: unde comperi illam ad tria nostra millaria extendi, quandoquidem non rectâ semper proficisci, sed quandoque propter plateas, circumitione uti oportuit. In supradicto suburbio, quod versus mare rubrum tendit, extat theatrum, per quod via publica protenditur; sed longè alia ratione, quā in Europa vidi, constructum. Nam in latitudine vix centum habet cubitos: in longitudine, ut qui mensuraverunt fatentur, tria cubitorum millia obtinet: unde apparet hippodromum olim fuisse, ubi cursus equorum & currum instituebatur. Gradus ab utroque latere, in quibus spectatores considerabant, pauci, nec ii sublimes. Moschæ omnes turritæ, quarum maximus, ut suprà dictum est, habetur numerus, in ipso cæcumine tholos erectos habent: una tantum in tota civitate, ^{Mo-} quæ theatro huic vicina est, tholo caret: cuius rei causam hanc ^{scbæa} adferunt: *Ædificium* hoc, prout videre est, antiquissimum, se-^{absque} pultura *Ægyptii* cujusdam Magi fuit: qui sub ipso dictæ fabricæ tholo, intus hieroglyphicis *Ægyptiorum* literis, sensum hunc insculpi fecit; Caput cerebro carens, nullius est valoris. Multis annorum centenis præterlapsis, delubrum hoc integrum permanit, donec Selimus Primus Regnum & civitatem hanc occupavit: quo tempore Magus quidam Moschæam hanc ingressus, & sensu characterum intellecto, Selimum adiit, sibique fanum ejusmodi donari petivit: quod cum ab Imperatore, victoria tanti Regni potito, non difficulter obtinuisse, tholum ejusdem Moschæ diruit, sub quo ingentem auri reconditi vim reperit: cuius pretio, domos, hortos, & alia id genus coëmit, potensque & prædives evasit. In cuius beneficii monimentum, tholum delubri apertum reliquit, quod in hanc diem eo etiam solum in omni civitate caret. Res consideratione digna, quod cum omnia fauna, eandem structuram tholo superimposito obtineant, unicum hoc eo sit destitutum. Habet fenestram inferiùs versus plateam,

*Cairus
ad tria
millaria
nostra
proten.
ditur.*

*Thea.
trum
hippo.
dromi.
cum.*

*Mo.
scbæa
tholo.*

intus aspectum admittentem. Non adeò magnum quidem, sed lucidum est, portam semper clausam habens. An aliquas hic Turcæ superstitiones suas peragant, incompertum est. Nec enim, ubi sepulturæ sunt, libenter ingrediuntur, sed Santones tantum: vulgus aut raro aut nunquam.

Manè summo, cum Consule Mariano, consensa scapha, per canalem majorem, qui hospitium meum alluebat, secundo flumine ferebamur ad dimidium extra civitatem milliare. Apud palatium Gaurea concendimus asinos; indéque non adeò magni milliari confecto, pervenimus ad villam satis frequentem,

Natarea villa. quæ vocatur Natarea. Hæc autem eadem est illa, in qua beatissima Virgo Mater, cum filio puerō Salvatore nostro, cùm in Ægypto esset, *Matth. 2.* per annos septem, ut Theologi sentiunt, habitabat. Est hic antiquissima domus, in cuius parte nunc etiam visitur in muro receptaculum quoddam, instar armarii, longum & latum cubitum unum, in quo Deipara Virgo filium Redemptorem nostrum recondebat. Sub quo est parvum altare, ubi Sacrificium Missæ celebrari solet.

Nam quamvis Turcæ locum etiam hunc plurimum venerentur, habeantque Moschæam in vicinia; nihilominus, singulari quadam ordinatione divina, Catholicis Sacerdotibus, ab immemorabili tempore Sacra hic peragere licet: & eadem die, quæ fuit Dominica, celebravit ibidem in nostra præsentia Franciscus Sassus, Societatis JESU Theologus. Non procul à prædicto loco, est ibidem fons aquæ vivæ, & quidem unicus hic in tota Ægypto, aliquot ulnas latus & longus, ac satis profundus, valdè frigidus & limpidus. Paulò post, aliquot cubitorum spatio interjecto, rota per tubulos eandem aquam irrigandis hortis ministrat, quorum in hac villa non exiguus est numerus. Quoniam aqua hujus loci est optima & clara, ejus potu Bassæ & Sangiaci delectantur, ob idque per camelos sibi deferri eam procurant. Ad bonum jactum lapidis ab eadem domo,

Ficus Pharaonis. est ficus agrestis crassa & procera, quam sicum Pharaonis appellant. Hæc arbor, divino quodam miraculo, ab ipsis radicibus usque ad summitatē fissuram habet tam notabilem, ut si constringi posset, aptissimè in unum coiret & conjungeretur. Nam ubi in una parte eminent extremitates; in alia concavatatem proportionatam retinet. Ad radices in ipso arboris truncō, est quasi conclavē quoddam parvum, quod nulla arte humana, in tam vasta arbore præsertim, fabricari potuit. Ad eam cùm beatissima Virgo pervenisset, repente arbor miraculose dissiliens novæ hospitæ stupendam mansiunculam præbuit, in qua cum cœlesti puerulo tamdiu lateret & quiesceret, dum pius & solitus Joseph ha-

habitationem aliquam in pago inveniret. Intuentibus certè magnam arbor hæc præbet admirationem: intra cujus concavitatem, Turcæ lampadem habent appensam. Locum enim in magna habent veneratione; & fatentur, id quod cuvis intuenti liquet, miraculosè fissuram eam fuisse apertam, in quam, DEI Spiritus (sic enim illi Christum appellant) unà cum matre dixerteret. Arbor hæc sita est in * horto, in quo balsamum proveniebat, cujus etiam extant plantulæ duos circiter cubitos altæ, sed exaruerunt omnes. Nam Assan Bassa, prædecessor Imbraimi hujus, qui meo tempore provinciam administrabat, Æthiopem quendam qui curam balsami habebat, quòd magnam pecuniæ yim collegerat. praefocari jussit: quo factum est, ut nullo, qui arborum ejusmodi curam gerere nosset, reperto, penitus deperirent. In Felici tamen Arabia; Imperatore Solimanno procurante, balsamum in copia provenit, ex hoc horto, ut plurimum, transplantatum: quod etiam Mechâ per Caravanam advehitur, cuius mecum bonam quantitatem asportavi.

Rediū us deinde pro prandio ad palatium Gaurea, & ad levam conspeximus Caravanam cum aliquot centenis camelorum progredientem versus civitatem Sues, quæ supra mare rubrum est posita. Palatium hoc ideo Gaurea vocatur, quòd à Sultano Gau-ro, potentissimo Ægypti Rege, magno sumptu exædificatum fuerat, unà cum eleganti Moschæa, duobus præaltis tholis conspicua, in qua etiam sepulturam accepit: quæ post Moschæam Aromele (de qua dicetur inferiùs) pulchritudinis primas obtinet partes. Palatium hoc cum primis elegantes porticus habet, magnis & pulchris columnis sustentatas. In medio est piscina quinquaginta cubitos lata & longa, sex profunda: quam prædictus Rex, quoties aulæ suæ & populo solenue epulum exhibebat, quod saepius fiebat, aquâ saccharo conditâ implere consueverat; ut inde quilibet quantum volebat, biberet. Quamobrem ex omni parte, gradus marmoreos habebat, per quos aqua decrescente, ad hauriendum & bibendum descendebat populus: cui sub porticibus cibus apponebatur, ipso Rege ex habitatione superiori prospexitante, quam modernus Bassa Imbraimus quandoque inhabitare solet, cùm per fossam Nili commodè navigio huc pervenire possit.

Apud prædictum palatium, est procera Cassia arbor: qua *Cassia* in tota Ægypto celsior non habetur. Tiliæ magnæ similitudinem *arbor*, habet, proceritate & crassitie ipsius considerata. Sub vesperam adverso flumine in civitatem reversi sumus, perlustratis aliquot

* Historici nonnulli Hortos ejusmodi, Natareenses proprio nomine vocant, ut Augerius Gislenius Busbequius legationis Turcicæ. Epist. 4.

palatiis & hortis elegantioribus, qui profluentī adjacebant. Diebus deinde ceteris, loca civitatis obibamus, quæ aspectui semper aliquid novum objiciunt. Circumspiciebamus insigniores Moschæas, eas tamen non ingredientes: quarum sunt hæ primariæ. Cœlatores Una est, veluti apud nos Cathedralis, Giamalasar nuncupata: Giama-lasar. ubi Turcicus Patriarcha & Santones habitant. Habet areas octo, quarum duæ ad aliquot cubitorum centena extenduntur. Eam, quod aliquoties circumivissem, intus per fenestras aciem oculorum diligenter dirigens, magnitudine civitatem Lublinensem exceedere, ausim affirmare. Habet enim in circuitu unum bonum milliare Italicum. Patriarcham hunc illorum, sèpiùs per civitatem mulâ furui coloris obequitantem vidi, quam Assan Bassa duobus Cecchinorum millibus emerat, adeò mulæ hic magno pretio venduntur: quandoquidem magnitudine cum Italicis Curseris certant. Septem ejus filii illum comitabantur; quatuor, jam canis aspersi, antecedebant; tres verò eum sequebantur. Omnes autem Santonum dignitate præfulgebant. Ipse statura parva, bene compacta, humeris ultra modum latis, Cidarim gerebat magnitudine incredibili, quæ extra utrumque humerum, ad quartam cubiti partem protendebat. Mirum quomodo tantum pondus in capite sifferre potuerit. Vestem exteriorem oblongam ex panno violaceo deferebat. Vidimus & Vicepatriarcham ejusdem, adeò suæ perfidiæ zelosum, ut in Christianos prætereuntes expueret, tacitè aliquid obmurmurans; &, ut existimabatur, maledicta & execrationes in Christianos jaciens.

Zuelæ Altera Moschæa magnitudine notabili, versus arcem progressiōndo, est ea, quæ Zuelæ nominatur: cui porta adjacet Babdicta. Sed conjunctis duobus vocabulis Babzuele porta vocatur: in qua Selimus Primus Turcarum Imperator Sultanum Campsonem, aliàs Tombejum, laqueo suspendi fecit, anno millesimo quingentesimo decimo septimo, die Aprilis undecima: in cuius rei memoriam, etiam nunc fontes, magna ex parte, quod sèpiùs vidimus, ibidem suspedio afficiuntur. Et quamvis aliquis supplicio ejusmodi affectus dependeat; subtus nihilominus per eandem portam pertransiunt homines. Nam & latro strangulatus, altius alligatur; & portam transituris, circuitus remotior per molestus esset.

Saraffia Tertia vocatur Saraffia: in qua per portam introspicientibus Mo-schæa. apparet in pariete affixa pervetus galea: quæ fuisse traditur Jacobi Regis Cypri, in bello quodam ab Ægyptiis prærepta. Antiquitus, num ratione hujus galeæ, vel aliquo alio jure incertum, Reges Cypri annuatim Sultanis Ægypti duodecim Cecchinorum mil-

millia pro tributo pendebant. Et eo nomine à Venetis Turca ^{Cyprus} pecuniam hanc exigebat: tandem lupino jure, ipsum Regnum <sup>quo pra.
textu</sup> ^{Veneris} occupavit.

Quarta Moschæa Aromele, quæ etiam Czerkassiorum appellatur, est ante ipsam arcem, magnitudine & elegantia cæras omnes exsuperans, quam Assan Sultanus exædificavit. * De modo, quo fuerit constructa, Annales Ægyptiorum hæc habent: Assan tyrannus, vir callidus & avaritiae deditus, cogitans qualiter fanum aliquod ædificii magnificentia conspicuum, nomini suo, absque sumptu graviore consecrare posset, hoc consilium adinvenit. Proclamari ubique fecit, se constituisse DEO templum augustissimum construere: quod opus ut tanto feliciùs perficiatur, velle se publicam eleemosynam, omnibus undecunque venientibus, abundanter erogare: cui contribuendæ locum & diem certam præfixit. Est area ingens sub arce ad lævam, quæ muro tantùm à dicta Moschæa distinguitur; in qua nunc Caravana Mecham perrectura colligitur, magnæ hominum multitudinis capax, in qua meo tempore ad duodecim advenarum millia congregata, iter Mecham versus adornabant. Huc infinitus hominum numerus, ex tota Ægypto, illiisque adjacentibus Regnis & ditionibus, confluxerat. Asanus autem indusiorum & tunicarum ingentem vim parari caravit. Ab hac igitur tam vasta area, per muri aliquot portulas, ad aliam in qua nunc est dicta Moschæa, homines eleemosynam accepturos, singillatim transire præcepit: quam ut quisque ingressus, & ab aliorum conspectu avulsus erat, statim omnibus indumentis suis spoliatus, ea ibidem relinquere, atque ita indusium & tunicam novam pro eleemosyna accipere cogebatur. Ad eum modum ex priore illa area, in posteriore transibatur, ignorantibus interim, qui in area remanserant, quid cum illis, qui aliam ingressi erant, ageretur: quos amplam ex liberalitate Regia eleemosynam accipere arbitrabantur. Et licet quilibet, nova tunica restituta, suos veteres ** pannos libentiūs retinuisset (cùm usitatum sit isthinc pecuniam indusio assutam, vel sub cidari involutam, deferre) compellebatur tamen veteribus relictis, nova vestimenta induere, & abire. Quamvis autem vulgus illud, ejulatus & clamores inconditos in Sultanum ederet, ubi tamen omnes in aliam aream transierant, indumentis suis exspoliati, mox igne injecto eadem illa concremari jussit: quibus assumptis, tantam auri & argenti vim reperit, quanta ad

L 1 2

ex-

* Id Turca pro certo affirmant, sibiique credi volunt.

** Id ea de causa Turcæ faciunt, quod sibi parum fidunt. Tenuiores verò, qui certas sedes non habent, nec arcas, ubi sua recondant, pecuniolam, si quæ illis est, necessariò secum ferre coguntur,

excitandam illam ædificii molem sufficiebat: ex cuius fabrica apparet, magnam tunc illum pecuniæ summam per fraudem collegisse, qua quod constituerat, egregiè perfecit. Sit fides penes illos, qui hæc ita se habuisse affirmant.

*Mora-
sten Mo-
schæa.* Quinta est Morasten, ubi est pro infirmis Xenodochium, per ampla itidem, rubeo albóque colore exteriùs depicta.

Sexta Imagalissen, vasta satis & conspicua.

*Igama-
lissen.* Septima Giamachison, quæ altiorem præ cæteris omnibus turrim habet adjunctam.

*Giana-
chison.* Cùm omnes hæ Moschææ, versus plateam, fenestras habent apertas, crate tantùm ferrea communitas, equo vel asino vectis, quid intus agatur, facile patet prospectus. Sæpiùs vidi mus isthic Santones cum aliis, prandium vel cœnam, humi pro more sedendo, sumere: interdum sericum, rotæ circumactio ne, ubi oblongior est Moschæa, diduci; & fimbrias pro ornamenti vestium, & cætera ejusmodi parati, quæ absque majore aliquo strepitu perfici possunt.

SEPTEMBER.

Prima die Septembri, Joannes Scholcz, Chirurgus excellens, quem habebam mecum, postquam in morbum, cùm Damasco exiremus, incidisset; & podagra aliquamdiu vexatus, cùm non eam, quam debebat, valetudinis suæ curam gereret, in dysenteriam prolapsus esset, hora circiter decima septima mortuus est. Vixdum spiritum exhalaverat, subito Judæus occurrit, ut à mortuo, Cæsari vestigia persolveremus: cùmque quid moris es-

*A defun-
ctorum
sepulta-
ra tribu-
tum da-
tur.* set ignoraremus, à Consule Mariano edocti sumus, solvi à defuncto debere. Judæus volebat, ut tanquam à negotiatore Cecchini sex numerarentur. Sed cùm constaret eum mercatorem non fuisse, tres tantùm Cecchinos accepit. Sepultus est extra

civitatem, in parva Cophtorum seu Chaldæorum Ecclesia. Nam cùm non esset Catholicus, non potuit, ut alii, in Ecclesia beatæ Mariæ in veteri Cairo sepeliri: quod templum etsi quoque Chaldæorum sit, habent nihilominus & Catholicæ ibidem ad lævam magnam Capellam, ubi sepeliuntur, & Missa celebratur. Mos igitur talis hic invaluit, quod à quolibet homine vita functo, juxta conditionem ejus tributum pensitetur, à nostris præsertim

*Patriar-
eba
Chal-
daorum
& Aby-
sinorum
idem.* Europæis. Si Consul mortuus fuerit, quindecim Cecchini soluntur. A quolibet Judæo, grossi aliquot: à Chaldæis itidem, quorum magnus est hic numerus, penditur etiam aliquid. Habitatem enim hic illorum Patriarcha, qui idem est & Abyssinorum. Mi-

Mirum autem est, cùm in religione dissideant, quòd nihilominus unum Patriarcham agnoscant. Utraque natio die octava circumciditur, quinquagesimo verò à nativitate sua die, unusquisque eorum baptizatur. Circumcisionem quidem adhibent, quòd eam servare DEUS Hebræis mandaverit; Baptismum verò, quòd post resurrectionem Dominicam, hac ipsa die Spiritus sanctus in Apostolos descenderit. In summa, ab omnibus mortuis, solis Turcis duntaxat exceptis, tributum Cæsari dependit: quod ingentem pecunia summam efficit, ut quidam affirmant, & verisimile videtur, propter tantam hominum ex diversis nationibus multitudinem.

4. Fui in arce, quæ in monte satis alto posita, muro valido ex lapide quadrato undique præcingitur; habetque turres rotundas per circuitum. In medio ejus ad lœvam est propugnaculum, in area non ita magna erectum, habens in angulis turres quatuor rotundas ex lapide secto: fossa murata circumdatur. Paulò ulterius est palatum, quod Bassa inhabitat, satis elegans, & habet aream spatiosam. Ad lœvam, in arcis ingressu, prope ipsam portam est longa porticus, quæ ad parietem scamnum habet præaltum, cum scabello ex lapide quadrato. In hoc superiore scamno, sub pœna capitis, nemini sedere licitum; eò quod Selimus Primus, Anno Domini millesimo quingentesimo decimo septimo, die vigesima quinta Januarii, occupata Cairo, arcem hanc cum triumpho ingressus, equo desiliens, in hoc ipso scamno primùm sedit. Ob cujus rei memoriam in veneratione habetur. In scabello tamen semper magna hominum series considet. In eadem arce est itidem elegans Moschæa, deforis expolita, quam Solimannus quidam Bassa, cùm Cairo præcesset, construxit: in qua successores ejus suas superstitiones devotiones peragere solent. Arx hæc cum propugnaculo, quod pro arce itidem reputatur, est magnitudine cumprimis notabili: quam Itali civitati Trevisanæ, in Foro Julii, parem faciunt in circuitu.

5. Fui iterum in arce. Eregione supradicti propugnaculi, ad dexteram est pervetus palatum Josephi filii Patriarchæ Jacob, ab ^{P. lati-} codem dum Ægyptum gubernaret constructum: nunc non inha- ^{um Jo-}
bitatur, patetque per illud aditus ad ulteriores habitationes. Co- ^{sep,}
lumnis magnis ex uno lapide integro formatis sustentatur. Stru-
eturam habet mirabilem, varia sculptura exornatam, omni ex
parte adhuc integrum. In omnibus Caii ædificiis ea ratio fabri-
cæ servatur, ut in summa ædium parte, magna rotunda vel qua-
drangularis fenestra, ad vitandos æstivos calores, habeatur: in-
fra quam alia itidem fenestræ eo ordine disponuntur, ut ventus

liberè hinc inde perflare possit. Simili modo & palatium hoc, habet quidem supernè in medio ejusmodi rotundam fenestram triginta circiter cubitorum magnitudine, sed in angulis concamerationum, aliaæ fenestræ, quibus admittitur ventus, adeò mirabili artificio sunt apertæ, ut etiam si extremi calores incumbant, habitatio tamen illa semper sit frigida. Ab eodem palatio ad sinistram superiùs procedendo, prope habitationem Bassæ, est puteus, quem idem quoque Joseph fabricarat, adeò stupendo & admirabili opere, ut nunc tale quid à quoquam extrui posse, sit prorsus impossibile. Est forma quadrangulari: cujus latus quodlibet viginti cubitos complectitur. Profunditas verò ipsa trecentorum cubitorum est. Centum & quinquaginta cubitis, videlicet ad medium usque, non solum commode inferiùs descendere, sed jumento quoque vehi licet. Nam cùm puteus totus in rupe sit excisus, curritoria in rupe sunt itidem excisa; quæ puteum ambiunt, & per declive in profundum, per quadrilatera deducunt, ut securè & nullo negotio, equo insidendo, ad imum descendi possit. Curritoria ejusmodi sunt quatuor cubitos lata: habentque lumen copiosum, quandoquidem fenestræ sunt excisæ versus puteum; qui cùm sit tanta latitudine, sufficiens lumen, per curritoria descendantibus, ministrat. Itaque boves ad medium hoc putei descendant, qui ab ipso putei fundo, centum quinquaginta cubitis, urnis ad funes alligatis aquam sursum extrahunt. Puteus autem ipse ex quo aqua educitur, non quadrangularem, ut superior illa, sed rotundam formam obtinet, habetque per diametrum, latitudinis cubitos decem. Porro aqua ex puteo isto interiore extracta, in receptaculum seu castellum, quod instar piscinæ ad latus putei, in eadem rupe magnis impensis excisum, decem & aliquot ulnas in longitudine, totidemque in latitudine habet, infunditur. Ex piscina verò, centum & quinquaginta cubitis, per superiorem quadrilateram putei partem, à duobus suprà trahentibus, educitur, & in lapideo canales exoneratur, per quos deinde ad arcem superiorem, ubi Bassa habitat, in cubicula, & ubi necessitas exigit, per aquæ ductus opportunos commodissime deducitur. Ad aquam hujusmodi extrahendam, sunt assidue quadraginta boum paria destinata, quæ die nocteque ad id opus alternis vicibus incumbunt. Viginati paria inferiùs deducuntur: ubi quodlibet par quatuor horis laborat: viginti alia superiùs, per horas totidem, attrahunt. Non Turca a cuivis autem passim puteus hic videndus objicitur, cùm superstitione quadam hic Turcæ ducantur, quod aquæ hæ Bassæ, & annis fasciæ ipsius usibus deserviant. Credunt enim, quod Christianorum credunt.

sum oculō eæ res fascinentur, quibus illi libenter utuntur. Unde & equum, quem in deliciis habet Turca, Christiano videndum non prius exhibet, nisi nugas illi quasdam applicuerit, quibus fascinationem depelli posse arbitratur. Ego quòd putei hujus Magistro honorarium quoddam obtuleram, videre miraculum hoc permisus sum: descendique ad putei dimidium, ubi boves aquam eductam in pitcinam sive castellum effundunt.

Scapham ingressi, per fossam principalem hospitio meo adiacentem adverso flumine ad eum locum delati sumus, in quo Bassa aggerem perruperat, qui in veteri urbe, ut jam diximus, erat. Ibidem in ripa ad lœvam extat magna turris rotunda *Turris ex lapide quadrato*, non quidem alta, sed crassitie notabili *aqua ductus.* mescens: in qua rotæ ministerio per tubulos artificiose aqua sursum educitur,educta, in aquæductus ex quadrato itidem lapide factos, quales etiam Romæ habentur, infunditur: qui ad medium milliare protracti, aquam ad arcem inferiorem, prout puteus Joseph ad superiorem, in qua Bassa moratur, conducunt. Inde per Nilum prospero vento navigantes, confectis quatuor magnis milliaribus, circiter horam vigesimam secundam pervenimus ad quendam magnum & valde populosum pagum Manymir dictum. *Manymir.* Habebam mecum tres Janissaros: & quia pro nocte nobis hic *mir pagus.* manendum erat, conduximus prætereà duos notos Arabes, qui in ripa excubias agerent. Scapha excentes, deambulavimus per pagum; posteà in eadem scapha cœnavimus, propter securitatem, ut moris est, navicula ad ulnas aliquot à ripa deducta, & jactis anchoris, Arabes custodes in ripa fluminis constituimus. Cùm obdormissemus, circa tertiam noctis horam, duo tympana Turcica cum duobus lituis perstrepere audivimus. Musicam sequebantur ferè centum Ægyptii, cum facibus multis, & relis seu jaculis longioribus, quibus in bellis uti consueverunt, versus nos progredientes. Janissaris quidnam hoc sibi vellet ignorantibus, nos quoque bombardas longiores arripuimus, quas novem, minoribus exceptis, habuimus: quibus nos armatos, interdiu deambulantes, quòd jam anteà viderant Ægyptii, paratos nos esse considerantes, per nostros illos custodes, qui in ripa remanserant, significari nobis fecerunt, ne bombardas in illos exploderemus; quandoquidem ad ripam accessissent, ut spectaculo exhibito nos recrearent. Quòd enim hac nocte quidam *Ægyptio.* ex illis uxorem ducturus esset, agilitatem suam demonstratus, *rum* saltationes edere debebat. Permisimus itaque ut ripæ propriis *sponsorum* appropinquarent. Cœpit igitur sponsus ille ad Musicos numeros *rum chœ.* saltare, mirabiliter sese hoc illuc contorquens ad tripudii Mosco-

vitici similitudinem, quandoque etiam *terre adlapsus*, ut nostri Haidones solent. Sponsum propinqui simili ratione saltantes imitabantur. Durabat hæc choræ illorum per dimidiam circiter horam. Misimus postea illis decem & aliquot grossos; quibus cum gratiarum actione perceptis, ad villam sunt reversi, in qua totam ferè noctem choreas duxerunt, nec nisi sub diluculum sponsus uxorē traditam accepit. Nam quò in saltando se magis agilem & expeditum præbuerit, hoc citius sponsam accipit, juxta morem vulgi receptum: qui, ratione fœminarum, mirabilis hic apud illum observatur. Nam in decimum usque ætatis annum,

Fœmina. puellæ agrestium, in villis incedunt nudæ per totam Aegyptum, rum agresti. posteà indusio bombycino amiciuntur. facie panniculo simili ven in lata, foraminibus pro oculis excisis: qui vento facile commovetur, ut facies non difficulter conspici possit. Faciunt & hoc fœbabirus. minæ agrestes, quod etiam in urbibus nonnullæ è vulgo obser vant; quo tempore adhuc nudæ incedunt, aqua quadam corru siva, in corporis cute, florum quandam speciem depingendo ef fingunt, cui deinde diversorum colorum varietatem superinducunt: qui adeò corpori adhærent, ut nulla deinceps arte ablui & deleri possint. Mirabile est videre, corporis pellem floribus depictis variegatam, & colores perpetuò retinentem.

Post saltatorum sponsalitiorum discessum, cæperunt nobis latrones regionis insidiari: sed cùm advigilarent custodes, & nos ad bombardas confugissemus, tacite dilapsi & dispersi sunt.

11. Primo manè, consensis asinis quos Cairo præmisera mus, progressi sumus ad unum bonum milliare, inter Pyramides ad Meridiem positas, penes quas sunt antra plurima subterranea in petra excisa, quæ vel Parochiæ olim fuerunt, vel familiarum diversarum sepulchra. Nunc omnia sunt arenis oppleta; quibus amotis, per funes in cryptas illas descenditur. Quamobrem & nos, apud Pyramidem quandam altiorem, in foramen decem & amplius ulnas profundum, nos eadem ratione demissimus: ubi in petra reperimus plurima alia antra in longum excisa: in quibus

Mumia multa hominum cadavera erant sepulta: è quibus Mumia, quam quid, & vocant, petitur. Affirmant, ea corpora sive balsamo, sive alkis ejus ex- diversarum herbarum unguentis condita fuisse: quæ qualia esse ratiō. potuerint, discurrant Medici. Apparet certè aliquid egregium & singulare fuisse: quandoquidem à tribus annorum millibus, abs que minimi alicujus membra putrefactione, ejusmodi corpora integra in hanc usque diem conservantur. Quotquot igitur hic cadavera reperiuntur, (quorum magnum numerum inveni, cùm eō me demisssem cum Arabibus, qui ea vendere consueverunt) omnia

omnia intus, quandoquidem exenterari more Anatomico solent, *Idola*
idola quædam reposita & circumcircà etiam collocata habent. *Mumia.*

Idola hæc sunt ex argilla, cœrulei vel violacei coloris, ad
 unius digiti longitudinem; quædam etiam minora, formam in-
 infantuli fasciolis circumligati, adjectis multis Ægyptiorum chara-
 cteribus, exprimentia. Qualia autem sunt idola, tali modo &
 ipsa corpora linteis sunt involuta, quæ ob antiquitatem adeò sunt
 marcida, ut papyrus combustam, qnæ nigrescit & facillimè dif-
 fluit, imitentur. Singula autem membra, separatim tela obvol-
 vuntur. Tumbæ sive lapideæ, sive ligneæ, in quibus appareat no-
 biliarum corpora fuisse reposita (aliorum enim vulgarium sine
 ordine in terra simpliciter projecta jacent) eadem ratione sunt
 paratæ, qua corpora involuta, & idola recondita. Sunt ibidem
 & alia idola majora; qarum nonnulla unius cubiti habent ma-
 gnitudinem, & defunctorum cadavera circumdant, ex lapide vel
 ligno, diverso formarum genere efficta. Nam *alia* hominum,
alia avium, *alia* reptilium, *alia* dæmonum, prout apud nos de-
 pinguntur, simulacra retinent. Corpora, quæ in tumbis depo- *Personæ*
 sita reperimus, habebant in facie personas coloribus vel auro de-
 pictas: ex quibüs apparebat, lineamenta faciei eorum qui depo- *tae de-*
 siti ibidem fuerant, ea ratione ad vivum fortassis expressa fuisse *junctio-*
cies. In tela verò, qua corpora sunt involuta, veluti limbi & cinguli, *Egy.*
 passim ex minutis vitreis diversorum colorum orbiculis, assuti ubi *priorum*
 que conspiciuntur. Sunt deinde zonæ, materia quæ gemmis *in exor-*
 (non sunt tamen) assimilatur, ubique punctatim refertæ: qui- *nandis*
 bus superne, linteamina illa fimbriata, præcinguntur. Inter ma- *& cona-*
 sculorum & fœminarum cadavera discrimen nullum: unde colli- *diendis*
 gere est, mares barbae pilos non nutrisset, nisi quod eorum cor- *defunctorum*
 pora vastiora sunt, & diversam à mulieribus personarum formam, *diligentia-*
 & capitis ornamentum retinent. Tanta autem est in ejusmodi *tia.*
 cavernis horum cadaverum multitudo, ut qui ea perlustrare vult,
 pronus perrepere necesse habeat; qua de causa, puaci sunt qui
 fastidium hoc perferrere valeant. Ex ejusmodi igitur corporibus,
 ut antè innuimus, Mumia conficitur: quæ aromatum & unguen-
 torum pinguedine adeò condensatur, ut in modum picis indu-
 rata, resplendeant; cerebrum præsertim, musculi & scapulæ car-
 nosiores. Nam pectus, manus & pedes, cùm modicum carnis
 habeant, & in modum membranæ extendantur, huic rei non
 deserviunt. Odor ex ejusmodi corporibus proveniens, non est
 adeò gravis, ut facile tolerari non possit: propter aromata tamen
 acutior est: & quantum ex narium judicio colligi potest, myrræ
 multum unguentis hisce admisceri debuit. Nam ubique per ca-

vernæ, illius odor acriùs spirabat. Ossa ejusmodi corporum sunt candissima: quibus unguentorum illorum compositio candorem mirificè conservat. Tum & hoc non caret admiratione, quòd circa eadem antra extrinsecus, magna vis talium ossium projecta jaceat, ingenti varietate, à quibus Mumia ablata. Inter quæ non obiter nec brevi tempore contemplabamur calvarias & inferiores maxillas, ubi dentes fixi: nullam autem invenimus omnino, quæ vel unum dentem cariosum, aut aliquam evulsionis notam habuerit, ita in omnibus maxillis erant pleni, sinceri, & candidi dentes instar ossium aliorum. Apparet homines fuisse benè sanos, & expertes doloris dentium. In nonnullis calvariis, & ossibus manuum atque pedum, vulnera cæsione fractio-ⁿne in vivis inficta cognoscebantur, simul quomodo vulnerum oræ se glutinârint. Sed hoc mirabile prorsus fuit, in tanta ossum multitudine (ferè enim aliquot centuriæ maxillarum inferiorum & capitum collustravimus, ad extremum manibus tractavimus ac versavimus) nullam maxillam fuisse, quæ dentium aliquo vitio laboraret. Fuerunt multæ seniles, quibus dentes breves & erosi extabant (quales in senibus videntur) at quæ dentem ullum putridum, cavum, foraminosum, aut signum elapsi haberet, fuit nulla. Emeram tunc temporis ab iisdem Arabibus duo corpora maris & fœminæ duobus Cecchinis, quæ ibidem in tumulis reposita inveneramus: de quibus quid actum sit posteà, cùm Alexandriâ navigaremus, dicetur inferiùs.

Hæc quæ de Mumia ex ipso visu certissimè didici, hic referre libuit: idque ea de causa maximè, quòd aliter à multis ea narrari audivi. Affirmant enim, quòd Mumia sit ex iis corporibus, quæ in partibus illis arena obruuntur. Sed meræ sunt fabula. Nec enim Mumia fortuito fit, sed ex corporibus, ab im-^{non for-}_{tuitò sed} memorabili tempore unguentorum commixtione conditis, ita ut ^{arte con-}dictum est, coalescit. Fabula est itidem, quòd arena aliquem ficiatur. obruere & præfocare debeat; nisi forte quis ex industria ad eum effectum sese composuerit: quod vel in ipsis partibus nostris, ubi ^{Arena-}_{rum} terra est arenosa, evenire posset. Quamvis enim per arenas illas (^{Arabia incom-}moda) quas nostrates Arenosum mare vocitant) dum validior est ventus, iter peragi non possit, & necessariò sit subsistendum, quoad ventus conquiescat: nullus tamen stantium arenis obruitur, nisi forte, si quem mori ibidem contingret, non sepeliatur: quod non raro evenit. Tunc enim corpus ejusmodi, maximo Solis ardore in arena ita decoquitur, ut nigredine carbonem exsiperet: Mumia tamen ex eo non fit, nec usibus aliquibus prodest. Profecturi igitur per arenas illas, expectare propter ventum co-^{gun-}

cōguntur iis de causis, quod vias cumulis arenarum, quæ fluidæ sunt, impervias reddat; quodque pulverem oculis inimicum exicit; tūm quod signa quædam itineris auferat, quæ profecturi necessariò debent observare, cùm diebus aliquot transeundum sit, ubi ne minima quidem arbor, vel rupes videri potest. Ad hæc cameli quoque pulveris molestiam tolerare non valentes, miserè sese contorquent. Quamobrem dum considat ventus, ut dictum est, meritò expectare viatores debent; neminem tamen vivum arena obruit.

Cùm in subterraneas cavernas illas, conductoribus Arabibus, nos cum Joanne Emo Veneto demitteremus, præmoniti fuimus, ut si non pugiones, saltem cultros nobiscum intrò deferemus: sæpius enim accidere solere, quod Christiani ibidem interficiantur; haberemus in omnem eventum, quo nos defendere possemus: sed ut ne simul quoque omnes descenderemus; útque aliqui è nostratis in superiori parte, cum bombardis præ custodia remanerent: contigisse aliquoties, quod supervenientes Ægyptii, vel Arabes deprædatores, eos qui intus descenderant, terra obruebant, rebus eorum quas superiùs reliquerant, ablatis: quandoquidem indusio tantùm, & quodam ex tela simpliciore amictu retento, descendendum intus est, propter pulverem, & aerem inclusum ac suffocatum, qui antris includitur. Cùm jam cryptis prædictis appropinquaremus, accurrit Arabs quidam eques, quem Janissari & Arabes nostri exploratorem judicabant. Sed ubi nos bombardis armatos aspexit, illicò discessit. Igitur cùm me in subterranea demitterem, familiares meos bombardis armatos cum duobus Janissaris, ad os antri reliqui. Tertius enim apud scapham, ne nobis nostra eriperentur, remanserat. Postquam ex antro sumus extracti, ad scapham revertebamur, per ruinas, quarum nonnullæ eo in loco exstant, ubi antiquitus Memphis erat: cuius tam amplæ, ut diximus, civitatis vestigia, præter Pyramides nulla planè conspiciuntur. Villas etiam aliquot pertransivimus, per quarum aggeres aperto exitu, Nilus maximo impetu ferebatur, campos, qui supra Cairum sunt, inundans. Paulò post meridiem, ad scapham pervenimus, & asinis Cairum remisis, secundo flumine trium horarum spatio ad veterem civitatem delati sumus: quam, nave egressi, obequitabamus, ruinæ ejus considerantes, in quibus egregia quondam constructa fuisse palatia appetet: prout etiam nunc plurima, magnifico sumptu suscitata conspiciuntur. Fuimus & in duabus, quæ ibidem sunt, Christianorum Ecclesiis; una est beatissimæ Virginis, in qua sunt Ecclesie Moniales Chaldaæ, quæ eandem cum Abyssinis observant reliquias Christi, norum Caii.

gionem: altera S. Georgii, quam itidem Sanctimoniales Chaldaæ obtainent. Huic est adjuncta per ampla Catholicorum Capella, cuius superius meminimus. Postea ad novam Cari civitatem, circa occasum Solis, rediimus.

15. Tertia vice arcem sum ingressus: ubi Bassa judicia exercebat. Habebat ad latus Sangiacos viginti, Czaussios circiter ducentos. Atrium maximum, omni hominum genere fuit referatum. Indutus erat veste talari ex raso serico onychini coloris contexta, aureis confibulationibus anterius exornata. Puer flabellum ventum ei faciebat. Judæorum litigantium magnus erat numerus. In area inferiori sexcenti stabant Janissari: nbi etiam ultra decem aliquot paria struthionum cicurum obambulabant; inter quos, duo stipendæ magnitudinis, etiam ipsis incolis, quibus ejusmodi animalia videre non est insolitum, erant admirationi.

Moris est, antequam Bassa Senatum ingrediatur, vel causas judicare incipiat, ut prius causa devotionis Moschæam adeat, prout eadem die hanc in arce adivit, quam Bassa Solimannus fabricaverat, cuius superius mentionem fecimus. In reditu ex Moschæa, occurserunt ei propinquai cujusdam occisi, conquerentes de cæde sui consanguinei. Erant verò circiter viginti, qui potu quodam, etsi non vino, sed quod tamen caput peteret, inebriati, insontem hominem interfecerant. Respondit Bassa, juris esse, qui ebrius hominem mactaverit, eum fustigationis pœnam subire debere; quandoquidem non ille, sed potiorationis impos, homicidium perpetraverit: quoniam autem viginti essent, & quidem ebrii, homicidii istius nomine accusati, qui unicam tantum personam interemerunt, neque constaret quisnam eorum plecti deberet, iniquum esse, propter unum occisum in viginti pœnam extendere. Prouuntiavit igitur, frustrè propinquos occisi conqueri: cum non adeò magnum censi debeat, unum à viginti ebriis interemptum. Adhac in corpore occisi non vulnera, sed liventia tantum signa percussionis apparere; unde liquet, potionem potius, quam malam illorum voluntatem, causam homicidio præbuisse. Ita causâ decisâ, accusatores discesserunt. Tres tamen vel quatuor, quibus præ cæteris homicidium hoc imputabatur, male sunt fustibus à Janissaris excepti. Cum ex arce discederem, in area majore ad sinistram, Caravana Mecham prefectura congregabatur. Nam propter calores nimios, non nisi mense Octobri in viam se dare consuevit. Et jam tunc ultra duodecim hominum millia congregatum iri existabantur; quandoquidem omnes catalogo Bassæ inscribuntur, qui eò proficiisci constituerunt.

Mane sacrosancto Missæ sacrificio auditō, & divinissimo Sa-
cramēto suscep̄to, Cairo discessi, circa quintam decimam ho-
ram Dzermam conscendens, & per Nilum secundo flumine ve-
tus. Appropinquabat Turcarum solenne jejunium, quod illi
servare consueverunt, nova Luna Septembris conspecta, & du-
rat quousque nova vicissim Luna Mensis Octobris conspiciatur.
Octiduo antequam discederem, suas jam cæremonias peragebant,
quæ jejunium hoc ipsorum antecedunt. Nam omnes Moschæa-
rum principalium turre, post occasum Solis, lampadibus ad
ipsam usque summītatem, per totam noctem accensis undique
collucebant: quæ in tanta delubrorum Cairi multitudine, ele-
gantissimum præbebant intuentibus spectaculum. Diem hanc &
noctem absque intermissione navigationis continuabamus, ean-
dem cautionem propter latrocinia adhibentes, quâ, cùm Cairum
devehheremur, usi fuimus.

17. Die in sequenti ventum minùs propitium hábuimus.
Ostendebatur nobis Crocodilus fluvium tranans: sed quòd ma-
jor erat distantia, rectè considerare non potuimus; quandoque
tamen tergum natantis ex aquis prominebat, ad morem Delphi-
ni in mari colludentis. Videbatur is non magnus fuisse, ad men-
suram mediocris hominis utroque brachio expansi. Minùs fre-
quentes hic habentur, propter villarum multitudinem & homi-
num frequentiam. Sed supra Cairum versus Sait, multi & ma-
gni reperiuntur, ad ternam brachiorum hominis expansionem.
Vidi unum, non vivum tamen, decem cubitorum magnitudine.
Vesperi pervenimus ad civitatem Fua, ripæ Nili adjacentem,
non adeò magnam illam sed elegantem. Turris Moschæ, ob
prædictam instantis jejunii Turcarum solennitatem, lampadibus
accensis erat undique condecorata. Inter fructus cæteros, civi-
tas hæc malorum granatorum ubertate excellit: quæ nullibi ma-
jora, ut ipsemet vidi, reperiuntur. Eadem nocte tribus millia-
ribus confectis, sinistrorum fossam fluminis arte paratam ingres-
sum, quæ Alexandriam usque pertingit. Computatur autem
pro octavo Nili brachio.

Tota die hac, inter villarum frequentiam navigabamus
per hunc canalem, qui triginta cubitos plus minùs habet in lati-
tudine, profunditatem verò tantam, quanta Dzermis majoribus
sufficit: aqua tamen caret, quando Nilus non exundat, totus-
que planè desiccatur. Ubi verò fluvius intumuit, per eundem
aqua Alexandriam perducitur, & omnes cisternas civitatis implet,
quæ aliunde dulcem aquam habere non potest, ac ne puteos qui-
dem similis aquæ. Atque hac ipsa de causa fossa hæc deducta
est.

Alexan-
dria
dulcis
aqua de-
iectus.

est. Civitas enim hæc situm depresso rem habet, nec propter maris vicinitatem bonam aquam potest habere: unde hæc deductitia, in cisternis per totum annum diligenter asservatur, quoad usque Nilus exundet. Cisternarum ejusmodi publicarum, & quæ privatorum ædibus continentur, ingens est numerus: in quibus, si quando casu aliquo fortuito aquam deficere contingit, propter ejus penuriam, multi incolæ Alexandria excedere coguntur. Cum Imbraimus Bassa, propter Ægypti gubernationem, Alexandriam cum triginta & amplius triremibus pervenisset, aquam adeò consumpsit, ut propter ejus inopiam, quamvis diutiùs manere in civitate constituerat, sexto tamen die, Rossettum profici, inde verò per Nilum, Cairum pervenire necesse habuerit. Distat autem Rossettum octo ab Alexandria milliaribus, ubi extreum Nili brachium versus Barbariam in mare influit: per quod è Cairo benè oneratæ naves Rossettum deferuntur: quandoquidem per canalem Alexandriam deductum, navigia majora commare non possunt. Septem nihilominus Nili brachiis, in suis alveis permanentibus, majoribus Dzermis commode navigatur; præcipue tamen duobus, quorum unum Damiatam, alterum Rossettum dicit, etiam maiores & oneratæ naves rectè deferuntur, quod duo hæc ostia latiora sint & profundiora. Rossetto, maritima navigatione, Alexandriam usque, circiter decem millaria numerantur. Quoniam eadem die nova Luna Septembribus oriri debebat, Janissari, quos tres habebam, & nautæ Arabes virginati, integrum diem à cibo abstinebant, Novilunium sub occasum Solis accuratissimè observantes: quod cum videre non possent, petiverunt à nobis, ut Lunam exorientem ipsis indicaremus: quam paulò post, ubi magis tenebræ invaluerant, aspeximus. Nam cum tertia esset ab ejus ortu dies, difficulter dignosci poterat. Visam tamen, mox eis denuntiavimus: qui, cum nobis gratias hilariter egissent, Luna conspecta, defixis in eam oculis, & manibus expansis precationum suarum cæremonias inchoarunt. Postea statim carnes, pisces, & quidquid illis apponebatur, comedebant: totamque noctem sedentes cibis infarciebantur dum illucesceret, afferentes interdiu comedere peccatum esse, nocte non item: & ut Alexandriæ vidimus, opulentiores & primarii, usque ad meridiem somnum protrahunt: inde Moschæas precum fundendarum causa frequentant: quod dum fit, è summitate turris vexillum majus appenditur (Alexandriæ ex serico violaceo prominebat) vix per quartam horæ partem; quod finitis precationibus statim demittitur. Sic quilibet redit ad propria, post occasum Solis cibum sumpturus: utque nobis Christiani nostri tes,

Ecce
Turca-
rum je-
junia.

tes, qui Cairi habitant, retulerunt, cùm hora comedendi appropinquit, paulò ante Solis occasum, quibus id negotii incubit, cum tympanis per civitatem discurrunt, subinde vociferantes, licitum jam esse comedere, bibere, & quævis minùs honesta operari. Alexandriæ tamen, ejusmodi cum tympano proclamationes non audivi.

19. Quatuor circiter nostra milliaria progressi inter rui-
nas amplissimorum palatiorum & palmarum dactyliferarum, utram-
que alvei ripam præcinctum, Sole jam ex oriente, perveni-
mus ad portam civitatis Alexandrinæ, quæ ante Alexandri Ma-
gni tempora vocabatur Racasta, & abest ab ipsa civitate, quarta
milliaris parte, ubi è canali in terram descenditur. Significavi
de adventu meo statim illis, cum quibus jam antè Cairi notitiam
contraxeram; qui cùm advenissent, consensis asinis, versus ci-
vitatem profecti sumus. Non longè à porta urbis, ad sinistram
in monte sublimi, est columna Pompeji elegans & mirabilis. Ba-
sis cui insistit, est alta cubitos sexdecim, habens in qualibet qua-
dranguli parte cubitos novem. Columna ipsa in rotundum ex
lapide formata, habet sexaginta cubitorum altitudinem: latitu-
dinem verò tantam, quantam homines quatuor passis brachiis
complecti possent. Capitellum cum abaco quadrangulari, de-
cem cubitos altum. Tota itaque columna, cum suis membris,
ad altitudinem octoaginta sex cubitorum consurgit. Color mar-
moris est cinereus, qui in ipsa columna ad rubedinem vergit,
adeò ut basis & capitellum diversi generis esse videantur. Mirum
qua ratione lapides tanti ponderis, in montem adeò altum per-
trahi, & pertracti erigi potuerint. Narrant Historici, qualiter
à Julio Cæsare erecta, & cur Pompeji columna sit dicta: ego su-
persedeo.

In ipso portæ civitatis ingressu, Turcæ perlustrabant, si quid
mercium haberemus. Sed cùm Hebræus interpres, quem Con-
sul Venetus isthinc alit, nobiscum esset, dixit res nostras in scapha
esse, quæ asinis impositæ nos sequerentur. Quamobrem idem
cum servitoribus meis ibidem remansit, dum vœtigal persolvere-
tur. Nec enim à mercibus tantum, sed à minutissimis quibusquæ
rebus, & à pecunia ipsa, Alexandria telonium numerare oportet.
Ego intereà ad Carvaleriam seu Contubernium Venetorum pro-
fectus, ibidem sum hospitatus. Prandio sumpto, ivi ad viden-
dum portum, cum mercatore Veneto mihi noto Hieronymo
Vitali, qui, cùm notitiam haberet cum Turcico Capitaneo, qui
paulò ante adventum meum, Rhodo cum decem triremibus Ale-
xandriam appulerat, voluit cum eo colloqui. Petivi itaque ut

Alexan-
dria.

Columna
Pompeji

me pro socio secum acciperet, quod triremem hujus Capitanei, qui primus post Occhialum habebatur, videre possem, qualiter sit milite & bellicis tormentis instructa. Nec enim aliter, quam sub mercatoris specie, eò patebat accessus, Turcis id sedulo carentibus. Conscensa igitur navicula, devenimus ad triremem. Capitaneus tum præsens non adfuit, in civitatem profectus. Expectabamus dum veniret, plusquam dimidiā horam. Triremis erat elegans, tota deaurata, minor tamen quam quibus Christiani utuntur: Turcicæ namque omnes sunt minores. Servi omnes erant Christiani, quini ad remum alligati, usque ad medium navis arborem, deinde tantum quaterni. Homines ad bellum apti vix quadraginta, tormenta bellica satis multa. Cum rediisset Capitaneus, postulavit à mercatore, ut pannos diversorum colorum, de quolibet quinque frusta, ex Europa illi procuraret. Deinde jussit nobis dari uva Rhodiæ racemos, qui tantæ erant magnitudinis, ut ad tres ulnæ partes extenderentur. Grana verò singula talia, qualia pruna solent apud nos esse. Facta Capitaneo reverentia, consensa navicula rediimus ad littus, & inde ad civitatem, cum jam Sol in occasum vergeret.

*Rhodiæ
racemis
norabi-
bis ma-
gnitudi-
nis,*

*Area
portus
Alexan-
drini.*

Inter admiranda, quæ in hunc usque diem habet Alexandria, est amplissima & spatiostissima ante portum maris area: quam cum arte factam scribant Historici (Pharus enim insula olim vocabatur) non est cur pluribus agam. Apparet enim, humana industria, magno sumptu & artificio paratam. Quoniam autem in civitate, ut inferius dicetur, aër est minus salubris, in hac area incolæ libentiùs ædifica construunt: quin & Sangiacus ibidem habitat: unde civitas desolata, majoribus etiam ruinis oppletur: quandoquidem suburbia securius inhabitantur.

*Affan
Bassa
ministri
suppli-
cio affe-
cti.*

Causa adventus triremium fuit, quod deducebant tres ministros Affan Bassæ, qui anteà Cairi cum potestate versabatur, nempe Cancellarium, Notarium, & Secretarium: qui Constantinopoli Rhodum, inde Alexandriam missi, posteà per Nilum deferebantur Cairum, ut ibidem ex illis supplicium sumeretur, quod ii auctores exercendæ crudelitatis essent, qua prædictus Bassa provinciales avarissimè depeculabatur. Id quomodo sit actum, breviter commemorare operæ pretium est. Affanus hic Bassa Eunuchus, cum non parvo tempore Cairi versaretur, valde mercatores expilabat, quod & in hanc usque diem videre licet: quandoquidem propter ejus inexplebilem avaritiam, merces ex Indiis & Mecha non importabantur. Ne autem loco, suæ cupiditati peropportuno, decidere juberetur, maxima munera matri & uxori Cæsaris Amurathi clàm submittebat. Illi verò qui ab ipso

ipso opprimebantur, propter loci distantiam, & difficilem ad au-
res Principis aditum, quem Bassa studiose procurabat, de injuriis
illatis conqueri Cæsari non poterant. Hic idem Bassa cum intel-
lexisset, Æthiopem illum, qui balsami curam gerebat, non con-
temnendam vim pecunia habere, eundem absque aliqua culpa in
carcerem conjectit; & ut de pecunia fateretur, quæstionibus adeò
crudeliter in eum desæviit, ut patlò post moreretur: quo mor-
tuuo, cum inspecto decesset, balsami quoque liquor ibidem depe-
riit, prout superius meminimus. Erat & aliis Æthiops mercator
ditissimus, quem ipsem vidi. Hunc, conficto crimine, carce-
ri mancipavit, & miserrimè afflixit, ut merces, quæ ducentis au-
reorum millibus æstimabantur, illi, ad redimendam vitam, tradere
cogeretur: quæ res licet parùm verisimilis videatur, ab uno homi-
ne tam gravem mulctam deponi potuisse, & eò magis, ab ho-
muncione qui ut vidi cidari tantum & bombycina interula tectus,
nudis pedibus obambularet: sed cum palatum Cæsari tam elegans
habeat, quod etiam vidi, ut sumptu & splendore, cum prima-
rio illo, quod me inspexisse jam anteà scripsi, non obscurè cer-
tare possit; affirmant constanter omnes, eum tam incredibilem
mulctam Bassæ deposuisse. Cum igitur is de tanto suo infortunio
passim conquereretur, quidam illi suasit, ut Constantinopolim
profectus, de tam insigni injuria ad Cæsarem referret. Deterre-
bat mercatorem à suscipiendo itinere, & ejus longitudo, & pe-
riculi metus: ad extremum dixisse fertur; Ego quidem non ibo
Constantinopolim, sed libenter reliquorum omnium bonorum
meorum impendium faciam, dummodo Imperator Assanum Bas-
sam capite mulctare velit. Tum consultor: Da mihi inquit, pe-
cuniā, ego, quod cupis, brevi tibi effectum dabo. Fertur
igitur septuaginta Cecchinorum millia Constantinopolim misisse.
Quinquaginta millibus empti sunt lapides pretiosi, Cæsari pro ho-
norario tribuendi. Viginti millia Bassæ Visiro donata: quibus
cum jam sibi facilem apud illum aditum conciliasset, dixit se iti-
dem pro Cæsare munus luculentum habere, & quod eidem præ-
terea rationem conquirendi non contemnendi thesauri esset indi-
caturus. Eum itaque Cæsar ad se accersiri jussit: qui ingressus,
lapides pretiosos eidem obtulit, inter quos fuit adamas valoris
octodecim millium scutatorum, quem ego Venetiis anno octua-
gesimo vidi apud mercatorem, qui anno sequenti eundem Con-
stantinopolim transmiserat, & emptus pro Cæsare dicebatur. Eo-
dem tempore conquestus est de Assano Bassa, ostendens jam à
multo tempore eum ditiores quosque expilare: unde ingentem
pecunia vim comparavit. Ulcisceretur miserorum injurias, de-

prædatorem castigaret, pecuniāmque illius omnem fisco suo attribueret. Placuit ea res Cæsari: & profectionem in Cairum Imbraimo Bassæ injunxit, filiam suam in matrimonium eidem datum pollicitus. Literas insuper ad Assanum dedit, mandans eisdem, ut primum Cairum Imbraimus perveniret, ut Assanus caput proprium Imperatori transmitteret. Literas ejusmodi Cæsar manu propria scribere consuevit, quas holoserico vel raso nigro involutas mittit. Imbraimus Imperatoria mandata delatus, in viam se statim dedit. Interea mater & uxor Cæsaris, postquam didicerunt, qua de causa Imbraimus Alexandriam proficiscetur, considerantes cum suo cliente male actum iri, per cursus publicos magnis itineribus illi significarunt causam adventus Imbraimi, hortataque sunt, ut eo non exspectato, quamprimum Alexandriam appelleret, statimque Constantinopolim versus cum thesauris suis proficiseretur: se interim curaturas, ut iram Cæsaris aliqua ratione mitigare possint. Antequam igitur Imbraimus cum triginta sex tremibus Alexandriam pervenisset, Assan præmonitus, iter cum duobus hominum millibus adornare cœpit: quod cum Cairo significatum Imbraimo fuisset, Assanumque adventus sui causam ignorare arbitraretur, scripsit illi, ut ne se loco moveret: habere namque se quædam ardua Cæsaris negotia, quæ sibi cum illo communicanda essent. Sed Assanus sibi præcavens, se cum suis omnibus jam in viam dederat. Nec nisi quanto decimo ab ipsis abitu die (non enim citius poterat) Imbraimus Cairum pervenit. Scripsit tamen Alexandriâ Constantinopolim, Assanum Cairo profugisse. Mater verò cum uxore Cæsar de reconcilianda gratia diligenter laborabant: & res jam eò deducta ferebatur, ut thesauros, qui ad duos milliones cum dimidio æstimabantur, Cæsari traderet, ejusdemque gratiæ & fidei sese totum permitteret. Tandem in arce carceri mancipatus, ibidem non multò pòst, clàm laqueo fractis cervicibus, justas avaritias penas dedit. Ministros autem ejus prædictos Cairum deferri præceptum, ut ibi gratum extremi supplicii spectaculum populo exhiberent.

Obeli-
scus por-
phyrei
cus Ale-
xandria Vidi Obeliscum quadrangularem in civitate, qui est ex lapide rubeo porphyrite, characteres hieroglyphicos insculptos undique habens. Est cum primis elegans & altus; licet inferior ejus pars terrâ sit cooperta, quadraginta cubitis tamen, aut circiter, adhuc eminet, latitudo ad terram cuiuslibet anguli, sex vel paulò plus ulnas complectitur. Non procul ab ejus latere, versus mare, extant sub terra non parva vestigia elegantis palatii, magno sumptu olim ædificati, nam parietes marmoreis tabulis te-

tecti, similibus columnis sustentantur. Erat & aliud palatum superius, sed totum jam prostratum. Subterraneum illud, et si ruderibus oppletum, forma tamen ejus bene internoscitur. Sub ipso civitatis muro, & ejus quadam rotunda turri, extant itidem elegantes marmoreæ habitationes, sub quibus & alia ampla & pulcherrima ædifica conspicuntur, in quibus nonnulli Cleopatram habitasse volunt, quæ sibi ultrò mortem conscivit.

Conscendi duos montes, qui sunt in ipsa civitate, satis altos. In primo est Turris excubiarum, non adeò alta, ex qua tot vexilla minora explicantur, quot naves portum ingrediuntur. Alter mons est eminentior Rosettum versus, ex quo civitas ipsa optimè conspicitur, & usque ad muros urbis extenditur: subtus sunt per amplæ palatiorum elegantiorum ruinæ, in quibus pulcherrimi marmoris copia reperitur. Hoc ipso die, & posteà sapientius, in longa & principali civitatis platea, vidi carcerem in quo S. Catharina detinebatur. Est parvus & depresso fornix: à quo non procul distant duæ altæ & crassiæ columnæ, ex rubeo & integro marmore excisæ, inter quas dicta Virgo sancta martyrii coronam percepit,

Montes
civitatis
Alexan-
drina.

S. Ca-
tharina
carcer
& mar-
tyrii lo-
cus.

In eadem platea longa & ejus medio, quæ Rosettum itur, est lapis quadrangularis, in quo S. Marcus Evangelista Alexandrinus Episcopus, capite fuit plexus. Locum hunc ipsimet Turcae habent in veneratione: ob idque lapis ejusmodi, alia petra latiore ex industria parata contingit, ne martyrii hujus sancti viri locus, quem genuinum esse affirmant, pedibus prætereuntium conculcetur.

22. Visitavi Ecclesiam Sancti Marci, quæ non procul ab Obelisco distat. Est parva & obscura, quam Cophti seu Chaldæi obtinent. Eundo ad altare majus ad dextram, est fornix per angustus sub alio altari: ubi post martyrium, multo tempore corpus S. Marci repositum jacuit, donec à Venetis claram surreptum (cujus rei recordatione, Cophti prænominati magno dolore & pudore afficiuntur) Venetas delatum est: de quo cum extet Historia, ego scribere prætermitto.

25. Sangiacus Alexandrinus civitatem est ingressus: qui ab Imbraimo Bassa accersitus, è Cairo redierat. Habuit equites viginti, pedites Janissaros totidem. Reliqui dies perlustrandæ civitati sunt impensi, quam pulcherrimis fuisse ornatam ædificiis appetet, quorum vastæ ruinæ supra & subtus terram conspicuntur. Nunc omnia sunt desolata. Meo quidem judicio, vix quinta civitatis pars, sparsim tamen, ab hominibus incolitur. Balneum Soli. Balneum nihilominus est hic amplum & elegans, à Solimanno Cæ- manni Alexan- sare dria.

sare magnis sumptibus exædificatum, in quo nos quandoque ab
 Alexan- luebamus. Ex palatiis subterraneis facile liquet, antiquitus ali-
 dia subter- am civitatem sub terra constitutam fuisse: in qua æstatis tempo-
 ranea ci- re, vitandi caloris causa incolæ habitabant; hyeme verò ad su-
 vitas. periores mansiones commigrabant. Ex multis subterraneis ha-
 bitationibus nunc cisternæ sunt paratæ, in quibus ex Nilo aqua
 conservatur, quæ per canalem in civitatem derivatur. Sunt quæ-
 dam cisternæ publicæ; quædam in privatorum ædibus exædifica-
 tæ: in quibus aqua per totum annum pro usu domestico servatur:
 quæ si quando deficit, ut antè dictum est, novem milliaribus,
 per mare, Rossetto advehitur.

Alexan- Aër Alexandriæ à Mense Majo usque ad primas Autumni
 drinus pluvias (habentur enim hic pluviæ, & meo tempore parva quæ-
 aër insa- tubris, dam die vigesima septima Septembris decidit) insalubris, & pro-
 tubris, & causa pemodum pestilens est. Quamobrem primarii cives, & nego-
 tiatores illis diebus ab urbe discedunt: nonnulli in suburbia ad
 mari portum commigrant. Qui verò in civitate degunt, sunt sem-
 per pallidi, & ægris colore persimiles. Causam mali aëris, qui-
 dam ad palatia illa subterranea referunt: quæ desolata & humi-
 da varia serpentum & reptilium genera copiose producunt. Hu-
 miditas igitur reptilium fætori & veneno (sunt enim in Ægypto
 passim reptilia venenosa) permista, aërem inficit. Nonnulli pa-
 ludem Mareotidem, seu Aræpoten, quæ uno & dimidio milliari-
 bus abest à civitate, causam mali existimant: in quam cum Nilus
 sordes omnes, ex agris & campis, qui sunt ab illa Alexandriæ
 parte, collectas exoneret, multaque venenosa animalia compor-
 tet, spirantes per æstatem Etesiarum (quem ventum Caurum vel Mae-
 strum vocant Itali) aërem putredine corruptum, in civitatem pro-
 pellunt; quoad usque pluviæ superveniant, quæ vento salubrio-
 re aspirante, pestiferas illas exhalationes dissipent & amoveant.
 Lacus sive paludis hujusmodi meminerunt, qui res Alexandri
 Magni scriptis consignarunt.

Sed quæcumque tandem causa sit, constat pessimum hic aë-
 rem esse, noctu præsertim: quamobrem fenestræ tabulis bene
 claudi & obstrui solent, ne aër in conclave nocivus penetret,
 alioquin vita periculo exponitur: id quod & per me aliquoties
 deprehensum est. Nam statim ut quis, vel ad modicum, domo
 nocte prodibat, illicò capitis immensum dolorem, & debilitatem
 totius corporis contrahebat. Quamobrem incolæ ipsi, nocturni
 aëris devitandi causa, diligenter pannis quibusdam se, caput
 præsertim, involvunt.

Illud quoque hic obiter annotandum, unde cæcitas pagæ
norum deprehendi possit. Habent Turcæ in Prognosticis (valde ^{Ab}
enim magiæ & superstitionis observationibus sunt dediti) Terram ^{Alexandria}
sanctam in potestatem Christianorum redactum iri, die Veneris, ^{Turcis}
scilicet Feria sexta, ubi in suas Moschæas ad devotionem conve-
nerint. Quamobrem Damasci, ubi Palæstina principium sumit, ^{immine-}
Feria sexta, noctu diligens adhibetur custodia; & civitas una ^{re peri-}
hora, quam cæteris diebus, maturius clauditur. Arcem Jeroso- ^{culum,}
lymitanam, de qua superiùs, nullus Christianorum ingredi per- ^{& Ter-}
mittitur: imò eam vel à longè contemplari non satis tutum, Et ^{ram sun-}
quoniam in suis vanis auguriis habent, per Alexandriam Chri- ^{Etiam à}
stianos ad occupandam Terram sanctam transituros; veterum por- ^{Chriſtia.}
tum (qui à novo, ut dictum est, & Historici attestantur, inje- ^{nis occu-}
ctione terræ ab Antonio separatus est) vel minimæ Christianorum ^{patum}
naves ingredi prohibentur: quòd per eundem, quamvis propter ^{iri. Sibi}
cautes & scopulos sit periculosus, Christianos irruptionem factu- ^{Turcæ}
ros persuasum habeant. Ad hæc cùm Feria sexta, quod circa ^{persuas-}
meridiem fit, Moschæas ingrediuntur; contubernia seu Carvase- ^{dent.}
rias Christianorum (quorum duo habent Veneti, Galli unum,
Genuenses, Ragusæi, cæteræque Europææ nationes) deforis suis
ferraturis claudunt. Ad quod munus, deputatos habent mini-
stros, qui singulis Feriis sextis, nos per mediam horam, tantum
enim illorum superstitiosa devotio durat, claudebant. Christiani
quoque iisdem diebus & hora per civitatem non ambulant, sed
ad sua domicilia, antequam claudantur, se maturè conferunt; ne
in quam suspicionem deveniant, unde illis periculum creari pos-
sit. Noctu quoque prædicta contubernia à Turcis obserantur, ne
calumniari possint, Christianos conventicula facere vel aliquid
moliri. Studiosè namque causas pervestigant, quibus mulætas
emungere possint. In ipsis etiam Carvaseriis semper est aliqua
Turcarum custodia, quæ observet, nihil tale Christianos moliri,
unde caluwnia strui possit. Mos hic ab antiquo, propter majo-
rem negotiantium securitatem, Alexandriæ receptus, diligenter
observatur.

Quandoquidem civitatem hanc, ut nobilissimum Orientis ^{Alexan-}
emporium, non pauci accuratè descripserunt, ego diutiùs hic ^{dria ne-}
immorari nolo: illud unum addam, ex omnibus Christianorum ^{gotato-}
nationibus, maximam hominum, diversorumque navigatorum hic ^{rumfre-}
frequentiam reperi. Erant meo tempore quindecim spectanda ^{quentia.}
magnitudinis Galeones, quorum unus mille quingenta dolia ca-
piebat. Alterum similem, cum centum Cecchinorum millibus,
dux Melitensem triremes in potestatem redegerunt, non procul

ab Alexandria. Unus itidem, prospere vento adjutus, impetum duarum similium triremium evasit, iectu tormentorum bellicorum valde perforatus. Nam quatuor Melitensium triremes, duos Galeones invaserant.

Bis inestate similium Galeonum Caravana, quae quandoque vicinas naves comprehendit, Constantinopoli Alexandriam appellere solet. Galeones autem ejusmodi ad Constantinopolitanos mercatores pertinent, qui merces quidem paucas, pecuniae autem non contemnendam vim advehunt, pro qua orizam, saccharum, triticum, daetylos, & alias merces, quae Mecha, & ex Arabia Felici Cairum importantur, in magna copia coemunt.

Constan-
tinopolis
ab A-
gypto
victum
mutue-
tur.

Nam etsi Constantinopolis sit in loco fertili sita, majore tamen ex parte, quae ad viculum pertinent, ab Aegypto mutuatur. Prima vice Galeones ejusmodi Constantinopoli Mense Martio solvunt, in Junio revertuntur; altera vice Mense Augusto prodeunt, sub finem verò Octobris redeunt. Semper autem, sive Alexandria, sive Constantinopolim petant, tempus observant, ut vento prospere Rhodum primò adnavigent; inde habita itidem temporis ratione, quod volunt, cursum instituunt, & mira celeritate absolvunt. Propter securitatem verò, Turcarum triremes quae in Archipelago versantur, sex & viginti circiter, eosdem Galeones deducunt. Cum essem Alexandria, Generalis Occhiali cum ejusmodi triremibus indies expectabatur. Jam enim Galeones vela facere debebant, nisi quod tempus exspectabant, futuræ tempestatis metu, quam signis quibusdam nauticis prævidebant, & nos navigando, ut dicetur paulò post, experti sumus. Duo igitur Galeones praedicti, quorum unum Melitenses prehenderant, seorsum ab illis, qui à triremibus deducebantur, navigabant; quod Rhodo tardius discesserant, in tormentorum bellicorum copia spem reponentes. Et certè si ventum propitium habuissent, non erat cur à Melitensibus sibi metuerent. Ubi vero navis oneraria vento caret, etiamsi validissima sit, tribus vel duabus etiam triremibus resistere non potest. Illa igitur una, vento adjuta, periculum evasit. Quatuor ante meum inde discessum diebus, trecentæ Dzermæ cum tritico simul appulerant: è quibus frumentum ejusmodi, in Galeones qui erant in portu, comparabatur.

Alexan-
dini
portus
privile-
gium.

Nec illud prætermittendum, portum Alexandrinum eo prævilegio gaudere, (cujus immunitatem etiam nunc Turcae, limitate tamen conservant) ut liberum sit quibusvis, etiam inimicis navibus, illum ingredi & egredi cum adlibuerit. Hispani tamen huic concessione non fidunt, nec eorum naves huc commeant.

Flo-

Florentinæ naves portum nihilominus frequentabant, in quo tūtum receptum habebant: sed cūm ad viginti milliaria in altum mare processissent, Turcarum triremes illis occurrerunt, & unam ceperunt, duæ vel tres reliquæ fuga sunt elapsæ. Eas ideo Turcæ infestabant, quod triremes S. Stephani Florentinæ, excursiones maritimas facientes, non exigua damna Turcis inferre soleant: quod etiam paulò antè quam Cyprum appulisset, acciderat, ut suo loco dictum est. Excursiones istæ ejusmodi propè sunt, quales nostrates Kosaci in campos effusi exercere consueverunt: quibus si res feliciter successerit, bene est; sin minus, damnum vel interitum non magni aestimant.

Portus Alexandrinus, est valde capax & apertus; ideoque hyeme parùm securas habet stationes. Quamobrem naves Turcæ, ut & Galeones supradicti, apud arcem majorem subsistunt, quæ est ad dextram in ipso portus ingressu; ibi enim rupes in mare procurrunt, quæ venti violentiam cohibent. Est in extremitate una satis alta, quæ propter diducta in ipso vertice cornua, Garyophyllus vocatur. Ad hanc naves vento adactæ sèpiùs alliduntur; quandoquidem versus arcem alteram, quæ in portus ingressu ad dextram est posita, accessus propter rupes minus tutus est. Sed & in medio quoque portu non desunt scopuli, qui naves sèpiùs dissipant, & tranquillo ac sereno mari è superioribus locis facile conspicuntur. Arx ab arce justo distat spatio: naves tamen per medium ingredientes, ab utraque missilibus tormentorum globis attingi possunt: quo argumento, quanta sit portus in ipso ostio latitudo, facile deprehendi potest. Arx, quæ est ad dextram, magna satis & munita est: altera ad levam minor est, & quod scopulis pluribus sit præcincta, artificiosam munitionem non habet. Circa portum veterem, quem Christianis ingredi nefas est, duo sunt parva propugnacula; unum versus civitatem, versus mare alterum, non procul ab Arsenali, quod huic eidem portui adjacet. Triremes hic stationem habent: quarum quatuor tantum pro custodia portus Alexandrini, meo tempore erant, neque satis bene (vidimus enim sèpiùs) instructæ.

Erat Cairi Janissarus quidam mediocriter canis aspersus, natione Helvetus: qui ante triginta annos in quodam Italæ littore à piratis captus, servitute adactus, Mahometismum suscepérat. Is libenter mihi ibidem in Cairo inserviebat, de pecuniaria mercede non adeò solitus, dummodò cibo, quem parcè sumebat, vinum adjiceretur, quo se assidue ingurgitabat. Nam in tanta hominum multitudine, non facile vitium hoc deprehendebatur: nec tanta, ut alibi, sit in illud animadversio. Totum namque

*Vini
usus a-
pud Tur-
cas à
Bassis
depen-
der.* hoc negotium ab ipso Bassa dependet: qui si sobrius fuerit, in ebrios inquirit, eosque castigat; si vero libenter & ipse vinum bibat, in peccantes penam hoc nomine non extendit. Conscientia igitur Janissarus ille stimulatus, clam petivit, ut in Europam abduceretur, & hac intentione Alexandriam nobiscum venerat. Unde antequam solveremus, diebus aliquot, cum iis qui rerum ibidem usum habebant, consilia communicabam, qualiter iste miser juvandus & educendus foret. Nam palam simile quid attentare non licet; occulte vero perpetrare, plena res periculi, propter exploratores, qui diligentius observant, num excedendi ex dem illae res quae ad portum deferuntur, in navim inferantur: in super & navem e portu jamjam soluturam, liberum est illis ingredi, & evolvere: in qua si Turcam educi repertum fuerit; & navis cum mercibus fisco adjudicatur, & omnes qui in eadem fuerint, absque omni remedio, in perpetuam servitutem abducuntur, ex religionis ipsorum prescripto. Quamobrem nullus suadebat, ut in tantum periculum, hominis istius causa, me conjicerem: cui cum hoc renuntiassemus, flebat miser ille, nobis valericens tenerrime: & mihi lacrymas excusavit, qui libenter ea in re gratificaturus illi eram. Habebam autem ibidem & duos Italos, quorum unus Ascanius erat, ex territorio Romano, in litore quodam a piratis abreptus, anno primo Pontificatus Pii ejus nominis Quinti: qui cum in servitute per decem septem annos auctore redempti apud Sangiacum quandam versatus fuisset, quorum quindecim in triremibus exegerat, pretio se in libertatem vindicare conabantur, ad quod persolvendum, cum illi residuum deesset, petivit id a me suppleri. Alter fuit Andreas Siculus pescator, per celaces ex Barbaria excurrentes ibidem in Sicilia captus; quem centum & aliquot scutis aureis redemi, cum jam canitiem contraxisset. Utque Ascanius ille vir bonus & pius, sic iste pessimus & impius fuit. Nam in mari navigans, semper blasphemabat; & adeo terribilem ferocemque se ostentabat, ut palam jactare non dubitarit: Ubi primum inquit, in Siciliam rediero (habebat autem uxorem & liberos) si uxorem alteri nuptam invenero: statim illam, post salutationem, cum liberis & secundo marito interficiam. Cumque eum hoc nomine reprehenderemus, indignissime ferebat. Duos itidem alios egregios juvenes Italos redemi, quos Caii reliqui, ut eos Consul Marianus in Italiam remitteret. Nec enim rationibus meis expedire judicabant aliqui, si innotesceret, tot me simul redemptos circumducere: unde verisimiliter conjici potuisset, nos multum pecuniae habere. Hi, tanquam Christiani, poterant omnes redimi in Cairo, consensu tamen Bas-

sæ accedente, qui emolumentum etiam inde percipit. Nam is qui pretium servi redempti percipit, aliquid etiam Bassæ contribuere tenetur, à quo literæ patentes eliberatis dantur: alioquin è portu Alexandrino non dimiterentur. Cæterùm huic, qui Mahometismum professus est, discedere non liberum, nisi clàm; quod cum maximo periculo conjunctum anteà diximus.

Pridie quām Alexandria discederem, venit ad me Italus quidam Joannes, cum duobus aliis qui mercatoribus inserviebant; loquebatur Hispànici satis expedite; provolutus ad pedes oravit, ut eum à servitute Turcica redimerem. Erat autem is ex una triremium, quæ semper sunt in portu propter custodiam. Deferebat compedes, ut servi solent: miseriam suam enarrabat: dicebat se esse Chirurgum, & in rebus ad medicinam spectantibus satis bene versatum, promittebat se fore fidelem, & meum perpetuum servum, dummodò à Turcarum jugo, triremi præsertim, eliberaretur. Professio medica, qua se imbutum jactitabat, non tanti apud me erat, ut mihi, quod postulabat, persuaderet, maximè quòd jam haberem Chirurgum bonum Antonium Genuensem Italum, quem in locum demortui assumpseram; nec tutum videbatur, homini ignoto curam valetudinis concredere. Sed calamitas tamen & miseria ipsius me permovit, ut eum redimerem. Et quoniam habebam leopardo, capricornos, cæteraque animalium & avium exoticarum genera, eorum curam eidem in navi demandavi. Benè se gessit, coactus, nempe quamdiu fuit in mari. Sed posteaquam Cretam perveni, duas hebdomadas commoratus, ubi res nonnullas furto abstulisset, profugit; quod non nisi quarto die à meis compertum est. Et quoniam minutiora quædam desiderabantur inter familiares meos, res mihi sensim innotuit: nam cum quatuor meis in palatio Ducis habitabam; cæteri in Monasterio S. Francisci erant. Quamvis non urgerem, missi sunt, qui eum perquirerent: mihi quidem satis erat, quòd à Turcis eliberatum, ad Christianos advexisse. Repertus tandem est, ex illa parte montis Idæ versus Barbariam: & mirum cur se eò contulerit, unde exitum nullum habiturus erat: quidnam in animo haberet, non constabat. Comprehensum volebant extremo supplicio afficere: sed eum etiam denuò non solum à morte, sed etiam à triremi eliberavi, ad quam omnino condemnandus erat. Duplici namque dolore conflictari me oportebat; tum ob mōrtem hominis, tum quòd per me centum aureis redemptus, laqueo suspendendus erat. Restituit igitur ea, quæ meis furto abstulerat: pecunia modicum quid consumpserat. Denuò mihi volebat inservire: sed rejici. Consensò deinde

Galeone novo, qui in Italiam expediebatur, abiit: nec quid posse à cum illo sit actum, intelligere potui.

Mercator quidam Venetus, qui Caire multis annis mansit, *Christia-* non dubitanter affirmavit, quod redemptitii isti, vix ad aliquam *nre-* bonam frugem perveniunt. Quod equidem sciret, ad duo mil- *dempti-* lia servorum ejusmodi fuisse liberata suo tempore: è tanto verò *stii à* numero vix quinquaginta vel sexaginta bonos evasisse; reliqui fu- *Turcis* rabantur, latrocinia & cædes perpetrabant: unde & *raro bo-* extremo *nafra-* supplicio affecti fuere. Nonnulli ex illis, quod horrendum est, *gis.* in libertatem vindicati, impio Mahometi nomina dedere. Id quod valdè probabile est. Nam non habentes unde viverent, degustata libertate, ne iterum in servitutem devenirent, hac ratione sibi prospectum voluerunt. Adducebat etiam idem, morales, at non Catholicas rationes. Quem DEUS, inquit, in servitute & captivitate versari permiserit, is facilius à peccatis abstinebit. Sed rationes ejusmodi subsistere non possunt; quandoquidem de captivorum liberatione diversum extat Christi Salvatoris præceptum.

Animalia multa & varia reperiuntur Alexandriæ venalia; quorum & ego aliqua coëmeram, & mecum in Europam adduxeram: leopardos duos; glires Pharaonis duos, quorum similes per ædes privatorum Alexandriæ, & per campos, præsertim in Syria, multos videre mihi sæpius contigit: felem Zibetum odooriferum, quem cum essem Tripoli, curaveram Apamææ pro me emi: cynocephalos marem & fœminam, pilo subrubeo, à cæteris diverso; femella, quoties puer aliquis parvus aut fœmina occurrebat, statim eosdem morsu petebat viris adultioribus parcebat: simiolos variii generis decem & aliquot, quorum potior pars aquis obruta, cum apud Insulam Carpathos tempestate jactaremur. Psittacos etiam elegantes habebam. Capricornos tres eduxeram; quorum duo in mari expirarunt. Animal hoc incredibili pedum perniciitate plurimum valet; qua per asperimas rupes, licet pedes graciles cum primis habeat, cum spectantium admiratione dexterimè utitur.

Est & altilium genus in maxima copia circa Alexandriam, illi non absimile, quas Parduas vocamus, quæ volare non possunt, sed adeò velociter currunt, ut à canibus prehendi nulla ratione possint, nisi in retia præparata incident. Cibo alio non utuntur, præterquam glareis ex arena depromptis. Est avis præpinguis, & optimi delicatique saporis, sed ad vescendum valdè periculosa, si recens sit. Nam ubi aliquoties ex eo genere aliquis comederit, moritur. Causa rei adfertur, quod cum alites ejusmodi lapillis pro cibo utantur, ubi iisdem aliquis intempe-

anter vescitur, in hydropisim incidit, atque ita mortem sibi accelerat. Deplumatæ igitur sale primum asperguntur, & per noctem ita aspersæ asservantur: posteà assantur, & aceto impnnuntur; quo maceratae valde sapidæ & salubres redduntur. Idem fit & cum aliis parvis aviculis, similibus nostris quas Cize dicimus. Volant, & sunt pingues. Harum in Cypro etiam habetur copia: sed aceto similiter macerari debent. Qui Arabiam Felicem peragrarunt, narrant Pardus ejusmodi ibidem reperi, nonnulli easdem illas esse volunt, Judæis in deserto cælitus missas, quas Sacra Scriptura coturnices appellat.

Circa montem Horeb in territorio Sinai, manna quoque ^{Manna} veluti in Calabria provenit, minus tamen candida, ad rubedinem vergens. Vidi eandem Cari, quæ etiam vim purgandi habet. Talem è Cœlo Judæis datam affirmant nonnulli: utrumque tamen comprobare non poslunt.

In deserto illo arenoso, versus mare rubrum, ingens habetur struthionum multitudo: quos Arabes conspicati, quandoque in modum coronæ à longè cingunt, & in unum globum coactos invadunt & occidunt. Sed quoniam Arabes carnes non comedunt, nec pennas, quarum ingentem vim mercatores alias distracti, facile divendere possunt, rariùs ejusmodi venationes exercent, cum vix inde lucri aliquid, lassitudinem verò equorum notabilem reportent. Nam struthio celerrimè currit, alarum beneficio adjutus: ut apud nos majores illæ aves, quas *Dropy* dicimus, facere solent, currentes antequam altius evolent.

Cum spectaremus Cari Turcarum certamen equestre, quod, *Dromedarii & eorum venatio.* ut superius diximus, singulis hebdomadis die Veneris à prandio, exercitationis causa instituitur, venit eò Æthiops nudus insidens *celeri.* dromedario. Cameli genus id cum primis expeditum, passu gravitas. dromedarii adeò celeriter currens; ut equus etiam citatiore gressu, illum æquare non possit. Hic per postas, ut vocant, Mechâ adveniat. Cursus autem ratio talis adhibetur, ut quinta decima die Mechâ Cairum perveniat. Cursor unus dromedario per continuos quinque dies insidens proficiscitur: rursus alius alium dromedarium concendit, & quinque alios dies progreditur: tandem tertius, quinto itidem die, tertio jumento vectus, Cairum defertur. Idem profectionis seu cursus publici mos, Cairo Mecham redeuntibus observatur. Cursor vicem suam obiturus, tantum comedit, quantum in quinque dies sufficiat, nec cibum alium præterquam paucos dactylos secum defert. Panis etiam nullus reperitur in illis locis desertis, arenosis, & petrosis: sed nec aqua, nisi quinto demum die. Dromedarius quoque, aquæ potum

tum in sextum usque diem differre potest: cibus ejus pastilli è farina triticea confecti, quos non adeò multos cursor deferre potest, ideoque parce illum reficit. Aquam nec in suos quidem usus circumfert: quam etsi haberet, dromedario danda non esset. Nam ut quidam affirmant, ego non ausim, si in vase aliquo deferretur, eam odoratu deprehenderet, sitimque statim contraheret, propter quam, præfixam quinque dierum itineris continuationem prosequi non posset. Quies illi perquam exigua. Nam per viginti quatuor horas, ter tantum subsistit cursor propter opus naturæ. Dromedarius eundo urinam emittit. Cùm descendendum est, bacillo pedes percutit sessor, aque ita dromedarius in terram procumbens, descendendi facultatem commodam illi præbet; qua modicum usus, cœptum iter prosequitur.

*Arabia
deserta
incol'a
rum vi-
etus.*

*Equi
carnes
come-
dentes.*

Incolæ Arabiæ desertæ, nunquam pane aut carnis, sed daœtylis tantum vescuntur: lacte caprino valde salubri sustentantur: aqua illis potus est: atque hac de causa vitam producunt, & plerumque centesimum ætatis annum attingunt: valetudine prospera utuntur: forma sunt corporis egregia. Equis pro pabulo carnes caprinæ offerunt; quas primò in sole desiccant, & deinde in minuta frustula concisas, equis præbent: quæ & magnum nutrimentum vescentibus administrant, & parvo negotio in capsula coriacea, equo alligata, per deserta loca, circumferuntur: de quibus si tantum sumatur, quantum duo pugilli capere possunt, id per viginti quatuor horas, uni equo pro pabulo assatim sufficit. Carnes insuper ejusmodi, sitim equis non excitant, in illa aquæ penuria, eosque validos & agiles conservant: quos à tenebris ita educant incolæ, ut non nisi ad nonum diem materna sugant ubera; posteà lac illis camelorum apponitur, ne materno debiles efficiantur. Ita & formam naturalem cumprimis elegantem retinent; & vires camelii, eorum lacte hausto, acquirunt: quod etiam à siti mirificè præservat, cùm in partibus illis aqua, thesauri instar, æstimeretur. Cùm inhabitantibus Cairum & Alexandria narraremus, nos Europæos ubique aqua abundare; respondebant, nos immortales haberi posse, qui aqua recenti & dulci semper abundaremus. Cùm Cari panem illis obtulissimus, quem illi *Chops* vocant, eo vesci recusabant; sed panno involutum asservantes, dicebant se ad suos perferre velle, ut ostenderent, quid nos manducaremus: quòd si panem itidem & illi manducarent, eos facile morituros. Vidi & Alexandriæ unum dromedarium, cui Arabs Rossetto adveniens insidebat. Boni velocis gradarii passum habet animal hoc, & ad iter accelerandum plurimum valet: sella námque illi imponi potest; cùm unum tantum

tum gibbum habeat, non duos; ut cæteri camelī, qui onera deferunt.

Reliquis Septembribus diebus, quæ in civitate, extra, & ad portum digna visu occurrabant, inspiciebam. Neque enim discedere celerius potuimus, propter Sangiacum, qui à nostris quatuor navibus, quæ simul vela facere constituerant, multum pecunia exigebat. Convenerunt ad extremum cum illo mercatores, non exigua illi summa numerata: cùmque ventus esset contrarius, non nisi nona die Octobris inde solvere potuimus.

O C T O B E R.

Nona die Octobris condescendimus Saitiam nostram navem, hora circiter decima quinta: decima verò sexta ē portu promovimus: sub vesperam hora vigesima tertia, littus Barbariæ conspiciebatur. Die in sequenti nihil continentis apparebat, quam non nisi die decima septima Mensis ejusdem, manè tandem conspeximus. Quatuor simul uno eodemque die naves ē portu solverunt. Una fuit Gallica nostrâ major, quæ primò in Siciliam, inde Massiliam petebat. Hæc parum aberat, quin portum egrediendo, ad scopulum seu rupem Garyophylli allideretur. Nam vela, citius quam in hoc portu oportuit, sunt expansa, vento inter Boream & Aquilonem acriter spirante, quem Itali *Græco Tramontana* vocant. Vix decem cubitorum tractu navis aberat à periculo. Jámque voces periclitantium, miserabiliter clamantium, audiebantur. Navis enim gubernator, rerum peritus, periculose decumbebat: qui verò vices ejus gerebant, minùs cautos in præternavigando scopulo periculosissimo se præstiterant. Altera navi Galeon Perasto vocabatur; in qua ego navigare debebam. Sed quoniam ejus Patronus, alia navi pro se empta, nautas peritiores in eam transtulerat, illa verò multū onerata, nusquam divertere debebat, dissuadebant aliqui ne me eidem committerem. In Galeone hoc quod mercatores erant prædivites, Capitaneo honorarium dederunt, & effecerunt, ut duæ Turcicæ triremes, ē portu eos in altum extraherent. Postea navi hæc tempestate Cyprum delata est. Tertia navi erat Patrani, qui rectâ Venetias cursum dirigebat. Hanc itidem una triremis Turcica extra portum deducebat. Quarta navi erat nostra Saitia Gallica non adeò magna, quam conduxi, ut me Cretæ exponeret, quod inde triremibus in Europam deferriri poteram, per ditiones Venetorum, in quibus etiam subsistere commodum erat, si propter instantem hyemem navigatio periculosior incide-

ret; maximè, quòd cùm priùs isthac essem, multorum notitiam mihi conciliaverim. Conveneram cum nauclero, ut in portu deferto, qui nunc Callolimioni vocatur, cuius etiam divus Lucas meminit, exponeret, propter ipsius commoditatem, & quòd minùs ab Alexandria distet: tum quòd in Archipelagum ingredi, ad exponendum me in aliquo portu, non auderet; quòd jam hyems appropinquaret, neque ex mari Mediterraneo eò vela dirigere tutum esset. Sed omnia hæc postea fuere inversa. Nam die quinta decima Octobris, circa vigesimam secundam horam, tempestas atrox consurgens, quatuor hasce naves, quæ eundem cursum tenere debuerant, per mare hinc inde disjecit, nostram præcipue Saitiam, quæ minor cæteris erat, terribilem in modum ventis jactitavit; donec circa medium noctis S. Germanus nobis illuxit, quem hac eadem nocte sexies vidimus, atque ita tempestas conquievit. Die insequenti etiam jam advesperascente, ventus validissimus superveniens, nos tota nocte

*Tempe-
stas a-
trox.*

in maximum periculum congegit. Die verò decima septima, paulò ante vigesimam secundam horam, adeò procellosus turbo nos concutiebat, ut spem evadendi omnem abjiceremus. Nam duo venti contrarii Africus & Aquilo (Italicè *Garbino* & *Græco*) invicem horrendum in modum depræliantes, validissimo flatu & imbre, navem adeò in gyrum versabant, & in ima deprimebant, ut fluctus intumescentes superior arboris pars attingeret. Evacuabamus navem quantum licuit, lapides videlicet ejiciendo, cùm nullæ nobis essent merces: sed neque, propter turbinis violentiam, ea res adjumento nobis fuit, cùm nihilominùs fluctus in navem tanto impetu insilirent, ut jamjam ab illis absorbendi videremur. Cùmque nox esset obscurissima, & tonitrua ac fulgura subinde terribiliter coruscarent, viderunt nautæ insulam geminis rupibus in altum consurgentem: qua visa existimabant nautæ nos in Archipelagum delatos ad insulas duas desertas, quæ non adeò magno intervallo à se disjunctæ, passim *Divoniæ* appellantur. Cùm igitur in extrema necessitate se constitutos videarent, quòd Saitia parva esset, depositis velis, in medium navem deducere satagebant, ut in tam atroci tempestate, sibi quacunque tandem ratione consulere possent, navi inter duas insulas constituta, ubi minùs à ventis impeteretur. Cùmque jam non procul inde abessemus, singulari quadam divina ordinatione, nauta, ex summo navis malo, quòd coruscationes perseverarent, animadvertisit, unam tantùm esse insulam, quæ propter duas rupes eminentes, duarum illarum, inter quas navem adducere constitutum erat, similitudinem exprimebat. Quamobrem velis omnibus de-

*Divon-
iae In-
sula.*

IOB CAP. XXXVI.

Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum, et fulgurare lumine
suo desuper, cardines quoque maris operiet.

PSALMO CVI.

Qui descendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis.
Ipsi viderunt opera Domini, et mirabilia eius in profundo.
Dixit, et stetit spiritus procellæ: et exaltati sunt fluctus eius.
Ascendunt usq; ad celos, et descendunt usq; ad abyssos: anima eorum in malis habefebat.
Turbarunt sunt, et moti sunt sicut ebrios: et omnis sapientia eorum devonata est.

162.
PSALM. CIII.

Quam magnifica sunt opera tua Domine! Omnia in sapientia fecisti:
impleta est terra possessione tua.

ESAIÆ CAP. XLIII.

Noli timere, quia ego tecum sum: ab oriente adducam semen tuum, et ab
occidente congregabo te. Dicam Aquiloni; Da: et Austro; Noli prohibere:
affer filios meos de longinquo, et filias meas ab extremis terræ.

IEREM. CAP. X.

Ad vocem suam dat multitudinem aquariorum in cælo, et elevat nebulas
ab extremitatibus terræ: fulgura in pluviam facit, et educit ventum de thesauris suis.

NAHVM CAP. I.

Dominus in tempestate et turbine viæ eius, et nebulæ pulvis pedum eius:
Increpans, mare et exsiccans illud, et omnia flumina ad desertum deduces.

ECCLESIASTICI CAP. I.

Arenam maris, et pluviaæ guttas, et dies sæculi quis dinumeravit?
Altitudinem carli, et latitudinem terræ, et profundum abyssi quis dimensus est?

ECCLESIASTICI CAP. XVI.

Et vias illius quis intelligit, et procellam quam nec oculus videbit hominius?

ECCLESIASTICI CAP. XLIII.

In sermone eius filuit ventus, et cogitatione sua placavit abyssum.

PSALMO CVI.

Et clamauerunt ad Dominum cum tribularentur: et de
necessitatibus eorum eduxit eos.

Et statuit procellam eius in auram: et siluerunt fluctus eius.

Et latari sunt quia siluerunt: et deduxit eos in portum
voluntatis eorum.

PSALMO LXXVII.

Deus in sancto via tua: quis Deus magnus sicut Deus noster? tu es Deus qui facis mirabilia.

SAPIENTIAE CAP. XIII.

Tua, PATER, PROVIDENTIA gubernat: quoniam dedisti et in mari viam, et inter fluctus semitam firmissimam, ostendens quoniam potens es ex omnibus salvare, etiam si sine arte aliquis adeat mare. Sed ut non essent vacua sapientiae tuae opera: propter hoc etiam et exiguo ligno credunt homines animas suas, et transentes mare per ratem liberati sunt.

PSALMO LXXVI.

Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ: et timuerunt, et turbatae sunt abyssi.

ISAIAE CAP. XL.

Quis mensus est pugillo aquas, et cœlos palmo ponderavit? quis appendit tribus digitis molem terre, et libravit in pondere montes, et colles in statera? Quis adiuvit spiritum Domini? aut quis consiliarius eius fuit, et ostendit illi? Cum quo inquit consilium, et instruxit eum, et docuit eum semitam Iustitiae, et erudit eum scientiam, et viam prudentiae ostendit illi?

PSALMO LXXVII.

Illuxerunt coruscationes tuae orbiterre: commota est et contremulit terra.

demissis, unum tantum appensum remansit, Trinchietum vocant, ut insulam præternavigare liceret. Cæterum cùm jam Saitia vi tempestatis propemodum demergeretur, & ventorum violentia concussa, ita rimis fatisceret, ut assidue aquam è sentina exhaurire fuerit necesse; navarchus omni præsidio destitutus, palam enuntiavit, nullam spem salutis reliquam superesse, & nos naufragio ibidem perituros. Quo tristi nuntio, quilibet de anima sua solitus, Dñs O sese permittens, extremam horam exspectabat.

Interea plus quàm media nocte transacta, S. Germani sidus conspeximus, statimque Aquilo impetum aliquantum remisit, ut Africus jam validius Saitiam propelleret, quæ hac ratione insulam præteriit. Septies nobis S. Germanus apparuit, & ad vicem quamlibet, Aquilonis vehementia magis ac magis imminuebatur: atque ita dies appropinquare cœpit: cùmque illuxisset, comprehendimus insulam, ad quam vela direxeramus, fuisse Casso ^{Insula} etiam, totam desertam, & rupibus arduis horridam: quam si attigissemus, in scopulos & cautes nobis incidendum cum extremo periculo erat, qui noctu videri & vitari propter fluctus consurgentes haud poterant: juga tantum præcelsarum rupium, per coruscationes, aspectui sese offerebant. Die decima octava conspeximus Insulam Rhodum: & per integrum hanc diem, & noctis partem, maximo vento jactati sumus: qui S. Germano apparente statim conquievit, & noctis residuum tranquillitas occupavit. Sequentem diem totum operando consumpsimus inter Rhodum & Carpathum Insulam (Italis Scarpanto) in quo Palladem natam & educatam Poëtæ fabulantur. Cùmque nauclerus situm loci perspectum non haberet, appropinquare, naufragium timens, non audebat, donec vesperi in quodam promontorio ignes insulani accenderent (moris enim est, ubi incolæ navem erraticam conspexerint, igne suscitato nautis signum dare, quo loco tutò accedere possint) quibus visis tot ferè nocte insulæ oras legebamus. Circa horam quartam noctis, densissima nube, absque pluvia, prorepente, S. Germanus comparuit: statimque & ventus cessavit, & nox serena esse cœpit.

Sunt nonnulli qui affirman^t, cùm naturalis sit ejus luminis provenientis causa, illud non apparere, nisi quando pluit. Itaque hic annotandum putavi, etiamsi hoc tempore nulla fuerit pluvia, lumen tamen hoc resplenduisse, & ventum subitò cedisse.

Manè vigesima Octobris, accedentes ad insulam, parvum portum tenuimus, anteà dictum Portum Agata, qui minores tantum naves admittit. Fixis anchoris, rimas navis obstruere,

re, & pice obducere cœpimus, affirmantibus nautis, si per duas horas tempestate jactata fuisset, navem Saitiam unà nobiscum fuisse interituram. Descendentes in littus victui necessaria à Græcis coëmimus. Nam pulli gallinacei quos habebamus, fluctibus in navi suffocati fuerunt. Quamvis hæc Insula Turcarum sit, & Capitaneum ejusdem gentis habeat, Græci tamen homines, ut & in cæteris Archipelagi insulis, arva & vineas excolunt. *Turcas* à cæ verò de comœatu provisi, in præsidiis arcium se continent, *Græcis vasallis* nec usquam Græcorum metu prodeunt. Cùm verò pendendi tribi cœvent. buti tempus advenerit, aliquot triremes cum Janissaris insulas ejusmodi accedunt, & ab incolis census exigunt. Oppida aliquot exigua in hac insula ad latus conspiciebantur, ad quæ tamen naves non accedunt, cùm portu careant. Ab eo loco, ubi descenderamus, non procul aberat villula Lare dicta.

Die sequenti manè, cùm Aquilo seu *Græco* potius insurgere cœpisset, cui obstaculum nullum erat oppositum, extra etis anchoris, mare ingressi sumus, credentes nos rectâ Cretam delatum iri. Sed vento denuò mutato, hac & insequenti vigesima secunda Octobris die, circa Insulam Casso prædictam ventos inaniter captabamus. Tandem vigesima tertia die manè *Cretæ-Creta* appulimus, ad Promontorium Salomonis, antiquitus *Sa-
cunda vice.* mnium: de quo in Aetis S. Lucas. In monte, justo intervallo, est turricula, in qua excubiæ propter piratas aguntur. Ut primùm *Cap. 27.* anchoras jecimus, relatum nobis fuit, quòd uno die antè, Saitia illa, quæ nobiscum Alexandriâ solverat, & Siciliam versus discesserat, tempestate quoque eò delata fuerit, adeò conquassata, ut rimas quoque obducere nautæ fuerint coacti. Navarchus verò, qui æger Alexandriâ discesserat, in mari mortem acceleravit, & hic in littore sepultus est. Hæc eadem Saitia, quòd non procul Venetorum civitas Sitia abesset, ad littus accedens, indicavit me eò venturum. Antonius namque Barochi mercator hac de causa ad gubernatorem, quem isthic Rectorem vocant, accesserat. Itaque adventus meus exspectabatur.

Quoniam sæpiùs commemoratum est, Saitias naves ventorum impetu conquassatas propemodum interiisse, nemini mirum id videri debet. Certum etenim & comprobatum est, navi-gia, quæ vel vetustate, vel artificum incuria debilitatem aliquam incurserunt, exorto turbine, fluctibus graviter contundi solere; eoque tempore in præsentissimo periculo versari. Nam ubi navis in arenam vel scopulum impegerit, ex littore propinquo facilius enatandi subsidium ministratur, & tabularum confractarum natatu multi evadunt. Sed nave in alto mari dissipata, quæ eva-den-

dendi ratio? etiam si quis tabulae adhæserit, fluctibus à turbine agitatis, opprimitur; vel ubi à terra remotior est, fame & fri-
gore moritur.

Antonius hic, cuius suprà meminimus, multas orbis partes pe-
ragravit. Nam bis in Orientali India fuit, rerum illarum partium usum non mediocrem consecutus. Utraque vice Apamæâ, ad Euphratem primùm, inde secundo flumine ad mare Persicum, anteà Elcatiff dictum, posteà ad Ormus & Gonam pervenit. Cairum tandem per mare rubrum revertebatur: expositus ad civitatem Tur, quæ ad littus ejusdem maris eo in loco sita est, ubi Judæi fugiendo Pharaonem, sicco pede mare transferunt. In secunda sua peregrinatione fuit captus à Bassa, qui curam gerebat maris rubri, quod infrà positum est, antequam ad fines, ubi Felix A-
rabia incipit, perveniat. In eo navigatio Christianis est interdicta: in quam à Turcis maximè inquiritur. Nam non procul à Mecha navigatur (cùm mare cumprimis angustum sit, cuius utrumque littus majori ex parte navigantibus apparet) & quæ naves ex India Orientali adveniunt, eò deflectere solent. Antonius ta-
men isthîc non fuit, quòd ejus navis rectum cursum propitio ven-
to tenens, hunc præternavigavit. Narravit is quòd Bassa prædictus ab eo valorem decem millium ducatorum in variis mercibus percepit; præsertim in lapidibus qui in certis illarum regionum animalibus reperiuntur, nec hactenus in partibus nostris visebantur, & in unionibus ac margaritis pretiosis. Captum Bassa ille, qui de principalioribus non erat, secum Cairum perduxit, eumque ad carceres Imbraimi, tamquam supremi Ægypti Gubernatoris tradidit: unde Consulis Veneti (quoniam Venetus erat Antonius) fide interposita eliberatus, nostro tempore facultatem in Europam redeundi impetravit. Navigatio autem ejus in Hispaniam erat potissimum instituta, quandoquidem Catholici Regis jussu, quod etiam ipse non diffitebatur, ut quænam per mare rubrum navi-
gandi commoditas, & quod navigationis emolumentum, ediscreret. Vir hic fuit mihi apprimè notus: à quo multa, quæ ad na-
turam & mores nationum quas peragravit pertinebant, edidici. Sed quandoquidem ea Scriptorum industria sunt evulgata, non est, quòd his immoremur. Posteaquam domum rediisse, plures ab eodem literas, partim ex Hispania, partim ex Italia scrip-
tas accepi: in quarum ultimis significavit, se in Syriam, & inde in Indias Orientales jam tertio navigationem instituere.

Factum autem est singulari divinæ gratiæ beneficio, quòd dum circa Rhodum, & in fauibus Archipelagi oberraremus, in classem Turcicam, cui Occhialus præerat, non incidimus. Nam viginti-
quin-ta,

quinque triremes è Nigroponto Rhodum versus velificabant, quibus obvias naves diripere non est insolitum. Quoniam tamen Sa*tia hæc Gallica* fuit, cum quibus Turcæ societatem colunt, poterat mitius aliquid ab hostibus exspectari: sed vel pecuniaz numeratione, vel captivitate res transacta proculdubio fuisset: quod itidem paulò antè ipsi Galli sunt experti, prout navarchus Gallus nobis retulit. Evasimus itaque per Dei gratiam manus impii Occhiali, qui valdè tunc exacerbatus erat, quod Veneti Melitensium milites illi tradere nolebant, quos cum duabus triremibus non ita pridem in potestatem redactos, Corcyram perduxerant. Eos Occhialus insequebatur: cumque septem Venetæ triremes inde Cretam reverterentur, ubi custodiam Philippo Pasqualigo præsidente posuerant, Occhialus in portu Navarino præstolabatur, ut eos adoriri posset: qua de re, cùm Zacintho triremes Venetæ notitiam accepissent, denuò Corcyram sunt reversæ, cùm resistere se non posse viderent Occhialo, qui ex vigintiquinque ordinariis delectu habito, decemocto triremes benè instructas habebat. Sed ubi vidit consilium sibi præmeditatum non succedere, in furias actus, obviis quosque invadere decrevit, Cæsarem veritus, quod parùm cautè egisset. Incidit igitur in aliquot mercatorum Christianorum naves, quas, hominibus in captivitatem abductis, in potestatem redegit. Evasimus itaque Deo opitulante, manus ipsius, qui Carpatho versus Rhodum cursum tenebat; nos verò à Rhodo itidem vehebamur. Mirabantur omnes insulani, quod Occhialum obvium non habuimus.

S. Germanus manus tempesta. sum se- autor. Si cui mira vel impossibilia videbuntur, quæ h̄ic de sancto Germano à me scripta sunt, me vera retulisse quilibet affirmabit, qui navigando in periculosas tempestates incidit. Nullus enim est, qui hæc non oculis aspiciat, in extremo procellarum irruentium periculo constitutus. Sive igitur S. Germanus, ut multi credunt, periclitantibus appareat; sive à naturali causa, quod plerique autumant, luminis ejus ratio proficiscatur, ego temerè affirmare non ausim. Illud certissimum est, lumen hoc navigantibus apparere: quod non solum ego, sed & omnes qui mecum erant in navi, toties vidi, quoties me vidisse superiùs annotavi. Apparet autem specie sideris lucentis, vel accensæ facis, interdum plus, interdum minus coruscans. Fit quandoque splendor ejus planè lucidus & albicans veluti stella: consideret sepè vel in medio arboris vel alibi; semper tamen editiore in loco. Si quis attingere velit, sursum mox elevatur, & refugit. Frequentius tamen in ipsa arboris summitate, & cruce, quæ ibidem desigi solet, consideret, permanens eodem in loco, quantum temporis in recitanda Oratione Dominicana

nica consumeretur: quandoque per dimidiam quadrantis horæ partem, quandoque quadrantem integrum lucescit. Sed in magna illa tempestate, per dimidiam horam duravit, in modum accensæ candelæ ardens. Ubi apparuerit, certum & indubitatum est, ventum notabiliter subsidere: & quò frequentius emicuerit, eò magis ac magis turbinem diminui. Unde ad ipsius ortum, homines ab interitu tuti, certam spem salutis concipiunt: quod pluribus exemplis confirmari posset. Illud quoque nautæ affirmabant, quòd pluribus navibus in una eademque tempestate simul constitutis, in quibus, sidus ejusmodi conspiciebatur, ex evaserunt; in quibus non, naufragio perierunt. Narrarunt iidem quoque, quando duo sidera conjunctim apparent, quod rarò admodum fit, navem omnino interituram. Cùm autem duo fuerint, dicunt spectra seu Dæmones esse, qui nunquam uniformem, sed geminatam speciem in apparendo retinent. Quæ de Castore & Polluce scriptores Ethnici tradunt, ea non attingo: quæ verò hīc adjunxi, ea ex fida eorum relatione accepi, qui naufragiis ejusmodi præsentes interfuerunt.

Sed nec illud hīc prætermittendum putavi, quod nautæ certò se didicisse affirmabant. Quacunque in nave Mumia fuerit deportata, eam vel in maximum periculum adduci, vel certissimum naufragium subire oportere. Quamobrem diligenter admonentur ii, qui res in navem inferunt, ne Mumiam secum accipient: cuius rei ea redditur ratio. Quandoquidem Mumiz, Ethnicorum sunt cadavera, dubium non est, quin in cura & potestate Dæmonum, prout & animæ ipsorum, sint constituta: qui nunquam ab eis, etiam si de loco in locum transferantur, recedere solent. Cùm Cairi in antrum, ubi ejusmodi cadavera sunt condita, me demissilem, duo integra corpora, ut jam diximus, maris & feminæ, pretio empta acceperam; eodem modo, prout ibi asservabantur, involuta: quæ ut commodiùs deferri possent, quodlibet in tres partes divulsum, in capsas maiores ex corticibus arborum siccatis confectas, imponendum curavi: ita ut sex ejusmodi capsas Mumia refertas haberem: in septima verò erant idola fistilia iisdem illis corporibus copulari solita. Cùm igitur de periculo deportationis ex nautis intellexissem, consuli negotiatores mihi notos, quid mihi agendum suaderent, & num vera essent, quæ nautæ dicebant. Multi affirmabant rem ita se habere: multi pro fabulis hæc ducebant, affirmantes, quòd ipsimet in Italiam sapissime Mumias per mare deportarunt, neque tamen in ullum periculum hoc nomine inciderunt. Persuasione igitur illorum adductus decrevi corpora hæc mecum asportare, ut in Europa ostenderem, qua ratione condita reperiantur maximè quòd ad partes nostras, à quo-

Mumia
in navi
deporta-
ta tem-
pore
cues.

quam integra delata fuisse nunquam anteà intellexeram. Quamobrem nihil ea de re cum nauclero communicans, septem capsas illas Mumiarum, cum rebus aliis in navem inferri jussi. Sed parum absfuit, quin statim in magnas difficultates incidissem. Nam cùm Turcæ, res meas inspecturi, in Alexandria nos convenissent, ut telonium ab illis persolveremus, habebant in comitatu Judæum, qui eorum interpres & Notarius fuerat. Hic quoniam Christianis utcunque favebat, quòd Christianorum merces assiduè pertractaret, à quibus non parum emolumenti, & honoraria fequentiora percipiebat, cùm in capsis Mumiam repositam animadvertisset, statim easdem capsas claudi, & funiculis ligari præcepit, & Turcis quibus vinum propinabamus, retulit, nos in capsis illis nihil aliud habere, præterquam cochlearum testas & conchas, quales in maris littore legi solent: cujus relationi fidem Turcæ adhibuerunt, quòd & eorum minister esset, & quòd è conclavi, in quo vinum hauriebant, pedem efferre minùs festinarent. Causa cur Mumias Turcæ prohibeant efferri, hæc esse prohibetur. Quandoquidem ipsi magicis superstitionibus valde sunt addicti, persuasum habent, Christianos ejusmodi Ethnicorum cadaveribus ad Magiam abuti. Verentur itaque ne per incantationes aliquas damnum ipsis, & eorum ditionibus, non facile recuperandum inferant: idque diligenter præcavent. Difficulter igitur *integra Mumia* extrahitur à mercatoribus: qui clàm & minutatim ejusmodi merces avehere solent. *Judæo* itaque illi bonum honorarium dedi: qui si Turcis de Mumia aperuisset, non parvum discrimen nobis imminebat, quod ingenti aliqua pecuniæ summa redendum erat. Cùm itaque priori tempestate jactaremur, nullus nostrum de Mumia hac meininerat. Erat mecum in eadem navi *Sacerdos Polonus Simon Albimontanus*, qui patentes Regis Stephani literas habebat, & sepulchrum Dominicum visitaverat. Eum primùm Jerosolymâ revertens, Tripoli videram, & denuò Cypri cùm in Ægyptum proficerer, obvium habui; qui Jerosolymam tendebat. Postremò venit Alexandriam Sabbato hora vigesima: ego verò sequenti die circiter quintamdecimam horam navem conscenderam. Hic igitur cùm pecunia destitutus esset in extera regione, nec consilium reperiret quidnam agere deberet, petivit à me ut sibi opem ferrem; quod potui, non invitus eidem obtuli. Sed cùm animadvertem, illum brevi ad necessitatem redactum iri; nec, visitatione S. Sepulchri absoluta, cur in Ægypto moraretur, causam esse: instantे eo ut eum mecum in partes Christianorum reducerem, acquieci libenter; quòd bonum virum & pium Sacerdotem viderem, & meum quoque popularē, cui deesse non licet.

liceret. Hic de Mumia cadaveribus hisce nullam planè notitiam habuit: nam antè quām Alexandriam pervenisset, triduo res mæ in navem illatæ erant; ipse interim in civitate degens, venti & navigationis commoditatem operiebar. Cùm igitur in priori tempestate versaremur, Sacerdos hic Preces horarias recitans, conquerebatur duo sibi spectra magnum impedimentum adferre, & quocunque tandem loco in navi consisteret, semper se comitari. Hæc cùm primùm audiremus, mirabamur: postea verò (ut hominibus inusitatum non est, in communi calamitate, ad fortuitos proximi casus, risu potius quām compassione commoveri) tempestate sedata rem in jocum vertimus, existimantes has imaginationes è metu provenisse, ut p' erumque navigantibus, in periculis objici solent. Sed cùm in altera tempestate, denuò de spectris ejusmodi vehementer conquereretur, asserens, se virum & mulierem nigram, tali & tali habitu indutos videre: qualem nec mei quidem servitores, duobus tantùm exceptis, in Mumiiis illis viderant, nec de illo Sacerdoti indicare poterant, mirari accuratiùs cœpimus. Certissimum enim erat, neminem servitorum de cadaveribus istis scivisse, præter duos illos, qui secretum hoc nemini procul dubiò, extraneo præsertim, aperuerant. Sed nec tunc quidem Mumia nobis in mentem venerat. Postremò totus conturbatus, pallidus, & tremens Sacerdos ad me accurrit, exposuitque quām horrendum in modum à spectris hisce inter orandum exagitetur, imò laceretur. Tandem incidit mihi, fortè illum hæc pati occasione corporum istorum Mumiatricorum. Misit itaque ad navarchum, ut inferiorem Saitiæ navis partem nobis recludi juberet, causam tamen reticendo: volebam siquidem capsas illas Mumiarum clàm in mare projicere. Sed navarchus respondit, se id facere non posse propter ingentes fluctus, qui Saitiam ita operiebant, ut omnes madefieremus. Exspectaremus modicum, statim nos omnes interituros, nec esse cur inferiùs descendeleremus, mox in ipso gurgite futuri. Et videbamus quidem apertè periculum maximum instare, si navis aperiretur: ex alia parte Presbyter de spectrorum vexatione mirum in modum lamentabatur. Nesciebamus itaque quid nobis agendum esset.

Ubi verò S. Germanus apparere, & ventus contrarius subsidere cœpit; cùm jam illucesceret, navem aperiri jussi. Et quamvis, ut paulò superiùs scripsi, apparente ejusmodi sidere, navis extra periculum esse soleat, spectris nihilominùs Sacerdoti molestiam inferentibus, septem capsas illas in mare projici jussi. Quod ubi factum, navarchus statim ad me accurrit, percunctans quidnam abjecissemus: nunquid Mumiam? Fassus sum. Expavit

Spectra
duo Si-
moni
Presby-
tero ap-
parent.

illicò vehementer; sed posteà se recolligens erat recreatus; & certò promittebat, nos tempestatem amplius non habituros. Et non frustrà hæc prædixit. Nam licet apud Insulam Carpathos insurrexerat, minùs vehemens tamen fuit, & S. Germano semel apparente, statim cessavit. Dixit mihi posteà nava chus, quo tempore ad eum mittebam ut navem aperiret, etiamsi illi dictum fuisset, id propter Mumiam fieri, nunquam tamen apertum fuisse, propter undarum insurgentium impetum: & quod jam certò nos interituros credebat, momentum tantum demersionis expectans. Quærebat & Sacerdos, quidnam in mare projectum fuisset. Cùmque illi dixisset, majore etiam timore correptus, tanquam vir Ecclesiasticus arguere me cœpit, quòd Ethnicorum corpora circumferre veritus non fuerim, propter quæ tantum vexationis pertulerit; nec aliam spectrorum apparentium causam fuisse. Ego reprehensionem boni Sacerdotis grato animo suscepī: ne tamen sinistri aliquid de me suspicaretur, reddidi causam facti, me Mumiam, cuius in medicinis frequens & necessarius esset usus, propter juvandos infirmos asportare voluisse; neque ab Ecclesia prohibitum cuiquam esse, ne Mumiam in partes Christianorum deferret. Cretam cùm devenissemus, quærebat Theologorum de Mumia sententiam: qui docuerunt, ejus importationem Christianis non vetari. Atque ita demum me purgatum & excusatum habuit. Apparuit & hinc, nihil illum de corporibus istis cogitasse: de quibus, si notitiam aliquam habuisset, non intermisisset profectò, & metu periculi, & officio Sacerdotali ad ductus, quin me commoneret: maximè quòd jam nos morituros credebamus, & ipsem Orationes in periculo recitari solitas, nobis subsequentibus, inchoabat.

Neque hæc ideò sunt hic à me commemorata, quasi pro certo comprobare velim, propter Mumiae corpora, quod multi volunt, naufragia ejusmodi provenire: sed ut doceam, ista nobis in hac navigatione contigisse. Certè Sacerdos hic valde pius & vitæ exemplaris fuit. Nam Corcyram usque mecum navigavit. Posteà cùm ego me in Italiam conferrem, & Hydrunti ex nave descendissem, ipse cum famulo & rebus meis, in triremi Venetas navigavit, & adventum meum ibidem exspectavit. Posteà Compostellam, voti exsolvendi causa, perrexit: unde Romanam, & deinde in Poloniam redire constituerat. * Ubi cunque mecum loca Christianorum attigit, singulis diebus Missam devotissimè, cum lacrymarum profusione, celebravit. Domi ve-

* Reversus est in Poloniam, & Cracoviæ in hanc usque diem degit, in Ecclesia B. Virginis deservient.

rò minima quæque obsequia, pueris consueta, cum tanta alacritate obibat, ut admoneri per nos necessariò debuerit, ne se ad vilissima culinæ ministeria, ollarum cacaborumve ablutionem, vel scoparum purgationem, demitteret. Admirationi fuit omnibus, tanta pii Sacerdotis hujus humilitas.

Illud operæ pretium fuerit hoc loco inserere, qualem Sacerdos hic post magnam illam tempestatem, qua apud Insulam Carpathos, cùm nobis S. Germanus semel tantùm apparuisset, jactabamur, visionem oblatam habuerit, quam statim mihi, qui proximus illi eram, deinde cæteris omnibus revelavit. Nam cùm in oratione positus esset, videbatur sibi videre Saitiam nostram navem in partes ruptam, & nos per mare natantes demergi. Interè Beataissima Virgo Maria, pallio suo nos cooperiens, navis ^{Simoni Presby.} partes recollectas in unum composuit, & dixit; Ecce in quanto periculo fuistis. Atque ita veluti è somno quodam experie-^{tero Vir-}
stus se proripuit: quod apertè videbamus. Nam subito confi-^{go Bea-}
stens, & hinc inde aspiciens, navem & nos omnes salvos repe-^{tissima in tem-}
rit, quos in visione mari jam obrutos crediderat. Hæc obiter hic ^{pestate appareat.}
annotanda putavi, quæ coràm ipsem intuitus, & magna ex parte sum expertus. Certum est, si tempestas in duas horas, ut attigimus anteà, protracta fuisset, Saitia vim ejus sustinere nulla ratione potuisset: id quod evidenter deinde apparuit, cùm apud Insulam prædictam Carpathos, per continuas viginti quatuor horas, navem reficere, & pice obducere coacti fuimus: quæ adeò undarum violentia concussa fuit, ut per vices nautæ continuò aquam exhaustire necesse habuerint.

Cùm igitur ad prædictum Promontorium delati essemus, quod in ipso diluculo fuit (nam noctu eò appropinquare nauta propter scopulos non audebat) jactis anchoris, & Saitia ad rupem longis funibus alligata (fundus enim hic non adeò stabilis, & vel ad modicum ventum anchoræ moventur: unde nisi navarchus sit peritus, sæpenumerò naves periclitantur, quæ ut tutior rem habeant stationem, tunibus prælongis ad rupem alligari nautarum industria solent) statim famulum Sitiam, quæ tribus inde milliaribus distabat, misi, qui Rectori Constantino Rinero de adventu nostro significaret. Is quoniam jam anteà, ut dictum est, de me certior factus erat, equos, & ultra decem & aliquot equites, qui minores hastas deferre solent, & Stradiottæ vocantur, ^{Stradi-}
^{otta}
^{equites.} ad me deducendum expedivit; qui vesperi unà cum famulo vene-
runt: unde noctem in Saitia me adhuc ducere oportuit, cùmque consensis scaphis me salutassent, & mandata Rectoris exposui-
sent, ubi navarchus didicit quis essem, vehementer indoluit,

quòd id Alexandriæ rescire non potuerit. Aliter enim mecum transacturus erat. Quis enim nosse poterat, quæ de nobis facere constituisset? Animadversum enim fuit, (an autem hoc in mente habuerit, DEUS novit) nisi major nostrum in Saitia (remanserant etenim mecum etiam Stradiottæ aliquot) numerus fuisset, quòd noctu in mare denuò nos abducere cogitabat, ut nos pretio redimeremus; vel alias lucri occasiones, prout & alii facere solent, investigaturus fuerat. Sed malum prævidentes, tota nocte diligentem adhibuimus custodiam, perpetuò vigilantes.

24. Manè egressus navi, rebus naviculâ, quæ venerat, Sitiam præmissis, & navarcho juxta conventionem pretio persoluto; familiâque ipsius donata, ita ut jam contentus remanserit, equis consensis, versus Sitiam perrexi. In itinere ad monasterium Beatissimæ Virginis, in quo Græci monachi habitant, qui locus singulari populorum devotione frequentatur, descendit, Deoque gratias egi, quòd nos hactenus incolumes servaverit. Circa meridiem Sitiam perveni, Rector cum multorum nobilium frequentia obviâ mihi prodeunte: qui cùm me ad domum nobilis cujusdam Veneti ex familia Corneliorum deduxisset, & hospitii commoditatem ordinasset, in palatum rediit. Sitia enim muro cincta non est, ducentas circiter domos tantum habens. Palatum verò Gubernatoris angustum, munitionem nullam habet. Nam tempore belli omnes ad loca tutiora se conferunt: nec nisi propter Judicia, cùm tractus sit per amplius, Rector hic manere consuevit.

25. Manè venit ad me Rector, & me ad Ecclesiam parvi Conventus Sancti Augustini deduxit, ubi Missam audivimus. Prandio peracto, visitavi eundem in palatio, ubi Judicia quædam exercebat. Patebat inde latior in mare prospectus, vidimusque Saitiam nostram; quæ, ut constituerat, ad aliam insulæ partem versus Barbariam cursum tenere propter ventum contrarium non potuit. Mare namque cùm sit hic magis amplum, securam præbet navigationem. Saitia verò prope Archipelagum tendebat, & de novo in tempestatem incidit, quæ Corcyram usque delata est.

Hanc ad te tertiam Epistolam hinc scribendam existimavi, quòd verear, ne hic Cretæ propter tempestates diutiùs mihi sit hærendum, quam vellem, & rationibus meis expediret. Ad properabo tamen Candiam: & quidquid posteà fuerit, certioriem te reddere non intermittam. Datum Sitiæ, XXV. Octobris, Anno M. D. LXXXIII.

EPISTOLA QUARTA.

ARGUMENTUM.

HIC funebres Sitiensium cæmonias exponit. *Can-*
diam appellit. Honorificè à Civitatibus & Insulis
Venetorum excipitur. Arces, civitates, portus com-
plures describit. Casum mirabilem nautarum Siciliæ,
literas liberi transitus à Turcico Imperatore missas, ejus-
dem insidias, quas divina providentia evasit, inférit.
Apud Zacinthum, fratrem Cardinalem factum cognoscit.
Barium Apuliae civitatem, sepulchro dñi Nicolai cele-
brem, & alia regionis loca perlustrat. In itinere à latro-
nibus spoliatur, qua de causa maxima rerum difficultate
inter ignotos circumventus, agrè Venetias adnavigat,
ubi famulum Tripoli cum sarcinis præmissum reperit, al-
ter decimo post suum adventum die Corcyram venit. De-
nique votorum compos, feliciter ad solum paternum re-
vertitur.

RECTOR Sitiensis, pluribus nobilibus convocatis, epulo
solemni me exceptit in palatio: quo finito, deambula-
bat hinc inde mecum, cùmque parvam quandam Græ-
corum Ecclesiam præteriremus, incidimus in funebres illius re- Fune-
bres cæ-
monias
Sitiensrum.
gionis cæmonias, quæ veteribus Ethnicorum non erant absi-
miles. Maritum defunctum uxor sepeliebat; quæ facie unguibus
conscissa, capillos evellens, vestem in pectore dilacerans, ca-
put muro allidens, non absque sanguinis effusione orbitatem
suam miserabiliter deplorabat. Adhibiti sunt etiam pretio con-
ducti lamentatores & lamentatrices, qui funus deducentes, eju-
latus, & manibus contortis vociferationes inconditas edebant.
Mos abominabilis, & Christiana professione indignus. Vesperi
valdixi Rectori, qui mihi Stradiottas aliquot, qui me deduce-
rent, attribuit; & nobilibus vicinis significavit, ut quocunque
diverterem, me honorificè & luculenter tractarent; quod ab ipsis,
etiam maxima cum humanitatis testificatione, copiosè factum est.

27. Manè Missa audita, & divinissima Eucharistia perce-
pta, antequam plenè illuxisset, discessi pransurus in Turlottha,
palatio cuiusdam nobilis: inde per convallem amœnam & ferti-
lem,

lem, pro nocte pervenimus Cavusam, ubi nobilis Venetus ex Cupressi arboribus lucum elegantem, pulcherrimo ordine plantavit, & ad competentem perfectionem deduxit.

28. Perveni Istronam ad locum cuiusdam nobilis per amoenum. Pertransivi Pomeriacum, villam bene habitatam. Inde pro nocte, cum tardior hora esset, diverti ad monasterium Sancti Antonii de Sumete de Cares, Ordinis Sancti Francisci. Exceptus sum a Fratribus perhumaniter, qui, quoniam ex eleemosynis vivunt, fructus varios nobis apposuerunt. Ad dextram prope viam publicam, vidimus Dirapetram, olim Hyrapeam. Ibidem quoque ad dextram, supra littus maris, quod jam non poteramus conspicere, habuimus insigne Venetorum propugnaculum, Spina longa cognominatum, in rupe exadificatum, quod mari undique alluitur.

29. Prandio sumpto discessi ex monasterio, pernoctatus in Maglia, villula cuiusdam nobilis, & palatio parvo. Huc Dux Candiae quendam propinquum suum, cum Secretario & honesto comitatu praemisit, qui me salutarent, utque recta in palatium diverterem, invitarent.

30. Summo manè quatuor ferè ante diem horis discedentes, itinere valde diffcili & saxoso, pervenimus circa meridiem ad Candiae civitatem. Diverti recta ad Monasterium Sancti Francisci, DEO humilem gratiarum actionem offerre, ibidemque manere deliberatum habens: quandoquidem anteà quoque hospitium hic habebam. Sed cum pransurus cum eo, ad Ducem accessissim, omnibus modis urgebat, ut in palatium diverterem. Quamvis autem certis de causis libentiūs in monasterio mansisset, ad magnam tamen Ducas instantiam, qui subverebatur, ne inhumanitati ipsius id adscriberetur, si alibi hospitium habuisset, precibus ejus locum dedi, & per quinque hebdomadas, antequam Caneam me contulisset, hospitii ejus beneficio usus sum.

De situ civitatis Candiae, & munitione ejusdem, bellicorumque tormentorum insigni apparatu, quandoquidem alii prescripsere, ego supersedeo. Cætera breviter perstrinxii, cum primùm eò advenisset, in Palæstinam navigatus.

N O V E M B E R.

7. Die septima Novembris, duodecim Venetæ triremes appulerunt Corcyrà: quarum septem erant ad custodiā maris deputatæ, quæ milites Melitenses à Venetis captos deducebant; quinque vero erant novæ, quas illi Arcillas vocant, & in Arsenali

*Candiae
civitas.*

nali asservantur, ut necessitate superveniente, ubi opus fuerit, expediri possint. Nullibi etenim, præterquam Venetiis, tritemes ædificantur: & inde ubi usus postulat emittuntur.

Toto hoc tempore diligenter & sæpius civitatem perlustravi. Inspexi & arcem portui imminentem: quæ parva quidem, sed valde munita est, omniaque navigia portum ingredientia excipit. Majora bellica tormenta habet plurima.

Nobiles quoque omnes, in Magistratu constituti, suis me conviviis semper adhibebant, humanissimè tanquam hospitem invitantes & tractantes. Debebant mihi statim duæ triremes dari, quæ me in Italiam deporsarent, qua de re literas Reipub. Venetæ ad loci hujus ministros habui: & ex parte negotium fuit determinatum. Sed Capitaneus triremium, Philippus Pasqualius, executionem differebat: cùmque mandatis urgeretur, loco duarum, unam mihi triremem assignavit Joannis Diedo: qui, cùm fratrem haberet Castellatum in Spina longa, mercimonia olei olivarum pertractantem, exspectando suum oleum, professionem differebat; ita ut tardius inde discedere coactus fuerim, iaque cum aliis triremibus, ut inferiùs dicetur.

30. Fui in altissimo monte supra civitatem Candiam, ubi est parvum Græcorum monasterium, ad quod tamen, cùm jam horæ tardior esset, pervenire non potui. Hic Poëtæ fabulantur Jovem sepultum; & nonnulli affirmant, Epitaphii quosdam Græcos characteres ibidem reperiri, qui vetustate ita exoleverunt, ut discerni non possint. Georgius Cedrenus scribit, inscriptionem illam ad eum modum se habuisse;

HIC SITUS EST PICUS: QUI ET JUPITER MORTUUS.

D E C E M B E R.

4. Die quarta Decembris Missa manè audita, discessi ex Candia, à Consiliariis & Nobilibus multis honoris causa comitatus Meridie Telizam, pro nocte Camariotum pervenimus: quæ loca ad nobiles Candiæ pertinent.

5. Manè Daphnedades, vesperi Retimum attigimus: ubi Consiliarii, Nobiles, & Capitaneus cum equitibus circiter quinquaginta, obviām mihi processere. Nam cùm propugnaculum per amplum sit, plures hic milites alunt Veneti. Diverti rectâ in arcem, in qua Rectoris munere perfungebatur Angelus Barocius: qui me humanissimè exceperit, omnibus tormentis bellicis exoneratis. Civitas ipsa superioribus bellis, à Turcis exulta.

Arx, in edita rupe in mare procurrente, exstructa, ut à continente avulsa videatur. Assimilatur situi Tyri in Syria Phœnices, nisi quod locus hic minor sit.

6. Manè cum Rectore ivi ad salutandum Episcopum, qui Julius Carara dicebatur. Postea Missa in Ecclesia auditæ, rediimus in arcem unà cum Episcopo. A prandio itinere per molesto, jam tardè pervenimus ad locum Piscopi dictum: ubi est villa & palatium dicti Antistitis, quo procurante, ibidem per noctem sustentati & tractati fuimus.

7. Exeundo manè, & relicta supra montem ad dexteram prope mare, altera Dirapetra, olim Hiera Pithna, ubi Nobiles alunt etiam milites aliquos, propter piratarum Turcarum incursiones, pervenimus tribus horis ante vesperam ad Monasterium

Monasteriū S. Joannis de Patyna dictum. Est enim Insula in Ar-
rīum *S. Joannis* chipelago Pathmus dicta, in qua S. Joannes Apocalypsim con-
scripsit. Multa sunt ejusdem ordinis in Græcia monasteria, quæ
omnia S. Joannis de Patyna vocantur.

Non procul à dicto Monasterio in monte sublimi, per quem transivimus, visuntur muri satis adhuc integri, ex lapide quadrato constructi, ubi appareat magnam olim fuisse civitatem. Prope Monasterium prædictum, quod uno ferè Polonico milliari à dictis murorum ruinis abest, habentur cisternæ magno sumptu in terra effossæ, & muro solido ædificatæ, è quibus aqua ad prædictam civitatem deferebatur. Mirum cur civitas illa in monte posita fuerit, ubi nullas habere potuit aquas, quæ tanto intervallo petebantur, è pluvia tantum collectæ: nec enim ibi surgentes habentur. Tota namque insula duo tantum habet flumina, exigua cymba navigabilia. Si alicubi fons emergit, is perquam exiguus, modicas aquas ministrat.

Cydonie, sive Caudina. 8. Quatuor horis antelucanis equitando consumptis, Canem, anteà Cydonia dictam, perveni, priusquam civitas aprireter: ubi ad unam & medium horam mihi fuit exspectandum. Ideò autem maturius veni, ne equitatus mihi cum pompa occurseret. Porta civitatis aperta, statim ad monasterium S. Nicolai, Ordinis D. Dominici, diverti. Nam militiæ Præfectorus Raphaël Razbonius, ut ad suum palatium descenderem, rogabat. Sed quoniam data opera ex Candia discesseram, ne diutiùs in palatio Ducis hærerem; & libertate potius gauderem, quam cæmoniis illis distrahitibus, quas pro sua humanitate magnas mihi nobilitas illa tota exhibebat; ideo in monasterio potius subsistere decrevi. Scripseram enim Candiâ Fratribus, ut mihi apud se locum habitationis concederent: quod libenter fecerunt. Habant.

bant enim cubicula, excipiendis hospitibus studiosè præparata, quando honoratiores aliquæ personæ eò accederent. In Græcia namque publica diversoria non reperiuntur: apud privatos vel favore vel pecunia hospitium conquirendum est. Venit illicò ad salutandum me civitatis Rector, Joannes Dominicus Ciconia, cum Consiliariis Marco Antonio Contareno & cæteris ex familia Laureana. Diebus postea sequentibus, pluries civitatem perlustravi. Nam ibi per novem hebdomadas mansi. Civitas est valdè munita, cum portu; quem tamen onerariæ naves, propter scopulos, ingredi non possunt: sed uno abhinc milliari nostro, apud parvam insulam, quæ Turlures habet munitionem, tutam habere solent stationem.

Quandoquidem multi scribunt de hac Insula Creta, Plinius præsertim, quod olim centum Urbes habuerit: ego nihil temerè affirmare volo, ut qui eam in transitu tantum viderim, neque studiosè totam peragraram. Sed ex frequentibus ruinis appetet, eam plurimas urbes habuisse, ut valdè verisimile videatur, quod Plinius scripto tradidit.

Occurrit hoc tempore casus hic mirabilis. Conspecta fuit à longè major navis (quales propter angustiam portus & latentes scopulos huc adpellere non solent) prospero vento rectâ versus portum ferri. Animadversum est, eam loci inexpertem; atque ob cautelam tormenta jam explodi debuerant, cum ecce, cum omnium spectantium trepidatione & admiratione, salva miraculo quodam, in portum irruit. Erant in ea homines undecim, qui ignorabant quorsum devenissent. Dicebant se nautas esse Siculos, qui Syracusis lignatum ultra Promontorium quoddum profecti, cum nauticam pixidem non haberent, vento validissimo abrepti, tribus hebdomadis per mare oberrabant, nescientes planè ubi essent, qui à diebus jam octo panem non degustarunt: cùmque se jam fame perituros viderent, (quod etiam ex pallida illorum & fere emortua facie apparebat) conspecta Insula, versus illam veila direxisse, quæ etiamsi Turcica fuisset, maluisse in servitutem abduci, quām fame contabescere. Navem hanc emit ab illis mercator quidam septingentis scutis; quam vendere coacti sunt, cum non haberent unde se sustentarent, nullique mortalium in istis partibus noti essent. Mercator magnam difficultatem expertus est, antequam navem ē portu, propter cautes & scopulos educere potuisset: illi autem, absque damno aliquo, miraculosè in eum delati sunt. Qui portum hunc, quām periculosus sit, consideraverit, vix illi possibilia ista viderentur. Tres ex iis nautis, eandem, quam & ego, triremem postea mecum conscenderant.

Hospitia
privata
Græcia
non ha-
bentur.

Navis
Siculo-
rum er-
ratica.

26. Appulit Caramusana navis ex Insula Milo, & cum ea duo Poloni nobiles, Martinus Lubieniecki & Petrus Broniewski: Jacobus Podlowski qui declinantes periculum (nam sub illud idem tempus Jacobus Podlowski à Turcis fuit interfactus) huc Constantinopoli de- à Turcis lati erant, nihil minus cogitantes, quām ut me hīc invenirent. occisus. Hi, ut Constantinopoli faciliore negotio discedere possent, acceperunt patentes literas, quas Amurates Tertius Turcarum Imperator mihi transmittebat. Cum enim Jerosolymam proficiscerer, scripseram ex Candia Stephano Regi, petens ab eo, ut mihi ejusmodi patentes literas à Turcarum Cæsare obtineret, quarum præsidio, terrestri itinere ex Syria recta Constantinopolim pervenire possem. Et licet contra genium quodammodo meum profectio hæc mea futura erat; quoniam tamen navigatio, etsi brevis, valetudini meæ fuit contraria, neque credebam me Ægyptum peragraturum, propter immensos calores, & exercitus, qui, ut anteà innuimus, in Persiam mittebantur: decreveram, visendæ etiam Constantinopolitanæ urbis causa, illac iter facere. Itaque quodd me Stephanus Rex diligenter commendaret, ejusmodi patentes literæ Turcicæ expeditæ, & mihi per dictos Nobiles allatæ fuerunt.

SULTANUS AMURATES IMPERATOR.

SPECTABILIBUS, & Præfecturæ Cadiatus dignis ac strenuis Jerosolymâ Constantinopolim versus, in itinere ubique residentibus Cadiis, optantes omnium bonorum affluentiam, simulque mitten- tes hoc excellens mandatum nostrum, notum esse volumus; Quod bisce temporibus ex ditione Regis Polonice quidam nomine Petrus Bro- nyewsky Polonus, ante celsitudinem Majestatis nostræ veniens, retu- lit, quod Lithuaniae Ducatus Marschalcus supremus, nomine Nico- laus Christophorus Radzivil, Dominus spectabilis, Jerosolymâ sancta rediens, cum duodecim personis Constantinopolim venire constituit ac proposuit: Et ut ubique in itinere, in diversoriis locisque, quocun- que conversari & subsistere voluerit, ipsius persona cum famulis, equis, & omnibus suis sarcinis, à nemine aliquam difficultatem & impedi- mentum patiatur, ille ipse à nobis basce sacras literas mandatorias expostulavit. Quamobrem mandavi, ut quamprimum ubique loco- rum præfecturæ Cadiatus, cum hisce literis sacris advenerit, in pri- mis personæ suæ Dominationi, famulis, equis, sarcinis ac necessariis omnibus in itinere hospitiis, eundo, commorando, & in omnibus locis conversando, nihil omnino alicui eorum ab quopiam molestiæ ac impedimenti facere permittatis: quandoque voluerit suo sumptu res sibi

sibi necessarias & alias ad viētum pertinentes coēmere (modo juribus nosīris ne sīt contrariae) ut à nōmine itidem aliquod impeāimentū & fastidium habeant, diligenter provideatis. Hæc omnia scientes, quando hæc epīsola nostra vobis ostendetur, plenam fidem adhibeatis. **Latinum Constantinopoli ultimis aiebus Mensis Romasana: nostro Septembre ultimis diebus, Anno M. D. LXXXIII.**

INSCRIPTIO SIVE TITULUS.

Ex Jerosolyma sancta ubique in itinere, ad Cadios, Constantinopolim versus eundo, hæc literæ pertinent.

Quoniam autem acciderat, quòd sub idem tempus Nisovienses Kosaci Tehiniam oppidum, Turcarum commercio clarum, propemodum funditus everterant; quam ob causam, de bello Pôloniæ Regi inferendo inter Turcas müssitabatur: quamvis ejusmodi patentes literæ datæ fuerant, Secretarius tamen Nobilibus ^{Auctori} illis, prout mihi narrarunt, hæc Latinè dixit; Eatis, quia non ^{infilia} _{à Turca} curamus vos, sed Principes vestros. Statim igitur itinere terre-parata stri, quatuor sunt Czaussii expediti, unus Aleppum & Tripolim, alter Damascum & Jerusalem, tertius Cairum, quartus Alexandriam (quò jam una triremis cum duobus celocibus advenerat Feria quinta, ego verò Dominica discesseram) cum ejusmodi mandatis, quod mihi posteà ex iisdem locis significatum fuit; nempe, esse quosdam quibus literæ passus à Cæsare sunt concessæ: quibus non obstantibus, debere nihilominùs personas illas comprehendendi, diligentérque asservari, & quamprimum de iis Constantinopolim perscribi. Sub hoc ipsum tempus, paulò antè quām ego Cairo discessissem Alexandriam, accidit casus, qui ad ostendendam circa me divinæ providentiæ singularem misericordiam non mediocriter pertinet.

Quinque Nobiles viri, obtentis literis patentibus, operâ Breyneri defuncti Cæsaris Legati, à Turcarum Imperatore, Constantinopoli cum Galeone Turcico Rhodum pervenerunt: unde solventes (cum altero Galeone, quem ceperant Melitenses) sua nave vecti adnavigarunt Alexandriam primùm, deinde Cairum, ubi sæpiùs cum illis conversatus sum: quorum nomina sunt hæc; Pancratius Freyndt, Georgius Mencen, Wolfgangus Aurbach, Bernardus Warkoc, qui Regi Stephano inservivit, & quintus erat Polonus, Joannes Kobilnicki. Hi antequam ego Alexandriam discessissem, profecti sunt ad montem Sinai, & unà cum illis Abrahamus, Baro à Dona, qui mecum erat in comi-

tatu, & reversus è monte Sinai, me posteà Alexandriæ reperit. Cæterùm quinque illi Cairo Jerosolymam profecti sunt: cùmque terram Philistinorum pertransirent, inciderunt in Arabes; & quoniam Caravana triginta tantùm personas habebat, ab illis sunt spoliati. Pervenerunt tamen Jerosolymam: cùmque inde Damascum peterent, in Samaria civitate Sichar, de qua superius, habuerunt obvium Czaussiū illum, qui Cairum mittebatur. Hic ubi quinque externos vidi, existimans me cum famulis esse, eosdem juxta mandata sibi injuncta detinuit: cùmque illi patentès Cæsaris literas Czaussio exhiberent, majorem etiam illi suspicionem injecerunt, me illum ipsum, qui comprehendendi jubebar, fuisse. Quamobrem ostendit vicissim illis literas Cadio destinatas: in quibus continebatur, ut etiamsi literas passus à Cæsare haberent, nihilominus in custodiam conjicerentur; & statim de comprehensis Constantinopolim referretur. Itaque omnes illi quinque adeò strictè catenis ferreis ad collum sunt simul colligati, ut uno versus terram inclinante, cæteri quoque incurvarentur. Literæ verò passus, quas habebant, per eundem illum Czaussium, Constantinopolim sunt transmissæ. Priùs tamen Damasci fuerunt exhibitæ; ex quibus cùm constaret me non esse, (quod itidem mercatoribus quibusdam sibi notis significaverant) missus est Damasco Czaussius, qui illos è carcere dimitti jussit, in quo per duas hebdomadas miserè detinebantur. Agnosco itaque vel hinc gratiam DEI singularem, quòd consilium illud Stephani Regis Grodnæ datum, qui me, ut in Palæstinam per Constantinopolim irem, hortabatur, sequutus non fuerim; idque propter offendam Regi Stephano temerè per Kosacos Nisovienses conflatam; cuius rei pœnam Jacobus Podlodovius, absque sua culpa interemptus, sustinuit. Collaudavit posteà factum hoc meum Rex Stephanus, cùm reversus è peregrinatione, ibidem Grodnæ illum salutassem, quòd diversum ab illo, quod suadebat, iter instituere maluerim; alioquin maximum vitæ discrimen incursum.

28. Itinere terrestri ad unum & medium, maritimo verò ad dimidium tantùm milliare progressus, visitavi propugnaculum Venetorum in hoc ipso regno munitissimum, in Suda insula constructum, quod jam antè à longè ex Monasterio S. Joannis de Patyna conspexeram, cùm isthic, ante meum Cydoniam ingressum, pernoctarem. Arx hæc quinque habet validissimas frontes seu propugnacula, tormentis bellicis & multis militibus egregiè instructa: portui adjacet amplissimo, qui duo navium millia commode capere potest, quæ præterlabentes, bombardæ longio-

gioris istu peti possunt. Fuit mecum unà Consiliarius Marcus Antonius Contarenus. Castellanus loci erat Joannes Antonius Buon, qui nos ibidem prandio exceptit, & quæ visu ibidem digna videbantur, humanissimè demonstravit. Sub vesperam rediimus Cydoniam.

ANNUS M. D. LXXXIV.

JANUARIUS.

2. Manè è turri speculatoria Cydoniensi, quæ est ad littus maris, significatum est, duas triremes visas, quæ versus Candiam civitatem ferebantur. Et quoniam pridem proclamatum fuit, Latinum Ursinum in Candiam venturum, qui à Repub. Veneta mitteretur in Insulam, ut antiqua propugnacula restauraret, novis erigendis loca peropportuna designaret, cùm vir hic in rebus bellicis apprimè à multo tempore versatus haberetur, creditum statim est, eum triremibus his advectum, prout etiam res ipsa comprobavit. Is enim civitatem Candiam ingressus, statim Caneam triremes aliquas expedivit (quarum septem in Candia ad custodiam maris deputatas anteā diximus) ut non procul ab ipsa civitate consisterent, in loco Grabusses dicto, cuius D. Lucas meminit, vocans Phœnicem portum Cretæ, respicientem ad Africum & ad Corum. Est enim satis commodus, & qui facilem Turcis accessum præbere posset. Quamobrem cùm adhuc in Insula versarer, novum in eo, bene munitum propugnaculum fuit excitatum. Mensis hic totus per adversam valetudinem mihi transactus est. Nam per septem ferè hebdomadas male habui: per quinque verò febrem quotidianam, cum gravissima tussi, sum expertus. Dum hic hærerem, Armamentarium seu Arma. Arsenal pro viginti vel circiter triremibus, ædificando perfectum fuit. Quoniam lateres cocti in partibus istis non habentur, testudines substructionum lapidibus quadratis erant concameratae, qui cùm calce tantum compacti essent, quæ nondum induruerat, neque superiùs opere albario, ut aqua commodiùs decurreret, obducti fuissent, (neque enim ibi fornices teeto ali-buo cooperiuntur) superveniente pluvia vehementiore, lapidum compage resoluta, & quòd fundamenta perfunctoriè jacta fuerant, una nocte duæ concamerationes ædificii corruerunt, & duas, quæ præ ceteris instructiores erant, triremes conquassarunt: quæ res Officialibus loci plurimum perturbationis attulit: proper Turcarum tamen vicinitatem quorum aliquot Caramusanæ

naves in portu eorum constitisse videbantur, mira celeritate, & fundamenta roborata, & fornices denuò erecti fuerunt.

25. Appulerunt Sudam duæ triremes illæ, quæ Latinum Ursinum advexerant. Et quoniam Venetias revertebantur, cùm Joannes Diedo, cuius mihi triremis oblata fuit, indies moras necteret, misi Petrum Bilinam famulum ad Laurentium Priulum, qui uni dictarum triremium præerat, (Veneti Supracomitem vocant) & mihi, propter intrinsecam familiaritatem, quam cuim Francisco ejus fratre habebam, notus erat, petens ab eo, ut in ejus triremi Corcyram deferri possem: quod ille libenter concedit. Nam pro humanitatis officio ducunt Veneti, quoties in triremes suas aliquem ex nationibus exteris, qui nobilitate polleat, admittunt: & eo nomine à Repub. gratiam reportant. Acceleravit igitur, & ut primum ventum propitium nactus est, 30. Caneam venit die trigesima Januarii cum socio suo ex familia Venerea, qui alteram itidem triremem habuit. Priùs tamen ad me idem quoque Laurentius terrestri itinere venerat, officiaque sua humanissimè mihi detulit, petivitque ut ejus triremem concenderem.

F E B R U A R I U S.

More antiquitus recepto observatur apud Venetos, ut nulla triremis hinc pelago se committat, nisi alteram sibi ad minus adjunctam habeat, idque periculi alicujus consideratione, quod in legendō tam longo Turcici littoris tractu occurrere posset. Quamobrem cùm tertia illa Diedonica, quæ mea esse debebat, duabus illis triremibus adjecta fuisset, neque compareret, quod Diedo diutiùs in Candia hæreret, Priulus cùm nave socia diutiùs sibi exspectandum non putavit. 4. Itaque die quarta Februarii, cùm Rectori civitatis cæterisque notis valedixisse, paulò ante vesperam, Priuli triremem concendi. Tandem tertia noctis hora, nuntium Sudâ allatum est, triremem Diedonis appulisse: quæ cùm à Canea tribus tantùm milliaribus abesset, duæ nostræ jam soluturæ, exspectare illam debebant.

5. Manè triremis illa portum est ingressa, statimque Diedo cum Castellano fratre suo, ad eam triremem, quam concenderam, parvo navigio pervenientes orabant, ut illorum navem ingrederer, quæ jam pridem à Regentibus Candiaæ mihi esset attributa. Respondi, si mihi hoc genus officii & humanitatis detulissent eo tempore, quo illis hoc demandatum à superioribus fuit, nihil me facturum fuisse libentiùs: sed quandoquidem, propter

pter privata illorum negotia, integrum hyemem in Insula me duxisse oportuit, & nunc jam optimi viri amici mei navem conscendissem, pro ipsorum hac bona erga me voluntate, gratias me illis agere, me in consensa triremi, in DEI nomine navigaturum. Rogabant illi ne hoc facerem. Dixi illos in culpa esse: mihi aliter facere non licere. Sic abierunt.

Hac eadem die, cùm triremis hæc propter inferendas res vieti, ut moris est, necessarias, solvere non posset, vesperi ventus validissimus Boreas, nobis valde contrarius flare cœpit, ut remigare nulla ratione possemus: 6. qui die quoque in sequenti magis etiam auctus est: cuius natura cùm nautis explorata sit, quod in quartam usque diem durare soleat, die septima ejusdem Mensis denuò ad monasterium prædictum diverti; in quo venti opportunitatem exspectans, usque ad decimam diem mansi: 10. qua circiter secundam noctis horam, cœna sumpta, amicisque salutatis, rursum triremem conscendi. Hora quinta sumus è portu egressi. 11. Manè conspeximus Insulam Venetorum Cerigo; olim Cythærea dictam: & hora decima octava, partim remis, ^{Cytha.} partim velis acti, sub arcem ipsam in altissimo monte positam pervenimus; quæ non adeò magna, præsidium Venetorum habet. Cytheræam à Canea millaria nostra viginti numerantur. In medio itineris est parva insula deserta Cecerigo nominata. Poteramus ultrà progredi, sed quoniam in triremi Diedonis antennæ reparatione indigebat, ratione ipsius noctem ibidem duximus. Castellanus loci, me ut in arcem diverterem invitavit: sed quod parum bellè habebam, remansi in littore, ibidem deambulatione per amena me recreans.

12. Ventus contrarius insurrexit: cùmque portus, in quo substiteramus, parvus & minus esset securus, navigavimus retrò ad duo millaria nostra, portumque securiorem, quamvis desolatum, in eadem Insula tenuimus, qui S. Nicolai dicuntur, ab ejusdem Divi parva Græcorum Ecclesia: supra quam in excelsa monte existant per amplæ ruinæ palatii Helenæ, quæ ibi habitasse perhibetur. Sed unde aquam potuerit habere, incertum. In alia parte Insulæ ad littus maris, est parvum & satis integrum Venerum Helenæ templum, unde candem Helenam à Paride raptam Poëtæ fabulantur.

Cum sub arce in illo eodem portu essemus, venerunt ad dictum Nobilem Supracomitem, decem & aliquot homines, orantes ut eos in triremem acciperet; quandoquidem ipsorum navis, quæ Nigroponto veniebat, ad Insulam allisa, magno cum ipsorum damno interiisset. Admisit eos; ita tamen, ut ne se-

*Portus
S. Sico-
lai &
Ecclesia.*

*Palati-
um He-
lena.*

*Helena
rapiæ
locus.*

cum merces inferrent, quarum nonnullas in naufragio recollegant, ne triremis nimiū oneraretur, quæ circa trecentos homines habebat.

13. Propter eundem ventum hærere in eodem portu coacti fuimus. Interea prandio peracto, supervenit novum, tres triremes ex Barbaria circa Insulam vagari, cum quibus manus conserere parati eramus: sed eæ paulò post, ultra promontorium versus Peloponnesum vela direxerunt.

14. Discessimus è portu circiter horam decimam septimam, & post occasum Solis pervenimus ad alium, *delle Quaglie dictum*, Cerigo duodecim milliaribus distantem: qui propter infinitam coturnicum multitudinem, quæ ab incolis capiuntur, ab eisdem nomen accepit: prout die in sequenti, quandoquidem propter ventum ibidem manere necesse fuit, multi rusticorum pluri mas nobis, & alia ad victum pertinentia, afferebant. Qui cùm majori ex parte inter montes delitescant, & latrociniis assueti, non semper tributum Turcarum Cæsari pendant, in tractatione cum illis diligens adhibetur cautio, & tormenta bellica adversus eos in promptu habentur instruta, si quid attentare velint: atque ita in triremes, ut victui opportuna divendant, admittuntur; & ad eos in littus etiam descenditur, quod & nos fecimus. Quilibet illorum lorica indutus arcum in manibus gestat. Sub vesperam, contentione inter ipsos oborta, sagittis inter se acriter decertarunt, nobis spectantibus. Portus hic Italicè *Braczo de Mayna* appellatur, quod montibus undique præcinctus, brachii curvati similitudinem exhibeat. Parvus ille quidem, utpote sex vel septem tantum triremium capax, sed valde tutus. Erat hic anteà Venetorum propugnaculum; sed nunc à Turcis derelictum. Nam cùm Venetorum triremes hoc divertere soleant, ne à Turcis infestentur, inter pacis fœdera, hæc quoque apposita est clausula, ut in arce nullum præsidium Turicum collocetur.

15. Manè discedentes, constitimus non longè in portu, quem Veterem appellant, præterius tamen Promontorium Matapam: ubi indicatum nobis fuit à custodibus, sex liburnicas reæta versus nos contendere: quas cùm è Barbaria piraticam exercere crederemus, instruximus nos tanquam cùm illis congressuri. Postea animadversum est, majores esse piscatorum Christianorum cymbas, qui à S. Mauro in Archipelagum navigabant. Fuerunt & aliquot inter eos Turcæ, sed propter fœdus cum Cæsare initum, liberè dimissi sunt.

17. Hora decima octava propter ventum, è prædicto discessimus: posteà tamen, alio contrario exorto, retrocedendum quod-

*Portus
delle
Qua-
glie seu
Cotur-
nicum.*

*Braczo
de May-
na por-
sus.*

quodammodo nobis fuit ad eum, qui dicitur, Vituli portum: ad quem tertia demum noctis hora pervenimus, in eoque navem Venetam, non adeò magnam reperimus, quæ Candiam petebat. Præmonuerunt nos nautæ, ne eo in loco subsisteremus, in quo anchoras jeceramus; & propter ventum si vehementior insurge-ret, & propter litoris vicinitatem; cùm præsertim vesperi visa fuerit hominum multitudo non procul congregari, licet incertum quánam de causa, sed tamen cautè hic agendum esse dicebant. Portus isti duo desolati quidem sunt, sed circumcircà plurimas villas habent adjunctas. Si rectà navigandum nobis fuisset, procul du-biò triginta quinque millaria jam confecissemus: sed ad hosce portus divertendo, parùm tuta navigatione, ultra quinquaginta millaria emensi sumus.

18. Mare Coronicum non absque difficultate prætervecti, propter ventum nobis contrarium, substitimus longius ab arce Coron, ne tormentorum globis impeteremur. Hora noctis se-ptima ulteriùs progressi sumus; præteritâ S. Venedici Insulâ, ad aliam, quæ Sapientia dicitur, decem milliaribus decur-sis pervenimus. Portus hic elegans & tutus, plurimum triremi-um capax: non tamen Venetorum proprius, quandoquidem etiam Turcæ, propter Methonæ vicinitatem, communem in eo staticnem habent. Sapien-tia por-tus.

19. Manè cùm ventus spiraret contrarius, non nisi hora decima octava nostræ triremes è portu moverunt: cùmque lœvam petere tutum non esset, quod Methonæ civitas præternaviganda erat, unde ex propugnaculis Turcæ nobis damna inferre potuissent, cursum ad dexteram circa Insulam tenuimus: unde tamen Turcæ tres machinas bellicas in nos exploserunt. Sed longius diffisi eramus. Responderunt eis & nostræ naves, bombardas itidem in amicitiæ signum exonerantes. Præteriimus posteà & Navari: Navarinum celebre Turcarum in monte propugnaculum, à quo ^{Metbo: na Tur- carum civitas.} num. civitas ipsa longius distat. Sed arx ipsa imminet portui, in quo Occhialus decem octo benè instructis triremibus, septem illas Venetorum, de quibus superiùs dictum est, præstolabatur.

Sub vesperam, confectis duodecim milliaribus, appulimus ad insulam desertam Prodona, in qua aprorum silvestrium ingens ^{Prodona} est multitudo. Media nocte, Sirocco seu Euro valido, secundo tamen aspirante, inde discedentes, per mare Arcadicum hora quarta decima attigimus Zacynthum. Statim ut anchoræ sunt ^{Zacyn-} jactæ, mercator quidam Marcus Securi, mihi benè notus adve-^{tbus} niens, novum attulit, fratrem meum Georgium Radzivilum, ^{secunda vice.} creatum esse à Gregorio XIII. Pont. Max. S. R. E. Cardinalem. ^{Georgi-} Cùm-^{us Rad.}

aivilus
 auctoris
 frater
 Cardi-
 nalis
 creatus.
 Aucto-
 risfa-
 mulus
 suffoca-
 tis.

Cumque navi egressus ad Ecclesiam pergerem, magnus siebat ad me omnium concursus: qui, ut moris est, me salutantes, familiae meæ de novæ dignitatis hujus accessione congratulabantur. Vento illo eodem decem septem milliaria confeceramus: qui cum magis ac magis invalesceret, cum in anchoris navis minus esset tuta (neque enim portus hic, sed Sorsitor, id est statio tantum navium habetur) quoniam commeatus importandi causa, multi in litus descenderant, in reditu eversa una fregata, vix ab interitu homines vindicati sunt. Suffocatus tamen in mari fuit ibidem famulus meus natione Germanus, quem in Canada suscepeream, juvenis bonus & singulari pietate praeditus, qui saepius affirmabat, statim ut Italiam attingeret, quod Societatem Iesu ingredi omnino constituerat. Igitur periculum declinantes, quatuor milliaria, minore velo propter ventum validiorem appenso, quod Magistrum dicunt nautæ, eoque in periculo simili triremes utuntur, progressi sumus ultra rupem Schivari vocatam; ubi procelloso vento vehementius insurgente, imbre quoque maximo decidente, in loco paulò magis quieto versabamur.

Naufra-
 gium
 navis
 Emo
 merca-
 toris Ve-
 niti.

Cum ad Zazynthum essemus, reperimus navem ibi ante duas hebdomadas ruptam: quæ cum violentiori vento eò appulisset, jecit quinque anchoras in consueta illa navium statione, quæ tamen navem retinere non valuerunt, sed arena sensim cedente ad extremitatem rupis, quæ est sub Monasterio S. Eliæ, collisa interiit. Fuit hæc navis Georgii Emo, qui Consul Venetus fuit in Ægypto, nobilis mihi apprimè notus. Aëstimator damnum quingentis ducatorum millibus. Præcipuae namque & magni ponderis merces, quæ ex Syria proveniunt, in eam navi deferebantur. Perierunt in hoc naufragio homines triginta septem, undecim evaserunt. Vidi navem hanc Tripoli, unde, me præsente, Cyprum versus navigavit, ut ibi venti propitii commoditatem exspectaret. Et quoniam Alexandria solvens, Cyprum me delatum iri confidebam, quod ventorum occasione plurimis accidere solet, eo præsertim tempore, quo me velis committebam, constitueram cum prædicto Emo, ut si hanc ejus navem, quæ nova, firma, & benè munita fuit, in Cypro reperirem, eam descendere, & in Italiam profici mihi liceret. Nec mirum quod ea confracta nihil recuperari potuit: nam & nocte conquassata est; & si quid ad littus unda propulit, id omne ab aggressibus Græcis ablatum est: qui si quem vivum enatasse deprehendebant, illicò interficiebant: adeò ut propter ejusmodi spolia & direptiones, Rector ex arce descendere coactus fuerit. Altera itidem navis Ruggina, eandem calamitatem exspe-

Et abat, cùm anchoris etiam retineri non posset. Jámque ii qui in ea deferebantur, tormenta versus latrones rusticos direxerant, ut navi confracta, quibus sors enatandi facultatem obtulisset, ne in littore ab illis interficerentur. Cæterū cùm jamjam rupi imminerent, divino beneficio ventus quievit, & navis periculo liberata est.

21. Quatuor ante lucem horis, navigavimus per mare Corinthiacum: in quo Christiani foederis classis, insigni illo ad Nau-pactum prælio, Turcicam classem, divinitus concessa victoria, superavit, anno reparatæ Salutis millesimo quingentesimo septuagesimo primo, die septima Octobris. Appulimus ad portum Viscardo Insulae Cephaloniæ, ubi quatuor dies integros propter contrarium ventum manendum nobis erat. Est portus duodecim triremium capax, desolatus. Sed apparet civitatem fuisse per amplam (quæ olim Petilia, patria Chilonis, vocabatur) ex muro quadrato constructam. Visuntur ibi quædam ædificia de-pressa, tanquam cellariorum frontispicia, sursum tamen, non deorsum tendentia. Quidnam fuerit hoc, incertum: nam tantum cellulæ protenduntur, quantum homo extensus occupare spatii possit, non tamen assurgere valeat, propter cavernarum humilitatem. E regione ad dimidium milliare est alia insula Venetorum, quam Cephaloniam veterem appellant, & habet villas aliquot.

Inter hasce duas Insulas, sita est in medio parva quædam alia ex vivo saxo Insula, rotunda, deserta, ad jactum arcus lata & longa, quam propè navigando attingebamus. Affirmant non-nulli eam fuisse Gymnasium seu scholam Græcorum: in qua Philosophi à tumultu urbano liberi, contemplationi vacabant. Qui Historiographos legunt, rectius hæc quomodo sese habuerint, intelligunt. A Schivari ad hunc Viscardi portum numerantur circiter viginti milliaria.

25. Antelucanis quatuor horis, sulcavimus mare Albani-cum, quod Itali *Golfo de Preusa*, aliàs S. Mauræ nominant: & relieta ad levam Insula Venetorum Paxo, quatuor villas habente, circiter vigesimam tertiam horam, viginti duobus propemodum milliaribus confectis, venimus Corcyram. Statim diverti ad quoddam exile hospitium, in quo noctem duxi. Manè cùm vellem in hospitio S. Francisci hospitari, Regentes loci, ad quos litteras Ducis Venetorum habebam, miserunt ad me rogantes, ut ad palatium nobilis cuiusdam, quod pro me adornatum erat, commigrarem: quod etiam à me factum est. Accesserunt deinde me salutatum Andreas Navagerius loci Praefectus, quem illi

Bailum vocant; Provisor itidem alias Benedictus Erizzo, cum aliis Consiliariis. Delatus est etiam gestatoriâ sellâ Zacharias Salomon podagricus, usu pedum ferè destitutus, qui maritimæ Clasis Provisoris munus obibat. Omnes magna mihi humanitatis officia exhibebant.

28. Fui cum universo Magistratu in Ecclesia Archiepiscopali, quæ in arce veteri sita est, quam posteà perlustravimus.

*Arx no-
va Cor-
cyra.* 29. Visitavi arcem noviter fuscitatam, quæ quām famosa, & egregiè munita sit, nullus est qui ignoret: ut meritò maris Adriatici clavis appellari possit. Visitavi itidem Magistratum. Cūque hīc subsisterem, occurrit casus, quod navis Occhiali, quæ Tripoli Barbariæ trecentos Mauros & Mauras venales deferebat, tempestate aëta, in brevia Albaniæ impegit, unde retrocedere non potuit. Quoniam autem Veneti absque causa Turcam non exagitant, & Occhiali rationem habendam ducebant, consultatione habita, decrevit Magistratus, triremibus suis navem extrahendam: missusque est Zacharias hic ad Bastiam Turcarum civitatem, quæ uno & dimidio à Corcyra distat milliari, qui extractam Cadio repræsentaret & traderet. Et quoniam navi hæc commeatu erat destituta, divendebantur singula utriusque sexus Maurorum mancipia, viginti scutorum pretio, è quibus duodecim idem Zacharias coëmit, quæ posteà cum duabus triremibus, quas mihi concesserat, Hydruntum misit; ubi pro quolibet statim centum & plures ducati ab emporibus offerebantur. Hæc Occhialina navi in causa fuit, quod non nisi octavo ab adventu meo Corcyram die, duæ triremes mihi ad navigandum fuerint attributæ; una Joannis Longi, quam ipse scandi; altera huic adjuncta illius Veneti, qui unà nobiscum fuit in Candia.

M A R T I U S.

1. Prima Martii profectus sum, à Corcyra milliari, ad Monasterium Græcorum, S. Mariæ dicatum: quod cum primis celebre, antiquum, & eleganti structuræ artificio conspicuum est.

*Sancti
Suiridi
Ecclesia
& cor-
pus.* 2. Fui in Ecclesia Græca S. Suiridi, ubi integrum adhuc corpus ejtsdem Sancti asservatur; quod cum magnis cæmoniis Græci venientibus spectandum exhibit. Interea quæ digna visu occurrebant perlustrando, famulum meum cum rebus & animalibus ultramarinis quæ adduxeram, cum tribus triremibus, quæ in Italiam navigabant, Venetas expedivi. 3. Ipse vero die subsequenti, tertia Martii, circa vigesimam horam triremem, con-

scendi; & quoniam vento carebamus, remigio navis propellebatur. In medio itineris, habuimus, & prætervecti sumus ad dextram sinus maris, quos Veneti in Epiro obtinent; unde, ut nobis ipsimet retulerunt, ex ovis piscium cephalorum extractis & cera obductis, vulgò Botarga vocant, viginti millia ducatorum annuatim colliguntur. Circa vigesimam tertiam horam constitimus apud eandem Insulam in parvo portu, vix trium quartorū tremium capace, quem S. Maria de Cassopo vocant, & quatuor milliaribus à Corcyra distat: ubi propter ventum contrarium, diem quartam Martii, quæ fuit Dominica, & quintam transegitimus. Est in ipso littore parva Græcorum Ecclesia; sed desolata. Dum hic hæreremus, parva navis Balonā, quod est Turcarum oppidum, Corcyram versus ferebatur; cùmque, ut moris est, tremium jussu, vela demississet, indicavit nobis, ante dies aliquot, tres piratarum Turcicorum celoces, in mare, versus Apuliam prodiisse: quæ postea, cùm Barii essemus, conspectæ, non paucos homines ex littore abripuerunt.

6. Manè, vento cessante, remis adhibitis, pervenimus ad Insulam Fano, quæ ad Regem Hispaniæ pertinet. Est elegans; pulchram convallem, & ut apparet, fertilem, si coleretur, habens; aqua etiam dulci optimâ abundans. Sed propter piratas, tota est desolata. Ad sinistram reliquimus scopulum petrosum è mari prominentem, dictum Manler. Confeceramus jam duo millaria à priore portu, cùmque ventus nullus aspiraret, & mare Adriaticum versus Italiam, ubi nullæ jam sunt Insulæ, nobis transeundum esset, cùm subvereremur, ne nox in medio mari tremes deprehenderet, instantे præsertim aëris mutatione, decretum fuit, ut in sequentem usque diem hic expectaremus. Sub vesperam ventus vehemens flare cœpit: qui cùm magis ac magis increbresceret, & inter Subsolanum & Eurum, paululùm ab Orientali declinans (Itali *Levante Sirocco* vocant) periculum tremibus minitaretur, quòd portus nullus isthic esset, retrogredi verò non liceret, defixis anchoris, extremitate insulæ utcunque tecti, noctem quæ valde fuit obscura, ibidem ducere constitueramus, quo usque dies appropinquaret. Sed cùm major etiam ventus insurgeret, quamvis inviti, hora nona ante diem, mare ingressi sumus: cùmque velo majore, Artemonem vocant, uti non possemus, Tercerolam (minus id est veli genus) expandimus. Mari itaque vehementer intumescente, in magno periculo fuimus: tum quòd nox in medio nos offendisset, tum quòd fluctus tremem contegerent, qui tremibus maximè inimici; quæ minores etiam tempestates, quas navigia minora perferrent, to-

lerare non facilè possunt. Nam cùm triremis in longum protensa, lata sit & depressa, facilè à ventis validioribus conquassatur & rumpitur. Una res nos consolabatur, quòd triremes novæ & benè compactæ erant: quæ quoniam tanto impetu ferebantur, ut ad arboris extremitatem fluctus dividerent; coacti sumus, propter pondus, sub scamnis inferiùs sedere, ubi remiges operi vacare solent. In tantum enim fluctus insurgebant, quòd licet triremes sibi essent vicinæ, die tamen appropinquante, una alteram, quòd undis contegerentur, conspicere non potuerit. Unde factum est, ut non solum nos, sed nautæ quoque & remiges qui à viginti annis & amplius in mari versati sunt, ita jaçtarentur & concuterentur, ut vix decem in nostra triremi reperi-
ti fuerint, quibus nauseam jaçtatio non excitarit. Omnes tan-
quam enecati jacebant, fatebanturque si diutiùs tempestas du-
rasset, quòd resistere ultrà non valuissent: unde navis in extre-
mum discrimen adducta fuisset.

7. Sed DEO disponente, circa quartam decimam horam, cùm primùm illuxisset, terra tandem apparuit: compertumque est, nos ad nauticæ pixidis præscriptum,

quò tendere debebamus, rectum cursum tenuisse. Paulò ante ho-
ram quintam decimam ingressi sumus Hydruntinum portum, non
quidem valdè securum. Nam & ventis expositus est, & in ipso

ingressu scopulos habet frequentes, qui conspici sub aqua non
posiunt: in quorum unum, parùm aberat, quin impingeremus.
Ita ab eo tempore, quo velum explicuimus, usque dum portum

ingressi, navem, quod per quinque horas duravit, colligaremus,
(nam jaçtis anchoris undique triremis funibus præcinctus, quod
nautæ Ormezar vocant) confecimus nostra decem septem millia-
ria. Sumpto ibidem in triremi jentaculo, misi famulos Hydrun-
tum, qui mihi equos procurarent. Quoniam autem per navigi-

um quod Corcyrà præcurrerat, Regis Hispaniarum Gubernator
Matthias de Lagunna, de adventu meo certior factus erat, mi-
sit rogans ut in arcem diverterem. Respondi me adproperare,
& visitata Ecclesia Fratrum S. Francisci de Observantia, me re-

cta iter continuaturum: cùmque ad Monasterium prædictum ve-
niensem, ipse quoque veniens me rursus ad arcem invitavit: sed
cùm rationes festinationis meæ reddidissem, acquievit excusa-
tioni, & me cum suo comitatu extra civitatem deduxit, ducto-

résque duos mihi attribuit, qui me per suam jurisdictionem co-
mitarentur. Eodem die deflectentes quarta milliaris parte ad
Ecclesiam S. Mariæ de Carpignano, eleganter & magno sum-

ptu ædificatam, ubi DEUS multa ostendit virtutum miracula;

gra-

ITA.
LIA.

*Hydrun-
tinus
portus.*

S. Ma-
riæ de
Campi-
gnano
Ecclesia

gratiis DEO persolutis, quòd nobis littus attingere concesserit, sub ipsam vesperam pervenimus ad villam Calismeriam.

8. Manè pervenimus Lecium, ubi Vice-Rex habitat. Is
erat Franciscus Caraffa: qui ut didicit me ad hospitium diver-
tisse, venit statim eò cum magno comitatu, & suis stipatoribus
(quæ res mihi plurimùm incommodavit; nam ejusmodi cære-
moniis divulgatum fuit, nos esse nobiles extraneos, non par-
va auctoritatis, unde facilè suspicio orta pecuniam nobis sup-
petere: & proscripti latrones, ut inferiùs dicetur, nos in itine-
re spoliarunt) méque cum comitibus in palatium inde abduxit.
Cùmque petivissem ab eo, ut ne ejusmodi officia nobis publicè
exhiberet, quæ nos in discrimen aliquod adducere possent, út-
que nos in hospitio manere sineret, permisit tandem ut abire-
mus. Prandium tamen jejunii (erat enim Quadragesima) nobis
deferri curavit: quo peracto eidem in palatio valedixi: qui no-
bis septem equites Hispanos attribuit, ut nos Barium deducerent.
Noctem in villa Cielino duximus.

9. Ad civitatem Messianam pro prandio, pro nocte per-
venimus Astunum: quæ civitas in monte, situ eleganti posita ,
pertinebat quondam ad Reginam Poloniæ Bonam: quæ cùm eò ^{Astu-}
ex Polonia reversa descendisset, sub ejus insignibus in duabus ^{num ci-}
portis congratulationes inscriptæ fuerunt, quæ vetustate unà ^{vitas}
cum coloribus exolescunt. ^{Regina}
^{Bona.}

In prima porta, supra insignia:

BONÆ SFORTIÆ ARAGONIAÆ REGINÆ JOANNIS GA-
LEACII DUCIS INSUBRUM FILIÆ OB REGNUM SAR-
MATIÆ ET IMPERIUM IN SCYTHAS AD TANAIM ET
BORYSTHENEM MULTIS ANNIS RECTO ORDINE EX
REPUB. ET RELIGIONE GESTUM ASTUNEN. PUBLICE.

In altera porta in urbis ingressu, supra insignia:

BONÆ SFORTIÆ SARMATAR. SCYTHARUMQ. CIS TA-
NAIM REGINÆ AB ULTIMO SEPTENTRIONE POST
ANNOS TRIGINTA OCTO REDUCI OB JURA ET JU-
STITIAM IN URBEM REVOCATAM ASTUNENSES PU-
BLICE.

Distichon sub insignibus:

AUREA SATURNI REDIERUNT SECULA FIRMA
SCETRA TENENTE MANU NOMINE REQ. BONA.

Die decima Martii pervenimus Monopolim : un-
decima, ad Moli villam: posteà Barium pro nocte quæ civitas ^{Barium}
ejusdem olim Reglnæ fuit: in qua quæ digna visu occurrabant ^{Apulia}
vidimus, præcipue sepulchrum D. Nicolai Myrz Episcopi: è cu- ^{civitas.}
s. Nico-
jus lai Epi.

*scopi
sepul-
cbrum,
& Man-
na.*

*Bona
Połonia
Regina
corpus.*

jus venerandis reliquiis manna stillat, cuius aliquam partem ad Ecclesiam Niesvisiensem mecum detuli. Quamvis autem, quis essem, illis non proderem: quod tamen Sigismundi Augusti Regis Aulicum me fuisse profitebar, ostensum mihi fuit Reginæ Bonæ corpus, quod in Sacristia Ecclesiæ Cathedralis est reposatum, in tumba nigro serico villoso cooperta. Nondum enim erat sepulturæ demandatum. Est adhuc integrum, nisi quod superior labri pars aliquantum defluxit. Postquam me advenisse intellexit Archi-Episcopus, misit famulos ad hospitium, qui me ad palatium suum invitarent. Sed cum me cœnantem reperissent, excusavi me, neque fassus sum illum me esse, quem Archi-Episcopus arbitraretur. Id ea de causa feci, quod summo manè inde discedere constitueram: quandoquidem jam à Gubernatore novos conductores acceperam, remissis illis qui Lecio mecum venerant.

12. Venimus Malfettam; inde pro nocte Barlettam, olim Cannas.

Hic jam situs, & loca urbium, quæque in illis notabilia sunt, describere minus necessarium judico; quandoquidem Italiām visere multis perfamiliare est, qui illius provincias accuratè peragrarunt.

*Ad Can-
nas Ro-
mano-
rum cla-
des.*

13. Manè tribus à Barletta milliaribus confectis, transivimus per pontem, fluvio superimpositum, quem Cannam vocant: quod ab eodem illo loco proveniat, in quo memorabili clade Hannibal Romanos affecerat. Abfuius ab illo loco, qui nobis ab lævam erat, duobus tantum milliaribus. Pro nocte Carignolam pervenimus.

14. Venimus ad civitatem Foggiam; unde à Rege Hispaniarum, Regina Poloniæ Annæ census annuatim pendebatur.

15. Attigimus oppidum S. Severini: pro nocte in Sera, Gonzagarum oppido, quievimus.

16. Pervenimus ad Teruimos: deinde pernoctavimus in Guasto, ubi Aprutiōrum, qui anteà Samnites dicebantur, confinia incipiunt.

17. Primò ad Fossam Cæcam, deinde pro nocte Ortonam devenimus: qui locus tunc temporis ad Parmæ Ducissam, Margaritam ab Austria, pertinebat.

*Piscaria
civitas.*

18. Venimus Piscariam: unde conductores, qui Bario nos comitabantur, à me dimissi redierunt: ea maximè de causa, quod cum certò sciremus, nos in globum aliquem proscriptorum, qui Italicè Banditi vocantur, & præda ac rapinis vivunt, incidere debuisse, si in comitatu nostro, satellites ejusmodi justitiæ admi-

nistros, quos *Barigellos della campagna* vocant, deprehendissent, nec illos nec nos vivos abire permisissent, id quod s̄xpissimè usu evenisse comprobatum fuit. Maluimus igitur in manus prædonum, qui in hisce locis fedes quodammodo fixas habent, absque odiosis stipatoribus devenire, quām navali itinere in certissimum naufragium nos conjicere. Nam propter continuos ventorum turbines mare attentare, non modò insipiens, sed planè exitiosum consilium videbatur. Utque facilius intelligi possit, Hyems
ventosa. quantopere hyems hæc ventis obnoxia fuerit, hic addendum existimavi, multos affirmasse, à quinquaginta circiter annis, tempus hibernum navigantibus nunquam magis inimicum & perniciosum fuisse. In freto siquidem Herculeo sexaginta & amplius onerarias Christianorum naves tempestas absumpsit. Et intra sexdecim hebdomas, quibus in Candia moram duxi, in ipso Archipelago, sive mari Ægæo, non minus Turcicæ quām Christianorum Caramisanæ naves ultra viginti sex ventorum injuria deperiere. Cūm itaque spe ulterioris navigationis præcisa, terrâ nobis iter faciendum esset, vesperi convocatis meis seriò edixi, ut à prædonibus circumventi, in unam narrationem ab illis interrogati conveniremus: quæ res nobis cumprimis salutaris fuit. Nam si non uniformes in examine reperti fuisset, vel nobis illicò intereundum erat; vel quisnam essem non adeò difficulter deprehendi poterat, unde in custodia detentus, magna procul dubiò pecunia summa libertatem redimere necessariò debuissem. Hoc enim viarum obsessores isti facere solent, si quem adepti fuerint, qui aliquem persolvendi modum habeat. Erat tum etiam mecum Italus quidam, qui se Alexandrum Cæsarini appellebat, & Roma proscriptus, cum Latino Ursino in Candiam appulerat: ubi cum alio quodam Italo cùm graves inimicitias suscepisset, timens ne deterius aliquid subsequeretur, in Italiam eadem qua & ego triremi vectus revertebatur. Petivitque ut terrestre quoque iter mecum continuaret: quod non gravatim concessi, ita ut vecturam & viētum unà cùm meis communem haberet. Eo itaque cum aliis meis accersito, jussi, casu, quem verebamur, occurrente, omnes dicere se esse socios, nullumque inter eos dominum aut superiorem haberi: Venetis in Corcyra militarem operam navasse; & missione habita Venetas primū, inde ad suam quemque domum profici: quandoquidem diversarum gentium homines essemus, utpote Germani, Poloni, Lithuani. Ad eundem modum, ut omnes seorsim interrogati, responderent, conclusum. Quòd si de pecunia inquireretur, dicerent eam esse in cista, quam habebamus. Nam negare impossibile foret: quan-

Ccc . do-

doquidem vestigata & reperta, mortem indubitatem nobis, ob negationem acceleratura esset.

19. Manè Piscariâ excundo, præmisi coquum, ut nobis ad tertium milliare prandium præpararet. Progressi ad unum magnum milliare, habuimus ad lœvam, arcem in monte positam, quæ Monte Sylvano cognominatur, & ad Nuceriaz Ducem spectat. Ibidem est fluviolus equo vadabilis, qui Sala seu Salina vocatur: ultra quem, ad unius sagittæ jactum, est divisorium è muro constructum, ab eodem fluviolo denominatum.

Ad amnem igitur hunc vadosum appropinquantes, ab altera ejus parte conspeximus tres prædones, quos nullo negotio discernere licet. Nam quilibet eorum bombardam longam gerit, duas breviores, aut saltem unam, ad cingulum appensa; pugionem itidem, & cultrum longiorem habet. Per humerum, loco capsæ, pelle ovilla dependente præcingitur, in qua panem, salem, & alia ad viatum spectantia defert. Et quoniam coquo præmisso, sex numero eramus, quinque longas bombardas habentes, iis præparatis, quod plures essemus, fluviolum transibamus: quem vixdum egressi, conspeximus alios tres, priorum illorum vestigia parvo intervallo prementes: cumque numero pares essemus, animo satis præsenti eramus. Priores illi nobis obviām facti consulatarunt nos: quibus redditæ salute, cum ultra fluviolum retrospexissemus, ecce alii circiter decem comparauerunt, qui inter fruticeta prope viam delitescebant, nec à nobis præteruntibus videri poterant. Postea tribus aliis obviām facti, quod nos non sunt adorti, arbitrabamur prædones hosce vel occasionem nos invadendi non habuisse, utpote quod propinquum hospitium esset, quod mare ad dextram vicinum, quod ante nos campus patens immineret; vel aliquod illis impedimentum allatum, quandoquidem arx Montis Silvani duobus tantum Italicis milia-ribus inde abesset. Cum igitur hospitium præteriremus, aperto illius ostio, proruperunt inde ultra quinquaginta, cum longis bombardis ad explodendum paratis: quas unicuique nostrum, aliquot ad latus applicuerunt, & ut ad hospitium rediremus coegerunt. Et quoniam præteritis illis tribus posterioribus prædonibus, securiores facti, bombardas nostras thecis imposueramus, manus illis statim admoverunt, & clausâ hospitii portâ, rotas illarum, ne globos excluderent, relaxarunt: jusséruntque nos ab equis desilire, & arma quæ habebamus, ademerunt. Reperimus ibidem ultra viginti & aliquot personas: & cum iis coquum etiam meum. Nam cum prædones isti adventum nostrum exspectarent, quemcunque Piscariâ redeuntem, vel versus Pisca-riam

Mons
Sylva-
nus.

Salina
fluvius

Auctor
cum so-
ciis à
prædo-
mbus
spolia-
tur.

riam euntem in itinere offenderunt, eum illicò detinebant, ne progrexi vel regredi posset: útque posteà comperimus, exploratores suos, qui nos vestigarent, jam habebant, Guastii, Ortonaz, ad extremum Piscariæ: sed & ultrà non deerant, qui nos semper observarent. Quæsiverunt deinde à nobis, unde & quò veniremus, qui homines, & si quem Dominum inter nos habemus. Postremò de pecunia percontrabantur, seorsim quemlibet abducentes. Cùmque in dando illis responso, nobis optimè conveniret, palàm proclaimantes, ne celaveritis, inquiunt, pecuniam: alioquin fiet vobis, quod aliis facere solemus. Cùmque denuò seorsim nos examinarent, quatuor vel quinque ex illis, cultros longos lateri cuilibet nostrum admovebant, urgentes ut unusquisque fateretur, quantum pecuniæ haberet. Primò itaque sacculum meum arripuerunt, in quo erant Cecchini sex, & aliquantulum monetæ. Fecimus autem ex industria, ut quilibet nostrum aliquantum pecuniæ haberet, quò faciliùs intelligeretur, nos esse in itinere socios, & quemlibet separatim sumptus facere. Cùmque illis sacculus meus perplacuisse, eum à cingulo abscederunt. Deinde per latera & ubique me attrectabant, sed habebam tamen interulam bombycinam, quem è triremibus descendens nondum deposueram. In ea nihil pecuniæ repererunt. Non omnia tamen apud me exactiùs excusserunt, quòd adproperarent: de qua re dicetur inferiùs. Postea Abrahamum Duninum invaserunt, cui sacculum cum undecim Cecchinis ademerunt. Et quoniam thoracem ex aluta alcina benè bombyce refertum induitus erat; eum diligentius quilibet prædonum (erant autem circiter octoginta simul congregati, viginti tantùm pro custodia relictis) attrectabat, & ita observabat, ut globulos fibularum avulserint, ad extremum & indusum quoque concerpserint. Adorti sunt deinde Georgium Kos, qui quoniam pecuniam meam in sumptus quotidianos erogabat, habebat in sacculo circiter triginta Cecchinos, qui illis pergrati acciderunt: cùmque ejusdem vestes excussissent, nihil repererunt amplius. Devenerunt posteà ad Andream Skorulski, cui cùm aliquot Cecchinos unà cum loculis ademissent, nec aliquid amplius offendissent, eundem reliquerunt. Porrò qui pecuniam à nobis adimebat, erat minister superioris quem pro capite suo agnoscebant (is in superioribus cubiculis remanserat, neque se nobis spectandum exhibuit) homuncio staturâ parvus. Is cùm ad Alexandrum Italum demum accessisset, qui, ut cautior, pecuniam quam habebat omnem, quadraginta videlicet vel quinquaginta scutos, in thecam bombardici pulveris conjiciens, eam appensam collo gerebat, eandem

dem è collo illius, ut ejusmodi stratagematum peritus, abripiens, suo imposuit. Italus damnum permolestè ferens, voce submis-
siore usus, Omnem, inquit, pecuniam mihi ademisti, cui ex-
actor; Ubínam ea? In theca ista pulveris, inquit. Subintulit ex-
actor; Tace, ait, si vis incolumis unà cum sociis evadere. Hoc
ideo vetuit, ut, de pecunia illa reticens, in divisionem totius
pecuniæ nobis erectæ, cum reliquis prædonibus veniret; & in si-
gnum gratitudinis hoc perfecit, ut ne sarcina hujus Alexandri
ab illis attrectaretur. Jusserunt deinde, sibi cistam recludi,
in cuius summitate, ducentos Cecchinos invenerunt, statimque
numerarunt; & cùm unus defuisse videretur, volebant denuò
numerare, sed quoniam properabant, intermiserunt. Accep-
runt etiam in moneta ad ducentos scutos: & alia quæ ibidem
erant deposita. Habebam enim elegantes cultros Turcicos, auro
inclusos, lapides etiam pretiosiores ex partibus illis, & nonnulla
alia ex auro solido artificiosè & eleganter elaborata. Hæc omnia
abstulerunt. Agnosco autem & hic eximiam DEI erga me beni-
gnitatem, quod ex diplomatibus variis quæ in cista erant, spo-
liatores me non agnoverint. Fuit enim in cista, quam avidè
scrutabantur, theca viatoria parva ex tenui ferri lamina, in qua
diplomata ne madefierent, Pontificis, Regis, Reipub. Venetæ,
item literas quorundam Venetorum ad suos Agentes, quibus ju-
bebant, mihi aureorum millia quot vellem, credi, repo-
sueram. Hanc cùm acres inquisidores in manibus haberent & ver-
sarent, tamen illam non aperuerunt: sed ut levem esse & absque
pondere senserunt, reliquerunt, fortasse rem parvi momenti exi-
stimantes. At verò si thecam aperuissent, & literas omnes ex-
plicuissent, ita me in iis invenissent expressum, ut ego verba illis
dare nullo modo potuissem, sed res potius pro capite fuisse de-
pendenda. Cæterum exactor ille noster ad superiorem illum su-
um, latronum ducem, saepius ascendebat (erat namque in eo-
dem stabulo scala) & mutuò colloquebantur. Cùmque rigidius
nobiscum jam agere ccepissent, pileos & vestes detrahendo,
Alexander Italus ille per DEUM orabat, ut ne illum interficerent.
Huic ego clàm insinuavi, ne hoc ab illis efflagitaret: causámque
hanc reddidi: Si nos interficere constituerunt, nihil supplicatio-
nen profuturam; si non, celerius te maestabunt, ubi viderint,
te nimio plus mortem timere. Sed cùm ille nihilominus ite-
rùm junctis manibus preces ingeminaret, tum ego clara voce;
Frustrà inquam, eos his vocibus obtundis: sunt enim viri boni
& Christiani; sed cùm necessitatem patientur, debent, ut eam
profligent, aliunde accipere, neque tamen nos occident, cùm

nihil tale promeriti simus. Unus igitur eorum, qui mihi adstebat, hæc audiens, me hoc nomine complexus est, & gratias egit, quod recte de illis sentirem. Nec male mihi officiosa hæc locutio successit. Nam cum quidam pallium mihi detrahere cœpisset, admonuit ut me sineret, quem bonum virum dicebat. Interea exæctor ille pulvereum quoque thecam meam attraxit; sed postquam vidit, orificium ejus esse perangustum, per quod pecunia intus immitti non posset, eam dimisit. Venit & aliis, cui Corona mea, ex calculis oratoriis connexa, adlibuerat, quam cingulo alligatam gerebam, eam omnino sibi dari jussit. Et quoniam ea carere, dolenter admodum ferebam, quod magnis Indulgentiis à Gregorio XIII. dotata esset, quodque loca Sancta mecum ubique attrectasset, obnixè petivi, ut eam mihi relinqueret. Accepit ille nihilominus: & eam diligenter intuitus, erat enim ex Canna Indica, ubi cranium demortui ex ebore sculptum, alligatum invenit, illam conspuit, & in terram abjecit, mortis fortasse memoria perterritus: atque ita abjectam sustuli. Cum itaque nobis omnem pecuniam ademiserent, petivi, ut nobis tamen aliquid pro victu relinquerent. Itaque mandato sui ducis Cecchinos decem manui meæ imposuerunt: inter quos erat vetus numisma Valentis Imperatoris: quod erat inter alias antiquos nummos in quadam sarcina repositum. Unde apparet, omnia illos simul commiscuisse quæ nobis rapuerant. Jusserunt deinde, nobis calcaria adimi: fecerunt hoc mei: ego uno deposito, cum aliud deponere incipio, scrutator scriniorum exclamat cum risu: Unum (inquit) tibi calcar habe, ut equum incites ad cursum, si quem cui forte abstuleris. Quid aliud diceret veterator, nisi quod ipse facit? Igitur cum sibi applicuissent calcaria, consensis equis nostris discesserunt. Reliquerunt tamen duos mulos macros, & duos equos claudos, qui res deferebant. Ab euntes per jocum dicebant, ut se exspectaremus, quandoquidem pro nocte ad nos iterum reddituri essent. Cum discessissent, ascendimus superiorem hospitii partem, ubi hospitem ipsum cum famulo ligatum reperimus. Nam cum nocte præcedente hospitium esset clausum, & illi in eo delitescere constituerent, nonnulli ex illis finxerunt se mendicos, & frigore confectos: utque califierent, se intromitti orabant. Hospes verum id credens, domum aperuit: ubi statim ab illis raptus, & cum servitore ligatus est, crescente magis ac magis eorum numero. Hora plus minus transacta, posteaquam à nobis discesserunt prædones, è locis circumvicinis homines armati congregari cœperunt; prout moris est, ubi hoc genus prædonum esse compertum fuerit. Venit

eodem & ipse Gubernator Caraffa oppidi S. Angeli Ducis Nuceriz. Erant jam ad mille homines congregati, qui nos spoliatos à prædonibus viderunt, ipsis intra montium abdita se recipientibus. Itaque Gubernator secum nos in oppidum abduxit, quod uno milliari ab hospitio prædicto distat: nobisque cœnam & diversorum in suo palatio præbuit. Intelleximus hic, exulum illorum superiorem fuisse quendam Jacobum de Monte Brandon, prædonem famosissimum: qui postea cum quatuordecim sociis captus, & extremo supplicio affectus fuit. Nam Gregorius Papa XIII. qui me singulari quadam gratia complectebatur, diligenter ad Don Petrum Ossunæ Duxem, Neapolitanum Vice-Regem, scripsit, ut malefactores istos perquiri, & in eos animadverti junberet. Quamobrem ultra prædictos, & multi alii comprehen-debantur, ex indiciis spoliorum nostrorum agniti. Nam in par-tes omnes scripta direxeram, è quibus qualiter acta res fuerit, intelligi poterat. Hic ipse latronum dux, upa cum substituto suo comprehendendi timens, ultra mare jam fugâ evaserat. Sed tandem in Dalmatia captus est.

Post acerbum hunc casum manè consultabamus quid nobis faciendum esset. Nam & pecunia in sumptum itineris destitue-bamur: & tutam profectionis rationem non facile reperiebamus, quod viæ à pluribus prædonum globis passim ob siderentur. Misit itaque ad Regis Hispaniarum civitatem, Cento dictam, in qua Vice-Rex Provinciae residebat, ab eo consilium & auxilium pe-tens. Respondit, sibi consilium non suppeteret; quandoquidem ante dies octo, à centum proscriptis, triginta & aliquot itidem ho-mines, Neapolim euntes spoliati sunt, decem septem insuper in-terfectis, qui se defendere conabantur. Conclusum igitur fuit, ut eos nobis conductores adhiberemus, qui vel ipsi prædones fuerunt aliquando, vel qui familiares aut sanguine conjuncti eis essent: ut nos per eorum cuneos deducentes, fidem facerent, nos eos ipsis esse, qui jam antea per proscriptos omnibus exuti essemus: quæ res passim ubique jam erat divulgata. Itaque duos conduximus: unum Franciscum nomine, qui octo annos inter prædones conversatus cum illis amicitiam arcte colebat: alterum, Sacerdotem quendam, qui fratres duos illiusdem farinæ habebat. Diem igitur apud Gubernatorem commorati, & acceptis ab eo decem octo scutis mutuis, Anconæ illi restituendis, in sequenti die à prandio Adriam versus iter instituimus. 12. Et quoniam duos tantum mulos habuimus, qui res nostras deferebant, & du-os itidem exiles equos (neque enim plures conductitios invenire potuimus) partim pedites, partim alternis vicibus equitando,

Adri-

*Jacobus
de Monte
Brandon
latro in-
fignis.*

*Petrus
de Ossu-
na Vice-
Rex
Neapo-
lis.*

Adriam pernoctaturi pervenimus, certatim ad nos videndos incolis concurrentibus, quod illis, qua ratione à prædonibus tristati fuerimus, jam innotuerat.

Pervenimus ad oppidum, quod Julia nova dicitur. Hic ^{Julia} intelleximus, quod iidem illi prædones, qui nos spoliarant, in ^{nova} oppidum hoc (sicut, ubi plures numero congregantur, facere plerumque solent, incolas occidendo, domos spoliando) irruere volebant. Sed quoniam in monte positum eminebat, ubi animadversum fuit eos adventare, portam cives clauerunt: prædones verò ad dexteram versus mare deflexerunt. Hic Franciscus ille, qui mecum erat, cum sciret matrem habitare cujusdam celebris prædonum ductoris, Baronis Neapolitani, accessit ad illam, casum nostrum illi exposuit (quamvis eum jam omnes notum habebant) petivit, ut nobis aliquem è suis adjungeret, qui filio notus esset, ut si fortè in eum incideremus, propter ejus intercessionem, liberos nos abire permitteret. Fecit hoc illa non gravatim. Quoniam verò idem Franciscus sciebat, nos in alios quoque incursuros, quotquot notos illorum habere poterat, qui in vicinia prædabantur, eos omnes conduxit; ita ut prandio perfecto, cum quinque ejusmodi prædonum amicis nos in viam derrimus. Equos etiam ibidem conduximus, ne quis pedestre nostrum iret. Vix uno dimidio milliari à civitate confecto, conspeximus in monte tres prædones. Itaque unus è comitibus illis, dixit ne conturbaremur, quod ejus amici essent: statimque ad lævam prope viam ad lapidis jactum ostendit nobis Ecclesiam parvam desolatam, in qua dixit circa quinquaginta prædones delitescere: qui alios inimicos suos, prædones itidem, ut cum illis armis decertarent, opperiebantur. Nam ubi quis cum altero inimicitias contraxerit, uterque proscriptos quisque sibi aggregare studet: séque mutuò cædibus persequuntur, donec una factio alteram funditus exterminet. Sub vesperam pervenimus Trontum: ubi ditio Regis Hispaniarum terminatur, & Pontificis, ex illa parte fluvii incipit; qui cum sit profundus, habet navalem trajectum. Hic verò credebamus, quod nos invasuri essent. Nam in monte excenso supra trajectum, erant circiter ducenti, prout nobis ductores nostri narrabant, affirmabantque hinc esse Baronem illum, cuius mater in Julia nova habitaret; qui vel quia alios prædones (nam cum plurimis habebat inimicitias) exspectabat, vel quia sciebat nos jam esse spoliatos (habent enim ubique suos exploratores) ideo nos invadere negligebat. Hic, qui à matre ejus nobiscum mittebatur, dicebat, fieri posse, quod nos nihilominus adoriretur: sed ubi cognoverit, nos à matre commendatos, illi-

cò nos liberos abire patietur. Trajecimus interea fluvium: & quoniam abhinc dimidio milliari hospitium aberat, in quo no-
tem ducere debebamus, Franciscus noster, qui in eadem arte
benè versatus fuerat, opinionem hanc habuit, quòd illi tantisper
exspectarent, dum ad hospitium diverteremus, ut nocte superven-
iente possent nos ibi liberiùs excutere. Adjuvit & hoc fortasse,
quòd à meridie pluvia ingens deciderat, quæ lutum maximum in
terra pingui excitavit: itaque cùm equos non haberent, pedibus
incidentes difficile nos assequi poterant, qui equis calcaria addet-
bamus. Quamobrem licet hospitium illud esset benè clausum
(sed nec hospiti quidem fidendum erat; nam hospites etiam cum
proscriptis communionem obvios deprædandi habent) ubi nox
advenit, & à prædonibus è monte conspici non poteramus, da-
ta licentia abeundi apud trajectum socio illi, qui nos à matre
Baronis missus comitabatur, arripiimus iter per tria nostra mil-
liaria ad civitatem Grottam, certò nobis persuadentes, quòd pe-
dites nulla nos consequi ratione poterant, & quòd civitas illa
diligenter clausa propter prædones custodiretur. Cùm itaque eò
circiter horam noctis quartam pervenissèmus, prope portam ci-
vitatis, in hospitio reliquum noctis transegimus.

23. Manè confecimus quinque millaria ad portum Forma-
num: ubi, quòd locus jam esset securior, & equi fatigati, pro
nocte substitimus.

*Lau-
ren-
tianum
B. V.
janum.*
24. Venimus Lauretum manè: & quoniam Sabbatum erat
Palmarum, quilibet ad devotionem se præparabat. Venit eò hac
ipsa quoque die Julius Gonzaga ex aula Cæsaris devotionis cau-
sa, apud quem erat quidam servitor Polonus: qui cùm intellexis-
set, nos Jerosolymâ redire, percontabatur diligenter de Siekier-
zecka Polona, quam sibi propinquo sanguinis gradu conjunctam
affirmabat. Cùmque dictum esset, quid cum illa ageretur, li-
benter id audiebat, & gratias agebat, quòd intellexerat, eam,
navem concendisse, quæ Venetias contendebat.

Ancone. 25. Dominica Palmarum, percepto divinissimo Sacramen-
to in ædicula Beatissimæ Virginis, in qua illi Angelus Dominicam
incarnationem annuntiavit, & prandio sumpto, pervenimus An-
conam: & quoniam pecunia indigebamus, nam & illi Guberna-
tori decem octo scutos remittere, & iis qui nos deducebant sol-
vere, & de itineris sumptu providere debebamus. 26. quæreba-
mus notum aliquem mercatorem, qui nobis in hac angustia sub-
veniret: quo non reperto, cùm & locatores nostri redditum ur-
gerent; & hospita videns nos laceros, & pecunia disstítutos, se
ad Magistratum ituram, ut in custodiam conjiceremur, minita-

retur; consilium cepi (quandoquidem civitas Anconitana Pontificis esset, à quo nempe Gregorio XIII. literas patentēs, quas superiūs inserui, habebam) Gubernatorem ipsum cum diplomate Pontificio accedere, qui erat nobilis Bononiensis, è familia Lambertina. Assumptis itaque mecum Abrahamo Dunino & Gregorio Kos familiaribus, accessi ad eum, cùm Audientiam, quam vocant, publicè daret: exposui casum qui nobis acciderat, qui non est iis insolitus, qui terras alienas peragrant. Et quoniam nullum hīc notum habebam, productis literis Pontificiis, petivi, ut mihi in tanta necessitate præstò esset, & si aliam rationem me juvandi non haberet, saltem fidem suam apud aliquem mercatorē interponeret, ut nobis de ducentis scutis saltem, dum Venetias perveniremus, provideret, quandoquidem ob præteritas & futuras necessitates, ea pecuniæ summa hoc tempore vehementer indigebam. Gubernator lectis literis, quibus me Pontifex diligenter commendabat, & vestitu nostro lacero inspecto, me hunc ipsum esse, qui commendabatur, non credebat, & nos impostores aliquos arbitrabatur. Quod cùm animadvertissem, petivi ut interim unum ex familiaribus meis pro obside acciperet, in quem animadvertere posset, si se ludificatum deprehenderet. Ille in furias se proripuit, & parùm aberat, quin nos ē palatio exturbari jnberet. Hæc ego postea Romam perscripsi: cùmque ei hoc nomine dies dicta fuisset, excusabat sese, quod non credebat me illum ipsum esse, sed putabat Breve Pontificis nos aliqua ratione assequutos (ut per fraudem quandoque fit) cùm ad nos minimè pertineret. Responsum illi fuit; quod quandoquidem fidem nobis non adhibebat, literas Pontificis videns; poterat nos honesto aliquo modo detinere, & literas Pontificis Romam mittere: cui rem gratam fecisset, si hunc recollegisset, quem sua Sanctitas commendabat: sin verò diversus aliquis ab eo deprehendebatur, poterat de eo capitis supplicium sumi, qui falsas literas circumferendo, eum se fingeret, qui non erat. Quamobrem reprehensus, officio Gubernatoris postmodum hac de causa exutus est.

Discedentes igitur absque ulla consolatione à Gouvernato-re, cùm, quid agendum nobis esset, nesciremus, diligenter inquirendo didicimus de quodam mercatoris Veneti Quirini negotiorum curatore, hunc igitur ego conveni. Et quoniam prædones, licet sinus meos excuterent, propter festinationem tamen, non deprehenderunt Agni DEI reliquias, quas circumferebam: ubi quoque erat particula Sanctæ Crucis, auro & lapidibus adamantinis exornata; cujus valor ad minus ducentis scutis poterat

estimari. Habebam & Crucem Jerosolymitanam, quam collo appensam gestabam, quæ & ipsa quadraginta ducatos Ungaricos adæquabat; catenulam quoque auream, qua culter alligabatur. Andreas quoque Skorulski habebat annulum, quem cum duobus aureis Portugallensibus in ocream immiserat, & prædonum rapinæ subduxerat. Enarravi huic procuratori singula, quæ nobis acciderant, & offerens illi quæ nobis erant reliqua pro pignore, petivi ut nobis centum scutos daret, licet multo pluris estimarentur. Acquievit non gravatim. Sed cùm debitis persolutis, locatoribus expeditis, in hospitio quoque pro vietu & equis Laureto conductis, pretio dato, residuum nobis pro itinere nullum reliquum esset: licet jam Georgius Kos Venetias pro pecunia mittendus in procinctu esset, quoniam tamen ad minus per ostium reditus illius exspectandus erat, & hospita carcere nos subinde territabat, denuò ad illum ipsum mercatorem cum illo tractaturus accessi, ut nobis centum adhuc alios scutos mutuos daret. Ille quamvis videret, pauca, quæ habuimus, jam pignore sibi obligata, nōsque viros bonos judicaret, non valde tamen, quod postea ipsemet fatebatur, nobis fidebat. Exhibui itaque illi Pontificis, Regis Stephani, & Ducis Venetorum literas: è quibus cùm jam didicisset, quis essem, de cuius cognomine & familia etiam anteà inaudierat, paulatim dictis fidem adhibere cœpit. Ostendi illi præterea literas, præcipuorum quorundam negotiatorum Venetorum manu & sigillis consignatas, quibus per Syriam, Ægyptum, Cyprum, ministris suis injungebant, ut mihi pecuniam suppeditarent, quæ ad aliquot Cecchiniorum millia ascendebat. Atque ita demum magis etiam nobis credere cœpit. Nam ut postea ipse dicebat, literæ Principum patentes, cum privatorum schedis, quibus pecunia mihi numeranda continebatur, in nomine & cognomine meo optimè conveniebant. Dedit itaque mihi & alios centum scutos. Sic locatoribus nostris cum eorum satisfactione expeditis; debitis, & quæ in hospitio dare tenebamur, persolutis, currum cum quatuor equis nobis conduximus.

*Senogal-
bia.*

27. Manè discedens, pro prandio veni Senogalliam; inde Fanum transeundo, quodd via esset propter pluviam lutulenta, & equi fatigati, ut plus itineris pedibus confici fuerit necesse, tertia noctis hora Pisaurum pervenimus, & clausa civitate, in hospitio suburbii pernoctavimus.

*Pisau-
rum.*

28. Manè Catholicam; vesperi Ariminum venimus.

29. Quoniam dies erat Cœnæ Domini, Sanctissimo Sacramento suscepto, apud Fratres S. Francisci de Observantia, inter

quos

*Arimi-
num.*

quos unum quoque reperimus qui multo tempore Jerosolymis ad S. Sepulchrum commorabatur, iter nostrum Cæsænagam prosequi sumus; pro nocte verò Ravennam venimus. Quoniam ^{Raven-} verò pro Festo Paschatis Venetiis esse constitueram, per equos^{na.} dispositos, postas vocant, Chiozzam versus cursum institui: 30. unaque posta confecta, duos Germanos nobiles, qui Chiozzâ veniebant, obvios habui, qui dixerunt, in Ferrariensibus & Venetorum confiniis, in hospitio triginta & aliquot prædones hærere, quemnam exspectarent, nesciri. Itali quoque profectio- nem hanc disuadebant, affirmando, quod sæpius isthic homines spoliuntur. Quamobrem ad lævam iter aliud arripui versus Argentam, Ducis Ferrariæ civitatem, quam tertia equorum per ^{Argen-} postas mutatione, hora vigesima secunda, ingressus sum: cùm- que duæ tantum postæ Ferrariam superercent, manè eò perveni: ^{Ferra-} & quia Sabbatum sanctum erat, mansi ibidem, & per sacrum ^{ria.} Paschæ diem, qui in primum Aprilis inciderat.

A P R I L I S.

2. Manè, devotione, quantum peccatoris humilitas da- bat, peracta, curru consenso, perveni Francolinum: deinde navigio per Padum ad oppidum Loreo post horam vigesimam quartam, ubi dormire constitueram. Sed quoniam in hospitio famulus, quem præmiseram, nonnullos vagabundos reperit, qui se ejicere volebant, & quia oppidum non erat clausum, noluimus hic quiescere, cùm & nautæ dehortarentur. Itaque conducta navicula, hora noctis quinta Chiozzam perveni.

3. Feria tertia Paschæ, cùm fuisset in Ecclesia B. Mariæ, ubi DEUS multa miracula operatur, prandio sumpto, versus Venetas navigavi. Et prætervectus portum Malamocho, in quo ^{Mala-} ^{mocco} navem concenderam, Jerosolymam profecturus, ad Monaste- ^{Veneria.} rum Sanctæ Mariæ *della gratia* applicui: in quo hoc die quo mi- ^{rum por-} hi in Terram sanctam Eucharistiam manè sumperoram; & prandio ^{sus.} peracto, Venetiis jam navem consensurus, proficiscens, denuò indignas orationes meas DEO obtuleram. Huc itaque descendens, indignus DEO gratias egi, quod per immensam misericordiam suam, nos in hac peregrinatione nostra custodire, & in- columnes ^{rum por-} huic reducere dignatus fuerit. Inveni hic loci hujus su- periorem Patrem Pompejum, qui meus erat Confessarius, pius & innocentis vitæ senex, qui mihi profecturo coronam suam Oratorium dederat, ut eâ loca sacra attingerem: quam cùm illi restituisssem, maximam inde lætitiam habuit. Petivi ut die infe-

quenti ibidem in Monasterio sacram Eucharistiam ex ejus manibus percipere mihi liceret; quod etiam fecit. Deinde cùm urbi appropinquassemus, ubi is accessit, qui testimonia scripta excipit, ne quis ex loco infecto veniat, cùm nobis potestatem è navi excundi fecisset, conducta cymba, quam Gundulam vocant, profectus sum ad Ecclesiam Sancti Sepulchri, ubi DEO gratiis pro felici reditu persolutis, ad hospitium posteà me ^{Sancti Sepulchri Ecclæ} tuli. Reperi hìc Michaëlem Konarski, quem Tripoli cum rebus ^{Veneriis} præmiseram. Petrus Bylina, quem Corcyrà cum triremibus expediveram, nonnisi decimo post adventum meum die, Zarà pervenit. Konarski de Polona Sykerzecka narravit, quòd cùm navis propter tempestatem ad Calliopolim in Apulia in littore constitisset, licet à me habuerit mandata, ut ejus diligentem curam haberet, de necessariisque omnibus illi provideret, tamen illa cum aliis in littus egressa, clàm ita se absconderit, ut reperiri nulla ratione potuerit, atque ita navis, cùm eam diutiùs exspectare non posset, è littore solvit. Sed antequam Venetias apulisssem, certam notitiam habui, eam in Italia fuisse, & peregrinationi insistere, quódque in patriam nunquam redire constituerit. Quamobrem postquam illam in Christianorum oras delatam cognovi, ab ea per vestiganda ulterius mihi temperandum existimavi.

Quamdiu hoc tempore Venetiis mansi, quòd valetudine debili ex itineris molestiis fuerim impeditus, nusquam ferè prodii, medicis & recuperandæ sanitati deditus. Antequam tamen inde discessissem, fui in palatio: cùmque Dux decumberet, Senatoribus valedixi: quibus etiam binas literas reddidi, quas mihi ad Zaczynthi & Cephaloniæ superiores tradiderant. Nam cùm in reditu Zaczynthum pervenissem, & Rector infirmaretur, ego verò cum triremibus inde solvere ad properarem, reddere literas non potui. In Cephalonia verò non fuimus ibi, ubi Rector moratur: quandoquidem portus Viscardo, ubi quadriduum egimus, ex altera parte insulæ positus est. Missæ mihi sunt deinde per Secretarium in hospitium literæ, quibus Dux Serenissimo Regi respondebat ad commendationem pro me factam, cùm me jam itineri committerem.

M A J U S.

3. Die tertia discessi Venetiis in patriam per Tridentum, Oenipontem, Halam; unde per Danubium, Viennam.

29. Perveni ad confinia Poloniæ.

JU-

J U N I U S.

22. Perveni Grodnam: ubi salutato Rege, illique gratiis actis pro cura & solicitudine, quam planè paternam in rebus meis adhibuit, decem diebus transactis, perveni per DEI gratiam.

J U L I U S.

Die septima Mensis Julii Niesvisium, Anno Domini M. D. LXXXIV. cùm inde ad obeundam hanc peregrinationem, die extra decima Septembbris discessissim, Anno Domini M. D. LXXXII.

Unde sit nomen Domini benedictum in sæcula. Amen.

Hanc quartam ad te jam ex ipsa domo scribo epistolam: quò me divina bonitas die septima Julii perduxit in columem. Post literas ultimas ex Sitia ad te datas, quòd redditum in patriam accelerabam, nihil ad te scribere potui. Significaveram tamen, cùm adhuc ibi essem, ex palatio Rectoris, navem illam meam Saitiam, quæ me Cretam advexerat, visam procul fuisse. Corcyram cùm venissem, ipsam quoque magnis tempestatibus jactatam, eò appulisse. Peregrinationem hanc meam ita scripto comprehendì, quantum itineris difficillimi occupationes permittebant; neque (quod denuò tibi insinuandum existimo) Historiorum more eam pertractavi, cum quibus in certamen non descendō: neque res eorum nonnullas refuto, quæ cum scriptis illorum, prout corām inspexi, minimè concordant. Perfunctoriè etiam hæc, & velut per transennam perlustravi: & quod, ut vetus proverbium habet, in oculos ipsos incurrebat, id tantūm obiter annotavi. Quæ verò ab aliis auditione accepi, ea quoque, sed parcè tamen addidi. Neque enim relationes aliorum disseminare mihi propositum. Cæterūm qui oculis hæc suis ipse vedit, quæ à me sunt commemorata, procul dubiò fatebitur, me plurima diligenter & accuratè, verè autem omnia complexum esse. Nam qui ex aliorum relatione historias suas consarcinarunt, manifestè deprehendi, eos à vero plurimis in rebus aberrasse.

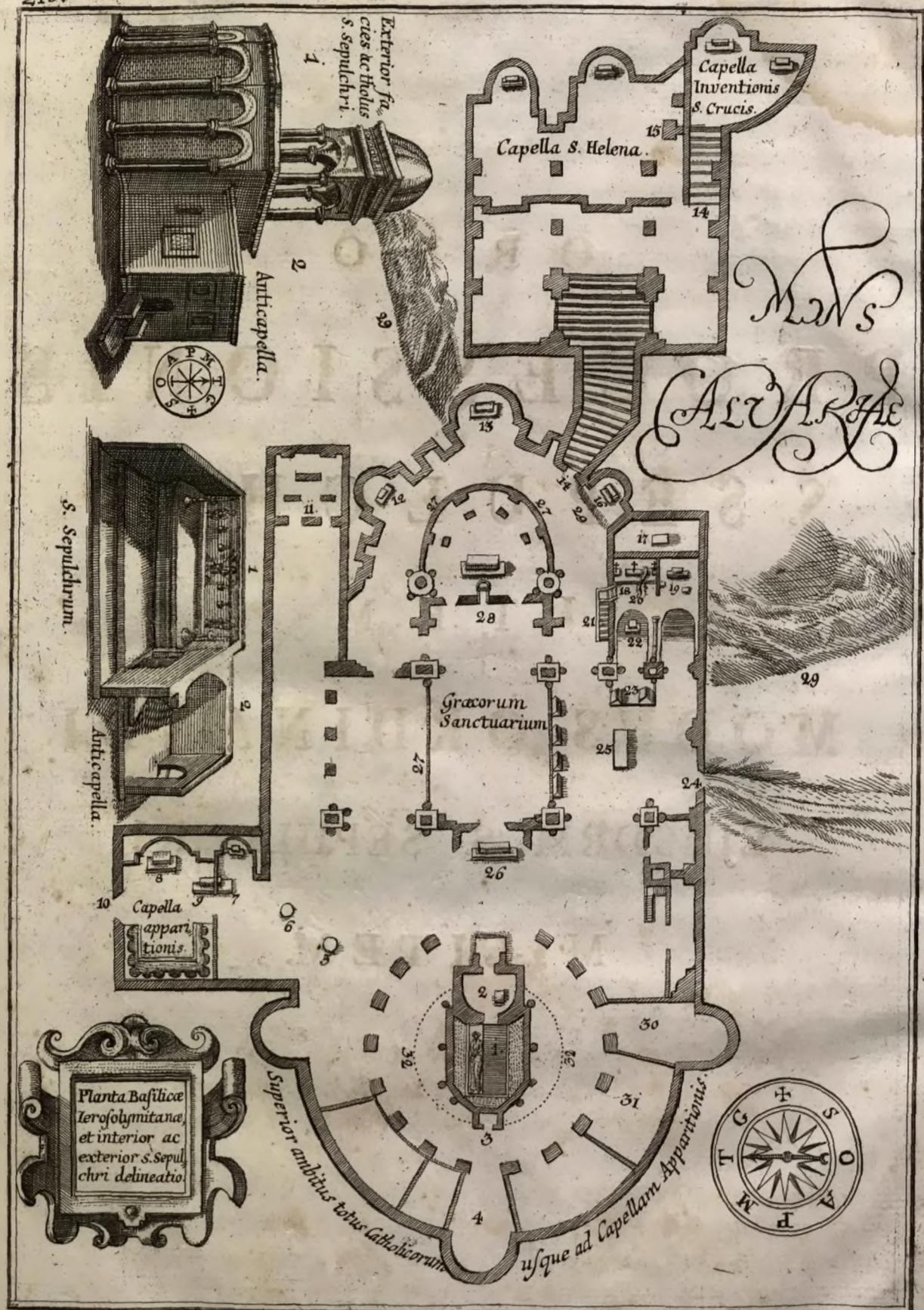
Illud quoque addo, divina quadam ordinatione & providentia factum, quòd, sicut anteà tibi significaveram, licet in contrarium persuasiones non deerant, propositum tamen meum constanter retinueram, per Constantinopolim iter non faciendi. Quamvis enim à Rege Stephano per amplas commendationes habebam, novo tamen illo casu, ut intellexisti, emergente, in casses procul dubiò incidisse. DEO immortali sit honor & gloria,

ria, qui me indignum, per laboriosas hujus peregrinationis vias duxit, & ad propria incolumem reduxit. Datum Niesvissi, X. Julii, Anno Domini M. D. LXXXIV.

His adjunctum ad te mitto Ordinem Processionis, à peregrinis in Ecclesia S. Sepulchri observari solitum, unà cum planta dictæ Basilicæ delineata; non tamen ad debitas Architecturæ mensuras, quod temporis brevitas & devotionis occupatio non patiebatur, reducta; ut facilius intelligere possis, quæ quolibet loco salutis nostræ mysteria sint peracta: in quibus piæ commemoerationes divinorum beneficiorum ob oculos ponuntur. Mitto & descriptionem Cæremoniarum, quæ in creatione Militum S. Sepulchri observantur. Hæc tu omnia boni consule, quæ ut à me colligi potuerunt, hic in unum coadunata mittuntur: illud semper (toties jam à me repetitum) memineris, me, non Historici, sed amici potius more descriptam peregrinationis meæ seriem, ad te dirigere, Vale.

O R D O
P R O C E S S I O N I S
S. S E P U L C H R I.
I T E M
M O D U S O R D I N A N D I
E J U S D E M S. S E P U L C H R I
M I L I T E M.

LOCA ECCLESIAE SACRI SEPULCHRI, IN IMAGINE PER NUMEROS ASSIGNATA.

1. Sepulchrum Domini.
2. Atrium S. Sepulchri à S. Helena exstructum.
3. Cophorum vel Chaldæorum capella.
4. Syrianorum capella, ubi sepulchra familiæ Joseph.
5. Locus ubi Christus stetit, cùm in forma hortulani Mariæ Magdalene apparuit.
6. Hic Maria Magdalena stabat.
7. Altare Mariæ Magdalene.
8. Altare majus.
9. Altare minus, ubi columna flagellationis.
10. Hæc est porta ex capella ad partem Monasterii, quæ concessa est nostris Religiosis, ubi thesaurum, cameras aliquot, culinam & aream parvam habent; ingressus nullus aliis illis est nisi per Ecclesiam.
11. Ad radices montis Calvariae est carcer, domuncula hortulanii anteā erat, ubi Christus Dominus detentus fuit, dum necessaria ad crucifigendum parabantur.
12. Altare Longini, nullius nationis.
13. Altare divisionis vestimentorum.
14. Scala in templo per quam descenditur ad capellam S. Helenæ, & tandem ad capellam Inventionis S. Crucis; tota lapidea, continet circiter 40. gradus.
15. Solium S. Helenæ ex marmore rubeo.
16. Altare columnæ improperii, Abyssinorum.
17. Paries ultra cruces, in quo fenestra una tantum est in templum: capella ibi Abyssinorum, in qua lapis est ex marmore asperso, ad latitudinem & longitudinem ulnæ unius, in quo Isaac debebat immolari.
18. Ubi cruces erant, locus est Georgianorum, ubi optimè videri etiam potest Salvatorem nostrum facie versus occasum pendisse.
19. Duo altaria Catholicorum, in eolo loco, ubi Christus cruci affiebatur, sita.
20. Hic petræ scissura inter crucem Christi & latronis qui ad lævam pendebat, in Inventio- nis S. Crucis, & in ea ubi sepulchra Regum Galliæ sunt, capella cernitur.
21. Scala lignea in montem Calvariae, circiter quindecim gradus habens.
22. Hæc capella, ubi sepulchra Regum Galliæ, sub illo planè loco, ubi Salvator fuit crucifixus, sita est. Ibi etiam conspicitur illa petra erupta inter Crucem Christi & lævi latronis.
23. Sepulchra Regum Galliæ.
24. Porta magna templi.
25. Lapis unctionis.

26. Altare Græcorum extra mu-
rum quo sunt circumdati.
27. Murus humilis Græcorum cir-
cumdans Sanctuarium.
28. Porta Græcorum speciosa, vel,
ut illi vocant, aurea.
29. Per has lineas designatur mons
Calvariae, cuius medietas mi-
nor inclusa est in templum, al-
tera verò, major videlicet, est
extra templum.
30. Oratorium Abyssinorum infe-
- riùs situm, quod asseribus vel
tabulis ligneis ab Ecclesia dis-
jungitur, supra quod Armeni
habent suum Sanctuarium.
31. Supra hoc est Georgianorum,
vel, ut alii vocant, Gorgiano-
rum Oratorium, qui ut & Ar-
meni habent ad ista sua Sanctua-
ria scalas ligneas de templo.
32. Hic circulus denotat fenestram
quæ est in tholo Basilicæ.

O R D O
P R O C E S S I O N I S
Q U A E F I T
P E R E C C L E S I A M
S. S E P U L C H R I
D O M I N I N O S T R I
J E S U C H R I S T I.

Incipiendo ab altari Columnæ flagellationis.

H Y M N U S.

Eja fratres charissimi,
Christi mortis mysteria
Canamus, & vestigia
Sequamur, corde flebili.
Qui pœnam primi criminis
Delet vigore sanguinis:
Hunc ad columnam acriter
Cædit Pilatus pessime.
Cur sic, ô crudelissime,
Flagellis eum percutis,
A quo vitam acceperas,
Vitam conaris rapere?
Cur tu columnæ solvere
Tunc noluisti Dominum,
Cùm te crudeles milites
Rigassent ejus sanguine?

Cur non fregisti illicò
Tunc te, columnæ impia,
Dolore Christi nimio
Flagellis tantis languidi?
Jam orans fudit sanguinem
Qui potuit sufficere:
Nam gutta hujus sanguinis
Crimina vincit omnium.
Nos ergo qui diligimus
Hunc flagellatum Dominum,
Rogamus, ut criminibus,
Suis ignoscat meritis.
Gloria tibi Domine
Pro tanto fuso sanguine,
Pro tanta amoris copia
Quo trahis ad te omnia, Amen.

Antiphona. Apprehendit JESUM Pilatus, & ad hanc columnam ligatum fortiter flagellavit. *v.* Verè languores nostros ipse tulit. *r.* Et dolores nostros ipse portavit.

O R A T I O.

Adesto nobis CHRISTE Salvator, per tuam pœnalem flagellationem, & per tuum stillantem & aspersum sanguinem
G g g pre-

pretiosum, ut omnia peccata nostra deleas, nobisque tuam gratiam tribuas, & ab omni periculo & adversitate protegas, & ad vitæ æternæ gaudia perducas. Qui vivis & regnas in sæcula sæculorum, Amen.

E UNDO AD CARCEREM.

Qui lucem dedit Patribus,
Quos ab inferni tenebris,
Eduxit, & cœlestibus
Ornavit donis gratiæ;
Ipse Salvator sæculi
Qui vincla solvit criminum,
Duris ligatus funibus
Obscuro datur carceri.
Onus dura vincula,
Quæ vincitum DEI Filium
Tenetis velut pessimum,
Ut mortem detis corpori;
Sævitiam dimittite,
Agnümque mitem solvite,
Qui culpæ & mortis compedes
Solvit amore, morteque.

Jam sufficit afflictio,
Mæror sudórque sanguinis,
Proditoris venditio,
Ac turpis pretii vilitas.
At si pietas deficit
In homine, quem redimis,
Tu bonitate propria,
JESU succurre innoxio.
Ob peccatores talia
Gratis tulisti, Domine,
Ut corde, ore, & opere
Tuam lucentur gratiam.
Ignosce ergo miseris,
Qui peccatorum pondere
Gravantur, ut per sæcula
Sit tibi laus & gloria, Amen.

Antiphona. Ego te eduxi de captivitate Ægypti, demerso Pharaone in mari rubro, & tu me tradidisti carceri obscuro. *V.* Dirupisti Domine vincula mea. *R.* Tibi sacrificabo hostiam laudis.

O R A T I O.

Domine JESU CHRISTE, Angelorum decor, gaudium & libertas animarum: qui pro redemptione mundi capi, ligari, carcerari, alapis cædi, flagellari & conspui. voluisti: fac nos, quæsumus, indignos famulos tuos, pœnas & contumelias voluisti: fac nos, quæsumus, indignos famulos tuos, pœnas & contumelias pro tui nominis gloria lætanter suscipere, ut ad tuæ pie-tatis consortium mereamur feliciter pervenire. Qui vivis & regnas, &c.

E UNDO AD LOCUM DIVISIONIS
VESTIMENTORUM CHRISTI.

Modò narramus, qualiter Noster Salvator pertulit Injurias quam maximas, Et passus est ab impiis.

A Patre qui est genitus,
A quo sempérque gignitur,
Et idem in essentia
Cum Patre & Sancto Spiritu.
Qui à cœlorum sedibus
Descendit huc obediens,
In habitúque hominis
Mundum replet virtutibus:
Qui cœlos implet lumine,
Ornat atque sideribus,
Hominibus, & Angelis,
Hunc veste privant milites.
Qui Sanctos vestit gloria,
Vitam dedit & mortuis,
Ac reis donat veniam,
Repletur ignominiis.
Qui campi vestit lilia,
Fructusque dat arboribus,
Suis privatus tunicis,
Pauper nudus relinquitur.
Qui vestit volatilia
Pennis atque coloribus,

Ornátque prata floribus,
Ipse privatur vestibus.
Ad locum sanctum pergimus,
Ubi Redemptor omnium
Cum pœna & ignominia
Vestem permisit dividi.
O gens iniqua & pessima,
Quali madescis crimine,
Dum tunica inconsutilis
A te sorte dividitur?
Heu Christus nudus vestibus,
Solo cruro induitur,
Et super eas milites
Sortes miserunt impii.
Hic locus est sanctissimus,
Ubi David oraculum
Compleatum est in sortibus
De Christi raptis vestibus.
Precamur ergo cernui
Te creatorem saceruli,
Ut hic privatus vestibus
Nos induas virtutibus, Amen.

Antiphona. Milites postquam cruciferunt JESUM, accep-
perunt vestimenta sua, dantes unicuique militi partem. *v.* Hic
diviserunt sibi vestimenta mea. *v.* Et super vestem meam hic
miserunt sortem.

O R A T I O.

Benigne JESU CHRISTE, qui pro nostra redemptione ab
indignis peccatorum manibus, non solùm in cruce nudus su-
spendi & mori voluisti, sed & tua sacratissima vestimenta partiri
& donari permisisti; concede, ut spoliati vitiis, & virtutibus
adornati, tibi DEO vivo & vero in cœlesti gloria præsentari me-
reamur. Qui vivis & regnas, &c.

AD LOCUM INVENTIONIS
S. CRUCIS EUNDO

Ad Crucis locum pergere
Debemus: & hanc quærere,
Velut gesserunt Martyres
Qua meruerunt gloriam.

O Crux, miranda gloriæ
Scala, qua ad cœlum elevas,
Ascendit per te Dominus
Ad Patrem fuso sanguine.

O Crux arbor dignissima,
Qua mediante animæ
Ascendunt ad cœlestia,
Et ad Sanctorum præmia.

O Crux cunctis excelsior
Thronis, sceptris, honoribus,
Ad te fac nos ab infimis
Humilitate scandere.
O Crux tam admirabilis,
Ornata Christi sanguine,

Quæ cum Sanctorum agmine,
Mundum illustras lumine.

O Crux arbor dulcissima,
Quæ mortis das mysterium
Christi, & nobis pretium
Donasti atque gaudium
O Crux ave spes unica,
Inventa hic ab Helena;
Nunc per te nobis gratia
Detur, ac tandem gloria, Amen.

Antiphona. Orabat Helena dicens, DEUS, DEUS meus, ostende mihi lignum S. Crucis: cùmque ascendisset de lacu, perrexit ad hunc locum, ubi jacebat sancta Crux. *¶*. Hoc signum Crucis erit in cœlo. *R.* Cùm Dominus ad judicandum venerit.

O R A T I O.

DEUS, qui hic in præclara salutiferæ Crucis inventione, passionis tuæ miracula suscitasti; concede ut vitalis ligni pretio, æternæ vitæ suffragia consequamur. Qui vivis & regnas, &c.

E U N D O A D C A P E L L A M S. H E L E N Æ.

Nunc Helenæ suffragia
Quæramus primùm laudibus,
Ut cum beatis meritis
Acquirat nobis veniam.
Devota Christi Helena
Crucem quæsivit fervida,
Quam reperit cum titulo,
Corona, clavis, lancea.
Quam Crucem ut acquireret,
Tulit timorem omnibus,
Sub pœna mortis illicò,
Amore ardens cælico.

Inventa Cruce Domini,
Canamus illi canticum,
Per quam Salvator omnium
Donavit nobis præmium.
O Helena sanctissima,
Quæ crucem tantæ gloriæ
Amasti totis viribus,
Nos tuis juva precibus.
Exaudi Sancta Trinitas,
Preces nostrorum omnium,
Et per Sanctorum merita,
Dones & nobis gloriam, Amen.

Antiphona. Helena Constantini Mater Jerosolymam petiit.
¶. Ora pro nobis beata Helena. *R.* Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

O R A T I O.

DEUS, qui inter cætera potentiaæ tuæ miracula, etiam in sexu fragili, virtutem rectæ intentionis corroboras; præsta quæsumus, ut Sanctæ Helenæ Reginæ exemplo, cuius studio desideratum Regis nostri lignum sanctæ Crucis detegere dignatus es, ea quæ Christi sunt jugiter indagare, & te favente consequi mereamur, Per eundem &c.

E U N D O A D C O L U M N A M
I M P R O P E R I O R U M.

Christi magna improperia
Rumpamus & ludibria,
Quando indutus purpura,
Sputa tulit & alapas.
Jam flagellato corpore
JESU, cuius effunditur
Purus sanguis ab impiis,
Ave Rex conclamantibus;
Perfundunt vultum sanguine,
Dum ii coronam spineam,
Afflito suo capiti,
Dura premunt arundine.

Heu qui semper gloriæ
Honorisque meruerat
Coronam; cur sic vepribus
Circumdat & aculeis?
Rigamus nosmet lacrymis,
Pro improperato Domino,
Vultum cuius sic impii
Tinxerunt, sputis, sordibus.
O tu JESU humillime,
Concede nobis meritum
Tui sacrati sanguinis,
Quem effudisti, capitum, Amen.

Antiphona. Ego dedi tibi sceptrum Regale, & tu capiti meo imposuisti spinea coronam. *V.* Posuisti Domine super caput ejus. *R.* Coronam de lapide pretioso.

O R A T I O.

Domine JESU Christe, qui humano generi condolens, coronam spinea in tuo sacratissimo capite humiliter suscepisti, & sanguinem tuum pro salute omnium fudisti: respice ad indignas preces nostras, ut à te clementer exauditi, humilitate & patientia te sequi mereamur. Qui vivis & regnas, &c.

Q U A N D O A S C E N D I T U R A D
M O N T E M C A L V A R I Æ.

Ad montem nunc Calvariaæ
Properemus cum lacrymis,
Ut Christus sua gratia
Ignoscat nobis omnibus.

Ad montem sanctum ibimus,
Devoti totis viribus,
JESUMque contemplabimur
In Cruce nudum pendere.

Ad montem hunc mœstissimi
Eamus, ubi sanguinis
Christus jam sacrificium
In Cruce pendens obtulit.
Ad locum nunc pervenimus,
In quo Salvator sæculi
Se obtulit pro omnibus,
Ipséque emisit spiritum.
Ecce locus sanctissimus,
Sacratus Christi sanguine,
Qui hic salutem animæ
Invenit Crucis opere.

Manus, pedesque, viscera,
Dum hic foderunt impii,
Cum magna oblata est gratia
Jam pro redemptis hostia.
Osacer sanguis victimæ,
Salusque nostræ animæ,
In hoc fusus Calvario
Ex Christi JESU corpore.
Gloria tibi Domine,
Pro nostro passo scelere,
Infunde nobis veniam,
Quam acquisisti sanguine, Am.

Antiphona. Ecce locus ubi Salvator mundi pependit: ex cuius latere sanguis & aqua in nostram redemptionem, ac nostrorum criminum ablutionem exivit, venite adoremus. *¶*. Adoramus te Christe & benedicimus tibi. *¶*. Quia per sanctam Crucem tuam hic redemisti mundum.

O R A T I O.

Deus Pater æternæ pietatis & infinitæ charitatis, qui furorem iræ tuæ, quem nos pro peccatis nostris merebamur, hoc in loco, super Filium tuum unigenitum totius humani generis Redemptorem, erupisti; cùm ipsum in Cruce suspendi, aceto & felle potari, clavis & lancea vulnerari permisisti; concede nobis indignis servis tuæ Sanctissimæ Majestatis, ejusdem Filii tui doloribus compatientibus, ut fructu tantæ passionis & mortis, in æternæ felicitatis gloria perfrui mereamur. Per eundem Christum Dominum nostrum, Amen.

UBI CRUCIFIXUS FUIT CHRISTUS.

O Dulcis amor cordium,
Nostræ salutis pretium,
Qui pedes, manus impiis
Hic extendisti, crucique.
Decreti tunc chirographum
Christus extingui cupiens,
Hic crucifigi manibus
Permitit atque pedibus.
O quanti fuit pretii
Gutta illius sanguinis,

Quæ infiniti meriti
Fructum dedit fidelibus.
Nec tantis in doloribus,
Oblitus erat Virginis,
Tensis in Cruce brachiis,
Ipsam reliquit Virgini.
Et hunc illi sanctissimæ
Matri donavit juvenem,
Quem diligebat fervide,
Ex charitate nimia.

**Gloria tibi Domine
Pro effusione sanguinis,**

**Qui toto stillans corpore
Lavavit nostra crimina, Amen.**

Antiphona. Ego quasi agnus innocens ductus sum ad immolandum : & postquam carnem meam totam verberibus replevissent, ita ut dinumerare valerent omnia ossa mea, & pupugissent caput meum spinis & vepribus, foderunt hic manus meas, & pedes meos, ferreis clavis configentes cruci. ¶ Ipse vulneratus est hic propter iniquitates nostras. ¶ Cujus livore sanati sumus.

O R A T I O.

DOmne JESU Christe Fili DEI vivi, qui hunc sacratissimum locum, pro salute humani generis, tuo pretioso sanguine consecraisti, ad quem hora tertia bajulans crucem duci voluisti, ac demum hora sexta cruci affixus pro peccatoribus exorasti, matremque dolorosam Virginem Virgini commendasti, concede quæsumus, ut nos omnes, qui hic tuo pretioso Sanguine redempti sumus, & tuæ passionis memoriam celebramus, ejusdem passionis beneficium consequi valeamus. Qui vivis & regnas &c.

DESCENDENDO A MONTE CALVARIO AD LOCUM UNCTIONIS JESU CHRISTI.

Ad Christum modò ungere
Devotionis oleo,
Pergamus omnes fervidè,
Ut nos inungat gratia.

Qui pietate nimia,
Nomen, effusum oleum,
Habens atque dulcissimum,
Suis rigavit lacrymis.

O tu excelsa pietas,
O JESU ardens charitas,
Qui mortem morte destruis,
Sic vitam donas mortuis.

De Cruce jam depositus,
In Matris suæ brachiis
Repositus (ut creditur)
In loco isto ungitur.

Contempla matrem lacrymis
Plenam, atque mœstissimam

Dolore mortis filii,
Cujus amore moritur.
Hic & Joannes adfuit,
Qui Matrem vice filii
Accipit Virgo Virginem
Pro pietate mortui.
Venite ergo Comites,
Huc cum Joseph & socio
Ungere JESUM oleo
Mixtura myrræ cordium.
Beata vestra brachia,
Quæ meruere cingere
Corpus JESU sanctissimum,
Et id unguentis ungere.
Gloria tibi Domine,
Decus tibi perpetue,
Honor tibi sanctissime,
Inuncto suavi nomine, Amen.

Antiphona. Unguentum effusum nomen tuum: ideò adolescentulæ dilexerunt te. *¶.* Dilexisti justitiam & odisti iniquitatem. *¶.* Propterea unxit te DEUS, DEUS tuus.

O R A T I O.

DUlcissime JESU Christe, qui in tuo sanctissimo corpore tuorum condescendens devotioni fidelium, ut te verum Regem & Sacerdotem ostenderes, inungi ab iisdem voluisti: concede, ut corda nostra unctione Spiritus Sancti valeant ab omni infectione peccati continuè præservari. Qui cum Patre, &c.

A D G L O R I O S U M C H R I S T I
S E P U L C H R U M.

JAm ad locum sanctissimum,
In quo corpus Dominicum
Conditum fuit, pergitus:
Ipsum quæramus laudibus;
Ad locum tam amabilem
Cunctis Christi fidelibus,
Pergentes nos cum jubilis,
Fervore moti Spiritus.
Ecce Joseph Decurio,
Arimathiæ nomine,
Qui Christi corpus unixerat,
Cujus erat discipulus,
Et Nicodemus pariter,
Cum sanctis quoque aliis,
Tulerunt hoc in proprio
Sepulchro pleni lacrymis.
In hoc exciso lapide,
In quo nunquam quis fuerat,
Perunctum ponunt mortuum
Corpus Christi sanctissimum.
Jam anima sanctissima
Ad inferos descenderat,
Ut lumen daret mortuis,
Eosque ad cœlos duceret.
Contrivit portas æreas,
Ligavitque Luciferum
In pœnis iis perpetuis,
Sua virtute propria.

Sic ergo tulit animas,
Atque Sanctorum corpora,
Quæ, resurgentes pariter,
Conduxit ad cœlestia.
Unitur posthæc anima
Sacratæ Christi corpori,
Cùm in utroque fuerit
Excelsa illa divinitas.
Resurgit tunc in gloria,
Paschorus nunquam amplius,
Sed vita beatissima
Usurus, & perpetua.
Huc currunt duo pariter
Ad gloriosum tumulum:
Sed præcurrit citius
Joannes Petro junior.
Joannes tamen ingredi
Non vult, præ reverentia
Pastoris jam Ecclesiæ;
Intus tamen prospiciens,
Tunc vedit linteamina,
Quibus cum aromatibus
Corpus JESU ligaverat,
Sacratumque sudarium:
JESUM tamen non viderant,
Qui jam liber à mortuis
Tertia die fuerat,
Ut ipse jam prædixerat.

Quando verò circumdatur sanctissimum Sepulchrum una vice tantum, dicatur hic, Gloria tibi Domine, ut habetur in fine.

Resumpsit CHRISTUS omnia, Ex mundi plagis omnibus,
 Quæ patiens amiserat, Ex omni sexu & genere,
 Et sanguinem & alia, Omnes devotè properant
 Ad unionem corporis. Amore Christi anxii.
 Revolvit tunc ab ostio Ex Orientis partibus,
 Sepulchri hujus lapidem, Et Aquilonis montibus,
 Ut legitur, hic Angelus, Meridiei plagiisque,
 Ad resurgentis gloriam. Et ab Occasu pariter.
 Fit terræmotus maximus, Festinant Parthi, Medique,
 Quo assistentes milites Sic Elamitæ cursitant
 Tremunt, nunc perterriti Atque Mesopotamii,
 In terram velut mortui. Simul & Cappadocii.
 O divina potentia, Ex Pontique provincia,
 O summa sapientia, A regione Libyæ,
 En post tormenta talia A Phrygiaque populi,
 Hic surgit tanta gloria. Omnes amore accelerant.
 Surgunt autem diluculo Gentes huc ex Pamphylia,
 Mulieres, cùm tenebræ Et ex Ægypti partibus,
 Essent adhuc, solicitæ Atque totius Asiae,
 Cujus erant discipulæ. Ad locum hunc perveniant.
 Pergunt in prima sabbati, Pergunt Romani advenæ,
 Aromatum huc copiam Omnes fervore calidi,
 Portantes, his ut ungerent Ob Christi reverentiam
 Corpus JESU sanctissimum. Ac Matris suæ Virginis.
 Tunc JESUM non inveniunt, Precemur Patrem supplices,
 Sed vident secum Angelos Ex corde cum his omnibus,
 Sedentes hic in albis, Ut ob Christi victoriam,
 Qui dicunt ipsum vivere. Donet nobis & veniam.
 Ex his ergo prodigiis, Gloria tibi Domine,
 Pergunt huc omnes populi, Qui surrexisti à mortuis,
 Illumque adorant, prædicant, Cum Patre & Sancto Spiritu,
 Qui morte mortem perdidit. In sempiterna sæcula, Amen.

Quando autem circumdatur tribus vicibus, addantur versiculi applicati ad locum S. Mariæ Magdalenæ, post quos dicatur Antiphona pro S. Sepulchro.

Antiphona. Quem totus mundus capere nequiverat, hic uno saxo clausus fuit; atque morte jam perempta, inferni claustra penetravit. ¶ Surrexit Dominus de hoc Sepulchro, Alleluja. ¶ Qui pro nobis pependit in ligno, Alleluja.

O R A T I O.

Domine JESU Christe, qui die tertia, ex hoc sanctissimo Se-pulchro, deposita mortalitate, ut primitæ dormientium surrexisti, & immortalis pro nobis apparere voluisti: concede nobis famulis tuis, qui ad tui laudem hic congregati sumus, ut ejusdem resurrectionis gloriæ cum Sanctis & electis tuis comparticipes esse valeamus. Qui vivis & regnas, &c.

U B I C H R I S T U S A P P A R U I T M A R I A E

M A G D A L E N A E I N F O R M A H O R T U L A N I :
Q U A N D O F I T I B I P R O C E S S I O .

A Magdalena fervida
Quæramus nunc quid vide-
rat,
Dicentes; O discipula
Christi, quid tibi apparuit.
Sepulchrum cum sudario,
Et testibus angelicis,
In albisque sedentibus,
Meis conspexi oculis.
Meum quærebam Dominum,
Tota conspersa lacrymis,
Hinc inde currens rediens,
Et mori secum cupiens.
Euntibus discipulis,
Ego jam ibam illicò;
Sed igne amoris anxia,
Ardebam desiderio.
O vitæ nostræ gloria,
O nostræ amor animæ,
Clamabam ut insipiens,
Amore ejus languida.
Ipse post hæc apparuit
Sua divina gratia,

Antiphona. Surgens JESUS manè prima Sabbati, apparuit hic Mariæ Magdalenæ, de qua ejecerat septem dæmonia. ¶ Maria noli me tangere. ¶ Nondum enim ascendi ad Patrem meum.

Licet tunc non cognoverim,
In hortulani habitu.
Sed qui donavit mortuis
Vitam, & hos ab inferis
Reduxerat ad gaudia,
Me consolari voluit.
Noli devota plangere
Maria, sed à lacrymis
Jam cessa, corde jubilo
Exulta plena gaudiis.
Ad ipsum citò adii,
O tu mi dulcis Rabboni,
Dixi, & pedes protinus
Tunc osculari volui.
Sed ille, quia omnia
Nondum sciebam optimè,
Nec ad Patrem ascenderat,
Noli, inquit, me tangere.
Gloria tibi Domine,
Et nobis hic ignoscere
Digneris, qui discipulæ
Dilectæ tuæ credimus, Amen.

O R A T I O.

BEnignissime Domine JESU Christe, Alpha & Omega: qui manè prima Sabbati Magdalenæ lacrymabiliter te quærenti, in hoc loco apparere voluisti, & ei te affabilem jucundis confabulationibus & vultu desiderabili præbuisti: concede nobis indignis famulis tuis, ut sacratissimam faciem tuam, gratiarum plenam, in cœlesti gloria meritis tuæ resurrectionis videre valeamus. Qui vivis & regnas, &c.

Hinc ad Capellam VIRGINIS MARIÆ, ubi fertur CHRISTUM JESUM post Resurrectionem apparuisse ipsi Beatissimæ MATRI suæ.

Regina mundi cœlique,
Lætare super sidera,
Quem meruisti parere,
Vidisti eum vivere.
Surgens liber ab inferis
Christus, primo diluculo
Venit ad te cum jubilo,
Ferens cœleste gaudium.

Quem crucifixum corpore,
Die vidisti tertia,
Surrexit jam in gloria
Et corporis & animæ.
Ex his ergo mysteriis
Sit Trinitati gloria,
Ac tibi Matri Virgini,
Nobisque æterna gaudia, Am.

Tempore Paschali dicantur ista quæ sequuntur, scilicet Versus & Oratio.

℣. Gaude & lætare Virgo Maria, Alleluja. ℘. Quia surrexit Dominus verè, Alleluja.

O R A T I O.

DEUS, qui per Resurrectionem Filii tui Domini nostri JESU Christi, familiam tuam lætificare dignatus es: præsta quæsumus, ut per ejus genitricem Mariam perpetuæ capiamus gaudia vitæ. Per eundem Dominum nostrum JESUM Christum, &c. ℘. Dominus vobiscum. ℘. Et cum Spiritu tuo. ℘. Benedicamus Domino. ℘. Deo gratias. ℘. Divinum auxillum, &c.

Alio verò tempore dicantur subscripta.

℣. Ora pro nobis Sancta DEI Genitrix. ℘. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

O R A T I O.

Concede nos famulos tuos, quæsumus Domine DEUS, perpetua mentis & corporis sanitatem gaudere: & gloriofa Beatiæ

tæ Mariæ semper Virginis intercessione à præsenti liberari tristitia,
& æterna perfrui lætitia. Per Dominum nostrum JESUM Christum Filium tuum: qui tecum vivit & regnat, &c.

PRO SACRO PRÆSEPIO.

Nunc ad Præsepe Domini sacratum
Pergamus omnes, offerentes DEO
Ex orde preces, propter JESU nomen
Dulce per omne.

Omnis amore moti contemplemur
Puerum sanctum, Deitate plenum,
Ut sic ad Patrem sua nos perducat
Morte crudeli.

Ad nos pervenit Sanctus pietate,
Carne indutus, qui à Patre DEO
Genitus fuit ante mundi lucem,
Gignitur tamen.

Hoc nato cantat Angelorum cœtus,
Gloria DEO ac æterno Patri,
Sit illi semper, atque pax in terra,
Omne per ævum.

Pulchrior cœlo, vultu, mente, corde,
Jacet cum brutis humilis ac plorans,
Crimina nostra cupiens rigare
Lacrymis suis.

Dum hic de Matre nascitur, in cœlo
Oritur stella, mundumque illustrat,
Qua mediante, currunt citò Magi,
Christi amore.

Munera portant, Aurum, Thus, & Myrrham,
Deferunt nato puero, jacenti
Ad pectus sacrum Virginis beatæ,
Isto in loco.

O amor tantæ pietatis tuæ,
Quem ostendisti nascens hic de sacra
Matre, quæ Virgo extitit intacta
Gratia tua.

Gloria tibi Genitori Patri,
Qui hunc misisti Redemptorem sanctum,
Ut nos ab hoste liberaret omnes,
Sanguine suo, Amen.

¶. Hic notum fecit Dominus, Alleluja. Rx. Salutare suum,
Alleluja.

O R A T I O.

DEUS perpetuæ & immensæ bonitatis, qui coæternum & con-
substantialem Filium tuum, Sancti Spiritus operatione, no-
stra mortali carne vestiri voluisti, & de sacra & intacta Virgine
in hoc loco nasci, & à Magis atque pastoribus adorari fecisti;
concede nobis, ut eundem Filium tuum, quem tota mente & to-
tis viribus nos diligere debemus, eadem sacra & beatissima Ma-
tre ejus intercedente, apud tuam clementissimam bonitatem me-
diatorem habere mereamur. Qui tecum, &c.

I N N O M I N E D O M I N I A M E N.

I N C I P I T M O D U S P E R F I C I E N D I S I V E O R D I N A N D I M I L I T E M S A N C T I S S I M I S E P U L C H R I D O M I N I N O S T R I J E S U C H R I S T I.

Ante omnia igitur ordinandus Miles præparet se ad devotionem, ut
valeat percipere gratiam officii sacræ Militiæ: ac præmissa
Confessione, auditaque Missa, & percepta Dominica Communione, in-
tromittatur in atrium S. Sepulchri. Et tunc incipiatur juxta mo-
dum qui sequitur.

In primis congregatis omnibus intra sanctissimum Sepulchrum,
cantatur Hymnus, Veni Creator Spiritus. ¶. Emitte Spiritum
tuum, & creabuntur. Rx. Et renovabis. ¶. Domine exaudi.
Rx. Et clamor. ¶. Dominus vobiscum. Rx. Et cum Spiritu tuo,

O R E M U S.

DEUS, qui corda fidelium Sancti Spiritus illustratione docui-
sti: da nobis in eodem Spiritu recta sapere, & de ejus
semper consolatione gaudere. Per Christum Dominum nostrum,
Amen.

Deinde interrogari debet à P. Guardiano: Quid quæris? Re-
K k k spon-

Spondet sexis genibus: Quæro effici miles Sanctissimi Sepulchri Domini nostri JESU Christi.

Interrogatio. Cujus conditionis es?

Resp. Nobilis genere, ex parentibus generosis.

Interrogatio. Habesne unde honestè manu tenere possis statum & Militarem dignitatem absque mercantiis, & arte mechnica?

Resp. Habeo cum gratia DEI mei, bonorum sufficientem copiam.

Interrogatio. Esne paratus corde & ore jurare, & pro posse militaria sacramenta servare, quæ sunt ista, quæ sequuntur.

1. Miles sanctissimi Sepulchri omni die, habita opportunitate, Missam audire debet.

2. Miles sanctissimi Sepulchri debet, cùm necesse fuerit, bona temporalia & vitam exponere; scilicet, quando est bellum universale contra infideles, & venire in propria persona, vel mittere idoneum.

3. Miles sanctissimi Sepulchri, est obligatus sanctam DEI Ecclesiam, & ejus fideles ministros, ab eorum persecutoribus defendere, & pro posse liberare.

4. Debet injusta bella, turpia stipendia & lucra, hastiludia, duellum, & hujusmodi, nisi causa militaris exercitii, omnino vitare.

5. Debet pacem & concordiam inter Christi fideles procurare; Remp. zelare & augmentare; viduas & orphanos defendere; juramenta execrabilia, perjuria, blasphemias, rapinas, usuras, sacrilegia, homicidia, ebrietatem, loca suspecta, & personas infames, atque vitia carnis vitare, & tanquam pestem cavere; & se apud DEUM & apud homines irreprehensibilem exhibere, ac etiam verbis & facto, se dignum tanto honore demonstrare, Ecclesias frequentando, & cultum divinum augmentando.

Quæratur ergo, si est paratus corde & ore hæc omnia protegari, jurare & facere. Resp. Sic.

FORMA PROFESSIONIS.

Ego N. profiteor & promitto DEO JESU CHRISTO, & Beatae Virginis MARIE, hæc omnia pro posse, ut bonus & filialis CHRISTI miles, observare.

His peractis benedicatur Ensis à Guardiano, secundum formam inferiùs positam, si non est benedictus: sed si est benedictus, vel post be-

benedictionem, vocato uno Ordinando, & genuflexo ante sanctissimum Sepulchrum, Guardianus ponat manus super caput ejus, & dicat:

Et tu N. esto fidelis, strenuus, robustus, & bonus miles Domini nostri JESU CHRISTI, & sanctissimi ejusdem Sepulchri, qui te, finito mundi termino, cum electis suis in gloria sua collocare dignetur, Amen.

Hoc finito, Guardianus dat in manu sua calcaria inaurata, quae ponat in pedibus suis in terra existens; posteā datensem nudum, ipsi militi dicens:

Accipe N. sanctum gladium, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus † Sancti: & utaris eo ad defensionem tuam, ac sanctæ DEI Ecclesiæ, & ad confusionem inimicorum Crucis CHRISTI, ac fidei Christianæ: & quantum humana fragilitas permiserit, cum eo neminem injustè lèdas. Quod ipse præstare dignetur, qui cum Patre & Spiritu Sancto regnat DEUS, per omnia sæcula sæculorum. ¶ Amen.

Deinde ensis in vaginam reponitur, & Guardianus prædicto ense cingit eum, dicendo:

Accingere N. gladio tuo super femur tuum potentissimè, in nomine Domini nostri JESU CHRISTI, & attende, quod Sancti non in gladio, sed per fidem vicerunt regna.

Ense accincto miles surgit, & genibus flexis, inclinato capite supra sanctum Sepulchrum, à Guardiano ordinatur, percutiendo ter cum ense prædicto super scapulas, & dicendo ter:

Ego constituo & ordino te N. militem sanctissimi Sepulchri Domini nostri JESU CHRISTI, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus † Sancti, Amen.

Deinde osculetur eundem in facie, ponens secundum antiquam consuetudinem torquem aureum cum cruce pendente in collo ejus; & Ordinatus deosculateur sanctum Sepulchrum, posteā descendat & restituat omnia: & vocato alio, Ordinatus in atrio remanet, quo usque omnes Ordinandi erunt ordinati, post quorum vel cuius ordinationem, cantando à Fratribus, Te DEUM laudamus, itur ad Capellam nostram, vel ibidem statim, secundum dispositionem Guardiani. Deinde dicitur Antiphona hæc in singulari, si est unus: si autem plures, in plurali.

In singulari dicitur: Speciosa forma præ filiis hominum, Accingere N. gladio tuo super femur tuum potentissimè.

In plurali: Speciosi forma præ filiis hominum, Accingimini gladiis vestris super femora vestra potentissimè.

¶. Domine exaudi orationem meam. ¶. Et clamor.
¶. Dominus vobiscum. ¶. Et cum, &c.

O R E M U S.

DA Ecclesiæ tuæ, misericors DEUS, ut Sancto Spiritu congregata, hostili nullatenus incursione turbetur. Omnipotens sempiterne DEUS, super hunc, (*vel hos*) famulum tuum (*vel* famulos tuos) qui eminenti mucrone circumcingitur (*vel* circumcinguntur) gratiam tuæ benedictionis infunde: & eum (*vel eos*) dexteræ tuæ virtute munitum (*vel* munitos) fac contra cuncta adversantia cœlestibus armari præsidiis, quibus nullis in hoc sæculo tempestatibus bellorum turbetur (*vel* turbentur.) Per Dominum nostrum, &c.

Uitimò amplectantur à Guardiano, & aliis, si quis vult eos amplecti. Et sic est finis.

S E Q U I T U R B E N E D I C T I O
E N S I S M I L I T I S V E L E Q U I T I S
S A C R I S E P U L C H R I.

Is qui benedit, teneat ensem nudum ante se, & dicat: ¶. Ad-jutorium nostrum. ¶. Qui fecit, &c.

O R E M U S.

EXaudi, quæsumus Domine, preces nostras, & hunc Ensem, quo hic famulus tuus circumcingi desiderat, Majestatis tuæ dextera dignare benedicere: quatenus possit esse defensor Ecclesiarum, viduarum, orphanorum, omniumque DEO servientium, contra sævitiam paganorum; aliisque sibi insidiantibus sit terror & formido, præstans ei æquæ persecutionis & justæ defensionis effectum. Per Christum Dominum nostrum. ¶. Amen.

O R E M U S.

Benedic + Domine Sancte Pater, omnipotens æterne DEUS, per invocationem sancti tui nominis, & per adventum Christi Filii tui Domini nostri, & per donum Spiritus Sancti, hunc Ensem: ut hic famulus tuus, qui hodierna die, tua concedente pietate, præcinctus, visibiles & invisibiles inimicos sub pedibus conculcat, victoriaque per omnia potitus, semper maneat illæsus. Per Christum, &c.

Benedictus Dominus DEUS meus, qui docet manus meas ad

ad prælium, & digitos meos ad bellum. Misericordia mea & refugium meum, susceptor meus & liberator meus, protector meus & in ipso speravi, qui subdit populum meum sub me. Gloria Patri. Sicut erat, &c.

¶. Salvum fac servum tuum Domine. ¶. Deus meus sperantem in te.

¶. Esto ei Domine turris fortitudinis. ¶. A facie inimici. ¶. Domine exaudi. ¶. Et clamor meus, &c.

¶. Dominus vobiscum. ¶. Et cum Spiritu tuo.

O R E M U S.

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne DEUS: qui cuncta solus ordinas & rectè disponis, qui ad coercendam malitiam reproborum, & tuendam justitiam, usum gladii in terris hominibus tua salubri dispositione permisisti; & militarem ordinem ad populi protectionem institui voluisti; quique per B. Joannem militibus ad se venientibus, ut neminem concuterent, sed propriis essent contenti stipendiis, dici fecisti: clementiam tuam, Domine, suppliciter exoramus, ut sicut David puero tuo Goliam superandi largitus es facultatem, & Judam Machabæum de feritate gentium, nomen tuum non invocantium, triumphare fecisti; ita & huic famulo tuo N. qui noviter jugo militiæ colla suppedituit, pietate cœlesti vires & audaciam, ad Fidei & Justitiæ defensionem, tribuas ac præstes, Fidei, Spei, & Charitatis augmentum; & da timorem ei pariter & humilitatem, perseverantiam, obedientiam, & patientiam bonam, & cuncta in eo rectè disponas: ut neminem cum gladio isto vel alio injustè lœdat, & omnia cum eo justa & honesta & recta defendat; & sicut ipse de minori gradu ad novum militiæ provehitur honorem, ita veterem hominem deponens cum actibus suis, novum induat hominem ut te timeat, & rectè colat, perfidorum consortia vitet, & suam in proximum charitatem extendat, præposito suo in omnibus rectè obediatur, & suum in cunctis justè officium exequatur. Per Christum Dominum nostrum. ¶. Amen.

RERUM MEMORABILIU M

I N D E X.

A	BACUC Proprietæ domus.	61	non possint exterminari.	27
	Abel sepulchra.	22	Arabes Turcis fortiores.	29
	Aboris Arabs famosus prædator	28	Arabes juraturi panem cum sale comedunt.	68
	Absalonis sepulchrum.	46	Arabia deserta.	72
	Aburzr Ægypti civitas.	108	Arabæ desertæ incolarum vietus.	158
	Abyssinorum devoto.	38	Arabum in Cairum incursionses.	112
	Adam apud Damascum creatus.	23	Arabum inter se dissidentium oculo vexilla.	21,
	Adrichomii opinio de domo Saltus Libani.	20	22	
	Ægyptus.	105	Area portus Alexandrini.	146
	Ægypti calores.	107	Arenarum Arabæ incommoda.	140
	Ægypti ubertas.	125	Argenta civitas.	205
	In Ægypto calores pestem profligant.	115	Ariminum civitas.	204
	In Ægypto fructus bortorum bis in anno pro-		Armamentarium Cydoniense Vener.	183
	veniunt.	117	Aromele Caii Moschæa vel Czerkassiorum,	
	Ægyptii natatores egregii.	124, 125	133. à quo & quomodo exstructa.	ibid.
	Ægyptii urinatores navigantes deprædantur.	107	Arx Caii.	135
	Ægyptiorum sceleta in symposiis.	99	Aspbalticum mare seu lacus.	70
	Ægyptiorum sponsorum choreæ.	137	Affani Bassæ ministri supplicio affecti.	146
	Ægyptiorum in exornandis & condendis de-		Astunum Reginæ Bonæ civitas.	193
	functorum corporibus diligentia.	139	Auctor Histoici partes non assumit.	2
	Aëris mutatio notabilis intra breve locorum		Auctoris ad DFUM conversio.	4
	spatium.	14	Auctoris votum visendi S. Sepulchrum.	4
	Æthiopes faciem lapidibus exornant.	25	Auctoris ingressus ad S. Sepulchrum.	36, 48,
	Agata porrus.	165	78.	
	Alexandria.	145	Auctor miles S. Sepulcbri cum familiaribus cre-	
	Alexandria dulci aqua caret.	144	atur.	48
	Alexandriæ subterranea civitas.	150	Auctoris donaria S. Sepulcro attributa.	51
	Alexandriæ aer insalubris, & causa.	150	& seqq.	
	Alexandria Turcis periculum inminere, &		Auctor fabricæ S. Sepulcbri restaurandæ pro-	
	Terram sanctam à Christianis recuperatum		curator à Religiosis F. designatur.	53
	iri.	151, 152	Auctori insidia à Turcarum Cæsare parata.	
	Alexandria negotiatorum frequentia.	151	181	
	Alexandrii portus area.	146	Auctoris navigatio in Ægyptum.	100
	Alexandrii portus privilegium.	152	Auctoris famulus in mari suffocatus.	188
	Alphonsus Aragonum Rex libios vocabat mor-		Auctor cum sociis à Banditis spoliatur.	196,
	tuos magistros.	2	197, & seqq.	
	Ampibia Græcis equi marini.	106		
	Ananæ domus.	25	B.	
	Anates virides.	105		
	Anacboritas S. Sabæ mille interficit Sangiacus.	69	Balbeck civitas & palatium Salomonis in	
			monte Libano.	20
	Ancona.	202	bujus structura à quibusdam Asmodeo dæ-	
	Animalia diversa Alexandria venalia.	156	moni adscribitur.	122
	Annæ Pontificis domus.	43	Balduni & Godefridi Regum Jeros. sepulchra.	
	Antonius Panormitanus Presbyter Siculus fit		41	
	Turca.	94, & seqq.	Balneum Solimanni Alexandria.	149
	Antonii Veneti navigatio.	167	Balona Turcarum civitas.	12
	Antrum Laribuli B. Virginis.	64	Balsami arbores.	131
	Apparitionis Capella.	37	Banditi Auctorem spoliauit.	196, 197, & seqq.
	Aqua Jordani asservata incorruptibilis.	71,	Banditorum misera conditio.	201
	Aqua Nilotica salubris.	108	Baptismi Christi locus.	71
	Aquæductus Caii.	137	Barium Apulia civitas.	193
	Aqua venalis Caii ratio.	113	Bassa Ægypti Imbraimus.	112
	Arabes Cibistiani in Syria.	21	Bassæ Imbraimi in apertione Nili majestas.	123,
	Arabes viarum d. prædatoris, cur à Turcis		124	
			Bassi Caii judicia.	172

INDEX.

Benedictio maris in Januario apud Venetos.	7
Beniamin Hebraeus in suo Itinerario cur Pyrami-	
dum non meminerit.	
Berytum.	121
Bethsabeæ piscina.	18
Berbagil locus castorum Sennacherib.	60
Berbania vicus.	65
Bethlehem & S. Præsepii Basilica.	93
Bethsaïda S. Petri patria.	61
Bona temporalia umbræ assimilata.	32
Bonæ Poloniæ Reginæ corpus.	3
Botarga pycnum ova.	194
Braco de Mayna portus.	191
Bulbach civitas Cairo adjacens, & ejus magni-	186
tude.	109
C.	
CÆsarea Cappadocia.	18, 93
Caiphæ domus.	43
Cairus, olim Babylon, maxima Ægypti civi-	
tas. 110. oculus inimica. 113. à Sedimo I. oc-	
cupatur.	125
Cairi arx.	135
Cairi custodia militaris propter Arabes.	119
Cairi victus abundantia.	114
Cairus ad tria milliaria nostri a protenditur.	129
Cairi codium & Moschæarum numerus.	111
Cairi Iudaorum multitudine.	113
Cairi publicarum culinarum numerus.	114
Cairi Ecclesiae Christianorum.	141
Calotomini portus.	100
Calores Ægypti.	107
Calores in Ægypto pestem profligant.	115
Calvarie mons.	78
Campunarum usus à Turcis interdictus.	70
Candia, sive Cieta.	176
Canea, sive Cydonia.	178
ad Cannas Romanorum clades.	194
Canopicum Nili ostium.	115
Capella Apparitionis.	37
Capella Carceris.	37
Caravanas Mecbam euntes.	29
Carcer Christi.	43
Carmelus mons.	18
Carpathos insula Pallædis patria.	165
Casso insula.	165
Cassia arbor.	131
Cashum Pisanum.	99
S. Catbarinæ virginis carcer & martyrii locus.	
Cedri montis Libani.	149
Cedros torrens.	20
ibidem vestigia cadentis Christi.	46
Cephalonia.	46
Chamaeleonis natura.	12, 189
Cercassi Christianorum reliquiae.	88
Christianæ Arabes in Syria.	113
Cedri montis Libani.	21
D.	
Dalmatia.	23
Damascus amplissima Syriæ civitas.	
Damascena Mauza.	26
Damiata, vel Pelusium.	106
Damiata propugnaculum.	105
Davidis cisterna.	61
L 112	

I N D E X.

<i>Davidis monumentum.</i>	76	<i>Fua civitas malis granatis abundans.</i>	149
<i>Defunctorum suffragia.</i>	40, 41	<i>Funebres cæremonia Sitiorum.</i>	175
<i>Defunctorum sepeliendorum apud Turcas nubutum.</i>	134	<i>G.</i>	
<i>Delta Nili.</i>	115, 125	<i>Gaba Saulis.</i>	35
<i>Desertum S. Joannis Baptiste.</i>	66	<i>Gatea Jacobi Regis Cypr.</i>	132
<i>DEUS diversis mediis hominem salvat.</i>	3	<i>Galgala.</i>	72
<i>eius providentia circa provinciarum fertiliterem.</i>	118	<i>Gatilæ confinia & fertilitas.</i>	31
<i>Diploma Militiae S. Sepulcbri datum Auctori.</i>	49	<i>Gallinacei pulli in cibani Ägypti exclusi.</i>	107
<i>Divomiae insulæ.</i>	100	<i>Caryopbylli rupes Alexandriae.</i>	153
<i>Domus saltus Libani.</i>	20	<i>Guarea palatum Caii.</i>	131
<i>Domus mali consili.</i>	60	<i>Gedanense bellum Rege Stephano.</i>	4
<i>Donaria Auctoris S. Sepulcro attributa.</i>	51,	<i>Genesaret lacus.</i>	31
& seqq.		<i>Georgius Radzivilus Auctoris frater Cardinalis creatus.</i>	188
<i>Dromedarii, & eorum celeritas.</i>	157	<i>S. Germani fidus.</i>	165
<i>Drusiani, Christianorum Gallorum reliquæ.</i>	18	<i>tempestates in mari sedat.</i>	168, 169
<i>Drusianorum eleemosyna.</i>	99	<i>Gessen terra Jacob Patriarchæ attributa.</i>	125
<i>Drusianorum religio.</i>	99	<i>Getsemanni villa.</i>	45
<i>Draffer Bassa Tripolitanus.</i>	94	<i>Giamacobison Moschæa Caii.</i>	134
<i>Dzermæ navigii commoditas.</i>	104	<i>Giamalasar Moschæa Caii primaria.</i>	132
<i>E.</i>			
<i>Ecce homo, locus.</i>	57	<i>Gion mons & palatum Salomonis.</i>	67, 78
<i>Ecclesia Christianorum Caii.</i>	141	<i>Gires Pbæ aonis Tripoli.</i>	95
<i>Eleemosynæ Turcarum Drusianorum.</i>	99	<i>Gortinæ civitatis ruinæ.</i>	14
<i>Eliæ statuta petræ impressa.</i>	61	<i>Græcia hospitia publica non habet.</i>	179
<i>Elisei fons.</i>	73	<i>Gregorius PP. XIII. votum Auctoris Jerosol.</i>	
<i>Emaus castellum.</i>	88	<i>facultatem eundi Jerosolymam concedit.</i>	9
<i>Emir Machomet Syriae Phænicis Regulus.</i>	96	<i>Gregorii Kalendarii annus.</i>	7
<i>Emiri cum Draffer Bassa congressus.</i>	97	<i>Gymnasium Philosophorum.</i>	189
<i>Emo nobilis Veneti navis naufragium.</i>	188	<i>H.</i>	
<i>Engaddi mons.</i>	64	<i>Aceldemacbi ager intra 24. horas cadaver absunit.</i>	64
<i>Epulonis divitis Evangelici domus.</i>	59	<i>Hæretici non sunt Christiani judicio Orientatum, quia non habent Sacerdotem nec sacrificium.</i>	81
<i>Equi marinæ.</i>	105	<i>Hæretici Judæis deteriores, & quare.</i>	81
<i>Equi carnes comedentes.</i>	158	<i>Hebron oppidum.</i>	65
<i>S. Eusebii sepulcrum.</i>	63	<i>S. Helena ercentarum Ecclesiarum in Palæstina fundatrix.</i>	38
<i>Expeditio Lituanorum in Livoniam.</i>	4	<i>ejusdem turre.</i>	ibid.
<i>F.</i>			
<i>Fano, insula Hispanorum in mari Mediter-</i>		<i>Helenæ raptæ locus.</i>	185
<i>raneo.</i>	191	<i>Helvetus Janissarus.</i>	153
<i>Fæminarum aggregium in Ägypto habitus.</i>	138	<i>Herodis palatum.</i>	77
<i>Ferchin in Ägypto civitas.</i>	106	<i>Hyenus ventosa.</i>	195
<i>Ferraria.</i>	205	<i>Hieronymi conclave Betlebemicum.</i>	63
<i>Ficus Pharaonis.</i>	130	<i>Homines utriusque sexus Caii venales.</i>	126
<i>Flagellati Christi columna.</i>	37	<i>Horæ diei & noctis num Jerosolymis æquales.</i>	118
<i>Fons S. Pauli baptizati.</i>	25	<i>Hætorum fructus bis in anno proveniunt in Ägypto.</i>	117
<i>Fons B. Virginis.</i>	47	<i>Hortus agonie Christi.</i>	45
<i>Fons S. Philippi.</i>	65	<i>Hospitia publica non habet Græcia.</i>	179
<i>Fornaces seu cibani Ägypti, in quibus pulli gallinacei artificiosè excluduntur.</i>	107	<i>Hydruntinus portus.</i>	192
<i>Fossa Alexandriam Cairo ducens.</i>	143	<i>I.</i>	
<i>Franciscus Caraffa Vice-Rex Lecii.</i>	193	<i>Jacob Patriarchæ pons.</i>	30
<i>Fructus bortorum bis in anno proveniunt in Ägypto.</i>	117	<i>ejusdem tuela.</i>	31
			la.

I N D E X.

Jacobi majoris decollationis locus.	43	Lapis Dominici sepulchri.	43
Iacobi jejunantis antrum.	46	Lapis quo sepulchrum Lazari clausum fuit.	54
Iacobi Regis Cypri galea.	132	Lapis dialogi Christi cum Magdalena.	54
Iacobus Podladowski à Turcis occisus.	180	Latinus Ursinus.	183
Iacobus de monte Brandon, latro famosus.	200	Latronis boni castrum.	90
Idola Mumiuarum.	139	Lauretanum B. Virginis fanum.	202
Ieremias Ecclesia & monasterium.	89	Lazari resuscitati monumentum.	54
Iericho civitas.	72	Lecium, & ejus Gubernator Caraffa.	193
Iericbuntinæ rosæ partum facilitant.	73	Lemissum.	103
Ierosolyma.	35	Libanus mons, in quo Patriarcha Romani	
Ierosolymitanæ peregrinatio absque facultate		Pontif. obedientiam agnoscit.	20
Rom. Pont. iitè fisci quare non possit.	8	Libri mortui magistri.	2
Ierosolymitanarum antiquitatum conservan-		Lithuanorum in Livoniam expeditio.	4
darum Turce valde studioſi.	47	Locusta & mel silvestre S. Joannis.	71
Ierosolymitanæ urbis prisca maiestas.	78	Longinus latus Christi lancea perforans.	37
Ierosolymis loca sacra visitantium consolatio.		Lotus uxoris statua.	70
80		Lucensis Christi crucifixi imago.	90
Ierosolymitanæ Basiliæ descriptio.	83	M.	
lejumium Turcarum solenne.	143	Achabæorum sepultura.	90
Igamahsen Moschæa Caire	134	Macberontum castrum decollati S. Joannis Baptista.	32
imbravimus Bassa Ægypti. 112 ejus in aper-		Magara Moschæa sepulchris Ægyptiorum	
tione Nili maiestas.	123	clara.	127
Improperii columnæ.	38	Magdalene & Martæ domus.	54
Infrmitates corporis cur DEUS permittit.		Mabometis propinquæ colore viridi distinguun-	
3		tur à ceteris.	26
Innocentium puerorum sepultura.	63	Mabometis sepulchrum non pensile.	30
Iacobini dominus.	44	Malamochi Venetiarum portus.	205
Iannis Baptista desertum.	66	Mamaluci qui, & eorum habitus.	23
ejusdem locustæ & mel sylvestre.	71	Mamymir Ægypti pagus.	137
ejusdem Ecclesia.	72	Manna montis Sinai.	157
Iobi fons & dominus.	89	Marci Evangelistæ Festum apud Venetos cele-	
Ieppen.	91	berrimum.	12
peregrinis ibidem Indulgentia concessa.		Marci Evangelistæ martyrii locus.	149
Iordanis fluvius.	71	Mare Asphalicum.	70
Iordanis bifariam divisus.	31	Mare rubrum Christianis sulcare prohibitum.	
Iordanis aqua ussurata incorrupsibilis	71	167	
ad Iordanem profectio periculosa.	67	Mareotis palus.	150
in Jordane Christi baptizati locus.	71	Mariae Deiparae monumentum.	45
Iosaphat vallis.	45	ejusdem Spasmus. 58. Antrum latibus.	64
Ioseph cisterna in quam à fratribus fuit mis-	32	Ecclesia de Carpignano.	192
sus.		Viso in tempestate oblata.	173
Ioseph Palatium.	135	Maris benedictio apud Venetos.	7
ejusdem puteus admirandi operis.	ibid.	Maronita qui.	84
Iosephi ab Arimatbia familia sepulchra.	41	Maronitarum scribendi ratio minus expedita.	
Iovis seu Pici sepultura Cretæ.	177	81	
Isaac immolati locus.	39	Maslok porus & cibus Turcarum. 126, 127	
Isiae martyrium.	47	Maurorum mancipia venâha.	190
Istria.	10	Maura Damascena.	25
Iuda Regum sepulchra.	77	Mel silvestre & locusta S. Joannis Baptista.	
Iuda Iscariotis suspensi locus.	53	71	
Iudea.	34	Mempheos urbis prisca magnitudo.	121
Iudeæ fertilitas.	34	Mempyticæ Pyramides. 119 à Judais exci-	
Iudeæ montana.	66	tate.	119
Iudeorum Caire multitudo.	113	Mercatores Caire divites.	111
Julia nova.	201	Mercatoris Æthiopis Caire vita.	III, 112
Iurandi ritus Arabum.	68	Mereticum Caire numerus.	125
L.		Messis in Ægypto mense Martio.	117
Abyrintbus Thesei in Creta.	13	Merbona Turcarum civitas.	187
Lambertinus Anconæ Gubernator.	203	Militia S. Sepulchri,	48
Lampades in S. Sepulchro.	82	M.	

I N D E X.

<i>Militiae S. Sepulcibri diploma datum Auctori.</i>		<i>O.</i>
49		<i>Beliscus Porphyreticus Alexandriae.</i> 148
<i>Ministri novi Evangelii Ierosolymis nulli.</i> 80		<i>Obſidio Plescoviensis.</i> 6
<i>Missa Maronitarum Abyssinorum, Georgiano-</i>		<i>Occibalius Praefectus Classis Turcicae.</i> 167
<i>rum.</i> 80		<i>Oculis inimica civitas Caire.</i> 113
<i>Monasterium S. Crucis, seu S. Archangeli.</i> 67		<i>Odontotyranni seu equi marini.</i> 105
<i>Monasterium S. Joannis de Patyna.</i> 178		<i>Officiorum divinorum in Baslica Ierosolymitana affiditas.</i> 40
<i>Montana Iudeæ.</i> 66		<i>Officiorum divinorum ad S. Sepulcbrum ordo.</i>
<i>Montes Ierosolymis præcipui.</i> 77		82
<i>Montes civitatis Alexandrinae.</i> 149		<i>Oliveti mons.</i> 55
<i>Morasten Moschæa Caire.</i> 134		<i>Orationis Dominicæ à Christo dictatae locus.</i> 56
<i>Moriath mons.</i> 78		<i>Orizæ copia in Ægypto.</i> 105
<i>Moschæa absque tholo.</i> 129		
<i>Moschæa Caire celebrioris.</i> 132		
<i>Moschæarum Caire numerus.</i> 111		
<i>Mulae Caire magni preti.</i> 132		
<i>Mulieribus Ierosolymitana peregrinatio prohibita.</i> 43		
<i>Mulcias vel Mechias mensuræ Nili in Cairo locus.</i> 116		
<i>Mumia, & ejus extrahendæ ratio.</i> 138		
<i>Mumia non fortuitò sed arte fit.</i> 140		
<i>Mumia in navi deportata a tempestatem ciet.</i> 169		
<i>Mumiam cur Turcae prohibent efferti.</i> 170		
<i>Mumiam propter tempestatem in mare Auctor proicit.</i> 171		
<i>Mumiarum idola.</i> 138		
<i>N.</i>		
<i>Natarea villa B. Virginis in Ægypto man-</i>		
<i>sio.</i> 130		
<i>Nationum diversarum facella in templo Ierosolymitano.</i> 80		
<i>Nativitatis Christi locus.</i> 62		
<i>Navarinum.</i> 187		
<i>Naufagium navis Emo nobilis Veneti.</i> 188		
<i>Navigatio Auctoris in Ægyptum.</i> 100		
<i>Navigatio Antonii Veneti.</i> 167		
<i>Navis Siculorum erratica.</i> 179		
<i>Naupactica victoria Christianorum sub Pio V.</i> 189		
<i>Nicodemi mansio, & Crucifixus.</i> 90		
<i>S. Nicolai portus & Ecclesia.</i> 185		
<i>S. Nicolai sepulcbrum & manna.</i> 194		
<i>Nicolaus de Ponte Dux Venetus.</i> 185		
<i>Nili oslia.</i> 104		
<i>Nili exundatio.</i> 105. <i>non casu sed arte fit.</i> 115, 115.		
<i>Nili latitudo.</i> 109		
<i>Nili in longum procursus</i>	ibid.	
<i>Nili Delta.</i> 109, 115, 125.		
<i>ad Nili mensuræ Pyramidem Ch. istiani non admittuntur.</i> 116		
<i>Nili excrescentis ratio.</i> 117		
<i>ex Nili incremento prognosticon abundantia.</i> 117		
<i>Nili aperitionis annum Caire spectaculum.</i> 124		
<i>in Nili apertione Sangiacorum pompa.</i> 122		
<i>Nilotica aqua salubris.</i> 108		
<i>Noli me tangere, locus.</i> 40		
<i>Nundinæ Tripolitanæ.</i> 58		
<i>O.</i>		
<i>Obſidio Plescoviensis.</i> 6		
<i>Occibalius Praefectus Classis Turcicae.</i> 167		
<i>Oculis inimica civitas Caire.</i> 113		
<i>Odontotyranni seu equi marini.</i> 105		
<i>Officiorum divinorum in Baslica Ierosolymitana affiditas.</i> 40		
<i>Officiorum divinorum ad S. Sepulcbrum ordo.</i>		
82		
<i>Oliveti mons.</i> 55		
<i>Orationis Dominicæ à Christo dictatae locus.</i> 56		
<i>Orizæ copia in Ægypto.</i> 105		
<i>P.</i>		
<i>Palarium Ioseph Patriarchæ.</i> 135		
<i>Palarium Bassæ Caire.</i> 116		
<i>Palatum Salomonis in monte Gion.</i> 67		
<i>Palatum Helene.</i> 185		
<i>Palladis patria.</i> 165		
<i>Palma arbor & fructus.</i> 127		
<i>Paphus.</i> 15		
<i>Parentium Istriæ oppidum à Paride conditum.</i>	II	
<i>Patriarcha Turcarum.</i> 134		
<i>Patriarcha Chaldæorum & Abyssinorum idem.</i>	20.	
<i>Patriarcha montis Libani obedientiam Romanorum Pontificis agnoscit.</i>		ibid.
<i>S. Paulæ Romana monasterium.</i> 63		
<i>ejusdem sepulcbrum.</i>		ibid.
<i>Pauli Apostoli baptizati fons.</i> 25		
<i>ejusdem locus demissionis in sporta.</i>		ibid.
<i>ejusdem conversionis locus.</i> 27		
<i>Peccatoris mortem DEUS non vult.</i> 3		
<i>Peregrinatio Ierosolymitana mulieribus prohibita.</i> 43		
<i>Peregrini in ingressu S. Sepulcibri tributum pendunt.</i> 36		
<i>Peregrinorum ad S. Sepulcbrum intronitendum ratio.</i> 79		
<i>Personatæ defunctorum facies apud Ægyptios.</i>		139
<i>Pestis in Ægypto & Palæstina.</i> 5		
<i>Pestis in Ægypto septimo quoque anno grassatur.</i> 114		
<i>Pestis contagionem Turcae non fugiunt.</i>	ibid.	
<i>Petri Apostoli negationis locus, & ejusdem pænitentia.</i> 44		
<i>Petri Bellonii de Cæsaræ Pbilippi error.</i> 21		
<i>Petrus de Ossuna Vice-Rex Neapolis.</i> 200		
<i>Pharaonis colossi.</i> 121		
<i>Pharaonis glires.</i> 95		
<i>Pharaonis ficus.</i> 130		
<i>S. Pbilippi fons.</i> 65		
<i>Philosophorum Gymnasium.</i> 189		
<i>Picus, qui & Jupiter mortuus.</i> 177		
<i>Pilati palatum.</i> 57		
<i>Pisanum castrum.</i> 59		
<i>Pisaurum Italiæ.</i> 204		
<i>Piscaria civitas.</i> 194		
		<i>P.</i>

I N D E X.

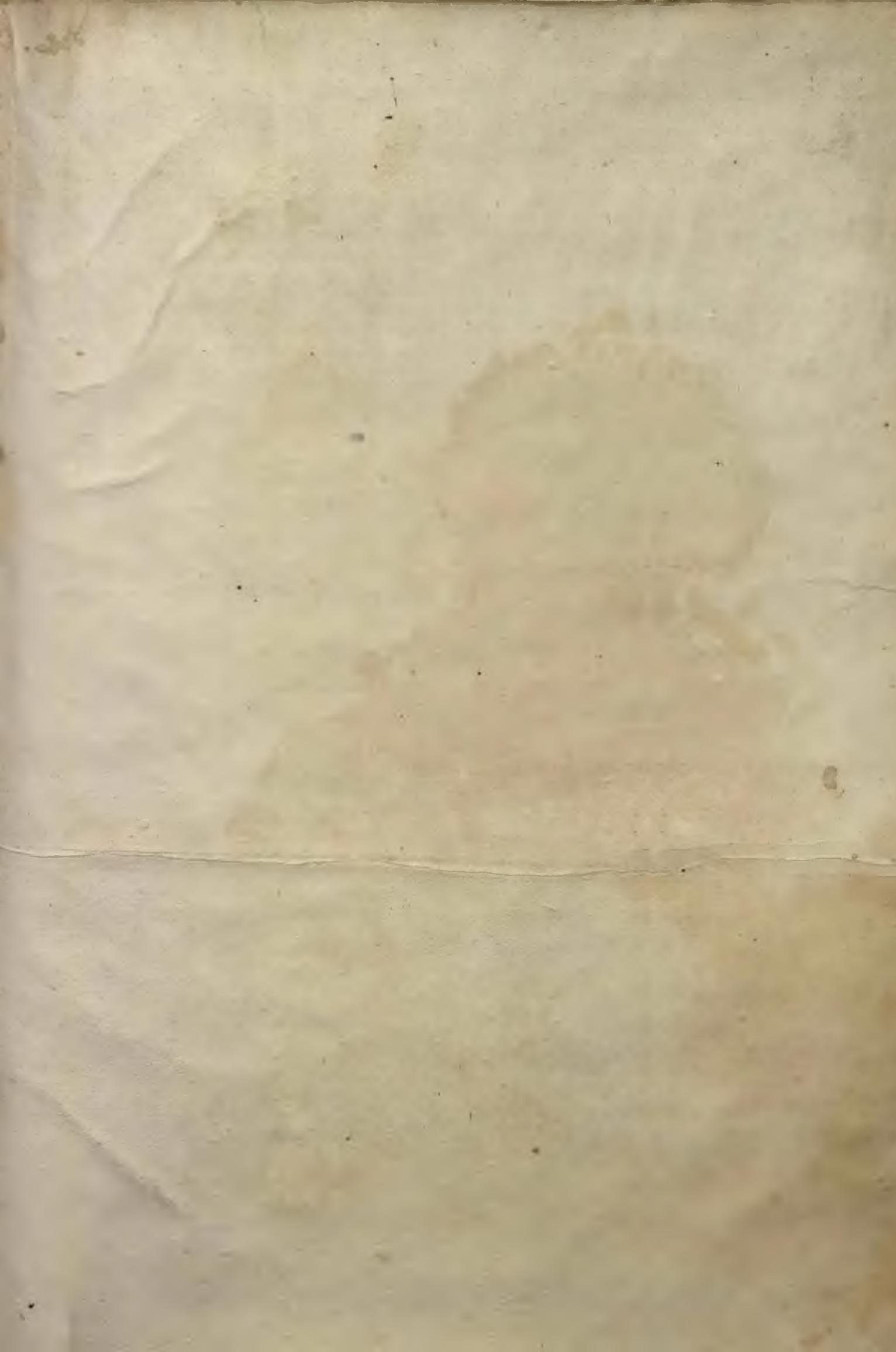
Piscatores demersi manu pescantur.	108	Saccharum.	127
Pisces sanctijs cati non comedibiles.	96	Sacerdotes inclusi in Ecclesia S. Sepulchri.	83
Pisces Nilotici sapidi, sed insatubres.	108	Sal in modum glaciei congelatum.	16
Plescoviensis obſedio.	6	Salis statua uxoris Lotb.	70
Pluviæ in Ægypto nullæ.	116, 117	Salina fluviorius.	196
Podłodowski Iacobus à Turcis cæsus.	180	Salomonis palatum in monte Libano.	20
Pompa Sangiacorum in apertione Nili.	122	alnud in monte Gion.	67
Pompeji columna Alexandriæ.	145	Salomonis templum,	56
Porta ferrea Ierosolymis.	44	boc ingredi Christianis nefas.	86
Porta S. Stephani, & locus lapidationis.	45	Salomonis monumentum.	76
Porta Sterquilinii.	48	Samaria.	33
Porta aurea.	56	Samaritanæ Evangelicæ puteus.	34
Porta Epbraim, quæ S. Stephani.	ibid.	Samuelis sepulchrum.	88
Porta judiciaria.	59	Sangiaci seu præfeci militaris habi:us.	33
Porta speciosa.	86	Sangiacionum in apertione Nili pompa.	122
Porta piscium.	59	Sangiacus quidam mille Anachoritas S. Sabæ	
Porius Alexandrinus.	152	interficit.	69
minus turus, & quare.	ibid.	Santones Turcici nudi,	25, 128
eius area.	146	Sapientia portus.	187
Portus delle Quaglie, seu coturnicum.	186	Saraffa Moschæn Cairi.	132
& seqq.	196	Sceleta Ægyptiorum in symposiis.	99
Prædones Auctorem cum sociis invadunt &	61	Selimus I. Cairum occupat.	138
spoliant. 201 & seqq. eorum misera condi-	61	Senogallia.	204
tio.	ibid.	Sepher civitas, Hesler patria.	32
S. Præsepii in Betblehem Basilica.	56	Sepulchri Dominici affiguratio.	40
Probutica piscina.	37	templi ejusdem descriptio.	83
Processio peregrinorum in Ecclesia Salvatoris.	187	ejusdem Ecclesia Veneris.	206
117	ibid.	Sepulchrum Abel. 22 Absalomis. 46 Balduni	
Prodona.	117	& Godefridi Regum Ieroſo'. 41 Iovis. 177	
Frognosticon abundansæ ex Nili incremento.	22	Ciceronis. 12 Davidis. 76 S. Eusebii. 63	
Purgatorium esse credunt Turcæ.	24	Innocentium puerorum. 63 Familia Iosephi	
Puteus Samaritanæ.	61	ab Arimatbia. 41 Regum Iuda. 77 Lazari	
tneus Magorum.	64	resuscitati. 54 Macabæorum. 90 Mahome-	
Puteus villæ Pastorum.	32	tis non pensile. 30 S. Nicolai. 194. P. Sau-	
Puteus Ioseph in quem à fratribus fuit missus.	136	læ Romanæ. 63. Rachelis. 61 Hieronymi	
Ioseph stupendi operis.	119	61 Salamonis. 88 Samuelis 46 Zachariae	
Pyramides Memphiticæ inter septem mundi	ibid.	fili Barabia.	
miracula à Iudeis in servitute Ægypti ex-	121	Sicbar.	34
citatæ.	ibid.	Sidus S. Germani.	165
Q.	ibid.	tempestates in mari sedat.	168
Quadrantana, mons jejunantis Christi.	73	Sidon & Tyrus.	184, 39
R.	ibid.	Siekierzecka, peregrina Polona.	42
Racbelis monumentum.	61	Siloë natatoria à Turcis frequentata.	47
Rabab meritricis Iericbuntinæ domus.	72	Simeonis Evangelici corpus incorruptum.	12
Rama.	90	Simeonis Evangelici domus.	60
Ravenna.	205	Simon Cyrenæus.	58
Regum Iuda sepulchra.	77	Simonis leprosi domus.	53
Regius mons.	78	Simon Albimontanus, Presbyter Polonus.	103
Retimum Venetorum.	177	à spectris in navi exagitatur. 171. eidem B.	
Rbodii racemi notabilis magnitudinis.	16	Virgo in tempestate appareat. 173	
Rbodus insula.	165	Sion mons.	77
Rhodopes meretricis caput oracula reddens.	ibid.	Sitiorum funebres cæremonia.	175
Rosæ Iericbuntinæ partum facilitant.	73	Spalati arbor.	78
Rubri maris navigatio Christianis interdieta.	ibid.	Spasimus B. Mariæ.	58
S.	ibid.	Specula duo Simoni Presbytero in tempestate	
Abæ monasterium Anachoritarum.	69	apparet.	171
M	ibid.	Stephani Polonice Regis de Aufloris peregrina-	
m m 2	ibid.	natione datum consilium.	2
	ibid.	non bene successurum.	182
	ibid.	ejusdem bellum Gedanense.	4
	ibid.	in	

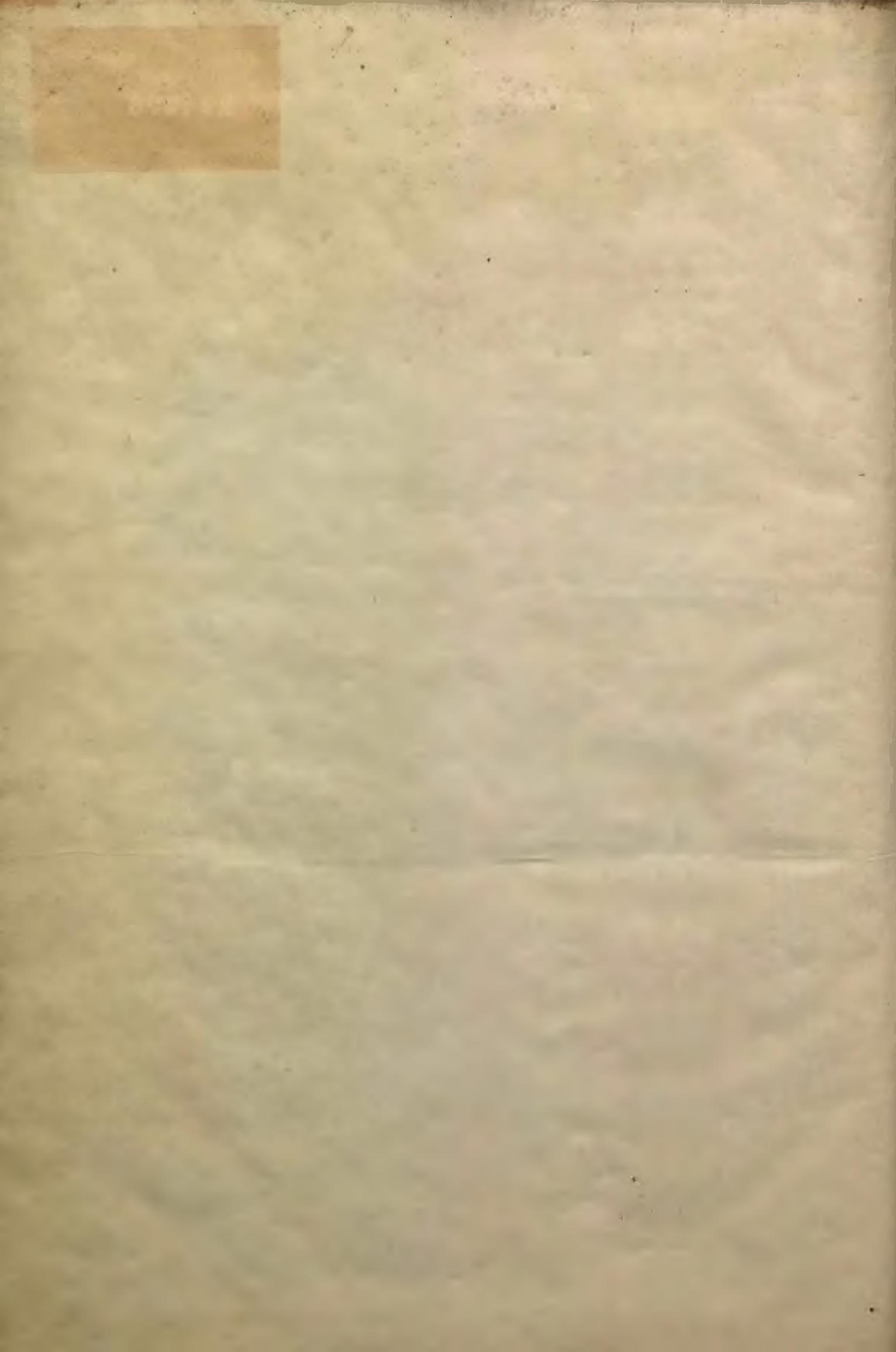
I N D E X.

<p><i>in Moscoviam expeditio.</i></p> <p><i>Stradiottæ equites.</i></p> <p><i>Strophades insulae.</i></p> <p><i>Struthiones.</i> 142 eorum venatio.</p> <p><i>Sultanus Tombejus suspensus.</i></p> <p><i>S. Surridi Ecclesia & corpus.</i></p> <p><i>Sylvani montis arx.</i></p> <p><i>Syria cava, vel Cœlesyria.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>T.</i></p> <p>Talba prædonum oppidum. 108</p> <p><i>Tartarorum Asiaticorum Regina Mecham peregrinatur.</i> 24</p> <p><i>Taurus Rex Europæ raptor.</i> 14</p> <p><i>Tempestas atrox.</i> 164, 191</p> <p><i>Temporalia bona umbræ assimilata.</i> 3</p> <p><i>Terebinthus beatissimæ Virginis.</i> 60</p> <p><i>Terebinthi Vallis.</i> 89</p> <p><i>Terramotus.</i> 13</p> <p><i>Tabor mons.</i> 32</p> <p><i>Theatrum Hippodromicum Cairi.</i> 129</p> <p><i>Thesaurus Tripoli effusus.</i> 19</p> <p><i>Thesaurus Basilica S. Sepulcbri.</i> 48</p> <p> <i>in eo Selymo Turcarum Cæsari non reuelando FF. Minorum constanția.</i> 49</p> <p><i>Theser labyrinthus in Creta.</i> 13</p> <p><i>S. Tiri caput.</i> 15</p> <p><i>Tombejus Sultanus suspensus.</i> 132</p> <p><i>Torrens Cedron.</i> 46</p> <p><i>Tripolis Syria civitas.</i> 19, 98</p> <p><i>Tripolitanæ nundinae.</i> 167</p> <p><i>Tur civitas ad mare rubrum.</i> 22</p> <p><i>Turcæ purgatorium credunt, aviculas pro animalibus defunctorum liberantes.</i> 33</p> <p><i>Turca vino se ingurgitant.</i> 47</p> <p><i>Turcæ antiquitatum Ierosolymis conservandorum studioſi.</i> 55</p> <p><i>Turcæ quas Christi memorias venerentur.</i> 55, 76</p> <p><i>Turcæ Christum crucifixum quare non credant.</i> 55</p> <p><i>Turcæ pestilentiam non fugiunt.</i> 114</p>	<p><i>Turcæ pecunia cupidi.</i> 128</p> <p><i>Turcæ à Christianis fascinari se credunt.</i> 136</p> <p><i>Turcæ à Græcis Vasallis sibi caevent.</i> 166</p> <p><i>Turcæ in pacello circumbiduntur.</i> 99</p> <p><i>Turcarum militum licentia.</i> 22</p> <p><i>Turcarum in Persia clades.</i> 24</p> <p><i>Turcarum ebriorum fustigatio.</i> 142</p> <p><i>Turcarum jejunium in Septembri.</i> 143</p> <p><i>Turcismum amplectentis Christiani pompa.</i> 94</p> <p><i>Turressancta Helenæ in promontorii.</i> 38</p> <p><i>Turris aquæ ductus Caii.</i> 137</p> <p><i>Turris gregis.</i> 63</p> <p><i>Tyrus & Sidon.</i> 81, 93</p> <p style="text-align: center;"><i>V.</i></p> <p>Vallis Iosaphat. 45</p> <p><i>Vestigialis S. Sepulcbri summa Cæsari</i> <i>Turcarum annuatim proveniens.</i> 80</p> <p><i>Veneris templum.</i> 185</p> <p><i>Veronica domus.</i> 59</p> <p><i>Vestigia cadentis Christi in torrente Cedron.</i> 46</p> <p><i>Vestigium Christi cœlum ascendentis.</i> 55</p> <p><i>Via dolorosa.</i> 58</p> <p><i>Vicius Caii abundantia.</i> 111</p> <p><i>Villarum in tractu Caii multitudo.</i> 125</p> <p><i>Vini usus apud Turcas à Bassis dependet.</i> 154</p> <p><i>Viri Galilæi, locus.</i> 55</p> <p><i>Vitam brevem non accepimus, sed ipsi facimus.</i> 4</p> <p><i>Viruli portus.</i> 187</p> <p><i>Unctionis Christi mortui locus.</i> 39</p> <p><i>Votum Auctori visendi S. Sepulcbrum.</i> 4</p> <p><i>Ursinus Latinus in Candiam à Venetis missus.</i> 183</p> <p><i>Vua passa Zaczynthina.</i> 13</p> <p style="text-align: center;"><i>Z.</i></p> <p>Zachæi domus. 72</p> <p><i>Zacharia plii Barachia sepulcbrum.</i> 46</p> <p><i>Zaczynthus.</i> 12, 187</p> <p><i>Zaczynthina vua passa.</i> 13</p> <p><i>Zara Dalmatiae.</i> 11</p> <p><i>Zuele Moschæa Caii.</i> 132</p>
---	---

F I N I S.

Śląska Biblioteka Publiczna

224666

III

Min. Olów. 507d — PZWS C853 X. 49

Biblioteka Śląska

224666

III